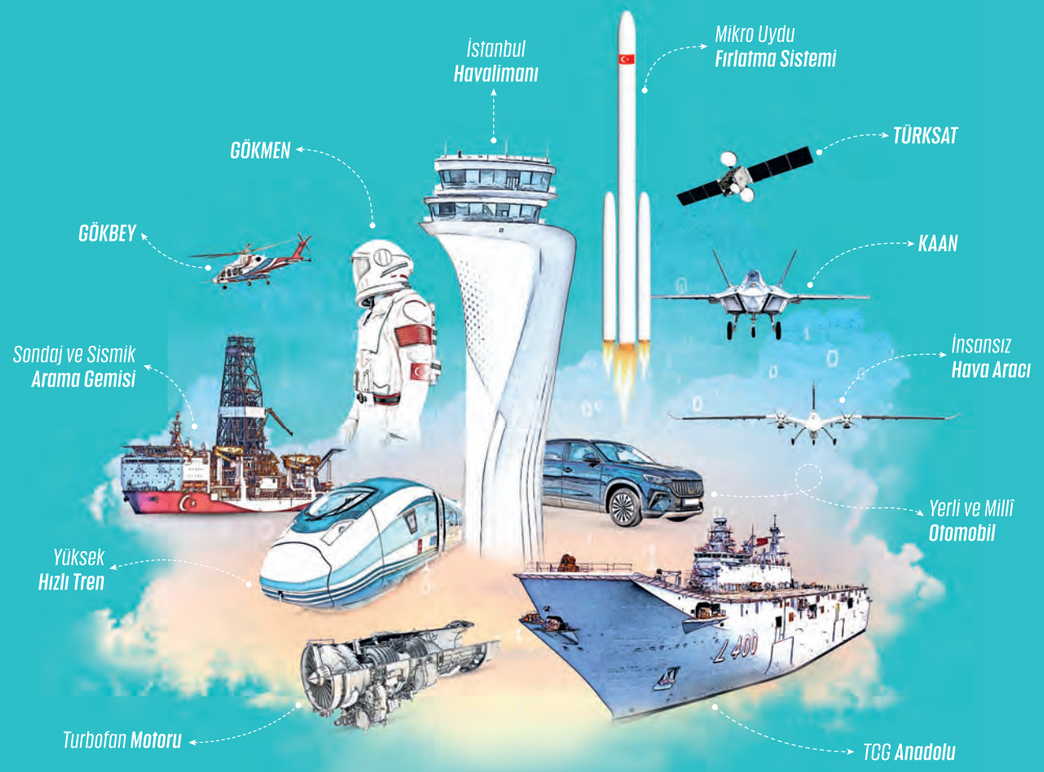
July 6, 2025 | 7:30:42
214550_Web_Tabanli_Icerik_Yonetimi_11-12_KAPAK.pdf

Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-7123-8

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI
WEB TABANLI İÇERİK YÖNETİMİ
11-12
DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI

11-12 DERS MATERYALİ

WEB TABANLI İÇERİK YÖNETİMİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ALANI

WEB TABANLI İÇERİK YÖNETİMİ 11-12

DERS MATERYALİ

Yazarlar

Dr. Arzu Kilitci CALAYIR
Ali GÖKDEMİR
Ali SAKMAK
Erdal AKPINAR
Mustafa CAYMAZ
Özgü ASKER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI..... : 8721
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAP DİZİSİ..... : 2606

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı
Erman Erşan YORGANCILAR

Program Geliştirme Uzmanı
Şahinde Seval EZER

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Fatma YILMAZ

Rehberlik Uzmanı
Yeliz GENÇTAV

Görsel Tasarım Uzmanı
Tuğba SANCI

ISBN: 978-975-11-7123-8

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

BASKI
Ayrıntı Basım Yayım ve Mat. Hiz. Sanayi Ticaret A.Ş.
Saray Mahallesi 126. Cadde No: 20
Kahramankazan/Ankara
Sertifika No: 49599

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

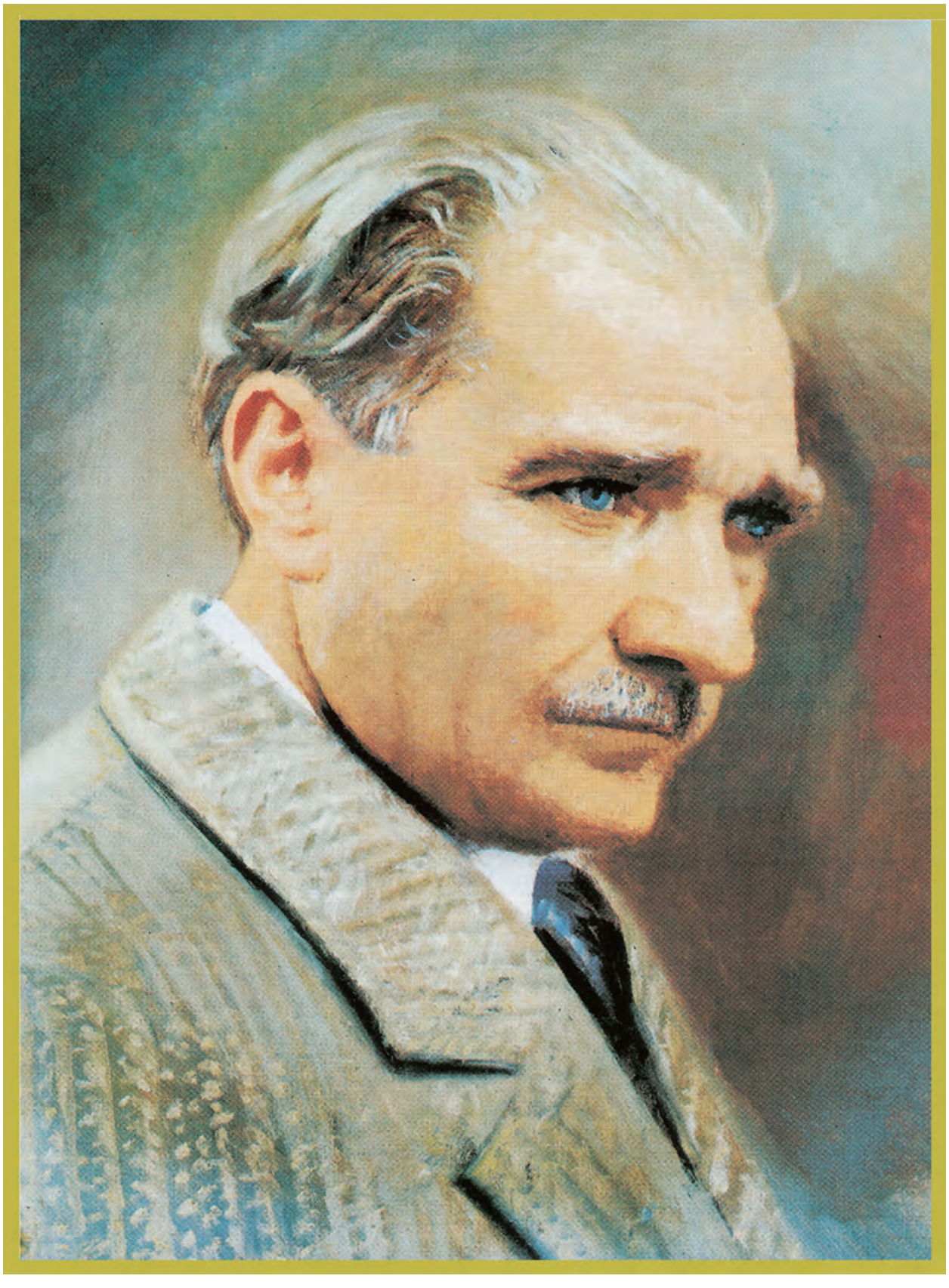
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI 12

1. ÖĞRENME BİRİMİ : HOSTİNG YÖNETİMİ 14

1.1. DOMAIN VE HOSTING 16
1.1.1. Domain 16
1.1.1.1. Domain Türleri 16
1.1.1.2. Domain Kayıt (Alan Adı Tescili) 16
1.1.2. Hosting (Web Sitesi Barındırma) 18
1.2. HOSTING YÖNETİM PANELİ 19
1.3. WEB TABANLI İÇERİK YAZILIMI KURULUMU 20
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 25

2. ÖĞRENME BİRİMİ : YÖNETİM PANELİ 26

2.1. YÖNETİM PANELİ 28
2.1.1. Yönetim Paneline Erişim 28
2.2. KULLANICI AYARLARI 29
2.2.1. WordPress Kullanıcı Rolleri 29
2.2.2. Yönetim Panelinde Kullanıcı İşlemleri 30
2.2.2.1. Kullanıcı Ekleme 31
2.2.2.2. Yönetim Paneli Kullanıcılar Ekranı 34
2.2.2.3. Kullanıcı Düzenleme 34
2.2.2.4. Kullanıcı Silme 35
2.2.3. Yönetim Panelinde Kullanıcı Yetkilendirmesi 35
2.2.4. Ücretli Üyelik Sistemi Oluşturma 35
2.3. WEB SİTESİ AYARLARI 35
2.4. WEB SİTESİNİ GÖRÜNTÜLEME 38
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 39

3. ÖĞRENME BİRİMİ : İÇERİK VE KATEGORİ İŞLEMLERİ 40

3.1. İÇERİK İŞLEMLERİ 42
3.1.1. WordPress Yazı Ekleme Paneli ve Seçenekleri (Gutenberg Editörü) 42
3.1.1.1. Yazı Panelini Özelleştirme 43
3.1.2. Bloklar ve Blok İşlemleri 46
3.1.2.1. Blok Ekleme 46
3.1.2.2. Blok Kaldırma 48
3.1.3. Yazı Ekleme Ekranı 49
3.1.3.1. Yazı Sekmesi 50
3.1.3.2. Blok Sekmesi 51
3.1.4. Blokları Keşfetmek 51
3.1.4.1. Site Logosu Bloku Ekleme 51
3.1.4.2. Site Başlığı Bloku Ekleme 52
3.1.4.3. Görsel Bloku Ekleme 52
3.1.4.4. Düğmeler Bloku Ekleme 56

3. ÖĞRENME BİRİMİ : İÇERİK VE KATEGORİ İŞLEMLERİ

3.1.4.5. Form Bloku Ekleme 57
3.1.4.6. Kod Bloku Ekleme 57
3.1.4.7. Youtube Bloku Ekleme 57
3.1.4.8. Model Ekleme 58
3.2. KATEGORİ İŞLEMLERİ 58
3.2.1. Kategori Ekleme 58
3.2.2. Kategori İşlemleri 59
3.2.3. Varsayılan Kategori 62
3.2.4. Yazı Editöründe Yazıya Kategori Atama 63
3.2.5. WordPress Kategori ID Bulma 64
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 65

4. ÖĞRENME BİRİMİ : MENÜ VE SAYFA İŞLEMLERİ 66

4.1. MENÜ İŞLEMLERİ 68
4.1.1. Menü Ekleme 68
4.1.2. Menü Güncelleme 72
4.1.3. Menü Silme 72
4.2. SAYFA İŞLEMLERİ 73
4.2.1. Sayfa Ekleme 73
4.2.2. Sayfa Güncelleme 74
4.2.3. Sayfa Silme 74
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 77

5. ÖĞRENME BİRİMİ : TEMA İŞLEMLERİ 78

5.1. TEMA YÜKLEME 80
5.1.1. Tema Siteleri 80
5.1.2. Temayı Yükleme 80
5.1.3. Temalar Arasında Değişiklik Yapma 81
5.2. TEMADA WEB SİTESİNE UYGUN KOD DEĞİŞİKLİĞİ 81
5.2.1. Tema Kod Arayüzü 82
5.2.2. Tema Kod Arayüzünde Değişiklik 83
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 85

6. ÖĞRENME BİRİMİ : EKLENTİLER 86

6.1. EKLENTİ (PLUGIN) KURMA 88
6.1.1. Daha Önce Yüklenmiş Eklentileri Görüntüleme 88
6.1.2. Eklentileri Etkinleştirme ve Etkisizleştirme 89
6.1.3. Yeni Eklenti Yükleme 92
6.1.4. Eklentileri Silme 93
6.1.5. Eklentileri Güncelleme 93
6.2. EKLENTİDE DEĞİŞİKLİK YAPMA 94
6.2.1. Eklenti Kodlarını Düzenleme 94
6.2.2. Yeni Bir Eklenti Oluşturma 95
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 101

7. ÖĞRENME BİRİMİ : YORUM İŞLEMLERİ 102

7.1. YORUM AYARLARI 104
7.1.1. Yorumları Etkinleştirme-Devre Dışı Bırakma 104
7.1.2. Bir Gönderide veya Sayfada Yorumları Etkinleştirme-Devre Dışı Bırakma 104
7.1.3. Tartışma Ayarları 105
7.1.4. Yorumlar Ekranı 108
7.2. YORUM EKLENTİLERİ 110
7.2.1. Akismet Anti-Spam Eklentisi 110
7.2.2. Yorum Eklentilerinin Avantajları ve Dezavantajları 110
7.3. ORTAM AYARLARI 110
7.3.1. Görsel Boyutları 111
7.3.2. Ortam Kütüphanesine Dosya Ekleme 111
7.3.3. Ortam Kütüphanesinde Dosya Arama 112
7.3.4. Ortam Kütüphanesinden Dosya Silme 112
7.3.5. Ortam Kütüphanesini Dışarı Aktarma 113
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 115

8. ÖĞRENME BİRİMİ : GÜVENLİK İŞLEMLERİ 116

8.1. YAZILIMSAL GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 118
8.2. EKLENTİLER İLE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 118
8.3. VERİ TABANI GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 120
8.4. SALDIRILARI ENGELLEME 121
8.4.1. DDoS Saldırısından Korunmak ve Saldırıyı Engellemek 121
8.4.1.1. WordPress'te XML RPC'yi Devre Dışı Bırakma 123
8.4.1.2. REST API'yi Devre Dışı Bırakma 125
8.4.1.3. Güvenlik Duvarı Kurma 127
8.4.1.4. İçerik Dağıtım Ağı (CDN) Kullanma 127
8.4.1.5. Daha Güvenli Bir Hosting (Barındırma) Sunucu Seçimi 127
8.4.2. IP Adresi Engelleme 127
8.4.3. Güvenlik Açıklarına Karşı Alınması Gereken Önlemler 130
8.5. WORDPRESS'TE SPAM (İSTENMEYEN E-POSTA) ENGELLEME 133
8.6. WORDPRESS'TE CAPTCHA KULLANMA 134
8.6.1. Web Tabanlı İçerik Yazılımında CAPTCHA Kullanımı 135
8.6.2. Web Tabanlı İçerik Yazılımına CAPTCHA Eklenmesi 135
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 143

CEVAP ANAHTARLARI 144
KAYNAKÇA 145

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin adını gösterir.

Öğrenme biriminin görselini gösterir.

Öğrenme biriminin konularını gösterir.

Öğrenme biriminde neler öğrenileceğini gösterir.

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin karekodunu gösterir.

Öğrenme biriminin temel kavramlarını gösterir.

Öğrencilerin öğrenme birimiyle ilgili ön bilgilerini harekete geçirmek ve konuya ilgilerini çekmek için yapılacak çalışmaları gösterir.

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Konuyla ilgili görselleri gösterir.

Konuyla ilgili notları gösterir.

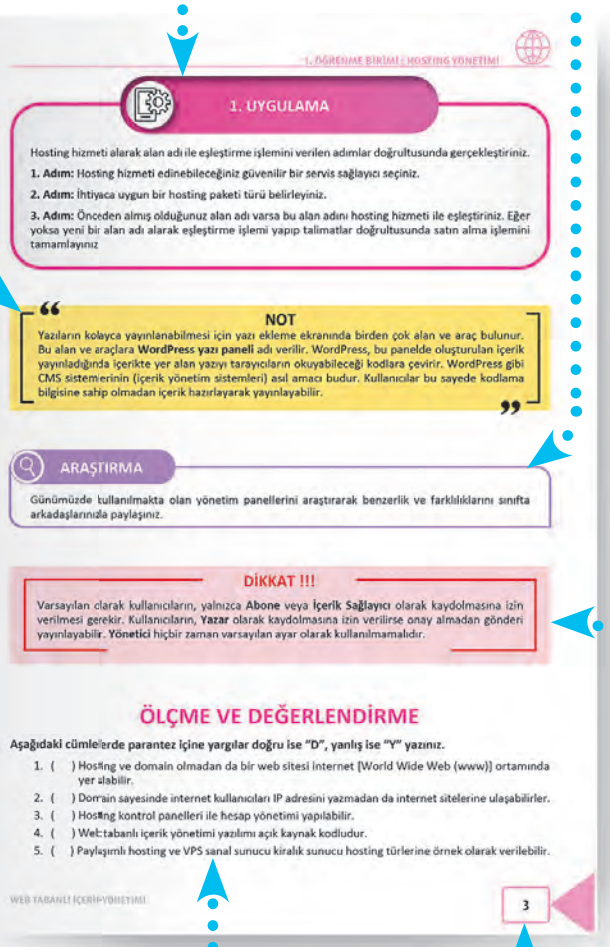
Öğrenme biriminin adını ve numarasını gösterir.

Konu başlıklarını gösterir.

Uygulama etkinliğini gösterir.

Araştırma etkinliğini gösterir.

Sıra Sizde etkinliğini gösterir.

Kitap adını gösterir.

Ölçme ve Değerlendirme sorularını gösterir.

Sayfa numarasını gösterir.

Konuya ilişkin ek bilgi ve ipuçlarını gösterir.

HOSTING YÖNETİMİ

1. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

1.1. DOMAIN VE HOSTING
1.2. HOSTING YÖNETİM PANELİ
1.3. WEB TABANLI İÇERİK YAZILIMI KURULUMU

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Hosting ve domain edinme işlemlerini yapma
- Hosting yönetim panelini kullanma
- Web tabanlı içerik yönetimi yazılım ve eklentisini kurma

TEMEL KAVRAMLAR

Domain
Hosting
İçerik yönetimi
WordPress
Yönetim paneli

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre bir web sitesinin internet ortamında yayınlanması için nelere ihtiyaç vardır?
2. Web tabanlı içerik yönetim yazılımlarının kullanım alanı avantajları nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. DOMAIN VE HOSTING

Domain (alan adı) ve hosting (web sitesi barındırma), bir web sitesi kurmak için sahip olunması gereken temel iki hizmettir. Hosting ve domain olmadan bir web sitesinin internet [World Wide Web (www)] ortamında yer alması mümkün değildir.

1.1.1. Domain

Domain, bir web sitesinin internet ortamındaki fiziksel adı ve adresidir (Görsel 1.1). İnternet sitelerinin rakamlardan oluşan ve IP (Internet Protocol) adı verilen benzersiz bir adresi bulunur. Domain sayesinde internet kullanıcıları IP adresini yazmadan da internet sitesine ulaşabilir. DNS (Domain Name System) olarak adlandırılan teknoloji, ziyaret edilmek istenen sitenin IP adresini domain adresine çevirir. Bu durum, telefon rehberinde yer alan numaraların her biri için bir isim belirlenmesi şeklinde düşünülebilir.

www.kitapeba.gov.tr
www.alanadı.alanturu.ulkekodu

Görsel 1.1: Domain yapısı

1.1.1.1. Domain Türleri

Domainler çoğunlukla .com, net, org gibi tüm dünyanın kullandığı uzantılara sahiptir (Görsel 1.2).

Yaygın olarak kullanılan birçok alan adı türü vardır.

- gov (government): Devlet kurumları
- edu (education): Eğitim kurumları (üniversite)
- k12 (kindergarten 12): Okul öncesi, temel eğitim ve ortaöğretim kurumları
- org (organization): Ticari olmayan kuruluşlar
- com (company): Ticari kuruluşlar
- mil (military): Askerî kurumlar
- net (network): Servis sunucular
- info (information): Bilgi içerikli web siteleri
- biz (business): Ticari kuruluşlar

Görsel 1.2: Alan adı türleri

1.1.1.2. Domain Kayıt (Alan Adı Tescili)

Alan adı kaydı ya da alan adı tescili işlemi, web sitesi adresinin kayıt altına alınması ve kiralanması anlamına gelir. Bu işlem ile kullanılacak alan adının farklı bir kişi ya da kurum tarafından kullanımı engellenir ve alan adı tescili gerçekleştirilir.

1. UYGULAMA

Alan adı kayıt işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Tescil işlemini gerçekleştirmek için güvenilir bir alan adı hizmet sağlayıcısı (https://kk.trabis.gov.tr/) seçiniz.

2. Adım: Kayıt Ol düğmesine tıklayınız (Görsel 1.3).

Görsel 1.3: https://kk.trabis.gov.tr/ sitesi giriş sayfası

3. Adım: Açılan sayfadan Alan Adı Başvurusu kısmını seçerek almak istediğiniz alan adının kayıtlı olup olmadığını sorgulamak için ilgili arama aracını kullanınız (Görsel 1.4).

Görsel 1.4: Alan adı sorgulama

4. Adım: Sorguladığınız alan adı önceden kullanılmamışsa talimatlar doğrultusunda kayıt işlemini tamamlayınız (Önceden kaydedilen bir alan adı ise sitenize uygun yeni bir ad belirleyiniz.).

5. Adım: Alan adını onaylayarak işlemi tamamlayınız.

SIRA SİZDE

Belirlediğiniz bir alan adı için müsaitlik durumununu sorgulayarak alan adı kayıt işlemi yapmayı sağlayan işlemi gerçekleştiriniz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Alan adını belirledi.		
2. Belirlediği alan adının müsaitlik durumunu sorguladı.		
3. Alan adı kayıt işlemini gerçekleştirdi.		

1.1.2. Hosting (Web Sitesi Barındırma)

Web sitesi içeriğinin internet ortamında yayınlanabilmesi için bir sunucuda depolanması gerekir. Web sitesi veya web uygulamasının doğru bir şekilde çalışabilmesi için gereken dosya ve verilerin sunucu üzerinde depolanması amacıyla kullanılan alan kiralama işlemine **hosting** hizmeti denir (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Web hosting

Kişilerin bir web sitesi kurmak için öncelikle domain satın alıp aldığı domaini kaydetmesi gerekir. Domain hizmetinin ardından hosting de almak gerekir. Hosting hizmeti aldıktan sonra webde yayınlanması istenen dosyalar bu alana yüklenir. Hostingin görevi sadece depolama alanı sunmak değildir. Hosting sağlayıcının türüne ve ödenen hizmet bedeline göre farklı imkânlar sağlanır. Bunlar arasında trafik akışını düzenlemek, SEO [Search Engine Optimizasyon (Arama Motoru Optimizasyonu)] desteği sunmak, tasarım seçenekleri sunmak vb. sayılabilir. Paylaşımlı hosting, WordPress hosting, VPS sanal sunucu ve kiralık sunucu hosting türlerine örnek olarak verilebilir.

SIRA SİZDE

Beşer kişilik gruplar oluşturarak hosting türlerini ve hosting türlerinin benzerlik ve farklılıklarını anlatan bir sunum hazırlayınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Hostig türleri araştırıldı.		
2. Hosting türlerinin benzerlik ve farkliliklari tespit edildi..		
3. Sunum hazırlandı.		

2. UYGULAMA

Hosting hizmeti alarak alan adı ile eşleştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Hosting hizmeti edinebileceğiniz güvenilir bir servis sağlayıcı seçiniz.

2. Adım: İhtiyaca uygun bir hosting paketi türü belirleyiniz.

3. Adım: Önceden aldığınız alan adı varsa bu alan adını hosting hizmeti ile eşleştiriniz. Önceden bir alan adı almadıysanız yeni bir alan adı alınız ve eşleştirme işlemi yapıp talimatlar doğrultusunda satın alma işlemini tamamlayınız.

1.2. HOSTING YÖNETİM PANELİ

Hosting yönetim panelleri, web sunucu ile ilgili her türlü işlemin bir arayüz sayesinde kolayca yapılmasını sağlayan araçlardır. Hosting kontrol panelleri ile hesap yönetimi, site bakım ve organizasyonu, veri tabanı işlemleri, e-posta işlemleri, FTP işlemleri, SSL işlemleri ve DNS işlemleri gibi temel işlemler kolaylıkla yapılır. Hosting hizmeti ve panel yönetimi işlemlerinin kolaylıkla yapıldığı ücretli veya ücretsiz birçok panel vardır. Açık kaynak ile kapalı kaynak sunucularda ve her ikisinde de kullanılabilen paneller mevcuttur.

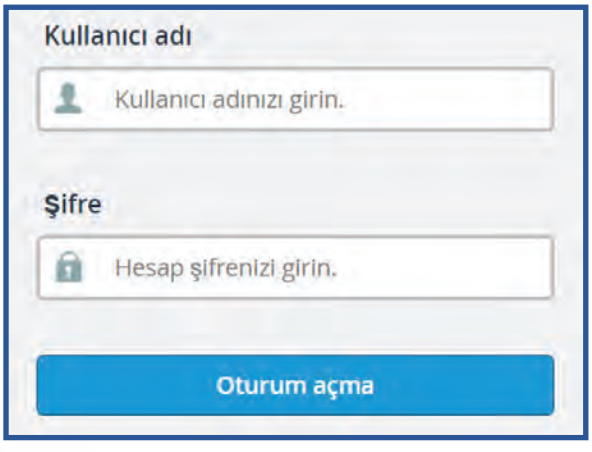
ARAŞTIRMA

Günümüzde kullanılan yönetim panellerini araştırınız. Bu panellerin benzerlik ve farklılıklarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. UYGULAMA

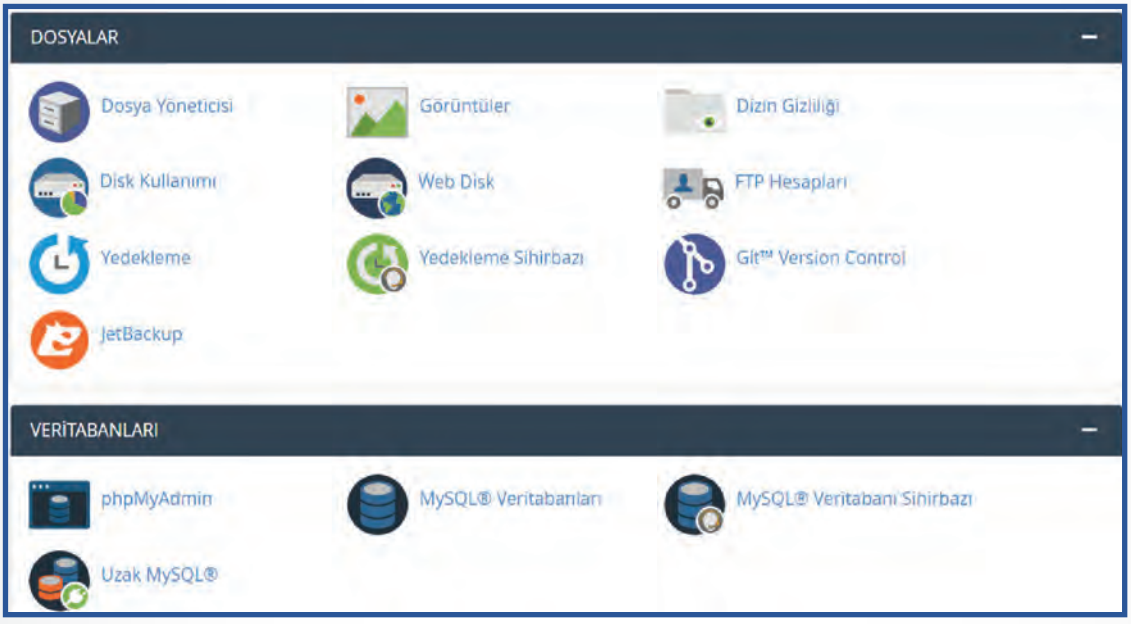
Hosting hizmet sağlayıcınızın verdiği kontrol paneline giriş yaparak gerekli yönetim paneli ayarlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Hosting hizmet sağlayıcınızın verdiği kontrol paneli erişim bilgilerini kullanarak hosting kontrol paneline giriş yapınız (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Hosting kontrol paneli giriş ekranı

2. Adım: Hosting yönetim paneli bileşenlerini inceleyiniz (Görsel 1.7).

Görsel 1.7: Hosting yönetim paneli

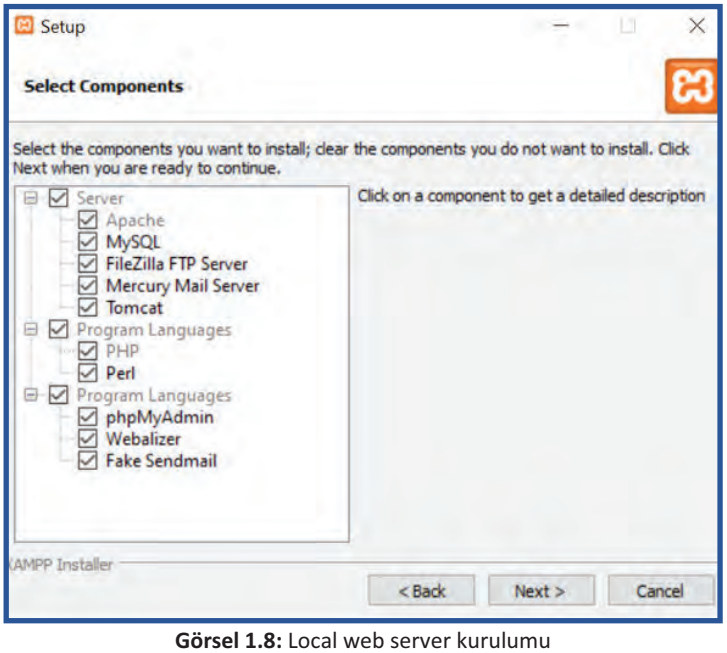
NOT

Hosting control panelleri yardımı ile e-posta hesaplarını ekleme-silme, web mailer kullanma; FTP [File Transfer Protocol (Dosya Transfer Protokolü)] ile mevcut hesapları yönetme, hosting tarafından sunulan veri tabanı hizmetlerine erişebilme, yedeklemeler yapma, güvenlik ve metrik özelliklerle ilgili işlemleri gerçekleştirme gibi ayarlar yapılabilir.

1.3. WEB TABANLI İÇERİK YAZILIMI KURULUMU

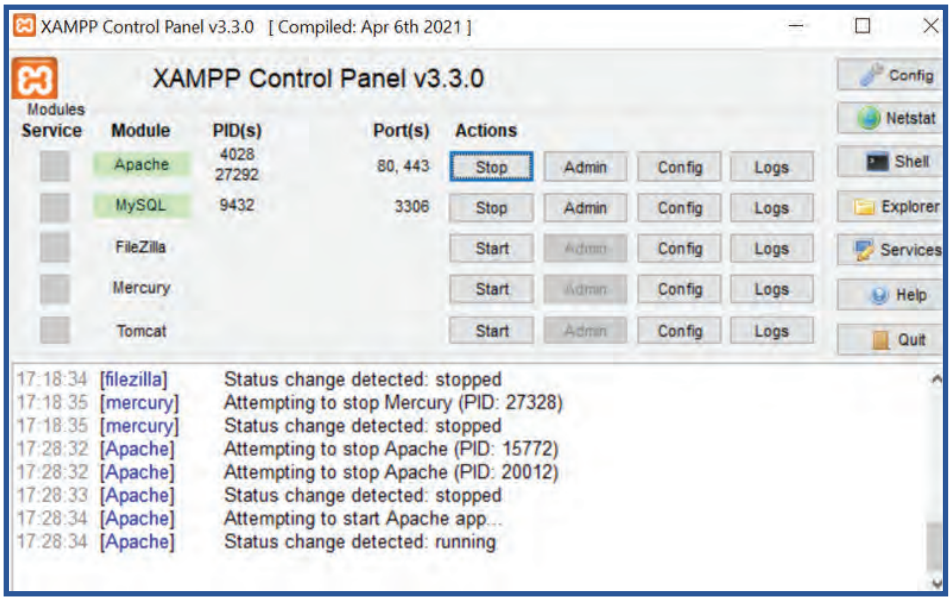
Web tabanlı içerik yönetimi yazılımı açık kaynak kodludur. Bu yazılım, içeriğindeki tema ve eklentiler sayesinde milyonlarca e-ticaret, blog, haber gibi sitelerin alt yapısını oluşturur. Bu yazılımı edinmenin birden çok yolu vardır. Hosting hizmet sağlayıcısı üzerinden olabileceği gibi uygulamayı bilgisayara indirip kurmak da mümkündür.

Web tabanlı içerik yönetimi yazılımını çalıştırabilmek için öncelikle local web sunucu programlarından herhangi birini yüklemek gerekir (Görsel 1.8). Ardından yazılımı edinip kurulum işlemini yapmak ve kullanılacak eklentileri yüklemek yeterli olur.

Görsel 1.8: Local web server kurulumu

Local web server control panelini açıp apache ve MySQL modüllerini çalıştırmak için Start düğmesine tıklanır. Yeşil rengin belirmesi hata olmadığı anlamına gelir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: Local web server programının Kontrol Paneli

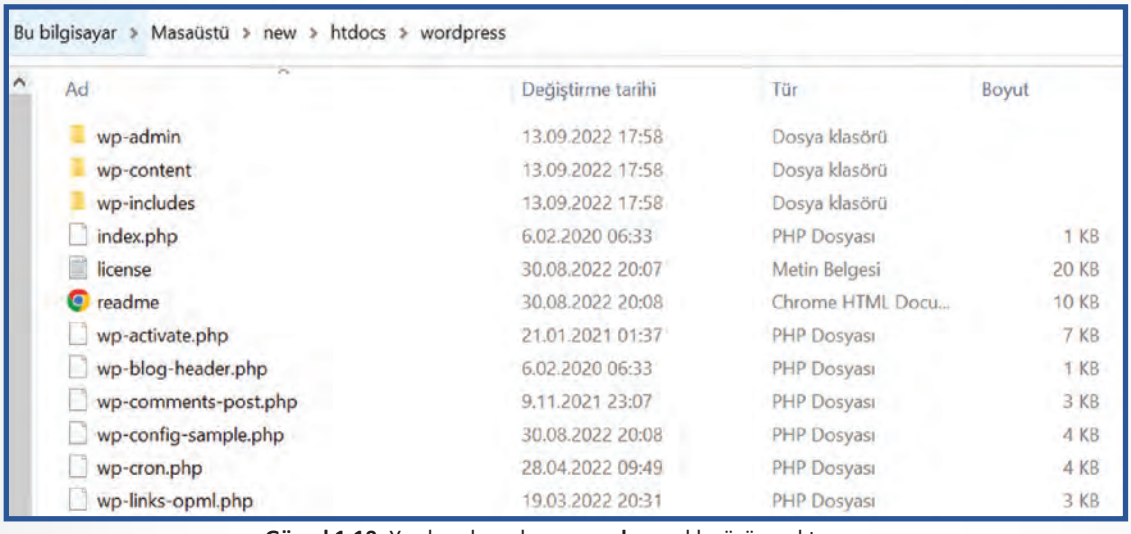
4. UYGULAMA

Web tabanlı içerik yönetim yazılımının kurulum işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Web tabanlı içerik yönetimi yazılımını https://tr.wordpress.org/download adresinden bilgisayarınıza indiriniz.

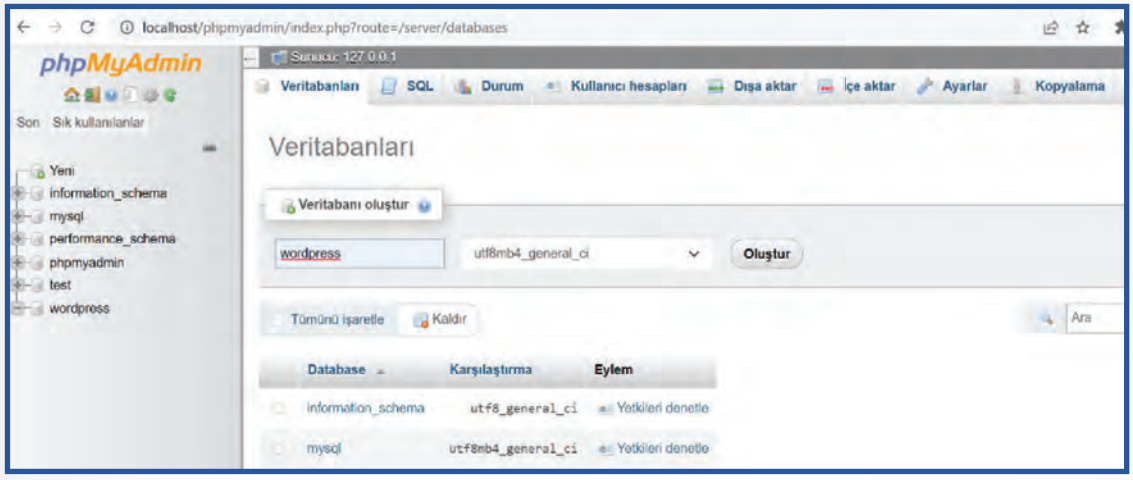
2. Adım: Local web server programının kurulu olduğu klasördeki **htdocs** klasörünün içine **wordpress** adında yeni bir klasör oluşturunuz.

3. Adım: İndirilen içerik yönetim yazılımı dosyalarını bu klasör içine çıkarınız (Görsel 1.10).

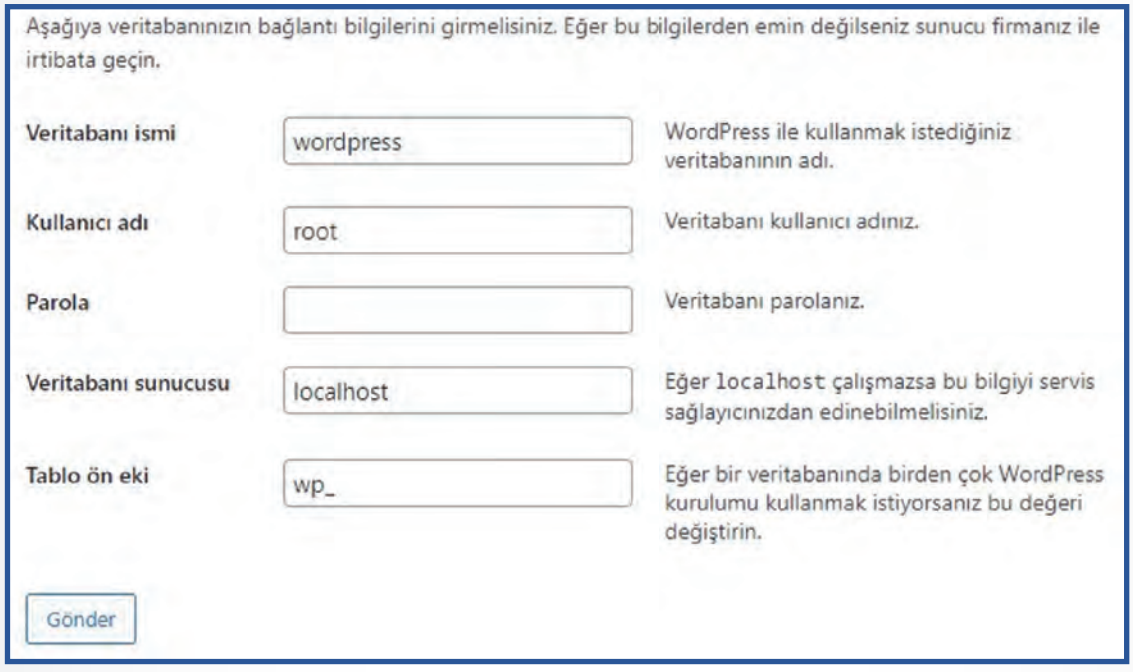
Görsel 1.10: Yazılım dosyalarını **wordpress** klasörüne aktarma

4. Adım: Tarayıcı adres çubuğuna http://localhost / phpmyadmin / yazıp, phpMyAdmine giriş yaptıktan sonra bir veri tabanı oluşturarak adını **wordpress** olarak tanımlayınız (Görsel 1.11).

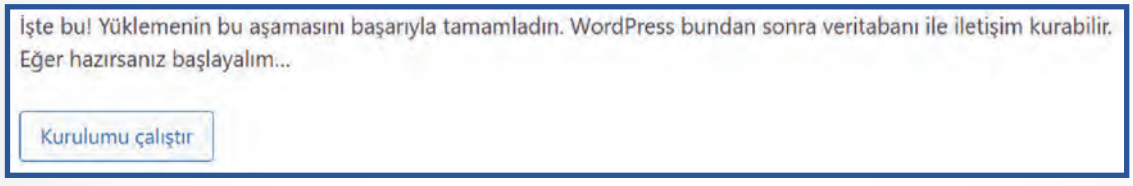
Görsel 1.11: phpMyAdmin panelinde veri tabanı oluşturma

5. Adım: localhost / wordpress adresine girip içerik yönetimi yazılım ayarlarını Görsel 1.12'deki gibi yapınız.

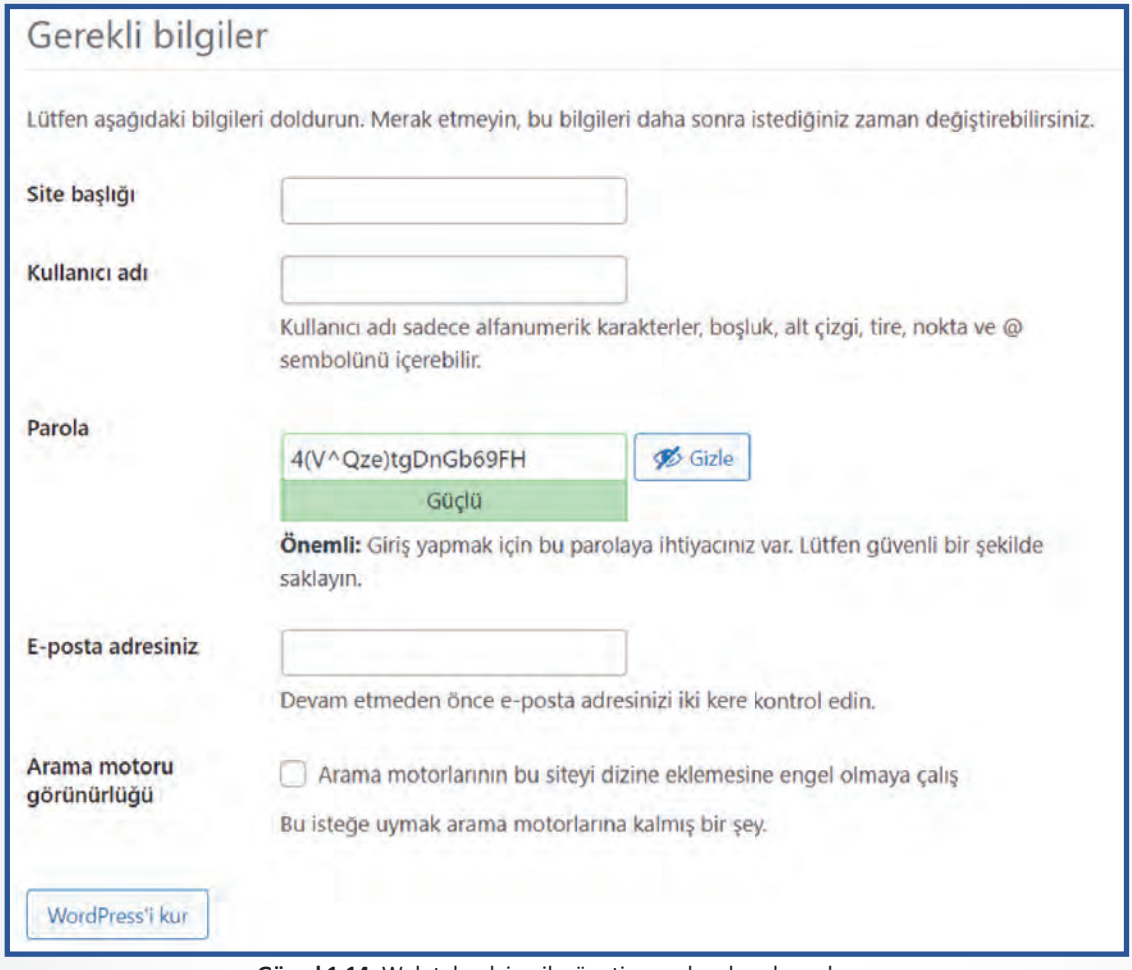
Görsel 1.12: Web tabanlı içerik yönetimi yazılımı bağlantı bilgileri giriş ekranı

6. Adım: Gönder düğmesine tıklayıp karşınıza gelen ekrandan **Kurulumu çalıştır** düğmesine tıklayınız (Görsel 1.13).

Görsel 1.13: Kurulum aşaması

7. Adım: Site başlığı, kullanıcı adı, parola ve e-posta adresi bilgilerini girip, arama motoru görünürlüğü ile ilgili kutucuğa tıkladıktan sonra **WordPress'i kur** düğmesine tıklayarak kurulumu gerçekleştiriniz (Görsel 1.14).

Görsel 1.14: Web tabanlı içerik yönetim yazılımı kurulum ekranı

NOT

Web tabanlı içerik yönetimi programı kullanılarak hazırlanacak web sitesine yeni özellikler kazandırmak, performansını artırmak ve geliştirmek için eklenti kurmak gerekir. Arama yöntemi kullanılarak .zip dosyası veya FTP yöntemlerinden herhangi biri ile eklenti kurulabilir. Sistem içinde yer alan eklenti arama bölümünü kullanarak eklenti kurmak kullanılabilecek en pratik yöntemdir.

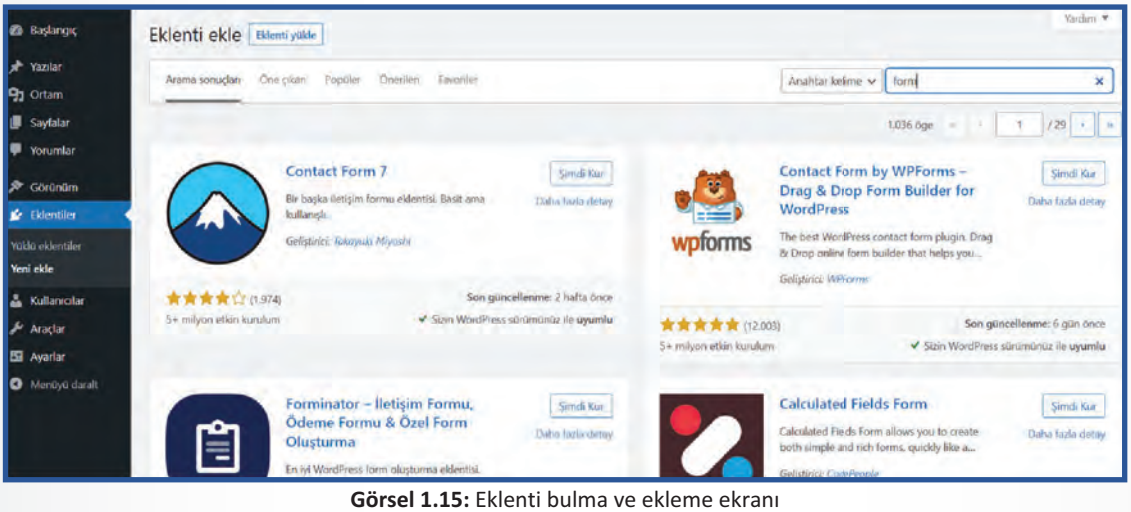
5. UYGULAMA

Arama yöntemini kullanarak eklenti kurma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Admin bilgilerinizi kullanarak yönetici paneline giriş yapınız (localhost / wp-admin).

2. Adım: WordPress Admin panelinde yer alan **Eklentiler** bölümünden **Yeni Ekle** düğmesine tıklayınız.

3. Adım: Açılan ekranın en sağ üst kısmında yer alan **Anahtar kelime** kısmına siteye yüklenmek istenen eklentiyi yazınız (Görsel 1.15).

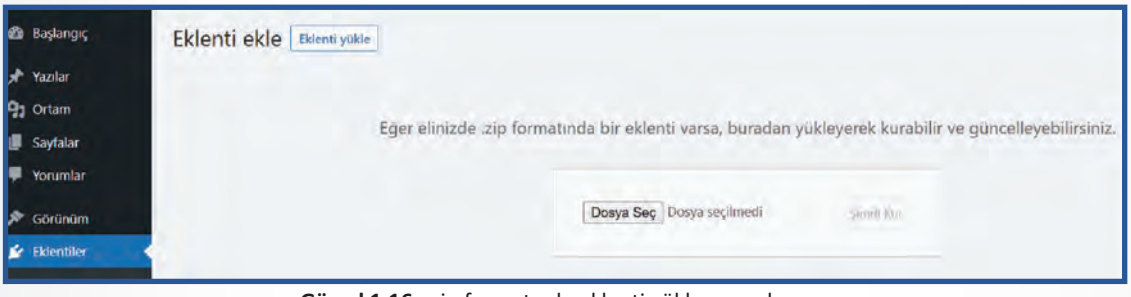

Görsel 1.15: Eklenti bulma ve ekleme ekranı

4. Adım: Eklemek istediğiniz eklentiyi seçip **Şimdi Kur** düğmesine tıklayınız.

5. Adım: Etkinleştir düğmesine tıklayarak eklentiyi etkinleştiriniz.

6. Adım: Elinizde **.zip** formatında bir eklenti varsa bunu yükleyip kurmak için **Eklenti yükle** düğmesine tıklayınız (Görsel 1.16).

Görsel 1.16: .zip formatında eklenti yükleme ve kurma

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde parantez içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Bir web sitesi, hosting ve domain olmadan da internet [World Wide Web (www)] ortamında yer alabilir.
2. ( ) İnternet kullanıcıları, domain sayesinde IP adresini yazmadan da internet sitelerine ulaşabilirler.
3. ( ) Hosting kontrol panelleri ile hesap yönetimi yapılabilir.
4. ( ) Web tabanlı içerik yönetimi yazılımı açık kaynak kodludur.
5. ( ) Paylaşımlı hosting, WordPress hosting, VPS sanal sunucu ve kiralık sunucu hosting türlerine örnek olarak verilebilir.

YÖNETİM PANELİ

2. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

2.1. YÖNETİM PANELİNE GİRİŞ
2.2. KULLANICI AYARLARI
2.3. WEB SİTESİ AYARLARI
2.4. WEB SİTESİNİ GÖRÜNTÜLEME

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yönetim paneline giriş yapma
- Yönetim panelinde kullanıcı işlemleri yapma
- Yönetim panelinde kullanıcı yetkilendirmesi yapma
- Web sitesine banner ekleme
- Web sitesi logosunu ekleme
- Web sitesi sloganını ekleme
- Web sitesi iletişim bilgilerini ekleme
- Web sitesi reklam alanlarını ekleme
- Web sitesinin görüntülenmesini sağlama

TEMEL KAVRAMLAR

Adres işlemleri
Kullanıcı işlemleri
Kullanıcı yetkilendirme
Site başlığı ekleme
Site logosu ekleme
Site sloganı ekleme
Tarih ve zaman ayarları
Yönetim paneli

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yönetim paneline neden ihtiyaç duyulduğuna dair düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Kullanıcıların sistem üzerinde yetkilerinin neler olması gerektiğini arkadaşlarınızla tartışınız.
3. Bir web sitesinin görünümünü inceleyip bölümlerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1. YÖNETİM PANELİ

WordPress yönetici paneline giriş bilgileri, WordPress kurulumu esnasında belirlenir. Bu yüzden de hosting kontrol paneli şifreleri ile WordPress yönetici paneli şifreleri aynı değildir.

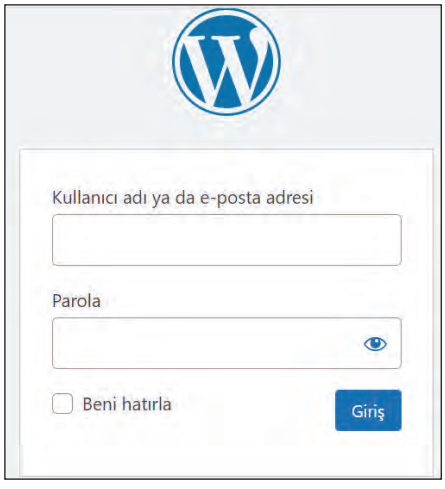
WordPress, domainin kök klasörüne (root) kurulursa (hosting hesabında public_html klasörü) WordPress yönetici bölümüne tarayıcı üzerinden şu bağlantılar kullanılarak erişilebilir:

- siteismi.com/wp-admin
- siteismi.com/admin
- siteismi.com/login

NOT

WordPress, yerel bilgisayarda sanal serverlar üzerine kurulum yapıldıysa siteismi.com yerine localhost kullanılmalıdır.

Görsel 2.1'de WordPress yönetici paneline giriş ekranı verilmiştir.

Görsel 2.1: Yönetim paneli giriş ekranı

2.1.1. Yönetim Paneline Erişim

Yönetim paneli giriş ekranında doğru bilgilerle sisteme giriş yapıldığında sitenin tüm ayarlarının gerçekleştirileceği yönetim paneline erişim sağlanır.

Görsel 2.2'de WordPress yönetim paneli başlangıç ekranı verilmiştir.

Görsel 2.2: Yönetim paneli başlangıç ekranı

Yönetim panelindeyken sitenin anasayfası görüntülenmek istenirse **Siteyi Görüntüle** (sol üstteki **Ev** ikonu) butonu tıklanır.

Görsel 2.3'te WordPress sitesinin anasayfası verilmiştir.

Görsel 2.3: Sitenin anasayfası

Görsel 2.3'teki sitenin arayüzü olan, WordPress 6.0 paketinde standart olarak gelen **Yirmi Yirmi İki** teması altyapı olarak kullanılabilir veya istek doğrultusunda bir tema bulunarak siteye yüklenebilir.

2.2. KULLANICI AYARLARI

WordPress, basit ve güçlü bir kullanıcı yönetim sistemi ile birlikte gelir. Her kullanıcının atanmış roller temelinde yetenekleri vardır.

Kurulum sırasında tanımlanan kullanıcı, **Yönetici** rolüne sahip kullanıcıdır. Yönetici olarak WordPress sitesindeki tüm eylemleri gerçekleştirebilir. Bununla birlikte çok yazarlı bir WordPress sitesi çalıştırılıyorsa farklı rollere sahip kullanıcılar tanımlanması ihtiyacı olacaktır. Bu kullanıcıların sahip olacağı yetkiler **rol** olarak isimlendirilir. WordPress sistemi, standart olarak sunulan rollerin yanında kullanıcı rollerinin özelliklerini değiştirme veya tanımlanan özelliklere sahip özel kullanıcı rolleri oluşturma kabiliyetini de sağlar.

2.2.1. WordPress Kullanıcı Rolleri

WordPress sistemi standart olarak **Yönetici**, **Editör**, **Yazar**, **İçerik Sağlayıcı** ve **Abone** rollerini sunar.

Yönetici

- Yönetici rolü, WordPress sitesindeki tüm işlemleri gerçekleştirebilen en güçlü kullanıcı rolüdür.
- Yönetici rolüne sahip kullanıcılar yeni yayın ekleyebilir, sitedeki bütün kullanıcıların yayınlarını düzenleyebilir ve bu yayınları silebilir.
- Eklenti ve tema yükleyebilir, düzenleyebilir ve silebilir. En önemlisi bir yönetici kullanıcısı; siteye yeni kullanıcılar ekleyebilir, mevcut kullanıcılarla ilgili bilgileri şifreleriyle birlikte değiştirebilir ve herhangi bir kullanıcıyı silebilir.
- Bu rol temelde site sahipleri için ayrılmıştır ve WordPress sitesinin tam kontrolünü sağlar. Çok kullanıcılı bir WordPress sitesi varsa kimin yönetici olarak atandığına çok dikkat edilmelidir.
- Bu rol yalnızca **tamamen güvenilen** kullanıcılara atanmalıdır. Ayrıca bu kullanıcıların teknik becerilerinden de emin olunmalıdır.

Editör

- WordPress'teki editör rolüne sahip kullanıcılar, sitenin içerik bölümleri üzerinde tam kontrole sahiptir.
- Kendisi ve başkalarının yazdığı gönderileri düzenleyebilir, yayımlayabilir ve silebilir.
- Bir editör kullanıcısı aynı zamanda yorumları denetleyebilir, düzenleyebilir ve silebilir.
- Web sitesi ayarları, eklentiler, temalar ve diğer yönetici özelliklerine erişemez.
- Site için bir yazar ekibini yöneten ve düzenli olarak içerik yayımlayan bir editör varsa bu rol o kişi için uygundur.

Yazar

- Yazar rolündeki kullanıcılar kendi yazılarını yazabilir, düzenleyebilir, yayımlayabilir ve dosyalarını yükleyebilir. Yayımlanmış olsa bile kendi yayınlarını silebilir.
- Başkalarının yayınlarını düzenleyemez veya yayımlayamaz.
- Yazı yazarken yazarlar, kategoriler oluşturamaz ancak mevcut kategoriler arasından seçim yapabilir. Öte yandan yayınlarına etiket ekleyebilir.
- Yazarlar, incelemeyi bekleyenler de dâhil tüm yorumları görüntüleyebilir ancak kendi yazısı haricindeki yazılara yapılan yorumları onaylayamaz veya silemez.
- Ayarlara, eklentilere veya temalara erişimi yoktur. Bu nedenle bir yayın yaptıklarında, kendi yayınlarını silmek dışında, bir sitede oldukça düşük riskli bir kullanıcı rolleri vardır.
- Yazar kullanıcı rolünü genişletmek için bir eklenti kullanmak gerekir.

İçerik Sağlayıcı

- İçerik sağlayıcı, kendi gönderilerini ekleyip düzenleyebilir ancak yayımlayamaz.
- Diğer kullanıcıların yayınlarını düzenleyemez veya eklentiler, temalar, ayarlar, araçlar gibi özelliklere erişemez.
- İçerik sağlayıcılar, resimler gibi medya dosyalarını yükleyemez.
- İçerik sağlayıcılar yeni yayınlar ekleyebilir, kendi yayınlarını düzenleyebilir ancak kendi yazılarını yayımlayamaz. Yazı yazarken yeni kategoriler oluşturamaz ancak yayınlarına etiket ekleyebilir.
- İçerik sağlayıcı bir kişinin en büyük dezavantajı, dosya yükleyememesidir. Diğer bir deyişle içerik sağlayıcı kişi, kendi yazılarına resim ekleyemez.
- İçerik sağlayıcı bir kullanıcı, cevap bekleyen yorumları bile görüntüleyemez, yorumları onaylayamaz veya silemez.
- Ayarlara, eklentilere veya tema ayarlarına erişimi yoktur. Bu nedenle sitedeki ayarları hiçbir şekilde değiştiremez.

Abone

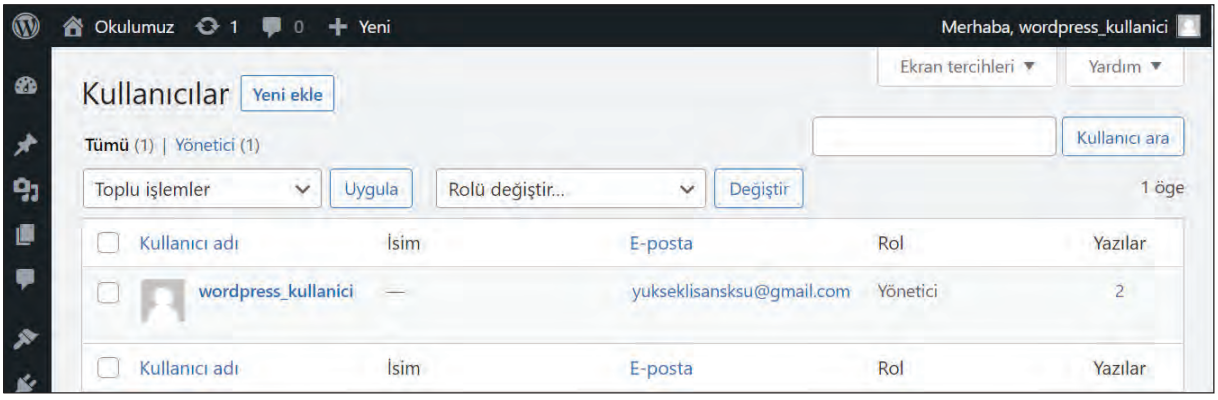
- Abone kullanıcı rolündeki kullanıcılar, WordPress sitesine giriş yapabilir ve kendi kullanıcı profillerini güncelleyebilir.
- İstedikleri takdirde kendi şifrelerini de değiştirebilir.
- Abone rolü, kullanıcıların herhangi bir şekilde gönderi eklemesine veya düzenlemesine izin vermez.
- Aboneler, varsayılan ayarlarla bir profil oluşturabilir, bilgilerini kaydedebilir ve güncelleyebilir. Abonelerin kullanabileceği-yalnızca üyelere özel içerik oluşturmak için- bir üyelik eklentisi veya LMS eklentisi de kullanılabilir.
- Abone rolü, kullanıcıların bir mesajı okuyup yorum yapmadan önce oturum açmasının zorunlu tutulduğu başka bir deyişle üyeliğin zorunlu tutulmak istendiği koşullarda kullanılır.

> **NOT**
>
> Sitenin ihtiyaçlarına uygun özel kullanıcı rolleri oluşturmak için farklı özelliklere sahip **WordPress Kullanıcı Yönetim Eklentileri** kullanılır.

2.2.2. Yönetim Panelinde Kullanıcı İşlemleri

Yönetici olarak WordPress sitesine istenen zamanda kullanıcı eklenip kaldırılabilir. Bir kullanıcı eklendikten sonra kullanıcının profili istenen zamanda düzenlenebilir ve parolalar dâhil herhangi bir bilgi değiştirilebilir. Kullanıcı sayfasına gitmek için WordPress yönetim panelindeki **Kullanıcılar** sekmesine tıklamak yeterlidir. Bir kullanıcı, istenen zamanda düzenlenebilir veya silinebilir.

Görsel 2.4'te WordPress yönetim paneli, Kullanıcılar ekranı verilmiştir.

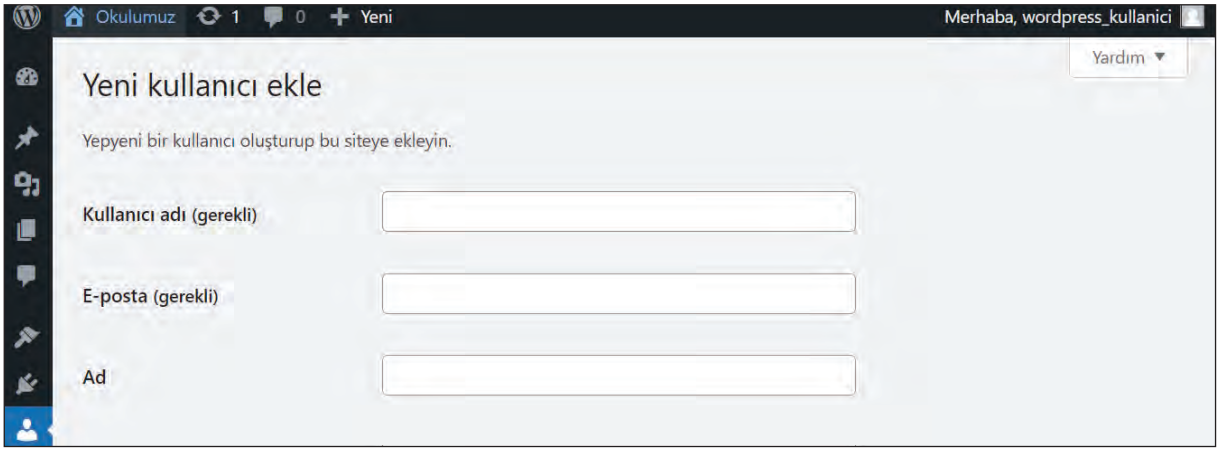
Görsel 2.4: Yönetim paneli Kullanıcılar ekranı

WordPress sistemindeki kullanıcılar, **Kullanıcılar** ekranında sahip oldukları temel özellikleri de içerecek şekilde listelenir.

2.2.2.1. Kullanıcı Ekleme

Yönetim paneli Kullanıcılar ekranındaki **Yeni Ekle** butonu tıklanarak **Yeni kullanıcı ekle** ekranına erişim sağlanır.

Görsel 2.5'te WordPress yönetim paneli, **Yeni kullanıcı ekle** ekranı verilmiştir.

Görsel 2.5: Yeni kullanıcı ekle ekranı

Ekranda görüntülenen form doldurulup kullanıcıya uygun rol seçilerek **Yeni Kullanıcı Ekle** butonu tıklanır.

1. UYGULAMA

Burak isimli ve **Editör** rolüne sahip kullanıcı oluşturma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Kullanıcı ekleme ekranında yer alan forma kullanıcı adını **Burak** şeklinde giriniz. Yazarlar, kullanıcı girişi yapmak için oluşturduğunuz kullanıcı adını veya e-posta adresini kullanabilir.

WordPress kullanıcı adı daha sonra değiştirilemez ancak diğer tüm ayrıntılar değiştirilebilir.

2. Adım: Kullanıcının e-posta adresini giriniz (Kullanıcıların şifrelerini sıfırlamak ve e-posta bildirimleri almak için e-posta adresine ihtiyacı olacaktır.).

3. Adım: Ad, soyad ve web sitesi URL'sini giriniz. Bunlar isteğe bağlı alanlar olduğu için boş olarak da bırakabilirsiniz. Kullanıcılar bu alanları daha sonra tamamlamak için kendi profillerini düzenleyebilir.

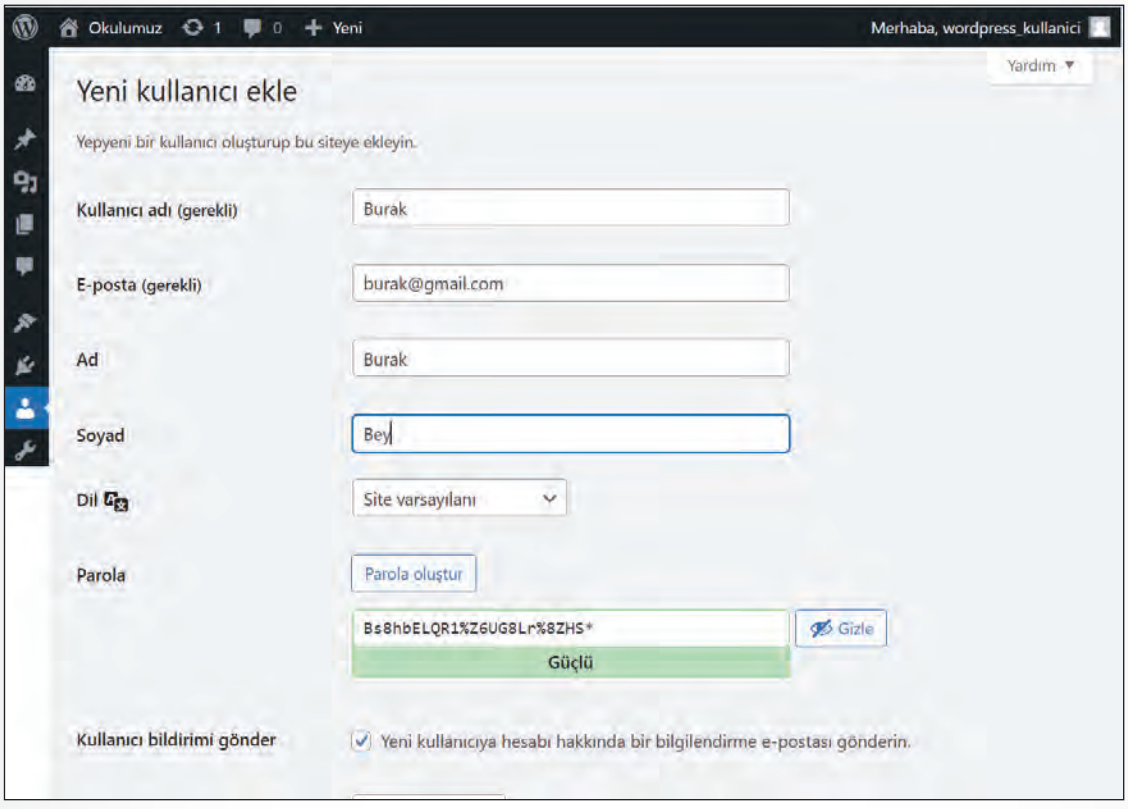
4. Adım: Güçlü bir parola belirleyiniz. Parolanızı kendiniz belirleyebileceğiniz gibi **Parola oluştur** butonuyla da otomatik olarak güçlü bir parola üretebilirsiniz.

5. Adım: Parola alanının altında, kullanıcıya e-posta göndermek için bir onay kutusu göreceksiniz. Bu onay kutusunu işaretlerseniz yeni oluşturulan kullanıcı, oturum bilgilerini içeren bir e-posta alacaktır.

6. Adım: Yeni oluşturulan kullanıcının rolünü belirlemek için açılır listeden bir WordPress rolü seçiniz. Kullanıcının web sitesinde gerçekleştireceği görevlere bağlı olarak daha önceden tanımlanan rollerden birinin seçilmesi gerekir.

7. Adım: Kullanıcı oluşturma işlemindeki form bilgilerini tamamladıktan sonra ekranın altındaki **Yeni kullanıcı ekle** butonunu tıklayarak işlemi tamamlayınız.

Görsel 2.6'da editör rolüne sahip kullanıcı oluşturma ekranı verilmiştir.

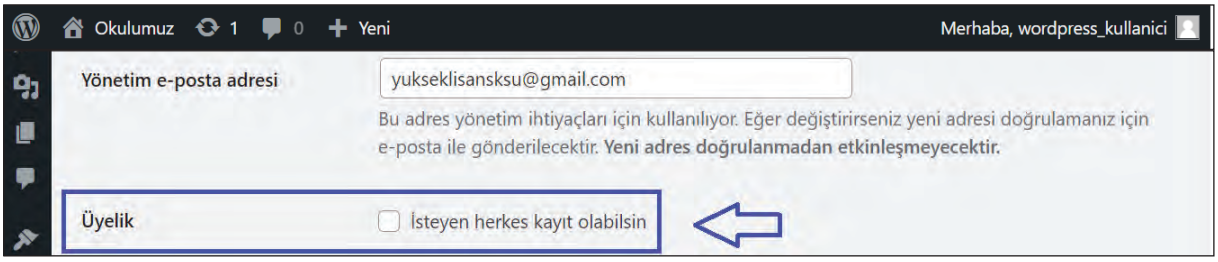
Görsel 2.6: Editör rolüne sahip kullanıcı oluşturma ekranı

NOT

Birinci uygulamada oluşturulan **Burak** isimli ve **Editör** rolüne sahip kullanıcı, kendi profilinden şifresini değiştirip profil resmi ekleyebilir ve bilgilerinin çoğunu değiştirebilir ancak rolünü değiştiremez.

Her bir kullanıcıyı manuel olarak eklemek çok fazla zaman alabilir. Bunun yerine kullanıcıların kendi hesaplarını oluşturmalarına izin verilebilir. Bunun için WordPress yönetici panelinde Ayarlar\Genel'e gitmek ve **İsteyen herkes kayıt olabilsin** kutusunu işaretlemek gerekir.

Görsel 2.7'de WordPress sistemine isteyen herkesin kaydolmasına izin verme ayarının yapıldığı ekran verilmiştir.

Görsel 2.7: İsteyen herkesin kayıt olmasına izin verilen ekran

Yapılan bu işaretlemeyle yeni kullanıcılara varsayılan olarak abone rolü verilir. Bir alt satırdaki açılır menü kullanılarak **abone** rolü, isteğe göre herhangi bir role değiştirilebilir.

DİKKAT!

Varsayılan olarak kullanıcıların yalnızca **Abone** veya **İçerik Sağlayıcı** olarak kaydolmasına izin verilmesi gerekir. Kullanıcıların **Yazar** olarak kaydolmasına izin verilirse kullanıcılar, onay almadan gönderi yayımlayabilir. **Yönetici** hiçbir zaman varsayılan ayar olarak kullanılmamalıdır.

Değişiklikleri kaydetmek için sayfanın altındaki **Değişiklikleri Kaydet** butonuna tıklanmalıdır.

SIRA SİZDE

Okulunuzun web sitesinde kendi yazılarını yazabilen, düzenleyebilen, yayımlayabilen; dosyalarını siteye yükleyebilen ancak başkalarının yayınlarını düzenleyemeyen, yayımlayamayan role sahip bir kullanıcı oluşturma işlemini gerçekleştiriniz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

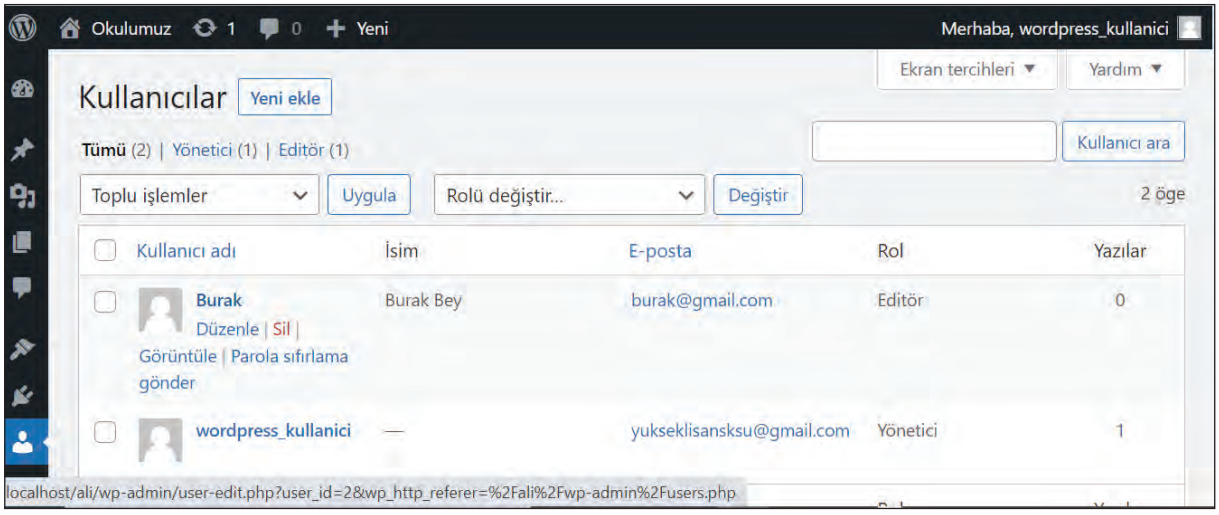
KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Yönetim panelinden Kullanıcılar\Yeni ekle bağlantısını kullanarak Yeni kullanıcı ekle ekranına erişim sağladı.		
2. Yeni kullanıcı ekle ekranında yer alan forma geçerli bir kullanıcı adı girdi.		
3. Kullanıcının e-posta adresini forma girdi.		
4. Ad, soyad bilgilerini forma girdi.		
5. Web sitesi URL'sini forma girdi.		
6. Güçlü bir parola belirledi.		
7. Yeni oluşturulacak kullanıcıya, gerekli oturum bilgilerini içeren maili gönderecek işaretlemeyi yaptı.		
8. Yeni oluşturulan kullanıcının rolünü **Yazar** olarak seçti.		
9. **Yeni kullanıcı ekle** butonunu tıklayarak yeni kullanıcı oluşturma işlemini tamamladı.		

2.2.2.2. Yönetim Paneli Kullanıcılar Ekranı

WordPress sistemindeki kullanıcılar, yönetim paneli Kullanıcılar ekranında liste hâlinde görüntülenir. İşlem yapılmak istenen kullanıcının üzerine fareyle / Tab (Sekme) tuşuyla gelindiğinde / İşlem yapılmak istenen kullanıcı seçildiğinde **Düzenle**, **Sil** , **Görüntüle** ve **Sıfırlama bağlantısı gönder** seçenekleri aktif hâle gelir.

Görsel 2.8'de kullanıcı işlemleri verilmiştir.

Görsel 2.8: Yönetim paneli Kullanıcılar ekranı

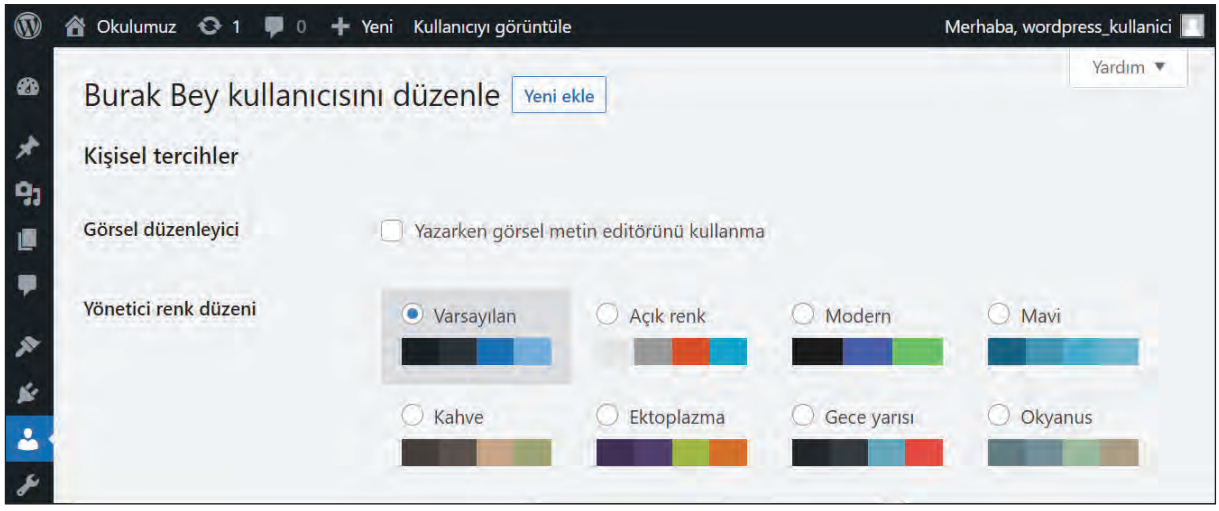
2.2.2.3. Kullanıcı Düzenleme

Yönetim paneli, Kullanıcılar ekranında düzenlenmek istenen kullanıcının üzerine fareyle / Tab (Sekme) tuşuyla gelindiğinde / düzenlenmek istenen kullanıcı seçildiğinde beliren **Düzenle** butonu tıklanarak kullanıcı bilgilerinin düzenlenebileceği ekrana ulaşılır.

Düzenleme ekranından **Kullanıcı Adı** haricindeki Rol ve kişisel bilgiler özellikleri değiştirilip Parola işlemleri kolayca gerçekleştirilir. **Siteyi görüntülerken araç çubuğunu göster** seçeneğiyle araç çubuğunun durumu aktif / pasif olarak ayarlanır.

Kullanıcı Bilgisini Güncelle butonu tıklanarak yapılan değişikliklerin kaydedilmesi sağlanır.

Görsel 2.9'da kullanıcı düzenleme ekranı verilmiştir.

Görsel 2.9: Kullanıcı düzenleme ekranı

2.2.2.4. Kullanıcı Silme

Yönetim paneli Kullanıcılar ekranında silinmek istenen kullanıcının üzerine fareyle / Tab (Sekme) tuşuyla gelindiğinde / silinmek istenen kullanıcı seçildiğinde beliren **Sil** butonu tıklanarak kullanıcı silinebilir. Güvenlik nedeniyle silme onayı istenir, onay verildiğinde kullanıcı silme işlemi tamamlanır.

2.2.3. Yönetim Panelinde Kullanıcı Yetkilendirmesi

Kullanıcılar oluşturulurken rolleri belirlenir. Daha sonraki rol değişiklikleri **Yönetici** kullanıcı tarafından yapılabilir.

Yönetim paneli Kullanıcılar ekranında rolü değiştirilmek istenen kullanıcı seçilerek üstte bulunan **Rolü Değiştir** açılır menüsünden kullanıcının yeni rolü seçilir. **Değiştir** butonu tıklanarak rol değiştirme işlemi tamamlanır. Bu işlem aynı ekrandan toplu olarak da gerçekleştirilebilir.

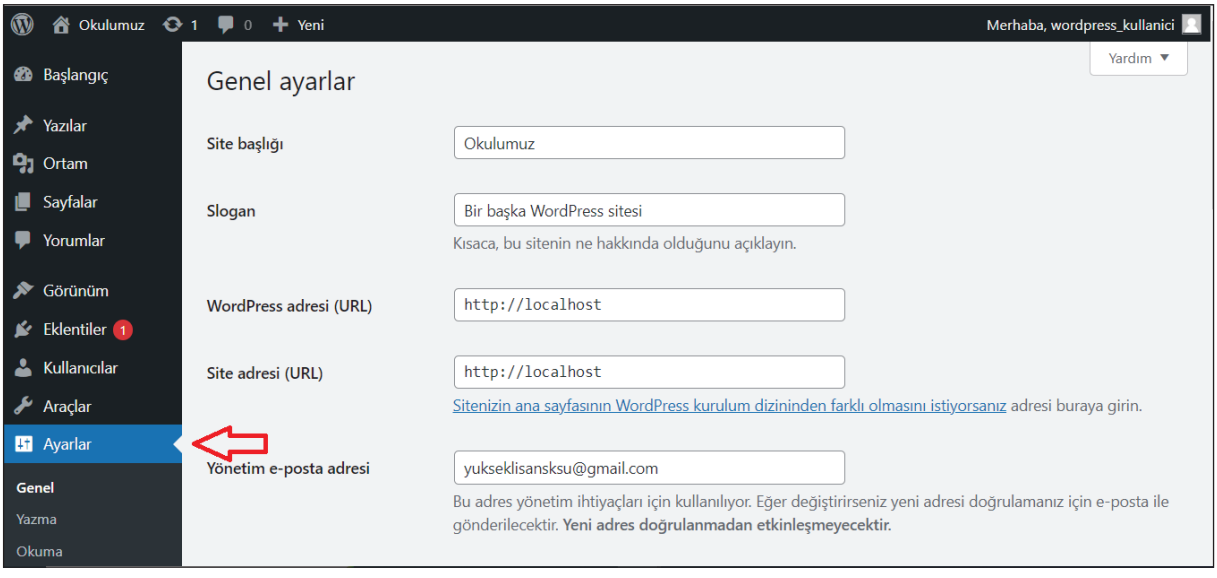
2.2.4. Ücretli Üyelik Sistemi Oluşturma

Siteye yeni kullanıcılar eklemenin bir başka yolu, kullanıcıların kaydolacağı ücretli bir üyelik programı oluşturmaktır. Bu işlem; üyelere özel içerik satma, ödeme sayfasına premium içerik ekleme, çevrimiçi kurslar satma ve daha fazlasını yapmaya olanak tanır. Bunu yapmak için bir WordPress üyelik eklentisi kurmak gerekir.

2.3. WEB SİTESİ AYARLARI

Genel ayarlar bölümünde başlık, slogan, dil ve daha fazla ayar kontrol edilir. Sitenin genel ayarlarını değiştirmek için **Ayarlar** bölümündeki **Genel ayarlar** sayfası kullanılır.

Görsel 2.10'da WordPress Genel ayarlar ekranı verilmiştir.

Görsel 2.10: Web sitesi Genel ayarlar ekranı

- **Site Başlığı**

  Ekranda görülecek ilk ayar **Site başlığıdır**. Site başlığı, bir web tarayıcısının başlık çubuğunda ve çoğu temanın başlığında görüntülenir. Site başlığı şu konumlarda da görünür:

  - WordPress kontrol panelinde
  - Takipçilere giden bildirimlerde, gönderenin adı bölümünde

  Site başlığı, siteyi tanımlamak istenen herhangi bir şey olabilir. Bu başlığın, sitenin URL'si veya kullanıcı adıyla aynı olması gerekmez. URL'nin temizlenmiş bir sürümü kullanılabilir. Site başlığı; sitenin içeriğini ve konusunu en iyi yansıtacak şekilde değiştirilebilir, düzenlenebilir, belirlenebilir.

NOT

Site başlığının değiştirilmesi, site adresini değiştirmez.

- **Slogan**

  Slogan, sitenin ne hakkında olduğunu açıklamak için kısa bir açıklama veya akılda kalıcı bir ifadedir. Bazı temalar, başlıkta veya kenar çubuğunda sloganı görüntüler.

- **WordPress Adresi (URL)**

  WordPress'in kurulu olduğu adres, URL alanına yazılır. Kurulumda bu alan ayarlanmış olarak gelir.

- **Site Adresi**

  Site adresi, web sitesinde kullanmak için özel bir alan seçmeye olanak tanır. Hâlihazırda sahip olunan bir alan adı kullanılabilir, yeni bir alan adı kaydedilebilir veya zaten sahip olunan bir alan adı aktarılabilir. Ayrıca bir **site yönlendirmesi** de oluşturulabilir.

  Sitenin anasayfasının WordPress kurulum dizininden farklı olması isteniyorsa adres, **Site adresi** alanına girilir.

- **Yönetim E-posta Adresi**

  Bu adres, yönetim ihtiyaçları için kullanılır. Değiştirilirse yeni adresi doğrulamak için doğrulama e-postası gönderilir.

NOT

Yeni adres doğrulanması için maile gönderilen doğrulama linkinin tıklanması veya onaylanması gerekir.

- **Üyelik**

  İsteyen herkes kayıt olabilsin kutucuğunu etkinleştirerek yeni kullanıcıların kendi hesaplarını oluşturmalarına izin verilebilir.

- **Yeni Kullanıcının Varsayılan Rolü**

  Varsayılan olarak yeni kullanıcılara verilecek rolü ayarlamak için açılır menü kullanılarak varsayılan abone rolü istenen herhangi bir role ayarlanabilir.

- **Site Lisanı**

  Site ziyaretçilerine gösterilen bazı tema metinleri için kullanılacak dili seçmeye olanak tanır. Örneğin bir RTL dili (İbranice gibi) seçilirse metnin sağdan sola doğru okunabilmesi için temanın düzeni kendini yansıtacaktır.

- **Zaman Dilimi**

  Sitenin saat dilimi; varsayılan olarak Londra, Birleşik Krallık'ta olan Koordineli Evrensel Saat UTC'ye ayarlanmıştır. Dünyanın farklı bir bölgesinde yaşanıyorsa muhtemelen bu seçenek değiştirilmek istenecektir. Geçerli UTC saati, saat dilimi farkının belirlenmesini kolaylaştırmak için listelenir.

- **Tarih Biçimi**

  Tarih gösteriliş biçimi ayarlanabilir.

- **Zaman Biçimi**

  Zaman biçimi ayarlanabilir.

- **Haftanın Başladığı Gün**

  Haftanın ilk günü belirlenebilir. Varsayılan olarak pazartesi etkin durumdadır.

2. UYGULAMA

Oluşturduğunuz WordPress web sitenizin genel ayarlarını yapma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: WordPress yönetim panelinde, Ayarlar\Genel bağlantısını kullanarak Genel ayarlar sayfasına erişim sağlayınız.

2. Adım: Açılan **Genel ayarlar** sayfasında **Başlık** alanına okul web sitenizin içeriğini ve konusunu en iyi yansıtan başlık metnini ekleyiniz.

3. Adım: WordPress adresi (URL) alanında, WordPress'in kurulu olduğu adres yazılı durumdadır. Kurulumda bu alan ayarlanmış olarak gelir. Değişiklik yapmak isterseniz yeni adresi ekleyiniz.

4. Adım: Site adresi alanına, sahip olduğunuz alan adını **Site adresi** alanına yazarak bağlayabilirsiniz. Ayrıca bir site yönlendirmesi de oluşturabilirsiniz.

NOT

Sitenizin anasayfasının WordPress kurulum dizininden farklı olmasını istiyorsanız adresi **Site Adresi** alanına giriniz.

5. Adım: Yönetimden sorumlu olacak yeni mail adresini giriniz ve gelen onay mailini onaylayınız.

6. Adım: İsteyen herkes kayıt olabilsin kutucuğunu etkinleştirerek yeni kullanıcıların kendi hesaplarını oluşturmalarına izin verebilirsiniz. Yeni kullanıcıların rolünü **İçerik sağlayıcı** olarak seçiniz.

7. Adım: Web sitesinde kullandığınız dile uygun lisanı (Türkçe) seçiniz.

8. Adım: Zaman dilimi alanında, ülkemizin yerel zaman dilimine uygun olan UTC+3 seçeneğini seçiniz. Diğer ülkeler için bu ayar, o ülkenin konumuna göre farklılık gösterebilir.

9. Adım: Tarih biçim alanında bulunan tarih biçimlerinden kendinize uygun olanı seçiniz.

10. Adım: Zaman biçimi alanında kendinize uygun olan zaman biçimini seçiniz.

11. Adım: Haftanın başladığı gün alanında sisteminize uygun olarak haftanın ilk gününü belirleyiniz (Varsayılan olarak Pazartesi günü etkin durumdadır.).

12. Adım: Değişiklikleri kaydet butonunu tıklayarak ayarları etkin hâle getiriniz.

SIRA SİZDE

Okulunuzun web sitesi için gerekli genel ayarları uygun şekilde gerçekleştiriniz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

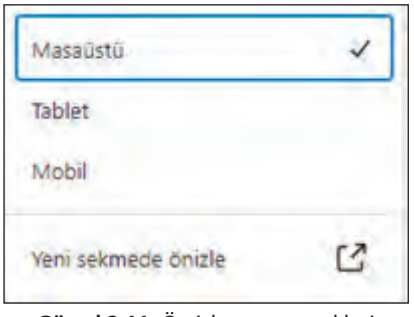
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Genel ayarlar sayfasına erişim sağladı.		
2. Açılan **Genel ayarlar** sayfasında **Başlık** alanına okul web sitesinin içeriğini ve konusunu en iyi yansıtacak başlık metnini ekledi.		
3. WordPress adresi (URL) alanını düzenledi.		
4. Okulun alan adını **Site adresi** alanına yazarak bağladı.		
5. Yönetimden sorumlu olacak yeni mail adresini girerek onaylama işlemini gerçekleştirdi.		
6. Yeni kullanıcıların kendi hesaplarını oluşturmalarına izin verdi.		
7. Web sitesinde kullandığı dile uygun lisanı (Türkçe) seçti.		
8. Zaman dilimi alanında ülkemizin yerel zaman dilimine uygun olan UTC+3 seçeneğini seçti.		
9. Tarih/ Zaman biçim alanında bulunan tarih ve zaman biçimlerini belirledi.		
10. Haftanın başladığı günü Pazartesi olarak ayarladı.		
11. Değişiklikleri kaydederek etkin hâle getirdi.		

2.4. WEB SİTESİNİ GÖRÜNTÜLEME

WordPress Gutenberg, canlı ön izleme sunan bir editördür. Yapılan değişiklikleri canlı olarak görebilmeyi sağlar. Yapılacak düzenlemenin yayınlanması için öncelikle **Yayınla** butonu ile siteyi yayınlamak gerekir. Daha önce yayınlanmış bir site ise değişikliklerin güncellenmesi için **Güncelle** bağlantısı ile güncellenerek yeni hâlinin yayınlanması sağlanır.

Ekranın sağ üst köşesindeki **Ön izle** butonuna basıldığında ön izlemenin nasıl gerçekleştirileceğine dair seçenekler sunulur. Hangi ortamda ön izleme yapmak istenirse ilgili seçenek tıklanarak o platformda sitenin görüntüsüne erişilebilir.

Görsel 2.11'de WordPress ön izleme seçenekleri verilmiştir.

Görsel 2.11: Ön izleme seçenekleri

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde parantez içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) WordPress yönetim paneline erişim için **siteismi.com/wp-admin** adresi kullanılabilir.
2. ( ) Kurulum sırasında tanımlanan kullanıcı, **Yönetici** rolüne sahip kullanıcıdır.
3. ( ) İçerik sağlayıcı rolüne sahip kullanıcı, kendi gönderilerini yayımlayabilir.
4. ( ) WordPress standart rolleri, kullanıcı izinleri ihtiyacını karşılamıyorsa farklı roller oluşturulabilir.
5. ( ) Editör rolüne sahip bir kullanıcı, kendi rolünü değiştirebilir.
6. ( ) WordPress sisteminde, kullanıcıların kendi hesaplarını oluşturmalarına izin veren seçenek mevcuttur.
7. ( ) Varsayılan olarak yeni kullanıcılara verilecek rolü değiştirmek mümkündür.
8. ( ) Site başlığı, sitenin içeriğini ve konusunu en iyi yansıtan metin olmalıdır.
9. ( ) WordPress Gutenberg editörü yapılan değişiklikleri canlı olarak görebilmeyi sağlar.

İÇERİK VE KATEGORİ İŞLEMLERİ

3. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

3.1. İÇERİK İŞLEMLERİ
3.2. KATEGORİ İŞLEMLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- İçerik ekleme
- İçerik güncelleme
- İçerik silme
- Kategori ekleme
- Kategori güncelleme
- Kategori silme

TEMEL KAVRAMLAR

Blok yerleştirici
İçerik işlemleri
Karşılama sayfası
Kategori işlemleri
Kelime işlemci
Sayfalar
Yazılar
Yönetim paneli

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bir web sitesinde içeriklerin türlerine göre kategorize edilmesi gerekli midir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Haber içerikli bir web sitesini inceleyerek sitede kategori yapısı kullanımını araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Kategori üzerinde hangi işlemlere ihtiyaç duyulur? Arkadaşlarınızla tartışınız.

3.1. İÇERİK İŞLEMLERİ

WordPress'te temel olarak içerik eklenebilecek iki alan mevcuttur. Bunlar, **WordPress yazılar** ve **WordPress sayfalar** alanlarıdır. Teknik olarak her iki alan da farklı amaçlarla kullanılır.

Yazılar: WordPress yazılar alanı, site içeriğine göre blog yazılarının, haber içeriklerinin, makalelerin yayımlanabileceği bir araçtır.

Bu alanda içerikler kategorilere bağlanabilir, anahtar kelimeler eklenebilir, galeri ve video gibi özel şablonlar kullanılabilir. WordPress yazılar alanı ile eklenen yazılar, web sitesini öne çıkaran esas içeriklerdir.

Sayfalar: WordPress sayfalar alanı; karşılama sayfası (anasayfa), iletişim, hakkımızda açıklaması, kategori listeleme, içerik listeleme, portföy listeleme, yazar profili gibi siteyi ilgilendiren içerikler için kullanılır. Sayfalar kategorilere bağlanamaz. Sayfalar için video, galeri gibi biçimsel şablonlar oluşturulamaz.

WordPress sayfalar ile oluşturulan içerikler sadece siteyle ilgili olacağı için asıl ziyaretçilerin ilgisini çekecek içeriklerin WordPress yazılar alanı ile yayımlanması daha doğru olur.

3.1.1. WordPress Yazı Ekleme Paneli ve Seçenekleri (Gutenberg Editörü)

WordPress'in eski sürümlerinde yazı paneli için varsayılan olarak klasik bir editör kullanılır ve bu editörde yazı yazmak, kelime işlemci programlarında yazı yazmaya oldukça benzer. WordPress güncel sürümde ise varsayılan olarak Gutenberg editörünü kullanıcılarına sunar. Bu editör, klasik editörden hem görünüm hem de işlev bakımından oldukça farklı bir yapıda tasarlanmıştır.

> **NOT**
>
> WordPress'in güncel sürümüne eklenti yüklenerek klasik editörü kullanma imkânı sunulur.

WordPress'te yazı ekleme ekranına ulaşmak için yönetim panelinden **Yazılar\Yeni Ekle** yolu izlenir. Görsel 3.1'de **yeni yazı ekleme** işleminin menü bağlantıları verilmiştir.

Görsel 3.1: Yazı ekle menüsü

> **NOT**
>
> Yazıların kolayca yayımlanabilmesi için yazı ekleme ekranında birden çok alan ve araç bulunur. Bu alan ve araçlara **WordPress yazı paneli** adı verilir. WordPress, bu panelde oluşturulan içerik yayımlandığında içerikte yer alan yazıyı tarayıcıların okuyabileceği kodlara çevirir. WordPress gibi CMS sistemlerinin (içerik yönetim sistemleri) asıl amacı budur. Kullanıcılar bu sayede kodlama bilgisine sahip olmadan içerik hazırlayarak yayımlanabilir.

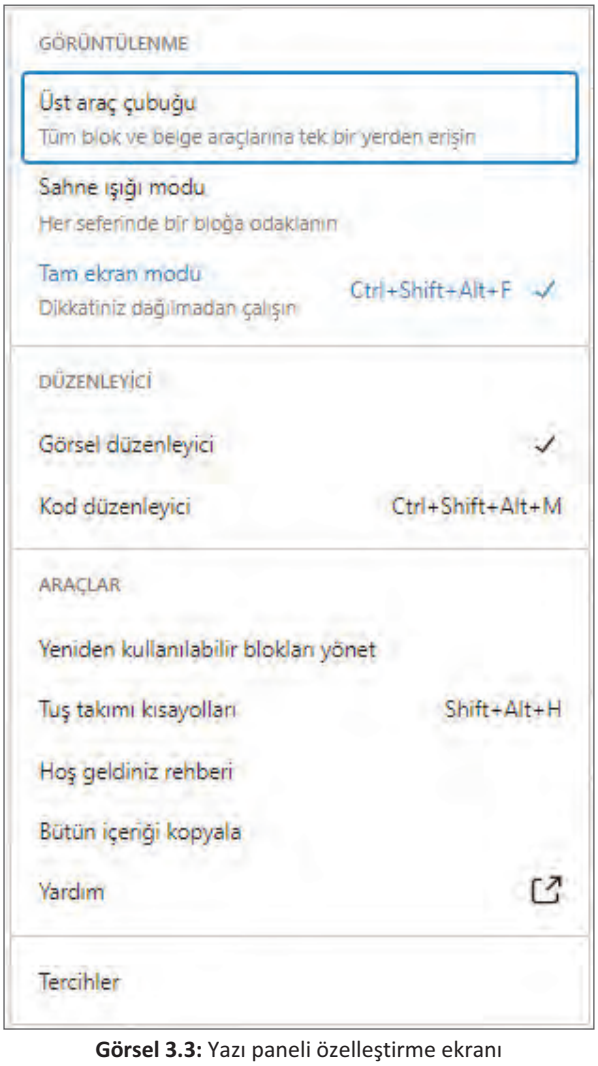
Yeni yazı ekleme panelinin görünümü, temadan temaya göre değişebilir. Bu alanda temaya ve kullanılan eklentilere özgü farklı stil, özellik ve ek araçlar görülebilir. Temel olarak yazı panelinin görünümü, Görsel 3.2'deki gibidir.

Görsel 3.2: Yazı ekleme paneli

3.1.1.1. Yazı Panelini Özelleştirme

WordPress, kullanıcılara yazı panelini kendi kullanım özelliklerine göre özelleştirme imkânı sağlar. Özelleştirme seçeneklerine panelin sağ üst köşesindeki **üç nokta (...)** simgesine tıklanarak ulaşılabilir. Açılan özelleştirme penceresindeki araçlar, Görsel 3.3'te verilmiştir.

Görsel 3.3: Yazı paneli özelleştirme ekranı

- **GÖRÜNTÜLENME**

Görüntülenme bölümünde yer alan seçenekler şunlardır:

Üst araç çubuğu: Bu seçenek tıklanıp aktifleştirildiğinde yazı yazılan alanın üzerinde bir çubuk belirir. Bu alanda, eklenen bloklara göre seçenekler belirir.

Örneğin bir paragraf bloku eklendiği zaman bu alanda hizalama, kalınlaştırma, eğikleştirme, bağlantı verme gibi seçenekler belirir veya bir görsel bloku eklendiğinde yine hizalama, tonlama gibi seçenekler belirir.

Üst araç çubuğu seçeneği pasif hâle getirilirse bu alan burada çıkmaz fakat bloklara özgü seçenekler, blok üzerinde çalışırken blokun üst kısmında pop-up olarak belirir.

Sahne ışığı modu: Bu seçenek aktifleştirildiğinde, üzerinde çalışılan blok dışındaki diğer bloklar soluklaşır. Odaklanmaya yardımcı bir seçenek olarak kullanılabilir.

Tam ekran modu: Yönetim panelindeki diğer seçenekleri kapatıp açarak odaklanmaya yardımcı olacak bir araç olarak kullanılabilir.

- **DÜZENLEYİCİ**

Düzenleyici bölümünde yer alan seçenekler şunlardır:

Görsel düzenleyici: Görsel düzenleyici seçeneği, yazı panelinin normal görüntüsünü temsil eder ve varsayılan olarak aktiftir.

Kod düzenleyici: Bu seçenek, yazıya bazı html etiketlerini entegre edebilmeyi sağlamak için görünümü değiştirir. Bu alanı genelde html diline hâkim kullanıcılar, görsel editörde bulunmayan bazı işlevleri kod yazarak uygulamak için kullanır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; kodlarla iş yapılmak isteniyorsa bu kodların, Görsel düzenleyici seçeneği aktifken değil, Kod düzenleyici seçeneği aktifken eklenmesidir. Görsel düzenleyici seçeneği aktifken eklenen kodlar, kod olarak değil normal yazı olarak algılanır ve o şekilde yayımlanır. Kodlar, işlevlerini yerine getirmez.

- **ARAÇLAR**

Bu bölümde yer alan seçenekler şunlardır:

Yeniden kullanılabilir blokları yönet: Yeniden kullanılabilir bloklar, sitedeki bir gönderide veya sayfada daha sonra kullanılmak için kaydedilmiş hazır bloklardır. Aynı içerik, sıklıkla aynı bloka veya blok grubuna ekleniyorsa yeniden kullanılabilir blokları kullanmak kullanıcıya zaman kazandırabilir.

Bir bloku yeniden kullanılabilir blok olarak kaydetmek için kaydedilecek blok seçildiğinde çıkan **üç nokta** seçeneği tıklanıp **Tekrar kullanılabilir bloklara ekle** seçeneğini seçmek gerekir. Sonrasında isim vererek blok kaydetme işlemi tamamlanabilir. Bu şekilde kaydedilen bloklar, Yeniden kullanılabilir blokları yönet seçeneği ile görülebilir ve düzenlenebilir.

Tuş takımı kısayolları: Yazı panelinde kullanılabilecek klavye kısayollarını gösterir.

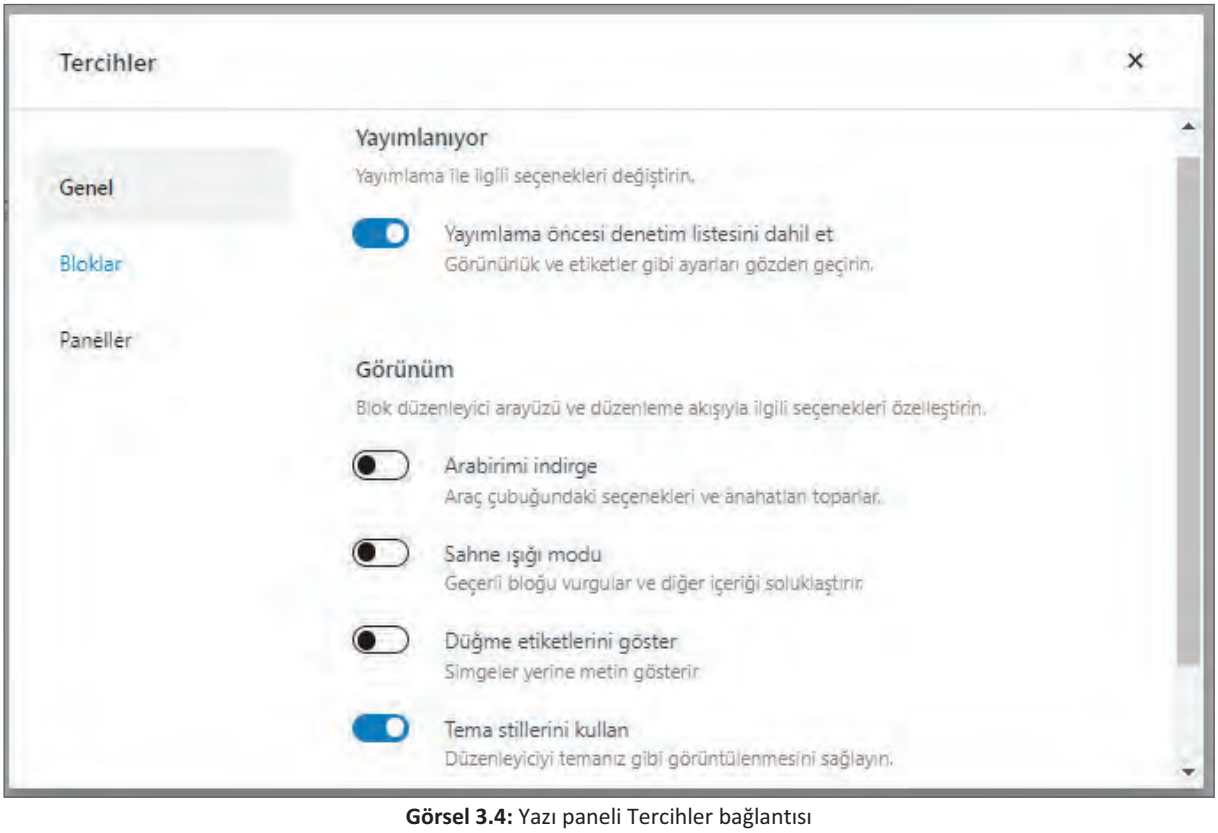
Hoş geldiniz rehberi: Gutenberg editörü ile ilgili panel üzerinde tanıtım yapar.

Bütün içeriği kopyala: Yazı içeriğinin tamamını kopyalayıp, başka bir yere kod olarak eklemeyi sağlar. Bu seçenekle kopyalanan içerik, tekrar WordPress yazı alanına yapıştırılırsa normal bloklar hâlinde, bir kelime işlemci dokümanına yapıştırılırsa kod olarak görünür.

Yardım: Gutenberg editörü hakkında bir yardım sayfasına yönlendirir.

- **TERCİHLER**

Tercihler bağlantısı tıklandığında açılan seçenekler Görsel 3.4'te verilmiştir.

Görsel 3.4: Yazı paneli Tercihler bağlantısı

a) Genel Sekmesi

Yayımlama öncesi denetim listesini dahil et: Bu seçenek aktifse yazı yayımlanmadan önce kullanıcıya, son kontrolleri yapabilmesi için bir kontrol listesi sunulur.

Görünüm başlığındaki **Arabirimi indirge** seçeneği aktifse yazı panelindeki bazı butonlar, ilgili alanların üzerine fare ile gelince görünür. Fare başka alanlardayken butonlar kaybolur.

Sahne ışığı modu aktifse çalışılan blok haricindeki diğer bloklar soluklaşır.

Düğme etiketlerini göster seçeneği aktifse yazı panelindeki seçenekler simge yerine yazı şeklinde görünür.

Tema stillerini kullan seçeneği aktifse yazı paneli, kullanılan temanın sağladığı görünüm şeklinde sunulur. Seçenek pasif edilirse Gutenberg editörünün varsayılan görünümü etkin hâle gelir.

Blok bağlantı haritasını göster seçeneği pasif hâle getirilirse yazı alanı altındaki **Belge, Paragraf** gibi yazıların olduğu alan kaybolur.

b) Bloklar Sekmesi

Yazı paneli Bloklar tercih ekranı Görsel 3.5'te verilmiştir.

Görsel 3.5: Yazı paneli Bloklar tercih ekranı

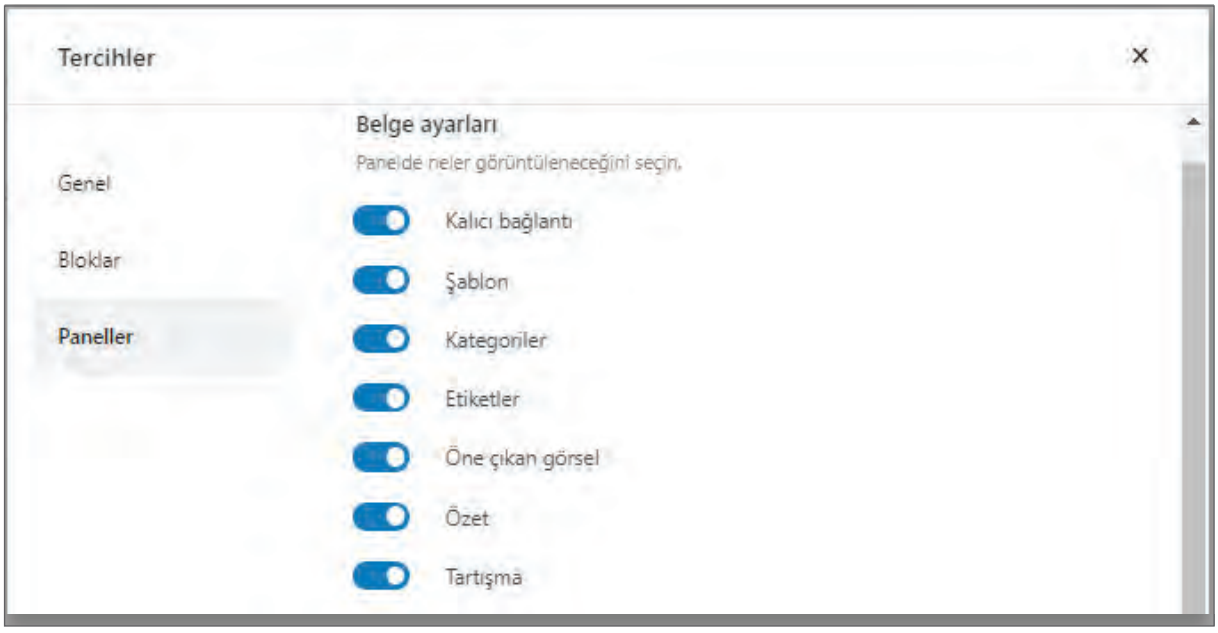
En çok kullanılan blokları gösterir seçeneği aktifse yazı panelinde bir blok ekleneceği zaman kullanıcıya en sık kullandığı bloklar gösterilir.

Bloğun içinde metin imlecini barındır seçeneği, kullanıcının metin okuyucu kullandığı durumlarda aktif hâle getirilmelidir.

c) Paneller Sekmesi

Yazı alanının sağ tarafında bulunan panel içindeki seçeneklerden görünmesi istenen veya istenmeyen alanları açıp kapamayı sağlayan seçenektir.

Yazı paneli Paneller tercih ekranı Görsel 3.6'da verilmiştir.

Görsel 3.6: Yazı paneli Paneller tercih ekranı

3.1.2. Bloklar ve Blok İşlemleri

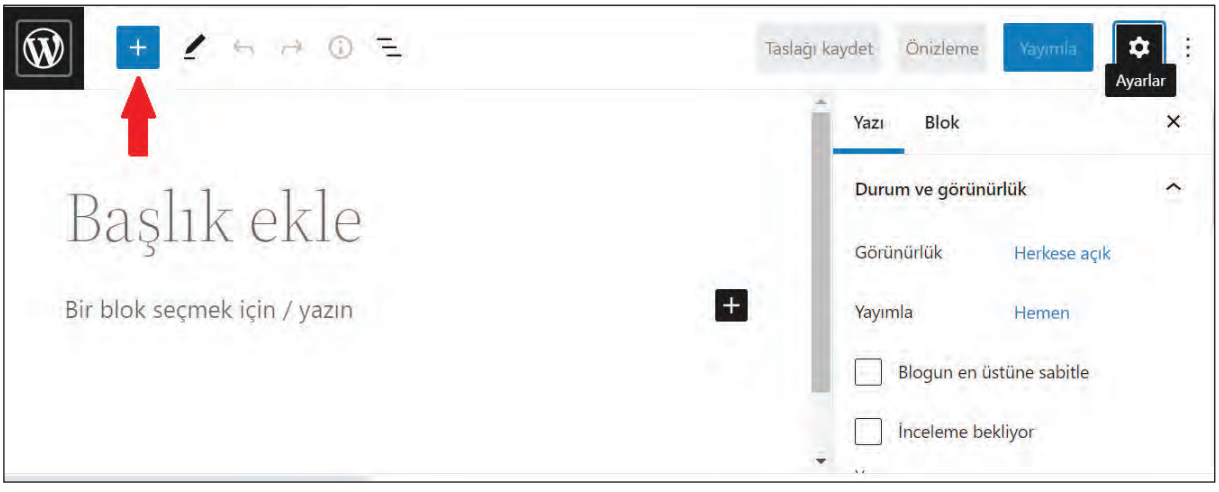
Yazı alanındaki blok kavramı, sitede yayımlanacak yazıları oluşturan başlık, paragraf, görsel, tıklama butonları, tablolar, galeri, video, media player gibi araçları ifade etmek için kullanılır. Yazı, yazı paneline bloklar eklenerek oluşturulur. Yazı panelinde paragraf, görsel, alıntılar, tablo, ses, video, düğmeler, sütunlar gibi birçok farklı özellikte bloklar mevcuttur.

3.1.2.1. Blok Ekleme

+ düğmesi (**Blok Yerleştirici** olarak adlandırılır.) görülen her yere bir blok eklenebilir. Blok yerleştirici düğmesi birkaç farklı yerde bulunur.

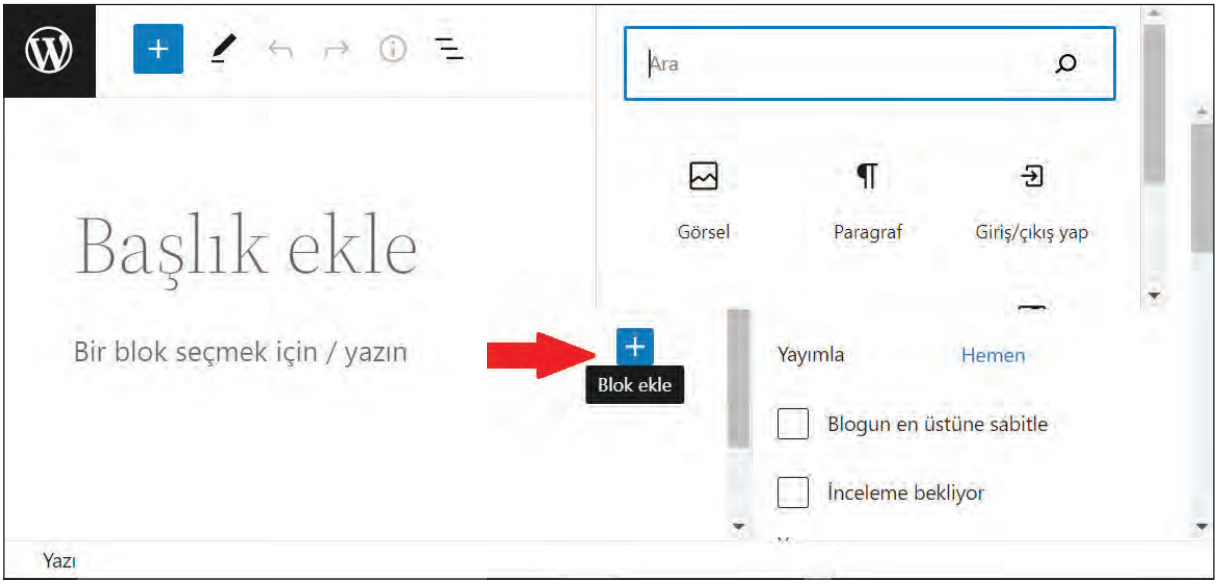
1. Editörün sol üst köşesindeki + **Blok Yerleştirici** tıklanır. Bu seçenek, farklı blok stillerini ön izleme yapabilmek için iyi bir seçimdir.

   Ana Blok ekleme yöntemi Görsel 3.7'de verilmiştir.

Görsel 3.7: Blok yerleştirici

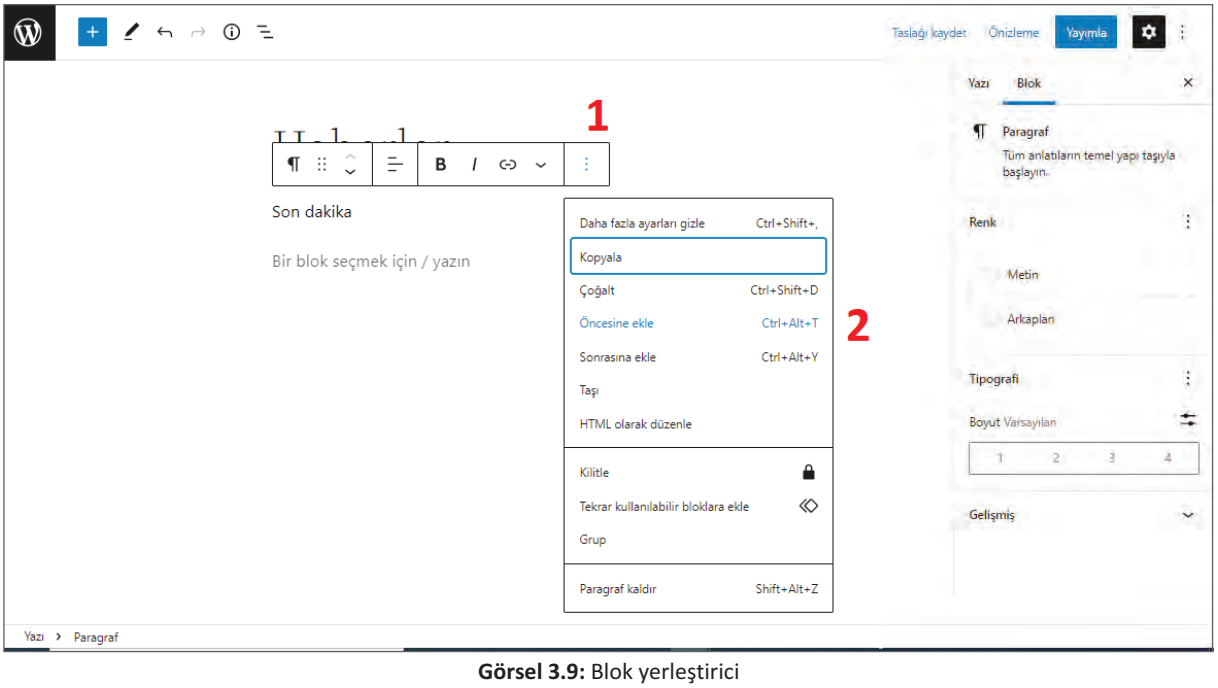
2. Boş bir blokun yanındaki Blok Yerleştirici (+) tıklanır.
Boş blok kullanılarak Blok ekleme yöntemi Görsel 3.8'de verilmiştir.

Görsel 3.8: Blok yerleştirici

3. Tıklanan bir blokun üzerinde görünen araç çubuğunda, … (üç nokta) ögesi seçilir ve geçerli blokun üstüne veya altına yeni bir blok eklemek için **Öncesine ekle** veya **Sonrasına ekle** seçeneklerinden uygun olanı tercih edilir.

Blok araç çubuğu kullanılarak blok ekleme yöntemi Görsel 3.9'da verilmiştir.

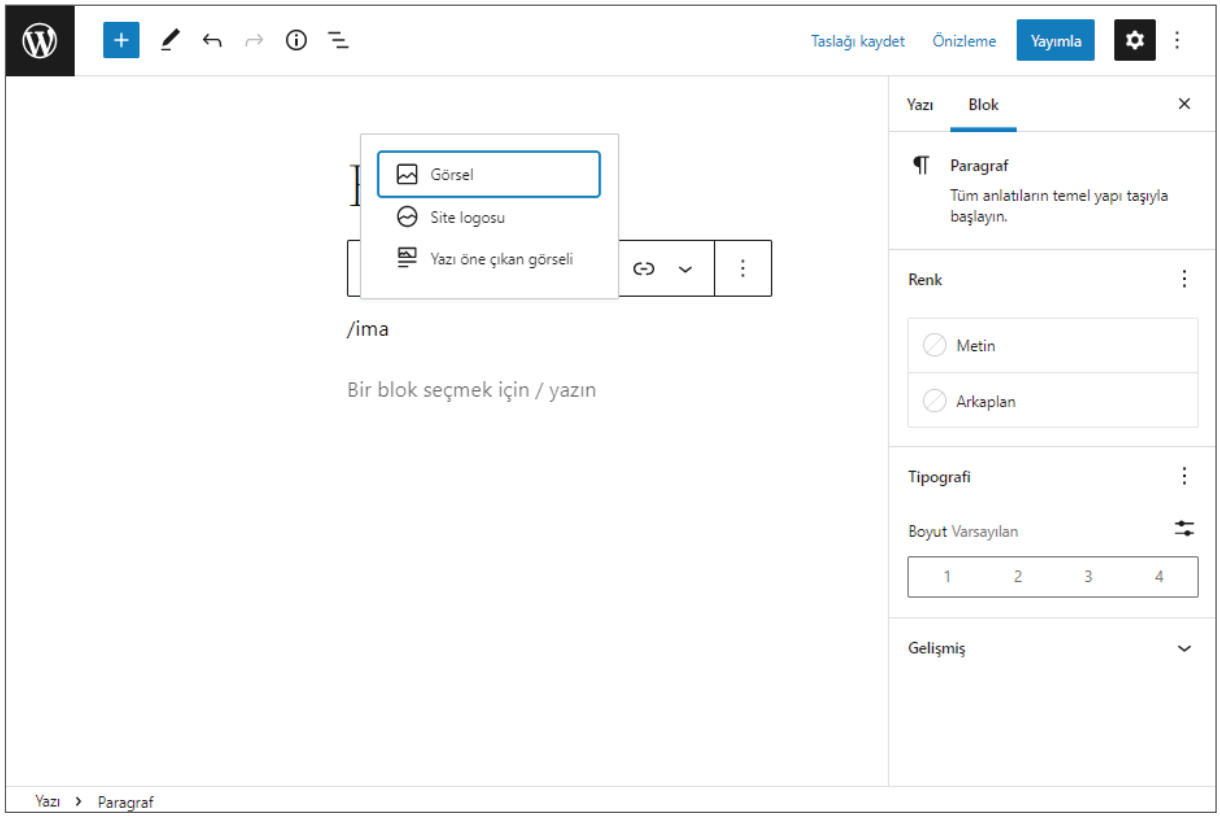

Görsel 3.9: Blok yerleştirici

4. Farklı blokların adlarına aşina olunduğunda bir **/** işareti ve ardından blok adı yazılarak hızlı şekilde bir blok eklenebilir.

Örnek: /resim veya **/başlık**

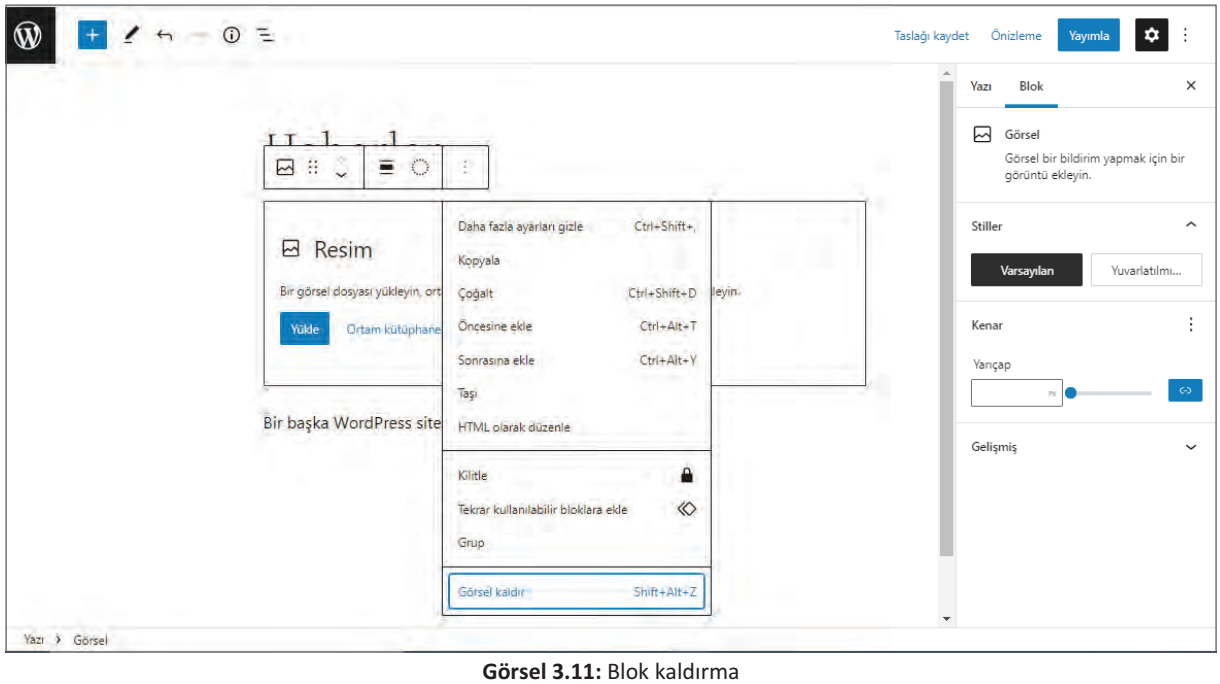
Blok adını kullanarak blok ekleme yöntemi Görsel 3.10'da verilmiştir.

Görsel 3.10: Blok yerleştirici

3.1.2.2. Blok Kaldırma

Bir bloku kaldırmak için kaldırılacak blokun üzerine tıklanır. Hemen üstünde bir araç çubuğu belirir. Araç çubuğundaki … (üç nokta) simgesine tıklanır ve **Kaldır** seçilir. Blok kaldırma yöntemi Görsel 3.11'de verilmiştir.

Görsel 3.11: Blok kaldırma

Seçilen blokun türüne göre menüde **Blok ismi + Kaldır** şeklinde yer alır (Örneğin görselse **Görseli kaldır**, paragrafsa **Paragrafı kaldır**).

3.1.3. Yazı Ekleme Ekranı

Yazı ekleme ekranındaki bağlantılar kullanılarak işlemler kolaylıkla gerçekleştirilebilir. Yazı ekleme ekranı Görsel 3.12'de verilmiştir.

Görsel 3.12: Yazı ekleme ekranı

1 Kalem Butonu
Sol üst köşede artı işaretinin yanında kalem simgesi bulunur. Bu butona tıklandığında **Düzenle ve Seç** adında iki seçenek belirir. Düzenle seçeneği, varsayılan olarak işaretlidir ve fare ile normal blok seçeneklerine ulaşılabilir.

Seç seçeneği işaretlendiğinde ise seçilen blokun üzerinde bir pencere belirir ve o blok türünün ne olduğunu gösterir. Bu penceredeki **6 noktalı işaret** ise seçilen blokun istenen yere sürüklenip bırakılmasını sağlar. Bu simgeye tıklanıp blok, fare bırakılmadan istenen yere hareket ettirilebilir.

2 Ok İşaretleri
Yazı alanında yapılan işlemlerin geri ya da ileri alınmasını sağlar. Yazı yazarken hata yapıldığında kullanılabilir.

3 Info (i) Simgesi
Yazıdaki karakter, kelime, başlık sayısı gibi istatistikleri gösterir.

4 Alt Alta Üç Çizgi Butonu
Yazı içindeki blokları sol tarafta listeler. Özellikle uzun yazılarda ilgili bloka hızlıca ulaşmak için bu liste oldukça kullanışlıdır.

5 Taslağı kaydet
Yazıyı yayımlamadan kaydetmeyi sağlar. Tıklandığında yazı içinde o zamana kadar yapılan işlemler yayımlanmadan kaydedilir. Bu işlemden sonra siteden çıkış yapılabilir. Siteye tekrar girildiğinde yönetim panelindeki sol menü seçeneklerinden Yazılar\Tüm Yazılar yolu izlenerek yarım bırakılan yazıya ulaşılıp tıklanarak kalınan yerden yazıyı düzenlemeye devam edilebilir.

6 Önizleme
Yazının yayımlanmadan sitenin ön yüzünde nasıl görüneceğini gösterir. Önizleme tıklanarak gerekli kontroller yapılabilir.

7 Yayımla
Yayımla seçeneği, yazıyı sitede herkesin görebileceği şekilde yayımlamayı sağlar. Yazı hazır olunca bu butona tıklanarak yazı yayına alınabilir.

8 Çark Simgesi
Çark işaretli simgeye tıklandığında sağ kısımda bir ekran açılır. Burada Yazı ve Blok olarak iki seçenek bulunur.

3.1.3.1. Yazı Sekmesi

Görünürlük: Burada üç seçenek mevcuttur. Yazı yayımlandığında herkes tarafından görülmesi istenirse **Herkese açık**, sadece siteye kayıtlı editör, yazar veya üye rollerine sahip kişiler tarafından görülmesi istenirse **Özel**, belirlenen bir parolaya sahip herkesin görmesi istenirse de **Parola korumalı** seçeneği işaretlenebilir. Parola korumalı seçeneği işaretlendiğinde bir kutucuk açılır. Bu kutucuğa bir şifre girilerek yazının parolası belirlenir.

Yayımla: Burada **Hemen** yazısı bulunur. Bu seçenek, yazının Yayımla butonuna tıklanır tıklanmaz yayımlanacağını gösterir. Bu alandaki takvimden tarih ve saat girilerek yazının hemen değil de belirlenen zamanda yayımlanması sağlanır. Takvimden tarih ve zaman seçimi yapılıp Yayımla butonuna tıklandığında yazı hemen değil, belirlenen zamanda otomatik olarak yayımlanır.

Zaten var olan bir yazı düzenlenirken burada yazının yayımlandığı tarih gösterilir. Yazının tarihi değiştirilmek istenirse bu tarih üzerine tıklanarak çıkan takvimden yazı tarihi değiştirme işlemi yapılabilir.

Yazı biçimi: Burada varsayılan olarak Standart, Galeri, Resim, Video gibi seçenekler bulunur. Bunlar, yazının sahip olduğu biçimlerdir. Örneğin bir wallpaper sitesinde içerik, birçok görselden oluşur. Bu alandan **Galeri** seçeneği seçildiğinde sayfa tasarımı da görselleri ön plana çıkaracak şekilde düzenlenir. Buradaki seçenekler, temaya göre değişiklik gösterebilir.

Blogun en üstüne sabitle seçeneği işaretlenirse yayımlanan bu yazı, listelendiği sayfada en başta görünür.

İnceleme bekliyor seçeneği, çoklu yazara sahip sitelerde site sahibinin ve yazarların biten yazılarını incelemesi için bir durum göstermesini sağlar. Bu seçenek tıklanıp sağ üst köşedeki **Bekliyor olarak kaydet** yazısına tıklandığında yazı kaydedilir. Yazı listesinde de **Onay bekliyor** olarak yer alır.

Çöpe taşı seçeneği yazıyı siler.

Kalıcı bağlantı seçeneğinden, yayımlanacak yazının bağlantısı başka bir deyişle linki belirlenebilir. Burada otomatik olarak yazı başlığı link hâline getirilir. İstenirse bu link değiştirilebilir. Değişiklik yaparken Türkçe karakter ve noktalama işareti kullanmamaya ve kelimelerin arasına kısa çizgi koymaya dikkat edilmelidir.

Kategoriler seçeneğinde yazının bağlanacağı kategori belirlenebilir. WordPress sitesine bir yazı eklerken bu yazının belirli bir kategoriye bağlı olması zorunludur. Yazı herhangi bir kategori seçimi yapılmadan yayımlansa bile WordPress, bu yazıyı otomatik olarak varsayılan kategoriye bağlar. Bu alandan, yazının bağlı olacağı kategori işaretlenir. Yazı, olmayan bir kategoriye bağlanacaksa **Yeni kategori ekle** yazısına tıklanarak yeni bir kategori eklenebilir.

Etiketler seçeneği, yazının anahtar kelimelerinin aralarına virgül konularak girilebilecek bir alandır. Daha önceden arama motorları bu alana girilen anahtar kelimelere göre yazı içeriğini anlar ve arama sonuçlarına yansıtırdı fakat günümüzde arama motorları, yazıyı tamamen tarayarak en çok tekrar eden kelimelere göre yazı içeriğini anlayabilmektedir. Bu nedenle Etiketler seçeneğinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmaz.

Öne çıkan görsel: Bu terim; yazının sitenin anasayfasında, kategori ya da etiket sayfalarında veya sosyal ağlarda yayınlanırken yahut buralarda listelenirken yazı başlığının yanında çıkan resimler için kullanılır. Yazının öne çıkan görseli bu alandan yüklenebilir ya da önceden yüklenen öne çıkan görsel, yine bu alandan kaldırılıp değiştirilebilir.

Özet seçeneğinde yazının özeti elle yazılabilir. Buraya girilen yazı özeti, tema desteklerse yazıların başında görünür. Tema desteklemezse özet yazılsa da görünmez fakat yazıyla ilgili özet çeken RSS gibi hizmetlerde bu alandaki metin ön plana çıkar.

Tartışma seçeneği, ziyaretçiler tarafından yazıya yorum yapılıp yapılamayacağının belirlendiği alandır. **Yorumlara izin ver** seçeneği işaretli ise yayımlanan yazı yoruma açıktır ve herkes yorum ekleyebilir. Yazıya yorum yapılması istenmezse buradaki işaret kaldırılmalıdır.

Geri bildirimlere ve geri izlemelere izin ver seçeneği işaretlendiğinde yazı içinde WordPress altyapılı herhangi bir siteye bağlantı verildiyse o siteye bir geri bildirim gider. Böylece diğer site haberdar edilir. Gerek-

li olduğu düşünülürse bu seçenek işaretlenebilir.

Blok Sekmesi

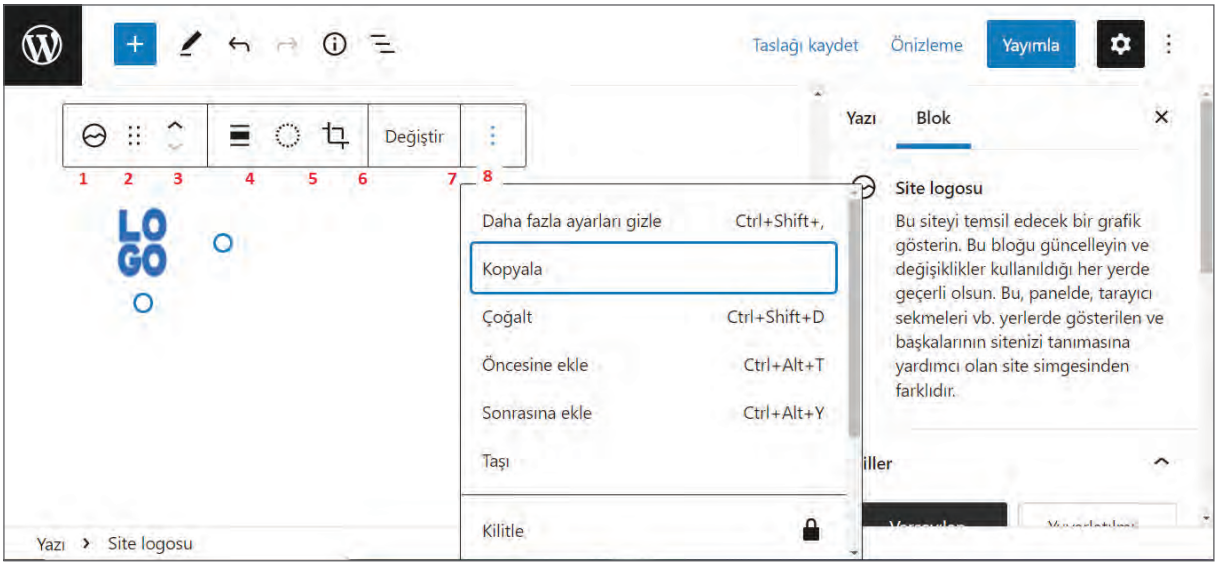
Bu sekmede, yazı alanı içinde seçili olan bloka özel seçenekler açılır. Örneğin **Paragraf** bloku için yazı tipi, boyutu, rengi, metin ayarları gibi seçenekler çıkar. Görsel blokunda da görsel stil seçenekleri belirir. Bunun gibi her bloka ait özel seçenekler, bu sekmede görülebilir ve bloklar bu seçeneklere göre şekillendirilebilir.

3.1.4. Blokları Keşfetmek

WordPress sitesine eklenmek istenen her olası öge için bir blok mevcuttur. Blokların tam listesine ulaşmak için düzenleyicinin sol üst köşesindeki Blok Yerleştirici (+) tıklanır. Kategorilere ayrılmış tüm bloklar burada görülür. Bir blokun üzerine gelindiğinde daha fazla bilgi içeren bir ön izleme gösterilir. Ayrıca buradan blok modellerine (önceden tanımlanmış blok grupları) ve yeniden kullanılabilir bloklara erişilebilir.

3.1.4.1. Site Logosu Bloku Ekleme

Site logosu blokunu eklemek için + (Blok Yerleştirici) simgesine tıklanarak **Site Logosu** aranır. Blok sürüklenerek yerleştirilmek istenen alana bırakılır. **Site logosu** bloku tıklandığında Görsel 3.13'te gösterilen seçeneklerden oluşan bir araç çubuğu etkin hâle gelir.

Görsel 3.13: Site logosu bloku ekleme

1. Blok türünü değiştirir.
2. Bloku sürükler.
3. Bloku yukarı veya aşağı hareket ettirir.
4. Logo görüntüsünü sola, ortaya veya sağa hizalar.
5. Görüntüye bir çift ton filtre ekler.
6. Görüntüyü kırpar.
7. Resmi yenisiyle değiştirir.
8. Ek ayarlar.

Blok tıklandığı zaman sağ kenar çubuğunda ek blok ayarları bulunur. Kenar çubuğu görünmüyorsa ayarları getirmek için sağ üst köşedeki ⚙ simgesine tıklamak gerekebilir.

- **Stiller**

Logo görseline stil seçimi yapmak için kullanılan seçenektir.

Varsayılan: Logo, orijinal biçiminde görünür.

Yuvarlatılmış: Logo, bir daire (orijinal görüntü kare ise) veya bir dikdörtgen şeklinde (görüntü dikdörtgen ise) görünür.

Açılır seçeneği kullanılarak bir Varsayılan Stil ayarlanırsa bu stil, gelecekte eklenecek Site logosu blokları için kullanılır.

- **Ayarlar**

Ayarlar başlığı altında şu özellikler kontrol edilebilir:

- Logo görüntüsünün genişliği
- Logo tıklandığında site anasayfası bağlantısı ve bağlantının hedef pencere durumu

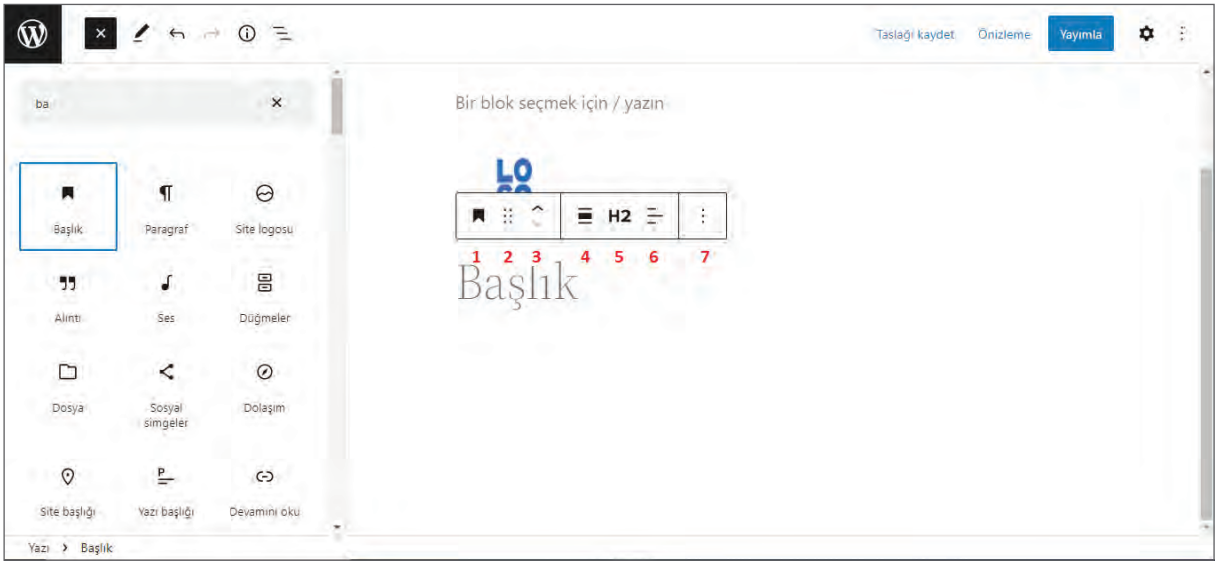
- **Gelişmiş**

Gelişmiş sekme, bloka bir CSS sınıfı eklemeye ve bloka stil vermek için özel CSS yazmaya olanak tanır.

3.1.4.2. Site Başlığı Bloku Ekleme

Site başlığı bloku, sitenin **Ayarlar\Genel** bölümünde belirlenen başlığı görüntüler. Başlık blok üzerinden de düzenlenebilir. Site başlığı genellikle internet tarayıcı başlık çubuğunda ve arama sonuçlarında gösterilir.

Site başlığı blokunu eklemek için + simgesine tıklanarak **Site Başlığı** aranır. Blok sürüklenerek yerleştirilmek istenen alana bırakılır. Site başlık bloku tıklandığında Görsel 3.14'te gösterilen seçeneklerden oluşan bir araç çubuğu etkin hâle gelir.

Görsel 3.14: Başlık bloku

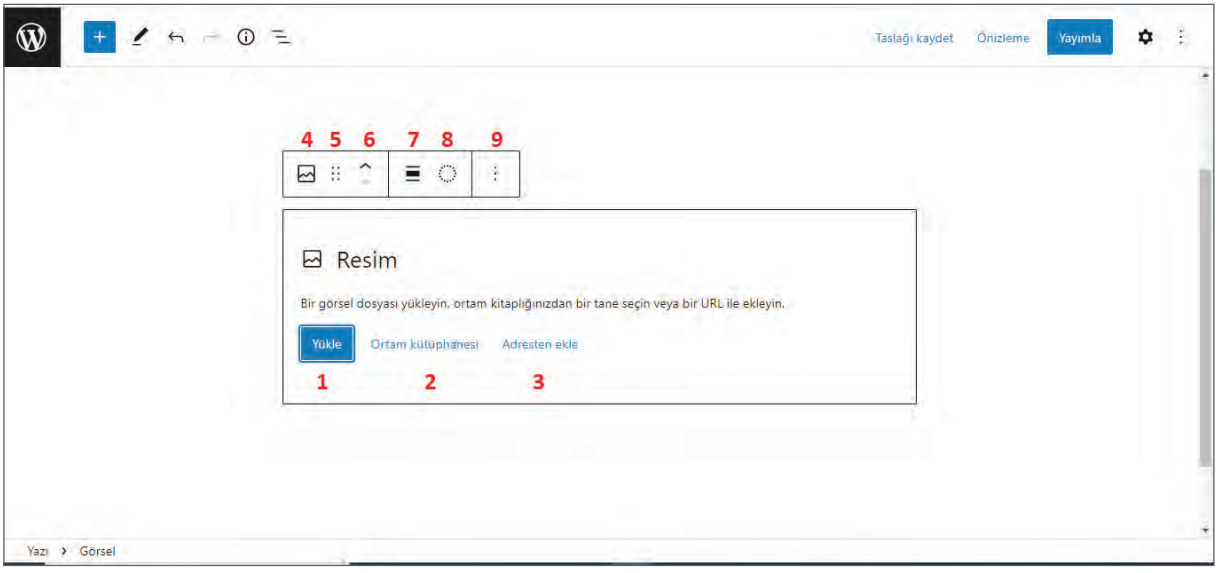
1. Blok türünü değiştirir.
2. Bloku sürükler.
3. Bloku yukarı veya aşağı hareket ettirir.
4. Başlığı geniş genişlikte veya tam genişlikte gösterilecek şekilde ayarlar.
5. 1'den 6'ya kadar bir başlık düzeyi veya normal paragraf metni seçmek için kullanılır. Burada ne ayarlanacağından emin olunamıyorsa bir site başlığı için en yaygın seçim H1'dir.
6. Site başlığını sola, ortaya veya sağa hizalar.
7. Ek ayarlar.

3.1.4.3. Görsel Bloku Ekleme

Sayfaya veya yayına bir resim eklemek için **Görsel bloku** kullanılır. Görsel blokunu eklemek için +

simgesi tıklanarak **Görsel** bloku aranır. Blok, gönderiye veya sayfaya eklemek için tıklanır. Sürüklenip istenen alana da bırakılabilir.

Görsel bloku tıklandığında Görsel 3.15'te gösterilen seçeneklerden oluşan bir araç çubuğu görünür.

Görsel 3.15: Görsel bloku

1. Siteye eklemek için bilgisayardan veya cihazdan bir resim seçilmesini sağlar.
2. Ortam kütüphanesinden resim seçer.
3. Web'den bir resme bağlantı yapıştırmak için kullanılır.
4. Blok türünü değiştirir.
5. Bloku sürükler.
6. Bloku yukarı veya aşağı hareket ettirir.
7. Görüntüyü sola, ortaya veya sağa hizalar.
8. Görüntüye bir çift ton filtre ekler.
9. Ek ayarlar.

Görsel blokuna görsel eklendikten sonra seçeneklerden oluşan araç çubuğuna Görsel 3.16'da gösterilen **Bağlantı Ekle (1)** ve **Metin Ekle (2)** bağlantıları eklenir.

Görsel 3.16: Görsel bloku araç çubuğu

1. **Bağlantı Ekle:** Görsele köprü oluşturmaya izin verir. Görsel tıklanarak bir ek sayfasının mı, orijinal medya dosyasının mı yoksa seçilecek özel bir URL'nin mi açılacağı seçilebilir.
2. **Metin Ekle:** Görselin üzerine yazı eklemek için kullanılır.

- **Kapak**

Gönderiye veya sayfaya şık ve profesyonel bir görünüm kazandırmak için **Kapak bloku** eklenebilir.

+ simgesine tıklanarak **Kapak** bloku aranır. Blok, gönderiye veya sayfaya eklemek için tıklanır. Sürüklenip istenen alana da bırakılabilir. Blok yerleştirildikten sonra görsel yüklenir ya da kütüphaneden seçilir.

Kapak bloku, görseli arka plan görüntüsü olarak kullanır ve farklı boyuttaki cihazlarda tüm görüntü genişliğini

gösterecek şekilde yeniden boyutlandırılmaz. Görselde, tüm cihaz boyutları için görüntülenmesi gereken içerik varsa bunun yerine bir Görsel bloku kullanılabilir.

Kapak fotoğrafı seçildikten sonra bunun üzerine bir başlık yazılabilir. Bu, gönderinin veya sayfanın yeni bir bölümüne başlık eklemek gibi amaçlarla kullanılabilir. Ayrıca Kapak blokunun üstünde gösterilecek Düğme bloku veya Paragraf bloku gibi başka bloklar da eklenebilir.

Galeri

Birden fazla fotoğrafı bir arada görüntülemek için **Galeri bloku** kullanılır. Galeri bloku, her görsel için ayrı Görsel blokları içerir ve bunları güzel görünecek biçimde düzenler.

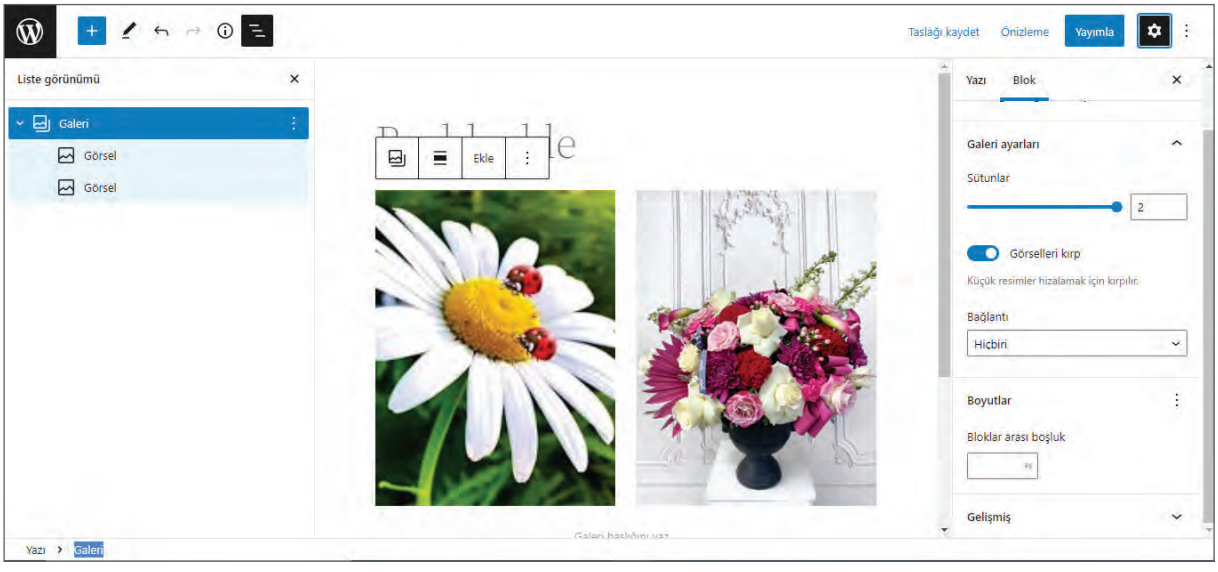
Galeri blokunu eklemek için + simgesine tıklanır ve **galeri** kelimesi aratılır. Blok, gönderiye veya sayfaya eklemek için tıklanır. Bir Galeri bloku eklendiğinde **Yükle** ve **Görsel Seç** adında iki seçenek sunulur.

Yükle seçeneği, bilgisayardan web sitesine yeni bir görsel veya birden fazla görsel yüklemeye olanak tanır.

Görsel Seç seçeneği, Ortam Kütüphanesi'ne önceden yüklenmiş görseller arasından seçim yapmaya veya Google Fotoğraflar, Pexels Ücretsiz Fotoğrafları Kitaplığı, Openverse gibi platformlardan seçim yapmaya olanak tanır.

Görseller yükledikten ve seçildikten sonra bloka tıklandığında seçenekler içeren bir araç çubuğu görünür. Galeri blokunun araç çubuğunda Görsel 3.17'de gösterilen seçenekler bulunur.

- Blok türünü değiştir.
- Sola, sağa veya ortaya hizalayın (tema tarafından destekleniyorsa geniş ve tam genişlikler).
- Daha fazla görsel ekleyin.
- Daha fazla seçenek

Görsel 3.17: Galeri bloku

NOT

Galerideki bir görsele tıklandığında galeri içinde ayrı bir Görsel bloku seçilir. Galeri bloku ayarlarına geri dönmek için şu yollar izlenir:

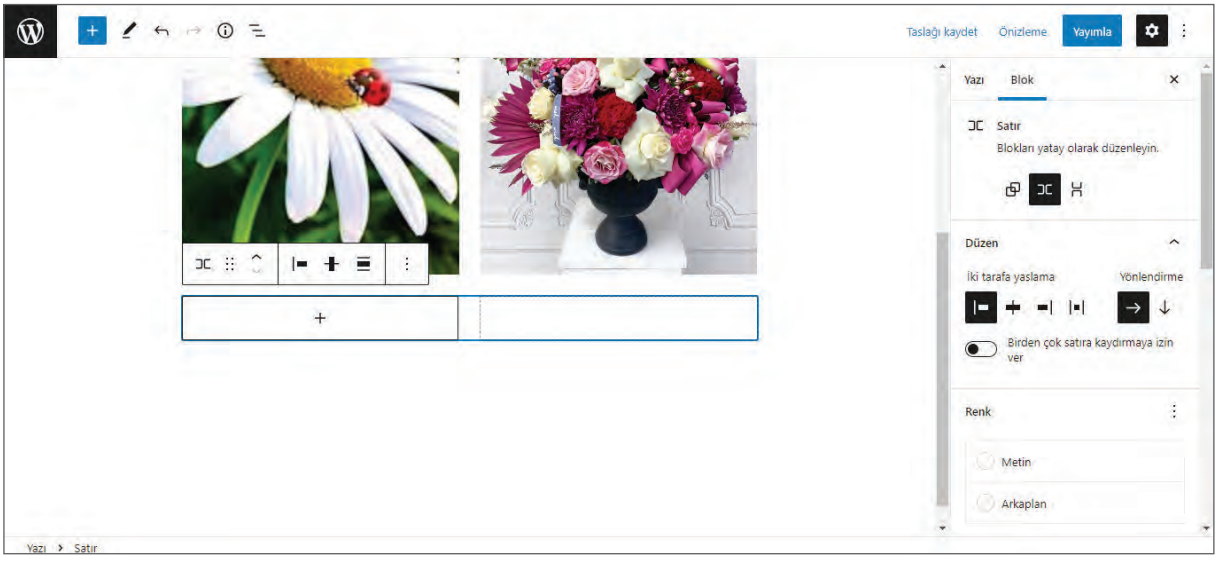
1. Görseller arasındaki beyaz alana tıklanır.
2. Liste Görünümü kullanılarak Galeri bloku seçilir.
3. Ekranın altındaki içerik haritalarından **Galeri** seçilir.

Galeri bloku seçildikten sonra sağ üst taraftaki Blok ayarlarından (Blok ayarları açık değilse dişli işareti tıklanır.) Galeri sütun sayısı, kırpma, bağlantı ayarları ve daha fazla ayar yapılır.

Galeri oluşturulduktan sonra buradaki görseller yeniden sıralanabilir. Bunu yapmak için galeriden herhangi bir görsele tıklanarak çıkan araç çubuğundaki sol-sağ okları görselleri yeniden sıralamak için kullanılır.

- **Satır**

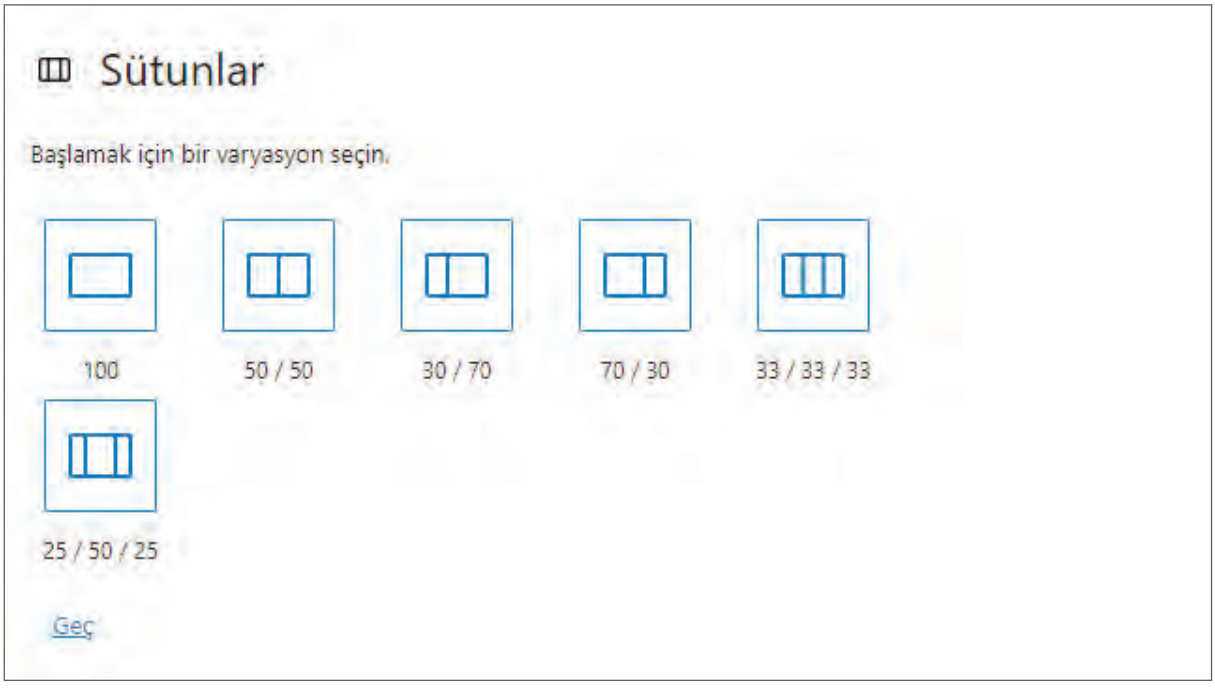
Blokları yatay olarak düzenlemek ve ihtiyaca göre blokların yerleşimini sağlamak amacıyla kullanılır. Görsel 3.18'de Satır bloku ve araç çubuğu verilmiştir.

Görsel 3.18: Satır bloku

- **Sütunlar**

İçeriği her sütuna bloklar ekleyerek çok sütunlu olarak göstermek için kullanılır. Görsel 3.19'da Sütunlar bloku verilmiştir.

Görsel 3.19: Sütunlar bloku

3.1.4.4. Düğmeler Bloku Ekleme

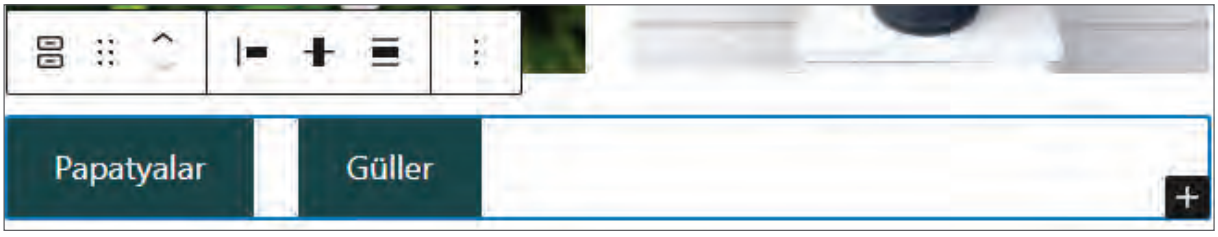
Düğmeler bloku, ziyaretçilerden düğme tarzında bir bağlantıyla işlem yapmalarını istemek için kullanılır. Düğmeyle sitedeki diğer sayfalara veya haricî bir sayfaya bağlantı verilebilir.

Düğmeler blokunu eklemek için + simgesine tıklanarak **düğmeler** sözcüğü aranır. Blok, gönderiye veya sayfaya eklemek için tıklanır.

- Düğmeler bloku, Genel Düğmeler bloku düğmelerini içerir ve buna **ana blok** denir.
- Ana Düğmeler blokunda bireysel Düğme blokları bulunur.

Ana Düğmeler blokuna tıklandığında Görsel 3.20'de gösterilen araç çubuğu şu seçenekleri sunar:

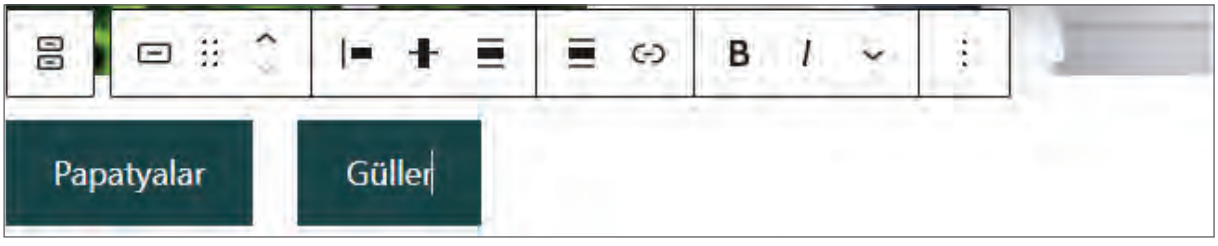
- Düğmeler blokunu başka bir blok türüyle değiştir.
- Blok konumunu değiştirmek için blok tutamağını sürükleyin.
- Yukarı ve aşağı taşıyın.
- Ögenin hizalamasını değiştir.
- Dikey hizalamayı değiştir.
- Diğer araç çubuğu seçenekleri

Görsel 3.20: Düğmeler bloku

Bireysel Düğme blokları tıklandığında Görsel 3.21'de gösterilen araç çubuğu şu seçenekleri sunar:

- Ana Düğmeler blokunu seç.
- Düğme stilleri Blok tutamağını sürükleyin.
- Yukarı (sol) ve aşağı (sağ) taşı.
- Ögenin hizalamasını değiştir.
- Dikey hizalamayı değiştir.
- Hizalamayı değiştir.
- Bağlantı
- Kalın, İtalik ve diğer metin biçimlendirme seçenekleri
- Diğer araç çubuğu seçenekleri

Görsel 3.21: Düğmeler bloku araç çubuğu seçenekleri

Düğmeye bir bağlantı eklemek için bloka tıklandığında görünen kayan araç çubuğundaki **Bağlantı** simgesine tıklanır. Simge, metal bir zincir halkasına benzer. Bağlantı yapıştırılabilir veya sitenin mevcut sayfalarında ve gönderilerinde arama yapılabilir.

Bağlantılar, yeni bir sekmede açılacak şekilde ayarlanmadığı sürece varsayılan olarak aynı sekmede açılır. Yazı ve Blok ayarları görünmüyorsa sağ üstteki dişli sembolü tıklanır, Yazı ve Blok ayarlarına erişilerek ilgili ayarlar yapılabilir.

3.1.4.5. Form Bloku Ekleme

Form blokları, ziyaretçilerin web sitesi aracılığıyla sitenin yöneticileriyle iletişim kurmasını sağlar. İletişim formu, randevu rezervasyon formu, etkinlik kayıt formu, geri bildirim formu ve daha fazlası dâhil olmak üzere çok çeşitli form türleri eklemek için Form bloku kullanılır.

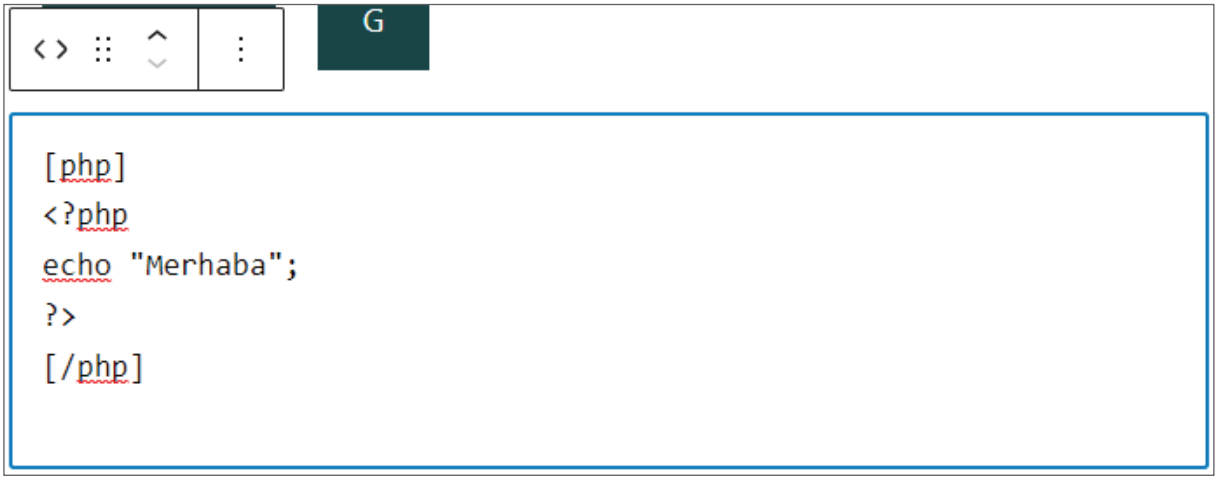
Form blokunu eklemek için Blok Ekleyici / Yerleştirici (+) simgesine tıklanarak **Form** sözcüğü aratılır. Blok, gönderiye veya sayfaya eklemek için tıklanır.

3.1.4.6. Kod Bloku Ekleme

Ziyaretçilerin görüntülemesi için **Kod bloku** ile biçimlendirilmiş kod eklenebilir. Buraya yazılan kod, çalışmaz. Bu, ziyaretçilere kodları göstermek için kullanılan bir yapıdır.

Blok yerleştirici (+) simgesine tıklanarak **blok kütüphanesi** açılır. Ardından Kod bloku seçilir.

Görsel 3.22'de kod bloku ve araç çubuğu verilmiştir. Kod blokuna içerik eklendiğinde içerik, etiketlerinin içine alınır.

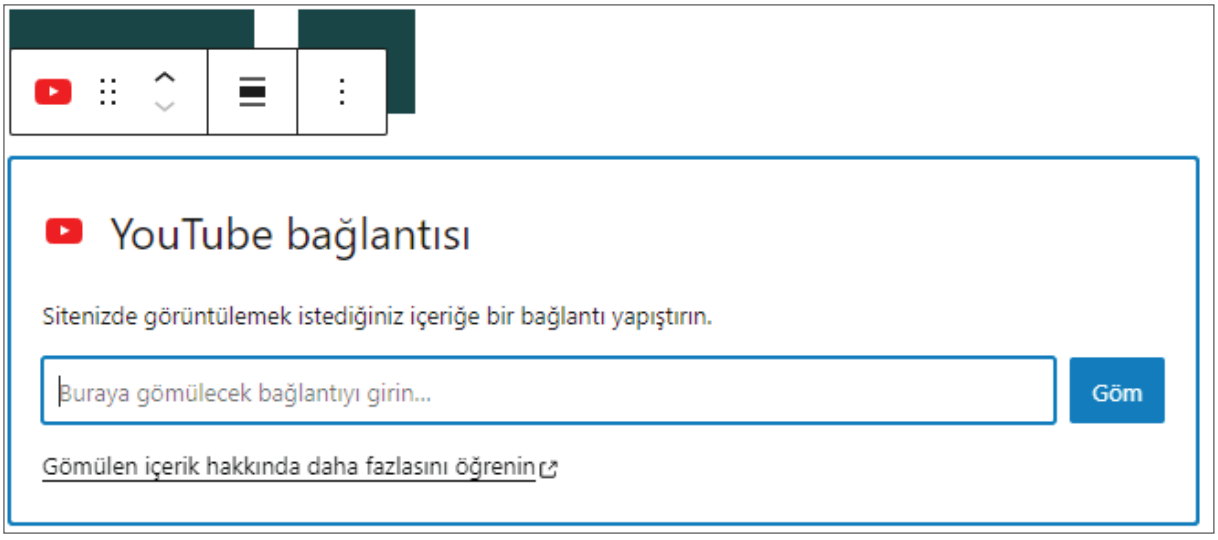

Görsel 3.22: Kod bloku ve araç çubuğu

3.1.4.7. YouTube Bloku Ekleme

YouTube bloku, yazılara ve sayfalara YouTube videoları yerleştirmeye olanak tanır. Bloku sayfa veya yazıya eklemek için blok yerleştirici (+) simgesine tıklanarak blok kütüphanesi açılır. Ardından YouTube bloku seçilir.

Görsel 3.23'te YouTube bloku ve araç çubuğu verilmiştir.

Görsel 3.23: YouTube bloku

YouTube videosunun bağlantı URL'si yapıştırılarak **Göm** butonuna tıklandığında video eklenmiş olur. Yayımla butonu basılarak yayımlama işlemi tamamlanır.

YouTube bloku seçildiğinde şu seçenekleri barındıran kayan menüye ulaşılır:

- Blok stilini değiştir.
- Hizalamayı değiştir.
- URL'yi düzenle.
- Diğer seçenekler

Dişli sembolü tıklanır, blok ayarlarına erişilerek düzenleme yapılabilir.

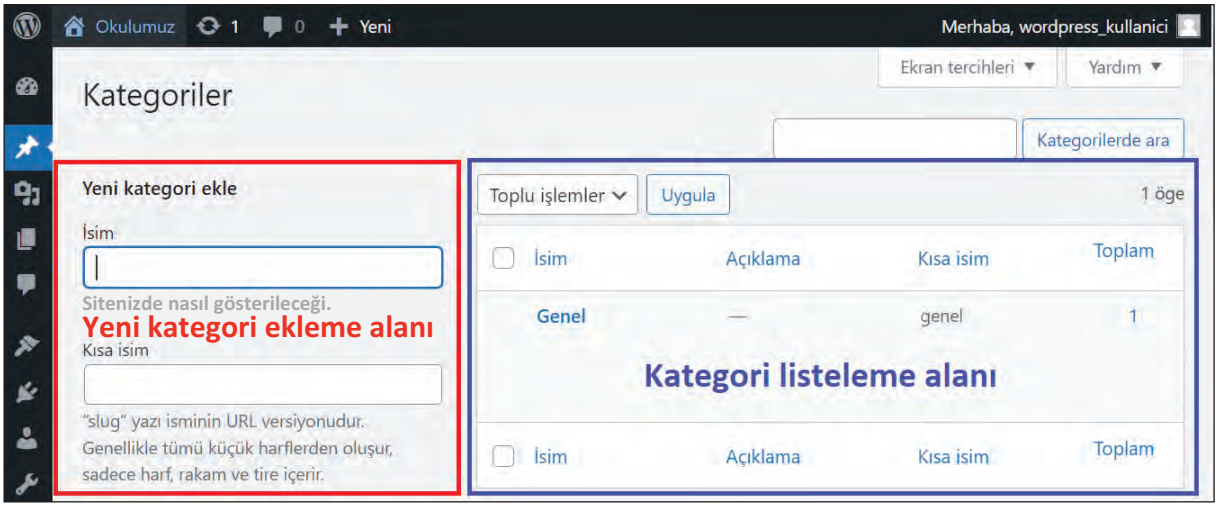
> **NOT**
>
> Kullanılabilecek birçok farklı blok türü vardır. Wordpress, sürekli yeni blokları sisteme ekler. İhtiyaca göre hazır bloklara kolaylıkla ulaşılabilir.

3.1.4.8. Model Ekleme

Sol üst köşedeki + butonuna tıklandığında buradaki pencerenin üstünde **Bloklar** sekmesinin yanında **Modeller** sekmesi açılır. Modeller sekmesi tıklanarak temanın sunduğu ya da WordPress'te standart olarak sunulan hazır içerik düzenlerine ulaşılır. Bu düzenler içinde seçim yapılarak içerik bu hazır düzenlere göre şekillendirilebilir.

3.2. KATEGORİ İŞLEMLERİ

WordPress'te kategori oluşturmak için yönetim panelinden **Yazılar\Kategoriler** yolu takip edilerek Kategoriler ekranına ulaşılır. Açılan sayfada Görsel 3.24'te gösterildiği gibi sol tarafta **yeni eklenecek kategori için** bir form, sağ tarafta ise **sahip olunan kategorilerin gösterildiği** bir liste bulunur.

Görsel 3.24: Kategoriler ekranı

3.2.1. Kategori Ekleme

WordPress'te kategori ekleme için sol taraftaki yeni kategori ekleme alanı kullanılır. Bu alandaki form doldurularak kategori eklenir.

1. UYGULAMA

Futbol kategorisini oluşturma işlemini verilen yönergeler doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Kategoriye vereceğiniz ismi (Futbol) İsim alanına yazınız.

2. Adım: Kısa isim alanında ise kategorinin linki, başka bir deyişle bağlantı versiyonu belirlenir. Kısa ismi belirlerken Türkçe karakter kullanmayınız (Yazı Kısa İsmi, birden fazla kelimeden oluşturuyorsa araya kısa çizgi (–) koyulur.). Kategori ismi tek kelime olduğu için kısa ismi de futbol olarak giriniz. Burada oluşturulan kategorinin sayfa linki **siteadresi/category/futbol** olarak belirlenir.

3. Adım: Ebeveyn kategori seçeneğinde daha önceden bir kategori oluşturduysanız ve yeni ekleyeceğiniz kategorinin daha önce oluşturduğunuz kategorinin alt kategorisi olmasını istiyorsanız burada daha önce oluşturduğunuz kategoriyi seçmelisiniz.

Futbol kategorisi ana kategori olduğu için ebeveyn kategoriyi **Hiçbiri** olarak seçiniz.

Açıklama kısmına ise kategoriyi tanımlayacak bir metin yazınız (Yeni futbol haberleri, transferler, maç özetleri vb. şeklinde açıklama ekleyebilirsiniz.).

4. Adım: Form tamamlandıktan sonra **Yeni kategori ekle** butonunu tıklayarak işlemi bitiriniz.

3.2.2. Kategori İşlemleri

Kategori ekleme işleminden sonra eklenen kategori sağ taraftaki kategori listesinde görüntülenir.

Görsel 3.25'te kategori listesi ve kategori işlem seçenekleri gösterilmiştir. Bu listede, eklenen kategorilerin üstüne fare ile gelindiğinde Düzenle, Hızlı Düzenle, Sil ve Görüntüle bağlantıları aktif hâle gelir ve kullanılabilir durumdadır.

Düzenle: Kategori ismini, yazı kısa ismini, ebeveyn ayarlarını ve tanımını değiştirmek mümkündür.

Hızlı Düzenle: Bu kısımdan sadece kategori ismi ve kısa isim ayrı bir sayfaya gidilmeden değiştirilebilir.

Sil: Seçenek ile kategori tamamen kaldırılabilir.

NOT

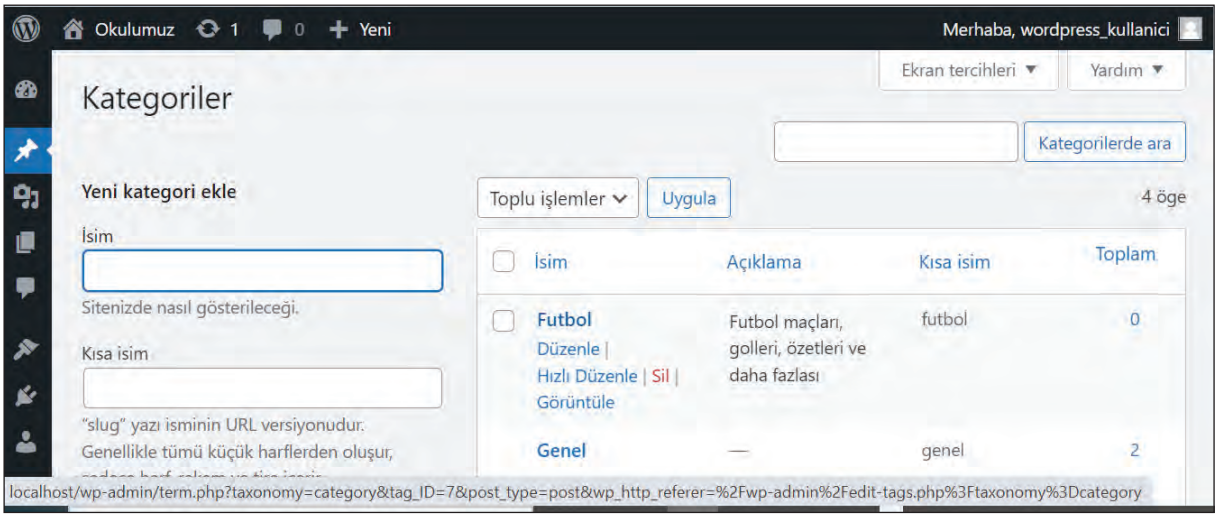
Varsayılan kategoriler silinemez. Varsayılan olarak ayarlanmış kategoriyi silmek için başka bir kategoriyi varsayılan olarak ayarlamak gerekir.

DİKKAT !

Bir kategori silindiğinde o kategoriye ait yazılar silinmez. Silinen kategoriye bağlı tüm yazılar, varsa alt kategoriye, yoksa varsayılan kategoriye atanır.

Görüntüle: Kategoriye ait yazıların listelendiği kategori sayfasını görmeyi sağlar.

Görsel 3.25'teki listede **Toplam** isimli sütun, **o kategoriye ait toplam kaç yazı** olduğunu gösterir. Toplam sütunundaki sayı tıklandığında o kategorideki yazıların listesine erişilir.

Görsel 3.25: Kategori listesi ve kategori işlem seçenekleri

SIRA SİZDE

Birinci uygulamada **Futbol** ana kategorisini eklediğiniz spor haber sitesine **Basketbol**, **Voleybol** ve **Motor Sporları** ana kategorilerini ilave ediniz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Yönetim panelinden kategori oluşturmak için Yazılar\Kategoriler bağlantısını kullanarak Kategoriler ekranına erişim sağladı.		
2. Kategoriye verilecek **Basketbol** kelimesini kategori ismi alanına yazdı.		
3. Kısa isim alanına **basketbol** kelimesini yazdı.		
4. Eklenen kategori ana kategori olduğu için Ebeveyn kategori seçeneğini Hiçbiri olarak seçti.		
5. Açıklama alanına kategoriyi tanımlayacak metni yazdı (Yeni basketbol haberleri, transferler, maç özetleri vb.).		
6. Formu tamamladıktan sonra **Yeni kategori ekle** butonunu tıkladı.		
7. Kategoriye verilecek **Voleybol** kelimesini kategori ismi alanına yazdı.		
8. Kısa isim alanına **voleybol** kelimesini yazdı.		
9. Eklenen kategori ana kategori olduğu için Ebeveyn kategori seçeneğini Hiçbiri olarak seçti.		

10. Açıklama alanına kategoriyi tanımlayacak metni yazdı (Yeni voleybol haberleri, transferler, maç özetleri vb.).		
11. Formu tamamladıktan sonra **Yeni kategori ekle** butonunu tıkladı.		
12. Kategoriye verilecek **Motor Sporları** kelimesini kategori ismi alanına yazdı.		
13. Kısa isim alanına Türkçe karakter kullanmadan ve kelimeler arasına tire (–) işareti koyarak **motor-sporlari** şeklinde yazdı.		
14. Eklenen kategori ana kategori olduğu için Ebeveyn kategori seçeneğini Hiçbiri olarak seçti.		
15. Açıklama alanına kategoriyi tanımlayacak metni yazdı (Yeni motor sporları haberleri, araba yarışları, Formula 1, F1, Ralli vb.).		
16. Formu tamamlandıktan sonra **Yeni kategori ekle** butonunu tıkladı.		

2. UYGULAMA

Spor haber sitesinin **Motor Sporları** ana kategorisine alt kategori olarak **Araba Yarışları** kategorisini oluşturma işlemini aşağıdaki yönergeler doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Yeni kategori ekleme alanında Kategori adını Araba Yarışı olarak giriniz.

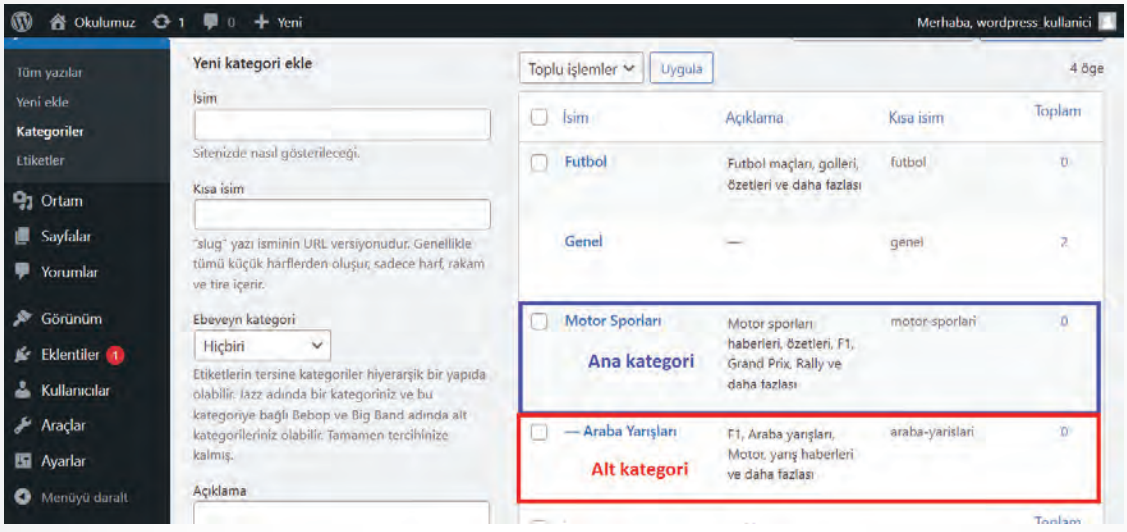
2. Adım: Kısa ismi araba-yarisi seklinde doldurunuz.

3. Adım: Ebeveyn kategori kısmında açılır menüden Motor Sporları kategorisini seçerek yeni eklenen kategorinin Motor sporları kategorisinin alt kategorisi olarak ayarlanmasını sağlayınız.

4. Adım: Açıklama kısmına kategoriyle ilgili açıklama ekleyiniz.

5. Adım: Yeni kategori ekle butonuna tıklayınız.

Görsel 3.26'da oluşturulan ana kategoriler ve alt kategoriler verilmiştir.

Görsel 3.26: Kategori ekranı (Ana kategori ve Alt kategori)

NOT

Kategori listesinde kategori isminin başında _ (alt çizgi) karakteri varsa bu kategori bir alt kategoridir, ana kategori değildir.

SIRA SİZDE

Motosiklet Yarışları kategorisini **Motor Sporları** kategorisinin alt kategorisi şeklinde oluşturunuz.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

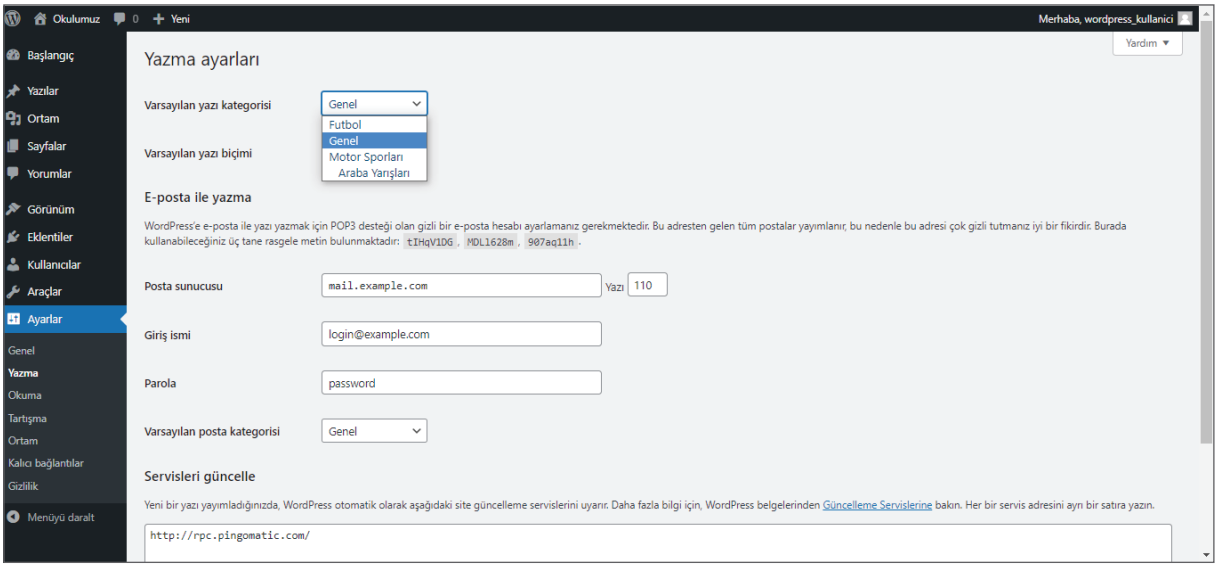
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Yönetim panelinden kategori oluşturmak için Yazılar\Kategoriler bağlantısını kullanarak Kategoriler ekranına erişim sağladı.		
2. Yeni kategori ekleme alanında kategori ismini **Motosiklet yarışları** olarak girdi.		
3. Kısa isim alanına Türkçe karakter kullanmadan ve kelimeler arasına tire (–) işareti koyarak **motosiklet-yarislari** yazdı.		
4. Eklenen kategori, Motor Sporları kategorisinin alt kategorisi olduğu için Ebeveyn kategori seçeneğini **Motor Sporları** olarak seçti.		
5. Açıklama alanına kategoriyi tanımlayacak metni yazdı (Yeni motosiklet yarışı haberleri, takımlar, yarışma özetleri vb.).		
6. Formu tamamladıktan sonra **Yeni kategori ekle** butonunu tıkladı.		

3.2.3. Varsayılan Kategori

WordPress, sistemsel olarak düzensizliği önlemek ve arama motoru dostu olabilmek amacıyla yapısını kategori temelli oluşturmuştur. Bu nedenle WordPress için her yazı, bir kategoriye ait olmak **zorundadır.**

WordPress, sahip olduğu kategori temelli yapı için mutlaka bir varsayılan kategori olmasını zorunlu kılar. Sistem ilk kurulduğunda Genel ya da uncategorized adlı bir kategorinin varsayılan kategori olarak atandığı görülür ve bu kategori silinemez (Kategori listesinde Genel kategorisinin üzerine gelindiğinde Sil butonu görüntülenmez.). Bir başka deyişle bir yazı hazırlanırken yazı için bir kategori seçilmediyse sistem, yazıyı otomatik olarak **varsayılan kategoriye** bağlar.

Varsayılan kategori değiştirilebilir. Bunun için **Ayarlar\Yazma** penceresinde Varsayılan yazı kategorisinin yanındaki açılır menüden, varsayılan olarak belirlenecek kategori seçilerek ayarlama işlemi sonlandırılır. Görsel 3.27'de yazma ayarları ekranı verilmiştir.

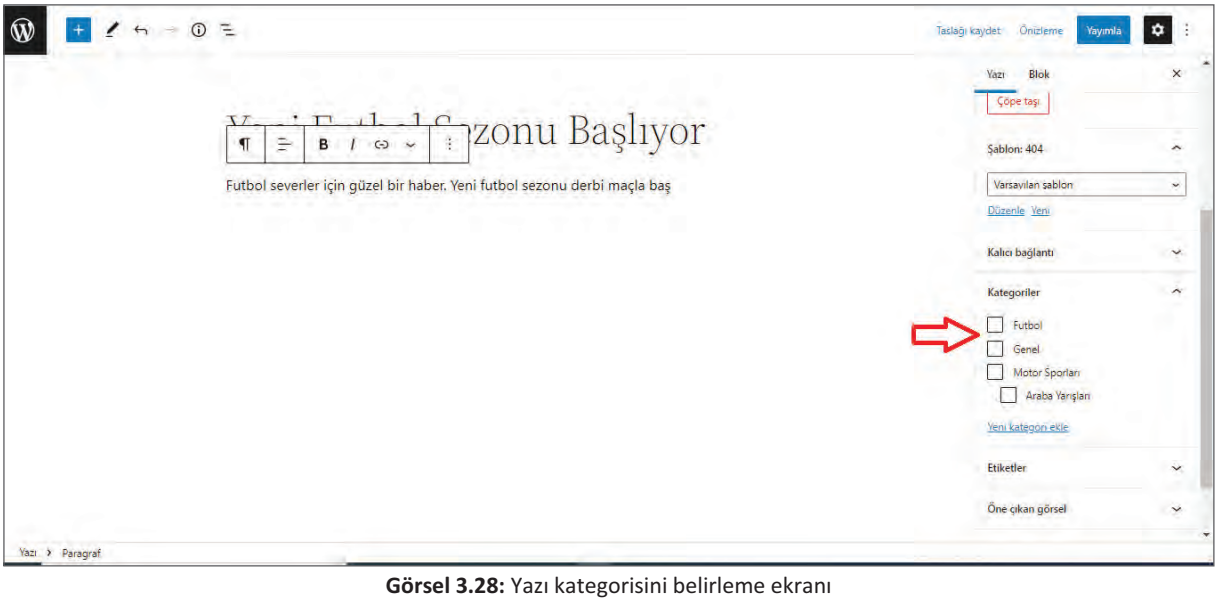

Görsel 3.27: Yazma ayarları ekranında varsayılan kategoriyi değiştirme

> **NOT**
>
> Yeni yazı ekleneceği zaman yazının ait olduğu kategori mutlaka belirtilmelidir. Yazıları kategoriye bağlama işlemi, Yazı ekleme işleminde gerçekleştirilir.

3.2.4. Yazı Editöründe Yazıya Kategori Atama

1. Admin panelinde **Yazılar\Yeni Ekle** yolundan yeni yazı hazırlandıktan sonra sağ taraftaki panel açık değilse çark simgesine tıklanarak açılır, **Yazı** sekmesine tıklanır.
2. Paneldeki **Kategoriler** başlığına tıklanır. Yazının atanacağı kategori veya kategoriler Görsel 3.28'de gösterilen şekilde işaretlenir.

Görsel 3.28: Yazı kategorisini belirleme ekranı

Yazı, alt kategorilere aitse **hem ana kategoriyi hem de alt kategoriyi** işaretlemek uygun olur.

Yazılar için **birden çok kategori seçebilmek mümkündür.** Örneğin bir spor haberleri sitesi için belirlenen kategoriler haricinde bir de **Son Dakika** adlı bir kategori olursa futbola ait bir son dakika gelişmesi için yazı hazırlanırken kategori olarak hem **Son Dakika** kategorisi hem de **Futbol** kategorisi seçilebilir. Böylece

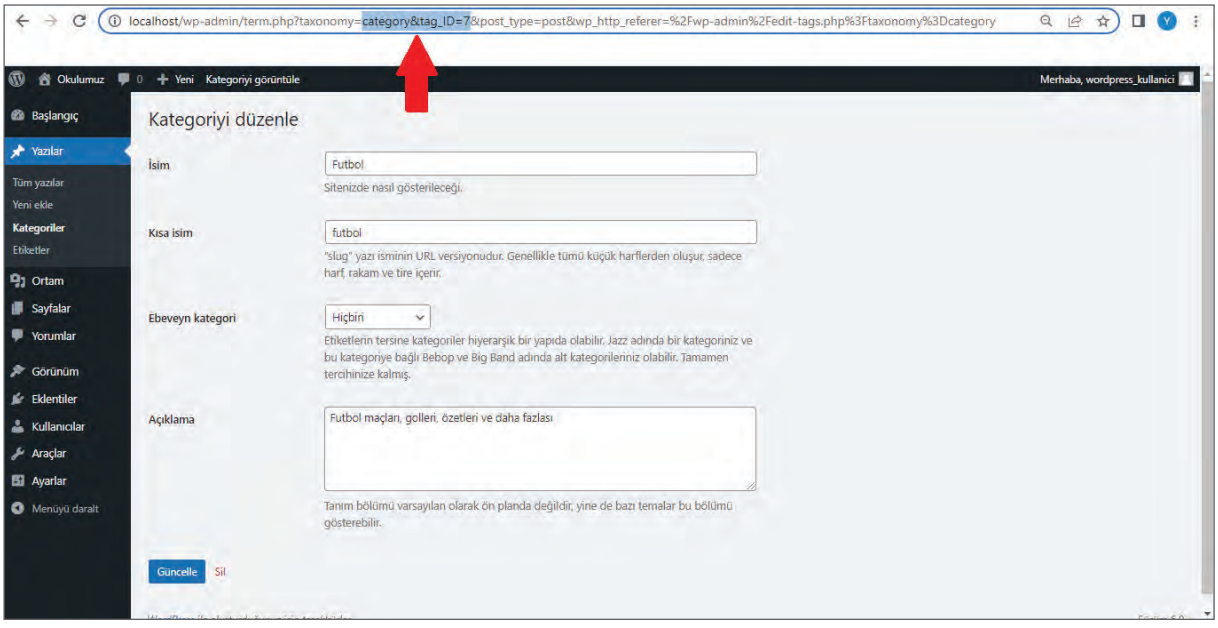
yazı hem **Son Dakika** kategori sayfasında hem de **Futbol** kategori sayfasında listelenir. Yazı hazırlanırken herhangi bir kategori belirlenmediyse sistem, bu yazıyı varsayılan kategoriye atayacaktır.

3.2.5. WordPress Kategori ID Bulma

Bazı **WordPress temaları** veya **WordPress eklentileri**, sahip olduğu özelliklerin etkin hâle getirilmesi için WordPress kategori ID numarası girilmesini ister. WordPress kategori ID'sini öğrenmek için en basit yol, Görsel 3.29'a göre **Kategoriyi düzenle** seçeneğini kullanmaktır.

1. Yönetim panelinden **Yazılar\Kategoriler** yolu izlenerek ID numarası öğrenilmek istenen kategorinin üzerine fare ile gelindiğinde çıkan **Düzenle** seçeneğine tıklanır.
2. Düzenleme sayfası açıldığında Görsel 3.29'da gösterildiği gibi tarayıcının adres çubuğuna bakılmalıdır. Burada yazan URL adresinin ortalarında **category&tag_ID=** ifadesi görülür. Eşittir (=) işareti karşısındaki numara, o kategorinin ID numarasıdır.

Görsel 3.29'da **Futbol** kategorisinin ID numarasının 7 olduğu görülür.

Görsel 3.29: Kategorinin ID numarasını öğrenme

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde parantez içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Sildiğiniz kategoriye bağlı tüm yazılar varsa alt kategoriye, yoksa varsayılan kategoriye atanır.
2. ( ) Kategori silmek, kategoriye ait yazıların da silineceği anlamına gelir.
3. ( ) Kategori listesinde kategori isminin başında _ (alt çizgi) karakteri varsa bu kategori bir alt kategoridir.

B) Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları doğru ifadelerle doldurunuz.

4. Üzerinde çalışılan blok dışındaki diğer blokların soluklaştığı özelleştirme moduna ..... denir.
5. Eklenen kodların kod olarak değil, normal yazı olarak algılandığı ve kodların işlevini yerine getirmediği mod ..... olarak isimlendirilir.
6. Belirlenen bir parolaya sahip, herkesin görmesi istenen yayımlama seçeneğine ..... denir.
7. Yazı sitenin anasayfasında, kategori ya da etiket sayfalarında veya sosyal ağlarda yayınlanırken yahut buralarda listelenirken, yazı başlığının yanında çıkan resimler için ..... terimi kullanılır.
8. Birden fazla fotoğrafı bir arada görüntülemek için kullanılan bloka ..... denir.
9. Ziyaretçilerin web sayfası üzerinden web sitesi yöneticileriyle iletişim kurabilmesi için ..... kullanılır.
10. Ziyaretçilerin görüntülemesi için biçimlendirilmiş kod eklenebilmesini sağlayan ancak yazılan kodların çalıştırılabilme özelliğinin olmadığı bloka ..... denir.
11. Daha önceden bir kategori oluşturulduysa ve yeni eklenecek kategorinin daha önce oluşturulan kategorinin alt kategorisi olması isteniyorsa daha önceden oluşturulan kategori ..... olarak seçilmelidir.
12. Silinemeyen kategori ..... kategoridir.

MENÜ VE SAYFA İŞLEMLERİ

4. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

4.1. MENÜ İŞLEMLERİ
4.2. SAYFA İŞLEMLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Menü ekleme
- Menü güncelleme
- Menü silme
- Sayfa ekleme
- Sayfa güncelleme
- Sayfa silme

TEMEL KAVRAMLAR

Dolaşım etiketi
İçerik
Menü
Menü oluşturma
Sayfa

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. E-ticaret web sitelerinde kullanılan menüleri araştırarak menülerde kullanılan başlıkları arkadaşlarınızla tartışınız.
2. Kariyer sitelerinde kullanılan sayfa adlarını ve içeriklerini tartışınız.

4.1. MENÜ İŞLEMLERİ

Menüler site tasarımındaki en önemli bölümlerden biridir. **Menüler**, oluşturulacak web sitesinde kullanıcıların kullanımına sunulacak bağlantıların listesi olarak tanımlanabilir. Kişisel veya kurumsal web site tasarımlarında kullanılan menülerin konumu, kullanıcı etkileşimini ve ziyaret sayısını olumlu ya da olumsuz etkileme gücüne sahiptir. Bu yüzden web sitesinde kullanıcılar için iyi tasarlanmış ve konumlandırılmış menüler, kullanıcılara site sayfalarına ve içeriklerine verimli ve hızlı erişim imkânı sunar.

Web tabanlı içerik geliştiricileri için öncelikli tavsiye; web sitesinin amacına uygun olarak belirlenen menü ve sayfa tasarımının, yazıların, kategori ve etiketlerin öncelikli olarak kâğıt üzerinde tasarlanmasıdır.

4.1.1. Menü Ekleme

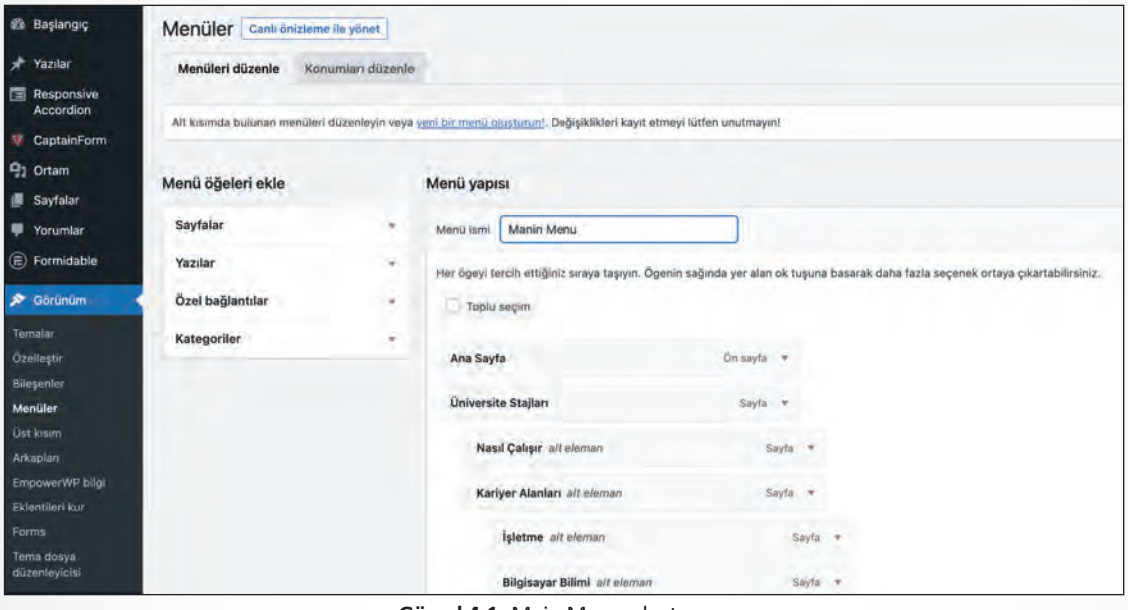
Web sitesinin amacına uygun, başlıklı menülerin eklenmesi ve konumlandırılması gerekir. Web sitelerinde kullanılacak menülerin konumlandırılması farklılık gösterebilir çünkü web sitelerin amaçlarına göre farklı menü biçimleri bulunabilir. Örneğin kurumsal web sitelerinde genellikle üst menüler kullanılırken e-ticaret sitelerinde sayfa tasarımlarına özel menüler kullanılabilir. Bir blog sitesinde ise üst, alt ve yan menü yer alabilir.

1. UYGULAMA

Bir kariyer sitesine menü ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Görsel 4.1'de görüldüğü gibi kariyer siteniz için **Main Menu** adında bir menü ekleyiniz.

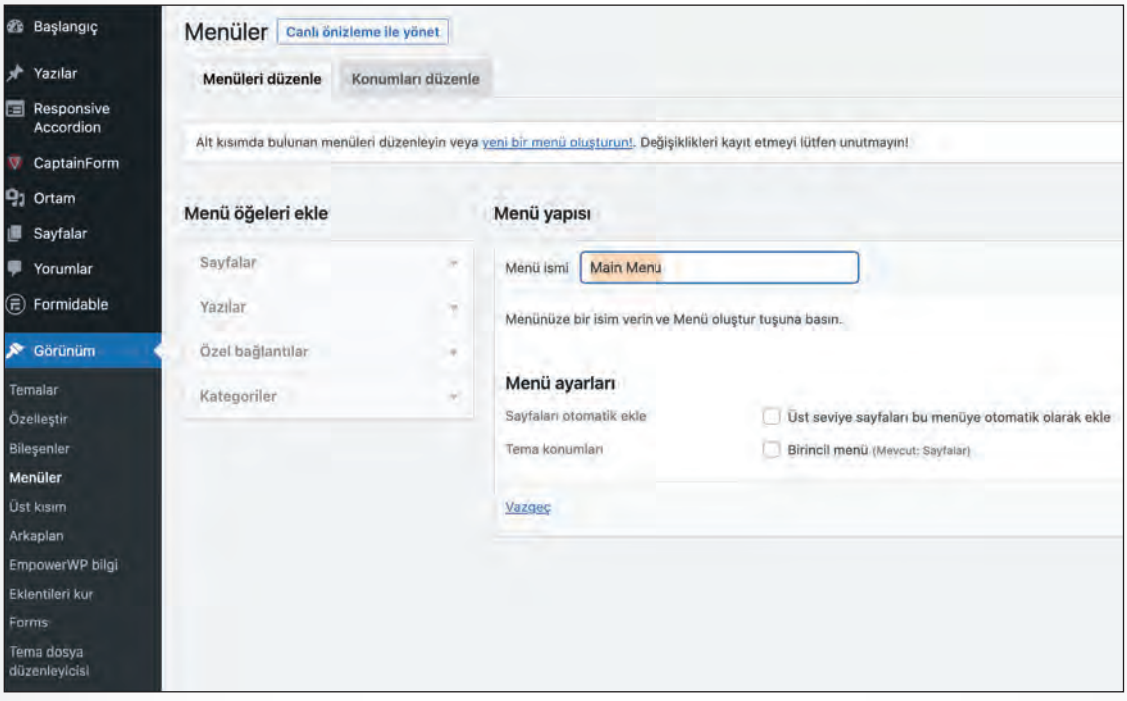
WordPress kullanıcı adı daha sonra değiştirilemez ancak diğer tüm ayrıntılar değiştirilebilir.

Görsel 4.1: Main Menu oluşturma

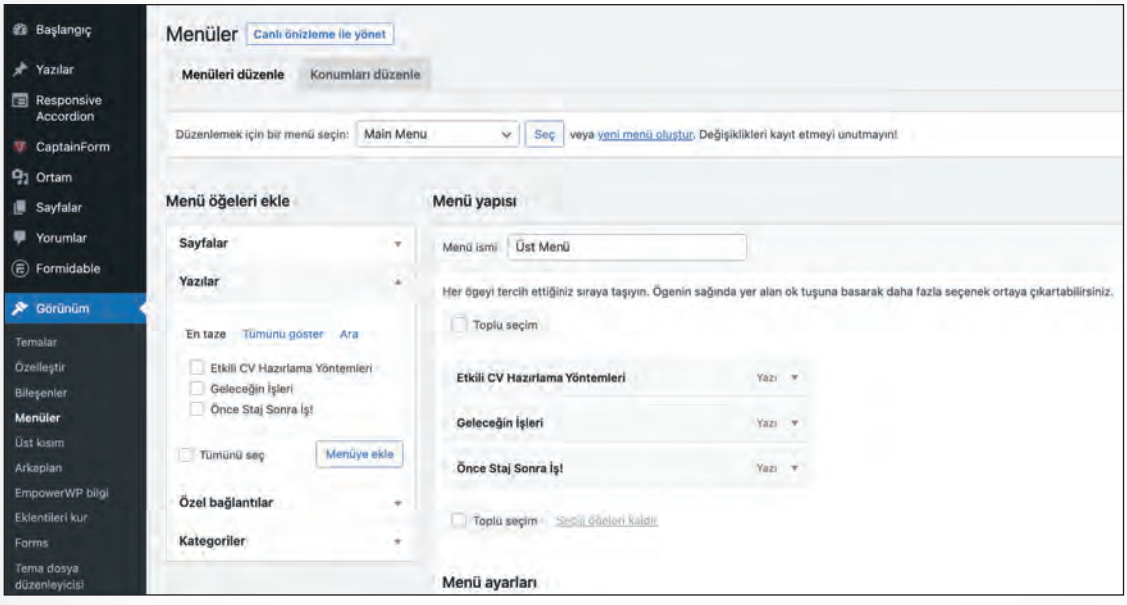
2. Adım: Web sitenizin yönetici paneline giriş yaptıktan sonra **Görünüm\Menüler** başlıklarını takip ederek menü ekleme sayfasına giriniz.

3. Adım: Görsel 4.2'de görüldüğü gibi **Menü Oluştur** düğmesine tıklandıktan sonra sayfanın sol tarafında **Menü öğeleri ekle** başlıklı bir bölüm açılacaktır. Web siteniz için oluşturduğunuz Sayfalar, Yazılar, Kategoriler ve Özel bağlantılar (etiketler) **Menü öğeleri ekle** başlığındaki bölümde listelenecektir (Bu kısım, kullanacağınız tema ve eklentilere göre farklılık gösterebilir.). Gözlemleyiniz.

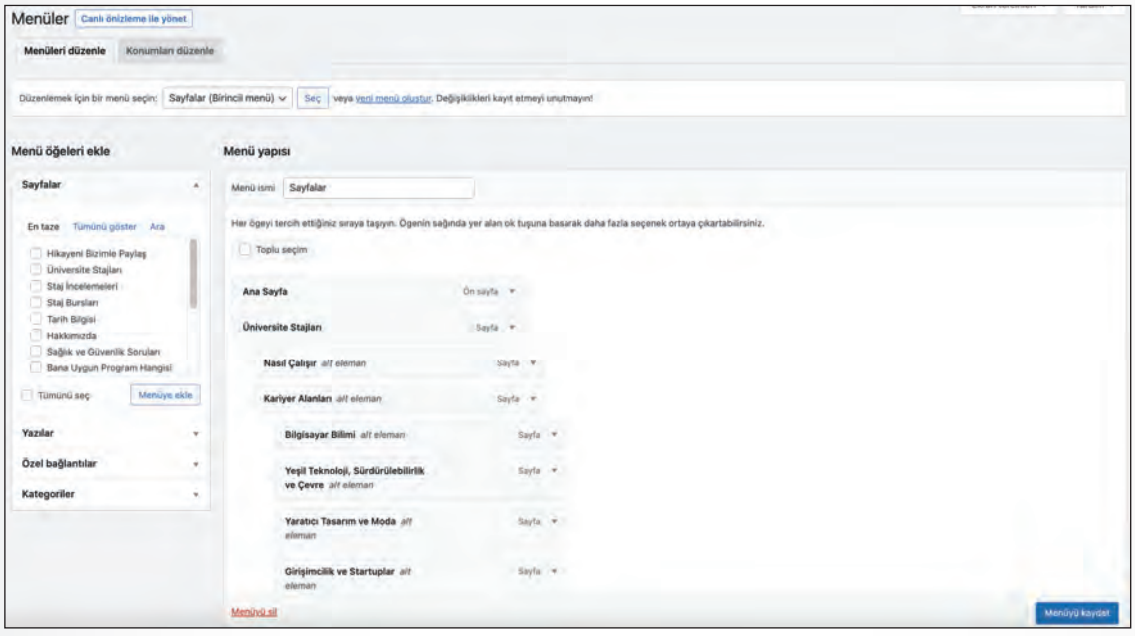
Görsel 4.2: Menü ögeleri

4. Adım: Yazılardan oluşan menüyü oluşturmak için **Yazılar** sekmesinde bulunan ve menüde görünmesi gereken yazıları işaretleyip **Menüye ekle** düğmesine tıklayınız (Görsel 4.3'te görüldüğü gibi menüye eklenen üç adet menü içeriği vardır.).

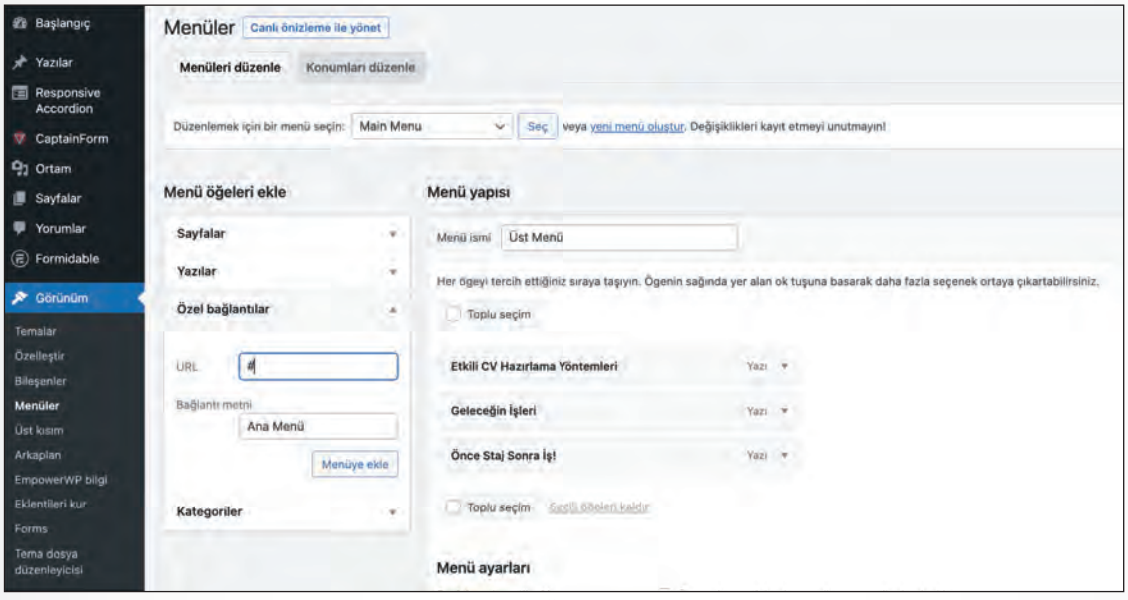
Görsel 4.3: Menü ögesi yazılar

5. Adım: Görsel 4.4'te görüldüğü gibi menüye eklenen içerikleri ana bir menü altında listelemek için ana menü oluşturunuz (Herhangi bir sayfa, menüye ana menü olarak eklenebilir.).

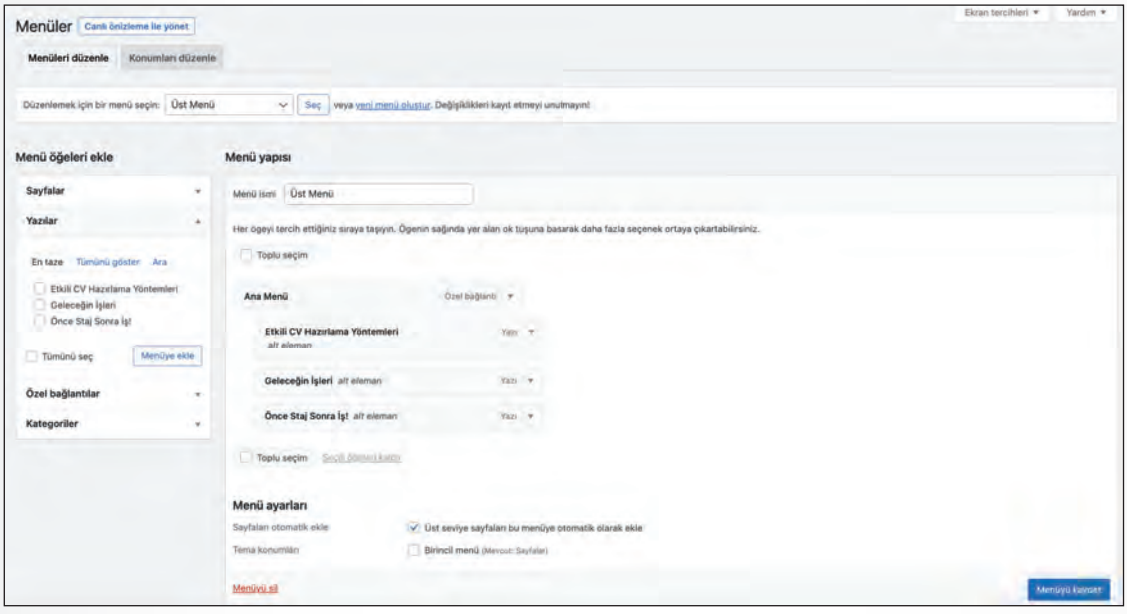
Görsel 4.4: Menüye sayfa ekleme

6. Adım: Özel bağlantılar seçeneği ile link ve başlık oluşturarak bir ana menü hazırlamak mümkündür. Özel bağlantı seçeneğinde bulunan URL bölümüne # işareti, bağlantı metni bölümüne de menüye vereceğiniz adı yazarak **Menüye ekle** düğmesi ile ana menüye ekleyiniz (Ekleme işlemi tamamlandıktan sonra eklenen menü Görsel 4.5'te görüldüğü gibi en alt kısma eklenir.).

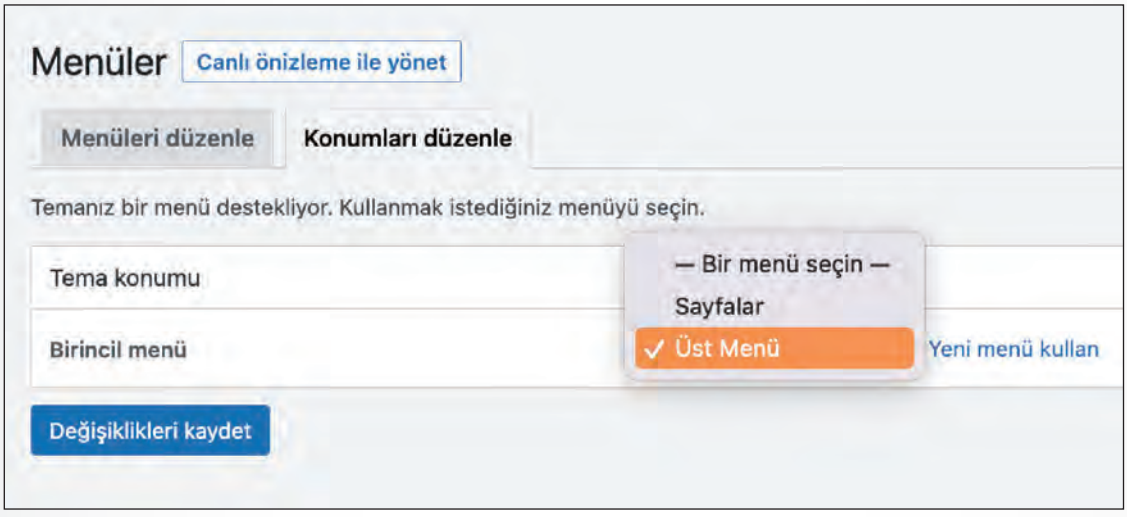
Görsel 4.5: Özel bağlantılar

7. Adım: Sürükle bırak yöntemini kullanarak alt menüleri ana menü altına yerleştiriniz. Bu sayede Görsel 4.6'da görüldüğü gibi ana menü altında üç adet alt menü oluşturunuz.

Görsel 4.6: Alt menü oluşturma

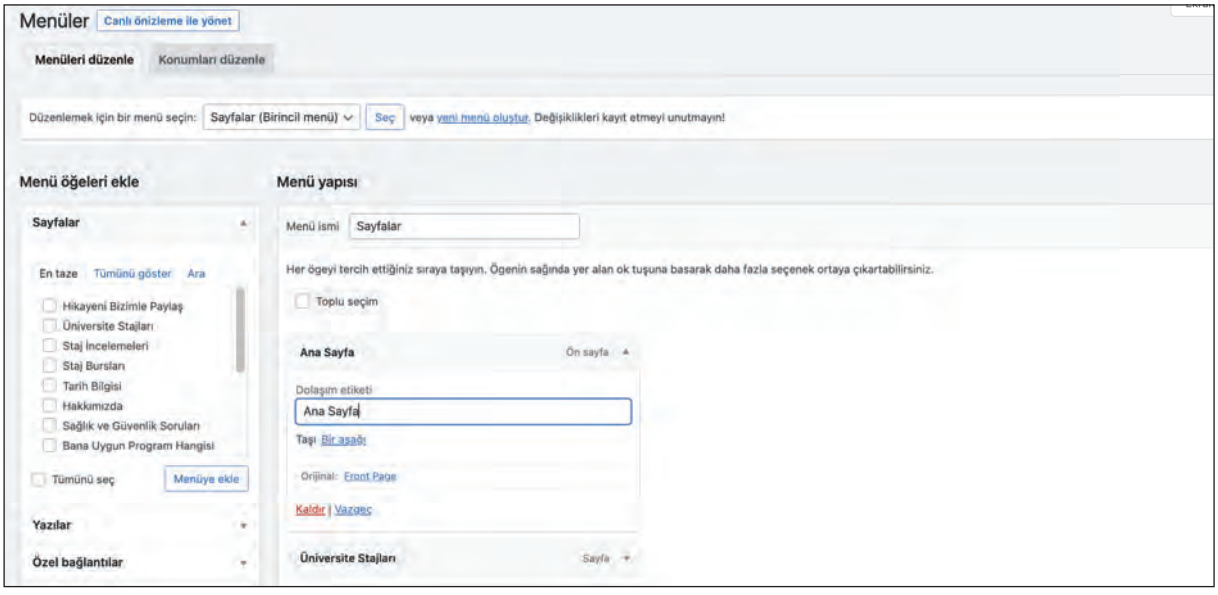
8. Adım: Menünün konumu için menü ekleme sayfasının altında bulunan **Menü ayarları** bölümünü kullanınız ya da **Konumları düzenle** bölümü ile menünün web sitesindeki konumunu belirleyiniz. Görsel 4.7'de görüldüğü gibi **Değişiklikleri kaydet** düğmesine tıklayarak menüleri ekleyiniz.

Görsel 4.7: Konumları düzenle

4.1.2. Menü Güncelleme

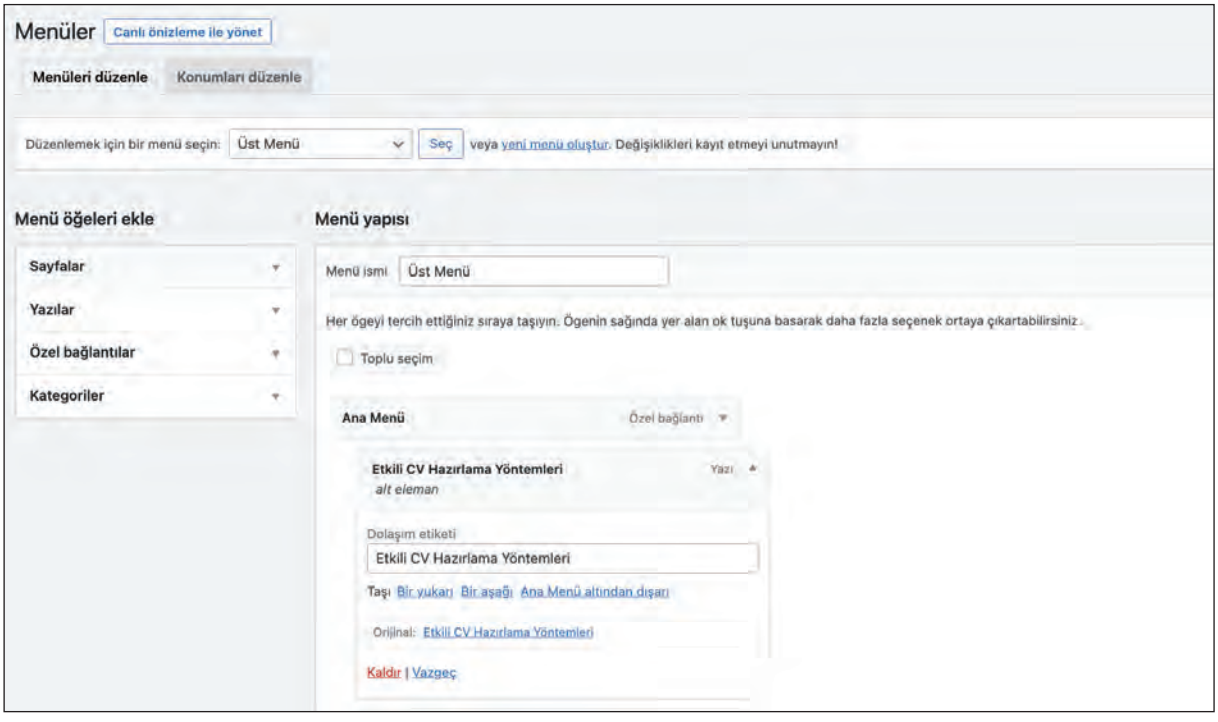
Menüde güncelleme işlemi için Görsel 4.8'de görüldüğü gibi sayfa da ana menü olarak atanabilir. Sayfa, menüye eklendiğinde menünün ismi değiştirilebilir. **Dolaşım etiketi** bölümünden menü ismi değiştirebilir fakat menünün URL'si değiştirilmezse menünün yönlendiği sayfa aynı kalır.

Görsel 4.8: Menü ismi değiştirme

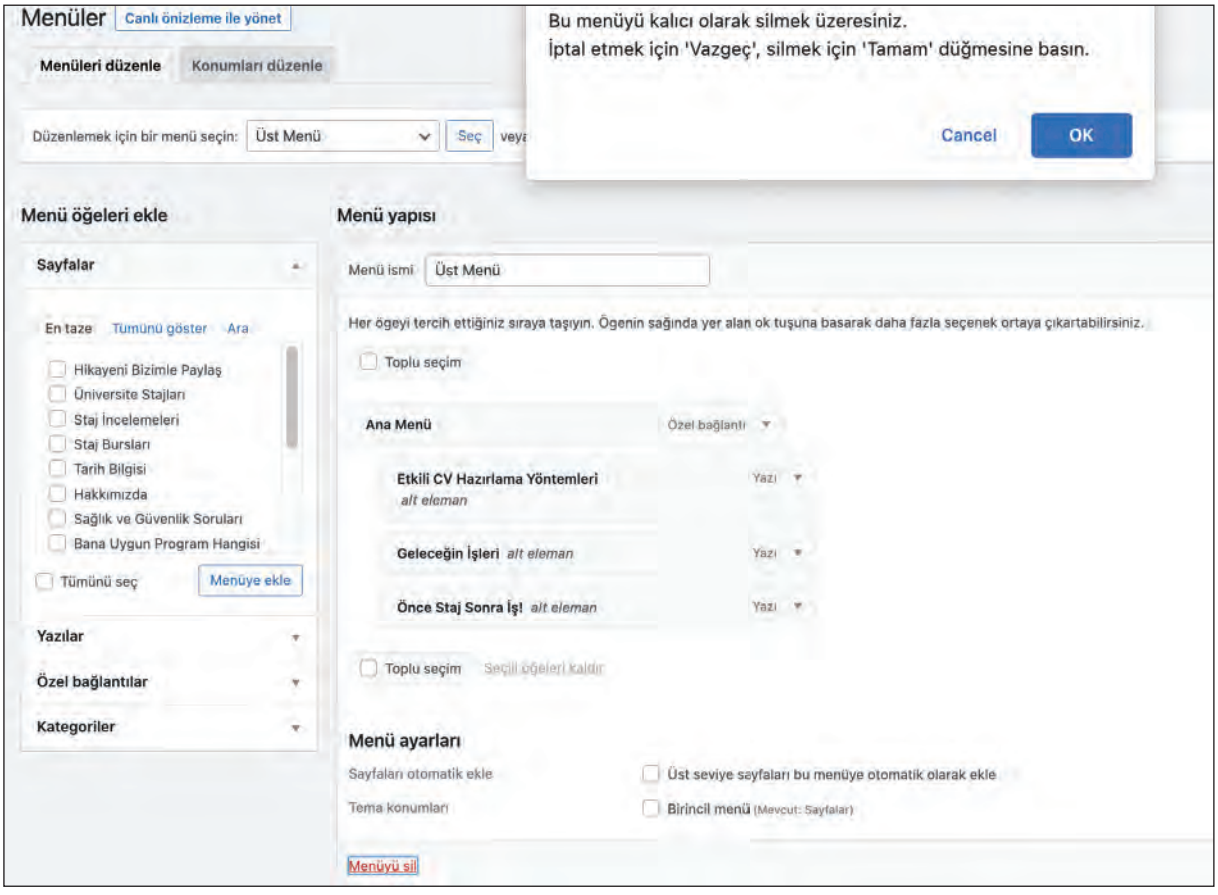
4.1.3. Menü Silme

Menüde bulunan bir başlığı kaldırmak için Görsel 4.9'da görüldüğü gibi **Görünüm\Özelleştir\Menüler**' den kaldırılmak istenen menü seçilir. Menü ögesi seçildiğinde **Kaldır'**a tıklanarak menüde bulunan başlık kaldırılır. Menüden bir sayfa kaldırıldığında sayfa web sitesinden kaldırılmaz. Sadece sayfanın bağlantısı menüden kaldırılır.

Görsel 4.9: Menüden sayfa kaldırma işlemi

Menüyü ve menüye bağlı ögeleri siteden tamamen kaldırmak için Görsel 4.10'da görüldüğü gibi **Görünüm\ Özelleştir\Menüler** bölümünden silinmek istenen menü için **Menüyü sil** linkine tıklanır. Menünün silindikten sonra geri getirilmesi mümkün değildir. Bu yüzden silme işleminin dikkatli yapılması gereklidir.

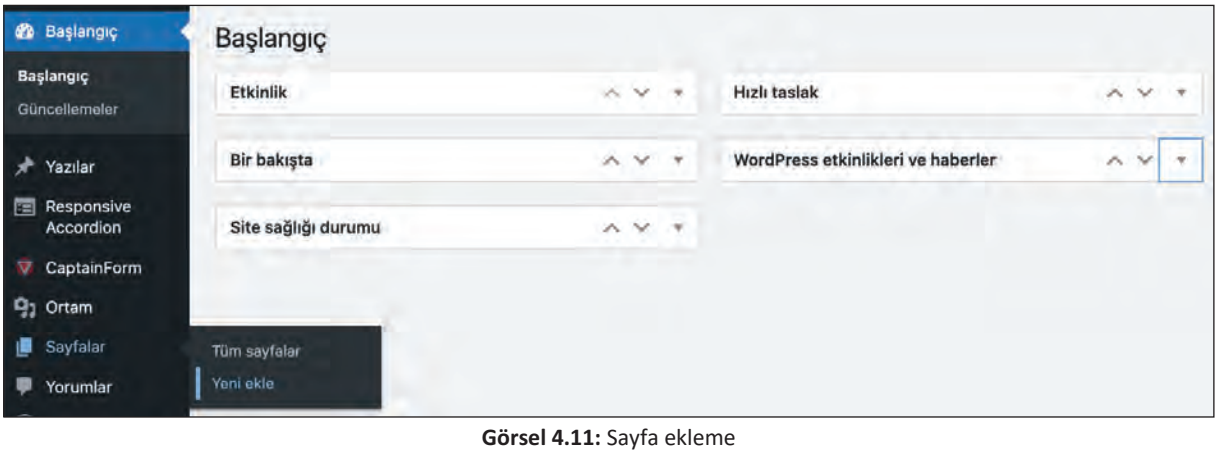
Görsel 4.10: Menü silme işlemi

4.2. SAYFA İŞLEMLERİ

Web sitelerinde statik sayfalar veya dinamik blog içerikleri yer alır. Sayfalar ihtiyaç duyulduğunda güncellenebilir, blog gönderilerinde ise sürekli güncel içerikler sunulur.

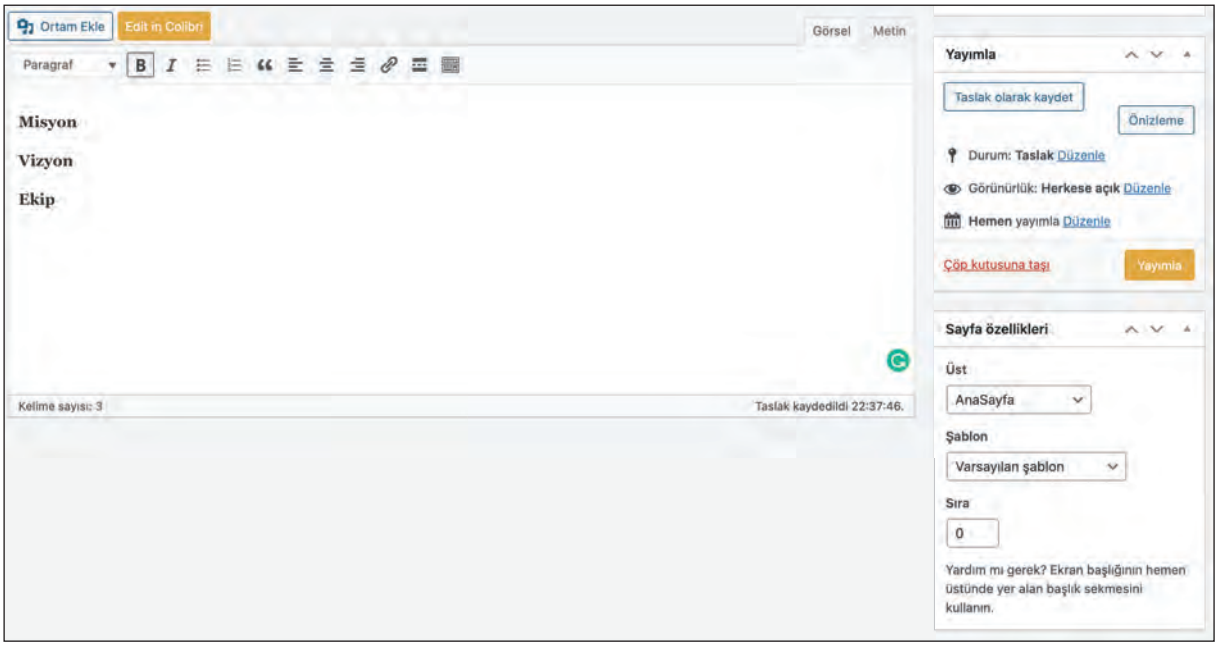
4.2.1. Sayfa Ekleme

Sayfa ekleme işlemi için Görsel 4.11'de görüldüğü gibi **Başlangıç\Sayfalar\Yeni ekl**e bölümüne tıklanır.

Görsel 4.11: Sayfa ekleme

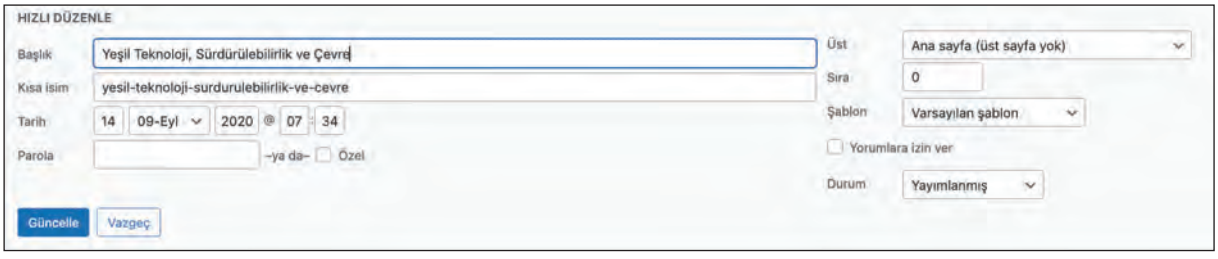
Görsel 4.12'de görüldüğü gibi boş bir sayfa açılır. Tasarıma yeni bir sayfa eklendiğinde bu sayfa hiyerarşik olarak önceki sayfanın alt sayfasıdır. Sayfa içeriği oluşturularak taslak şeklinde kaydedilebilir. Taslak kayıt üzerinde yayınlama ile ilgili ayarlar yapılarak sayfanın arama motorları ayarları tamamlanabilir. Sayfa, Yayımla yapıldığında web ortamında erişilebilir duruma gelir.

Görsel 4.12: Sayfa tasarımı

4.2.2. Sayfa Güncelleme

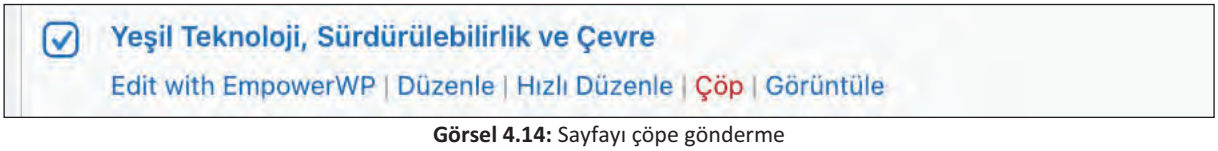
Sayfanın içerik bilgisinin güncellenmesi için **Başlangıç\Sayfalar\Tüm Sayfalar\Düzenle** bölümü kullanılır. Ayrıca **Hızlı Düzenle** seçenekleri ile Görsel 4.13'te görülen özellikler için düzenleme yapılabilir.

Görsel 4.13: Hızlı düzenleme

4.2.3. Sayfa Silme

Sayfanın silinmesi için **Başlangıç\Sayfalar\Tüm Sayfalar** bölümünden Görsel 4.14'te görüldüğü gibi silinmek istenen sayfa seçilir. **Çöp** linkine tıklanarak silme işlemi gerçekleştirilir.

Görsel 4.14: Sayfayı çöpe gönderme

Görsel 4.15'te görüldüğü gibi silinmiş ögeler geçici olarak klasöre taşınır. Silinen sayfa, çöp kutusunda bulunduğu sürece geri yüklenebilir. Çöp kutusundaki sayfalar 30 gün sonrasında kalıcı ve otomatik olarak silinir.

Görsel 4.15: Silinmiş ögeler

Sayfa, Görsel 4.16'da görüldüğü gibi kalıcı olarak silinebilir.

Görsel 4.16: Kalıcı olarak silme işlemi

SIRA SİZDE

Uygun menü ve sayfalar kullanarak kişisel sitenizi önce kâğıt üzerinde sonrasında web tabanlı içerik oluşturma ortamında tasarlayınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Kişisel web sitesi için menü başlıklarını kâğıt üzerinde belirledi.		
2. Kişisel web sitesinde kullanılacak sayfa başlıklarını kâğıt üzerinde belirledi.		
3. Kişisel web sitesine sayfa ekleme işlemini yaptı.		
4. Kişisel web sitesine eklenen sayfa başlığına uygun içerik yazılarını yazdı.		
5. Kişisel web sitesine eklenen yazıları düzenledi.		
6. Kişisel web sitesine eklenen sayfalarda güncelleme işlemini yaptı.		
7. Kişisel web sitesine eklenen sayfalarda silme işlemini yaptı.		
8. Kişisel web sitesi için menü başlıklarını web tabanlı içerik oluşturma ortamında tasarladı.		
9. Kişisel web sitesi için menü başlıklarını web tabanlı içerik oluşturma ortamında güncelledi.		
10. Kişisel web sitesi için menü başlıklarını web tabanlı içerik oluşturma ortamından sildi.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıda menülerle ilgili verilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Web sitesinin amacına uygun menüler kullanılması gerekir.
B) Web sitesinde kullanılacak menü tasarımının öncelikli olarak kâğıt üzerinde yapılması gerekir.
C) Tüm web siteleri için menüler aynı içeriklere sahiptir.
D) Menülerin sitedeki konumu kullanıcı etkileşim ve ziyaret sayısını etkiler.
E) Web sitelerinde üst, alt veya yan menü kullanılır.

2. Web sitesine menü ekleme işlemi aşağıdaki yollardan hangisiyle gerçekleştirilir?

A) Yönetici paneli\Görünüm\Menüler\Menü ekle
B) Yönetici paneli\Görünüm\Bileşenler\Menü ekle
C) Yönetici paneli\Görünüm\Arka plan\Menü ekle
D) Yönetici paneli\Görünüm\Sayfalar\Menü ekle
E) Yönetici paneli\Kullanıcılar\Yeni ekle\Menü ekle

3. Web sitesine sayfa ekleme işlemi aşağıdaki yollardan hangisiyle gerçekleştirilir?

A) Yönetici paneli\Sayfalar\Yeni ekle
B) Yönetici paneli\Sayfalar\Yazı ekle
C) Yönetici paneli\Görünüm\Yeni ekle
D) Yönetici paneli\Eklentiler\Yeni ekle
E) Yönetici paneli\Araçlar\Yeni ekle

4. Web sitesinde menü silme işlemi aşağıdaki yollardan hangisiyle gerçekleştirilir?

A) Başlangıç\Sayfalar\Tüm Sayfalar\Çöp
B) Başlangıç\Sayfalar\Bileşenler\Sil
C) Başlangıç\Sayfalar\Arka plan \Sil
D) Başlangıç\Sayfalar\Sayfalar\Sil
E) Başlangıç\Sayfalar\Yeni ekle\Sil

5. Web sitesinde sayfa içerik güncelleme işlemi aşağıdaki yollardan hangisiyle gerçekleştirilir?

A) Başlangıç\Sayfalar\Araçlar\Düzenle
B) Başlangıç\Sayfalar\Tüm Sayfalar\Düzenle
C) Başlangıç\Sayfalar\Görünüm\Düzenle
D) Başlangıç\Sayfalar\Hızlı Düzenle
E) Başlangıç\Görünüm\Sayfalar\Düzenle

TEMA İŞLEMLERİ

5. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

5.1. TEMA YÜKLEME
5.2. TEMADA DEĞİŞİKLİK YAPMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Web sitesine uygun temayı bulma
- Web sitesine uygun temayı yükleme
- Temalar arasında değişiklik yapma
- Tema kod arayüzünde değişiklik yapma

TEMEL KAVRAMLAR

Kod arayüzü
Tema
Tema ekleme
Tema yükleme

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Bir okul sitesi için kullanılabilecek tema araştırması yapınız. Temanın üzerinde değişiklik yapılmak istendiğinde değişikliğin hangi bölümler üzerinde yapılacağını arkadaşlarınızla tartışınız.
2. Tema kod arayüzlerinde değişiklikte hangi kodlama dili ya da dillerinin kullanılabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız.

5.1. TEMA YÜKLEME

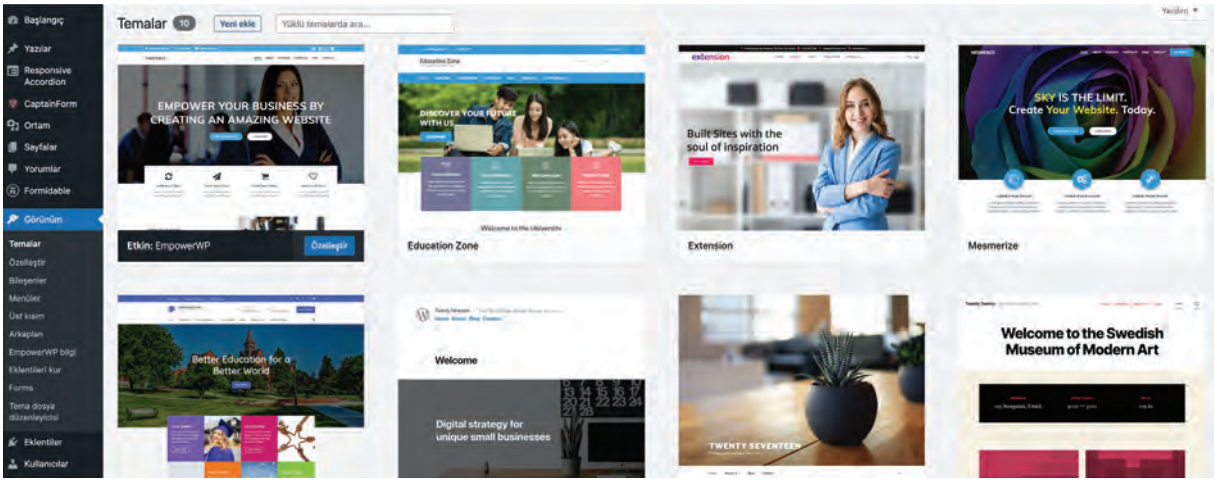
Temalar, web sitesinin kullanıcılarına güzel bir görünüm sunar. Web sitesinin amacına ve kullanıcıların site kullanım alışkanlıklarına ilişkin uygun site temasının kullanılması, sitenin organik ziyaretçi sayısının artmasına katkıda bulunur.

5.1.1. Tema Siteleri

Web sitelerinde kullanılmak üzere ücretsiz ya da ücretli temalara internet ortamında kolaylıkla ulaşılır. Web sitesi için kullanılacak temanın öncelikle ihtiyaca uygun olmasına ve bilgisayar, tablet, mobil gibi farklı cihazlar üzerinde de verimli çalışacak şekilde bu cihazlara da uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

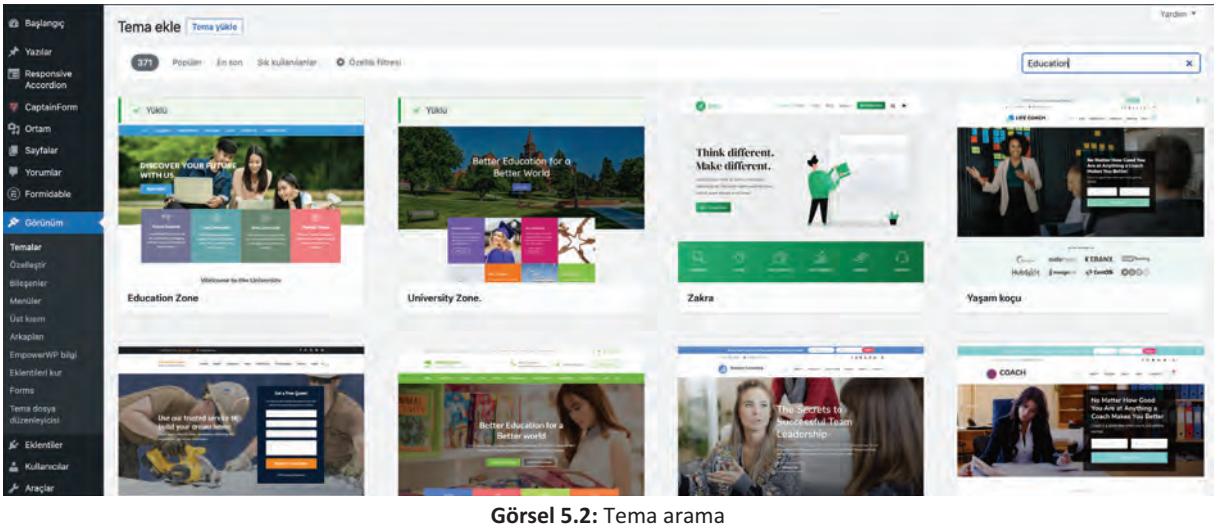
5.1.2. Temayı Yükleme

Tema yükleme işlemi için Görsel 5.1'de görüldüğü gibi **Görünüm\Temalar\Yeni Ekle** menüsüne tıklandığında hazır temalara erişim sağlanır.

Görsel 5.1: Tema örnekleri

Görsel 5.2'de görüldüğü gibi Arama bölümünden (ekranın sağ üst bölümü) web sitesinin amacına uygun tema aranabilir. Örneğin arama bölümüne **Education** (eğitim) yazılması durumunda eğitim ile ilgili hazır temalar listelenir. Seçilen temanın kurulumu yapıldıktan sonra **Görünüm\Temalar** menüsü üzerinden seçilen menü, aktif kullanımdaki menü olacak şekilde **Etkinleştir** butonu ile etkinleştirilir. Tema etkinleştirilmeden önce **Canlı ön izleme** seçeneği ile web sitesinde nasıl göründüğü izlenebilir.

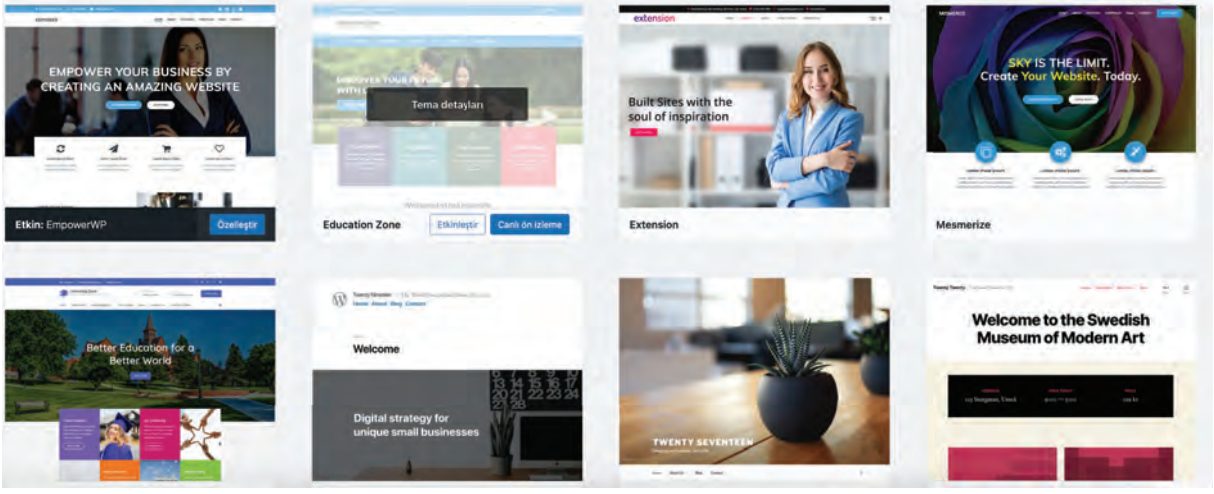

Görsel 5.2: Tema arama

5.1.3. Temalar Arasında Değişiklik Yapma

Tema değişikliği oldukça kolay bir işlemdir fakat basit değişiklikler web sitesinde geri alınamayacak düzenlemeler yapılmasına sebep olabilir. Bunu engellemenin ilk yolu ise web sitesinin yedeğinin alınmasıdır. Bu açıdan temalar arasında geçiş yapılırken önce web sitesinin yedeği alınmalıdır. Yedekleme eklentileri kullanılarak tema dosyaları, eklentileri ve veri tabanı kolaylıkla yedeklenebilir. Ayrıca düzenli olarak yedek alınması, web sitesinin çökmesi durumunda sitenin tekrar kurulumu ve güvenliği için önemlidir.

Temada değişiklik yapmak için Görsel 5.3'te görüldüğü gibi **Yönetim Paneli\Görünüm sekmesi\Temalar\İstenilen Temanın seçimi\Etkinleştir** düğmesine sırayla tıklanır.

Görsel 5.3: Tema etkinleştirme

Görsel 5.4'te görüldüğü gibi görsel temalarda canlı düzenleyici kullanılarak da değiştirme yapılabilir. Bu işlem için **Siteyi görüntüle\Özelleştir\Etkin Tema Değiştir** düğmelerine sırayla tıklanarak, açılan listeden istenen tema seçilerek etkinleştirilir.

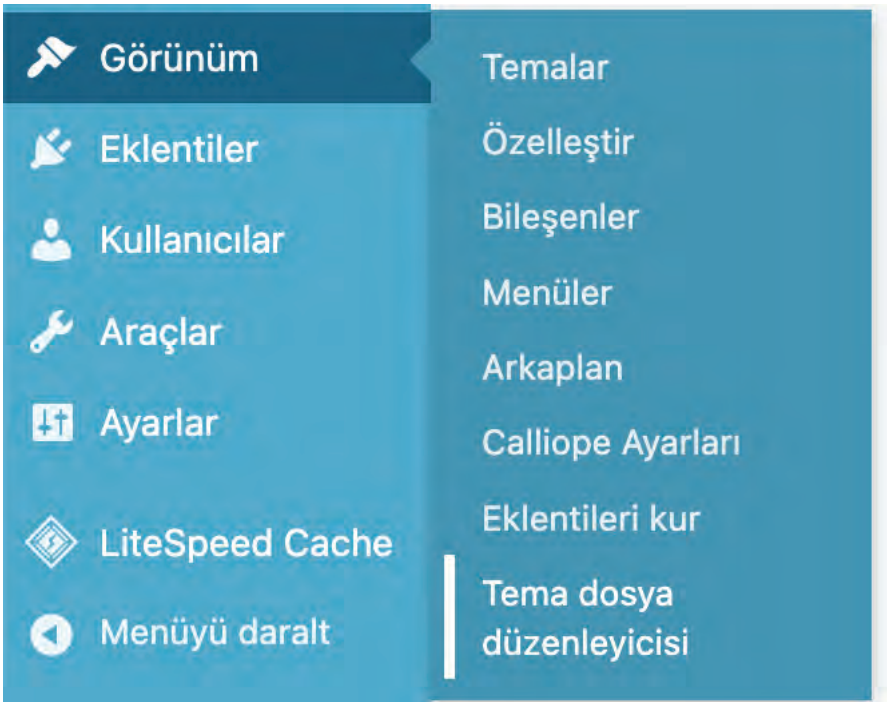
Görsel 5.4: Tema özelleştirme

5.2. TEMADA WEB SİTESİNE UYGUN KOD DEĞİŞİKLİĞİ

İçerik geliştiriciler, web sitelerinde kullanılan temalar üzerinde kod değişikliği yaparak temalarda özelleştirme gerçekleştirebilir. Bu durumda web site içerik geliştiricilerinin özellikle internetten kolaylıkla ulaşabileceği hazır kodları kullanabilmesi için temel kod okuryazarlığının bulunması gerekir. Kod okuryazarlığı bulunmayan web site içerik geliştiricilerinin tema üzerinde kodu yanlış yere yazmasından dolayı sitede hatalar ve kilitlenmeler oluşarak mevcut temanın bozulmasına sebep olabilir.

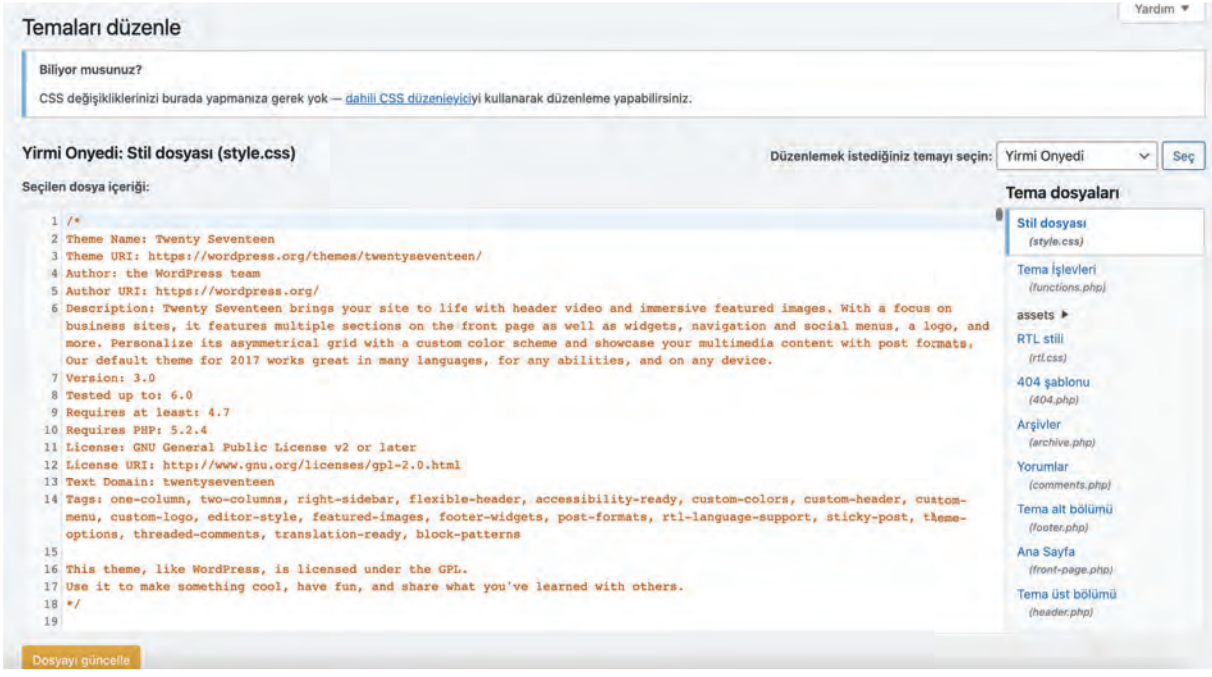
5.2.1. Tema Kod Arayüzü

Temada kod arayüzüne erişmek için Görsel 5.5'te görüldüğü gibi **Görünüm\Tema dosya düzenleyici** bölümüne tıklanır.

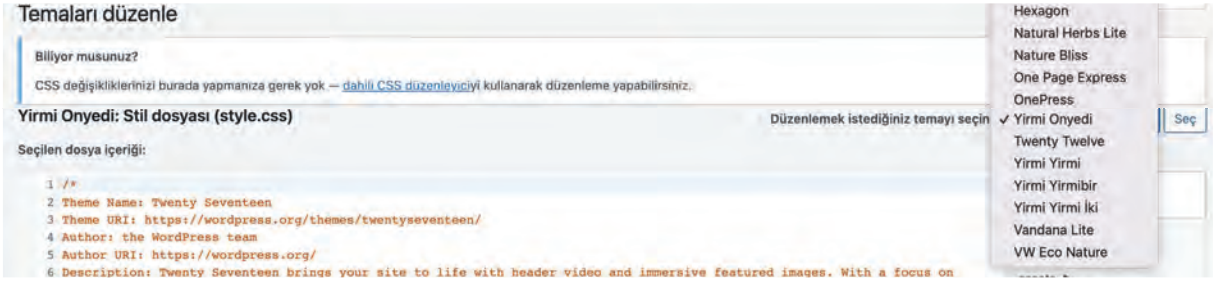
Görsel 5.5: Tema dosya düzenleyicisi

Görsel 5.6'da görülen sayfanın sağ bölümünde düzenlenebilecek dosyalar (şablonlar) yer alır.

Görsel 5.6: Düzenlenecek dosyalar

Görsel 5.7'de görüldüğü gibi açılan menüden düzenlenebilecek temalar seçilir. Seçilen tema, sitedeki temayı değiştirmez. Sadece seçilen temayı düzenleme imkânı verir.

Görsel 5.7: Düzenlenecek temalar

Temalarda HTML kodları bulunur. Tema sayfaları içinde yer alan veriler de veri tabanında saklanır. Sayfalar ile veri tabanı arasındaki iletişim için PHP programlama dili kullanılır. Bu sayede kodları düzenleme ve seçilen temada değişiklik yapma imkânı sunulur.

5.2.2. Tema Kod Arayüzünde Değişiklik

Temada bulunan dosyalar üzerinde değişiklik yaparken değişiklik yapılmak istenen doğru dosyanın seçilmesi gerekir. Örneğin üst bölümde değişiklik yapmak için **header.php** dosyası, yorumlar bölümünde değişiklik yapmak için **comments.php** dosyası, sitede kullanılan stilleri değiştirmek için ise **stylesheet.css** dosyası seçilmelidir.

1. UYGULAMA

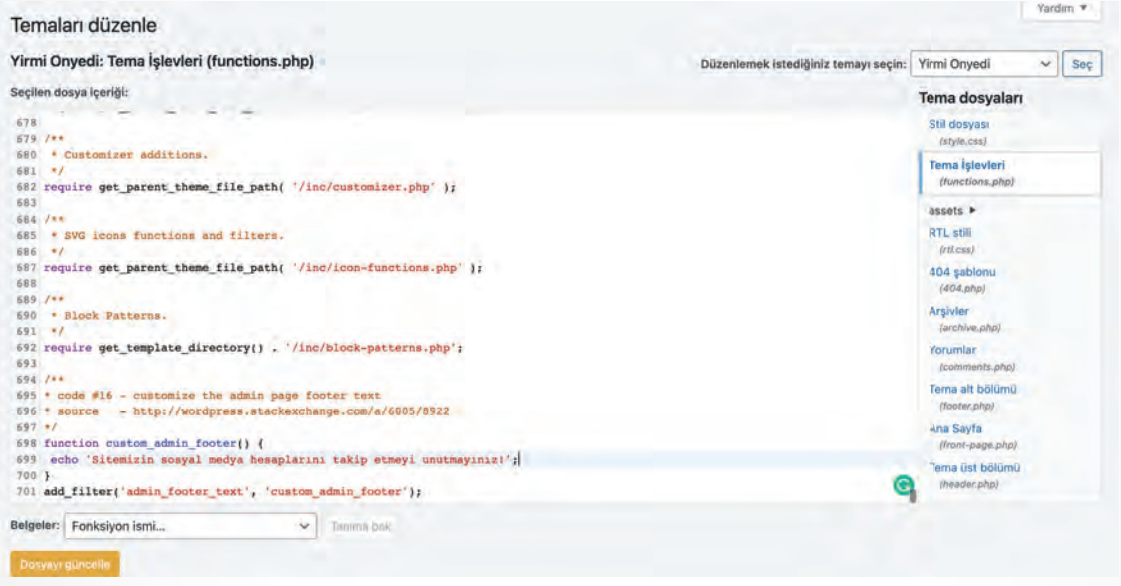
Tema kod arayüzüne fonksiyon ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Görünüm\Tema düzenleyiciye tıklayarak açılan menüde alt temayı aktif ediniz.

WordPress kullanıcı adı daha sonra değiştirilemez ancak diğer tüm ayrıntılar değiştirilebilir.

2. Adım: function.php dosyasını seçiniz.

3. Adım: Görsel 5.8'deki fonksiyonu, tema düzenleyiciye yazınız.

Görsel 5.8: Temaya fonksiyon kodu yazma

4. Adım: Düzenleyicinin alt bölümünde yer alan Dosyayı güncelle düğmesine tıklayınız (Görsel 5.9'daki kontrol panelinde farklı bir menüyü açarak imleci sayfanın alt bölümüne kaydırdığınızda yazdığınız özel yazı burada görülür.).

Görsel 5.9: Dosyayı güncelleme işlemi

SIRA SİZDE

Kişisel blogunuzda kullanmak üzere ücretsiz bir tema bulunuz. Tema üzerinde ihtiyacınıza uygun düzenlemeleri yaparak blogunuzu hazırlayınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Kişisel blogu için uygun tema buldu.		
2. Kişisel blogu için temayı yükleme işlemini yaptı.		
3. Kişisel blogundaki temada değişiklik yaptı.		
4. Kişisel blogundaki temanın kod arayüzünde değişiklik yaptı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Web site temalarıyla ilgili ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Web sitesinin amacına uygun temalar kullanılmalıdır.
B) Web sitesinde kullanılacak temalar ücretli ya da ücretsiz olabilir.
C) Tema yükleme işlemi için Görünüm\Eklentiler\Yeni Ekle menüsü kullanılır.
D) Tema seçimi kullanıcı etkileşim ve ziyaret sayısını etkiler.
E) Tema kod arayüzünde değişlik için kod okuryazarlığı gereklidir.

2. Tema kod arayüzünde değişiklik yapmak için izlenecek yol aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yönetici paneli\Menüler\Tema dosya düzenleyici
B) Yönetici paneli\Arka Plan\Tema dosya düzenleyici
C) Yönetici paneli\Bileşenler\Tema dosya düzenleyici
D) Yönetici paneli\Ortam\Tema dosya düzenleyici
E) Yönetici paneli\Görünüm\Tema dosya düzenleyici

3. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Tema sayfalarında veriler saklanır.
B) Stilleri değiştirmek için function.php dosyası kullanılır.
C) Temalardaki sayfalar ile veri tabanı iletişimi için PHP dili kullanılır.
D) Üst bölümde değişiklik yapmak için header.php dosyası kullanılır.
E) Yorumlar bölümünde değişiklik yapmak için comments.php dosyası kullanılır.

4. Tema yükleme işlemi için izlenecek yol aşağıdakilerden hangisidir?

A) Görünüm\Temalar\Yeni Ekle
B) Görünüm\Arka Plan\Araçlar
C) Görünüm \Bileşenler\Tema dosyaları
D) Görünüm\Ortam\Yeni temalar
E) Görünüm\Tema\Tema bileşenleri

5. Canlı düzenleyici kullanılarak tema değişikliği yapmak için izlenecek yol aşağıdakilerden hangisidir?

A) Siteyi görüntüle\Özelleştir\Etkin Tema Değiştir
B) Siteyi görüntüle\Özelleştir\Arka Plan\Araçlar
C) Siteyi görüntüle\Özelleştir\Bileşenler\Tema dosyaları
D) Siteyi görüntüle\Özelleştir\Ortam\Yeni temalar
E) Siteyi görüntüle\Özelleştir\Temalar\Tema bileşenleri

EKLENTİLER

6. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

6.1. EKLENTİ (PLUGIN) KURMA
6.2. EKLENTİDE DEĞİŞİKLİK YAPMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Eklenti kurma
- Eklentide değişiklik yapma
- Yeni bir eklenti oluşturma

TEMEL KAVRAMLAR

Açılır pencere
Cache
Eklenti
Eklenti düzenleme
Eklenti etkinleştirme
Eklenti silme
Eklenti yükleme
Görüntü optimizasyonu
Önbelleğe alma
Plugin
SEO

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Web tabanlı içerik yönetim sitelerinde yaygın olarak hangi eklentilere ihtiyaç duyulur? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Web tabanlı içerik yönetim sitesine eklemek istediğiniz özel şeyler neler olabilir?

6.1. EKLENTİ (PLUGIN) KURMA

Eklentiler, web tabanlı içerik yönetim sistemlerinde zaten var olan işlevleri genişletmeye veya yeni işlevler katmaya yarayan kod paketleridir. Eklentiler, yöneticilerin kendi sitelerini ihtiyaç duydukları özel işlevler ve özelliklere göre uyarlamasını sağlar.

Web tabanlı içerik yönetim sisteminde ücretli veya ücretsiz birçok eklenti mevcuttur. Bu eklenti kategorilerinden bazıları şunlardır:

Güvenlik Eklentileri: Web tabanlı içerik yönetim sistemleri birçok saldırıya maruz kalır. Bu saldırılar, verilerin çalınmasına neden olabileceği gibi web sitesinin çalışmamasına da neden olabilir. Bir güvenlik eklentisinin verilerine göre yalnızca 2020 yılında 4,3 milyar saldırı girişimi olmuştur. Güvenlik eklentileri, bu saldırıları tespit etmek ve engellemek için kullanılır.

Web Sitesi Optimizasyon Eklentileri: Bu eklentiler, web sitesi içindeki kodları ve veri tabanını en uygun hâle getirerek web tabanlı içerik sisteminin daha hızlı çalışmasını sağlar.

Görüntü Optimizasyon Eklentileri: Web siteleri birçok resimden meydana gelir. Bu resimlerin boyutlarının yanlış şekilde belirlenmesi, sayfaların yavaş yüklenmesine ve web alanındaki boş alanın azalmasına neden olur. Görüntü optimizasyon eklentileri, resimlerin kalitelerinden ödün vermeden dosya boyutlarını sıkıştırmaya yardımcı olur.

Google Analytics Eklentileri: Google Analytics eklentileri, Google Analytics aracının web tabanlı içerik yönetim sisteminde kullanılabilmesi için geliştirilen eklentilerdir. Google Analytics, web sitesinin performansını izlemek için kullanılan bir araçtır.

SEO (Search Engine Optimization) Arama Motoru Optimizasyonu Eklentileri: Arama Motoru Optimizasyonu, bir web sitesinin ve içeriğinin arama sonuçlarında daha üst sıralarda yer almasını sağlayan iyileştirme uygulamasıdır. SEO, web sitesine gelen organik trafiği artırmak için gereklidir.

Yedekleme Eklentileri: Web siteleri çeşitli nedenlerle çökebilir. Bu nedenlerden bazıları hatalı eklentiler, veri tabanının bozulması veya sitenin saldırıya maruz kalmasıdır. Bu gibi durumlarda, web tabanlı içerik sisteminin en kısa sürede çalışmaya devam etmesi gerekir. Yedekleme eklentileri, web sitesini yedekleyerek gerekli zamanlarda yedeğe geri dönmeye olanak sağlar.

Önbelleğe Alma (Caching) Eklentileri: Ziyaretçilerin görüntülediği sayfaların statik bir kopyasının oluşturulmasını sağlar. Ziyaretçi, aynı sayfayı tekrar görüntülemek istediğinde bilgileri sunucu yerine yereldeki önbellekten alır. Bu işlem, internet tarayıcı ile web tabanlı içerik yönetim sistemi sunucusu arasındaki veri alışverişini azaltır. Bu sayede web sayfasının açılması hızlanır.

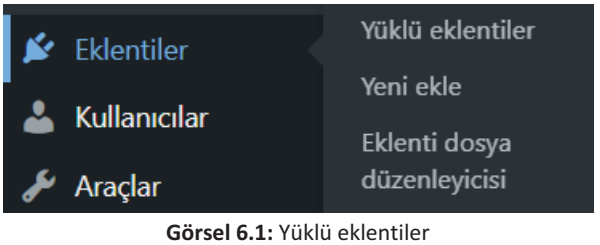
İletişim Formları Eklentileri: İletişim formlarının web tabanlı içerik yönetim sisteminde kullanılabilmesi için geliştirilen eklentilerdir. İletişim formları, web sitesi ziyaretçilerinin web sitesi yöneticisiyle iletişim kurmasının basit bir yoludur. İletişim formları, web sitesindeki kullanıcı deneyimini önemli ölçüde iyileştirir.

Açılır Pencere (Pop-Up) Eklentileri: Açılır pencereler, web sitelerinde görünen pencereler veya formlardır. Açılır pencere eklentileri, herhangi bir kodlama bilgisi olmadan web sayfalarına açılır pencere eklemeyi kolaylaştırır.

Rezervasyon (Booking) Eklentileri: Web tabanlı içerik yönetim sisteminde müşteri randevularını planlamak için kullanılan eklentilerdir.

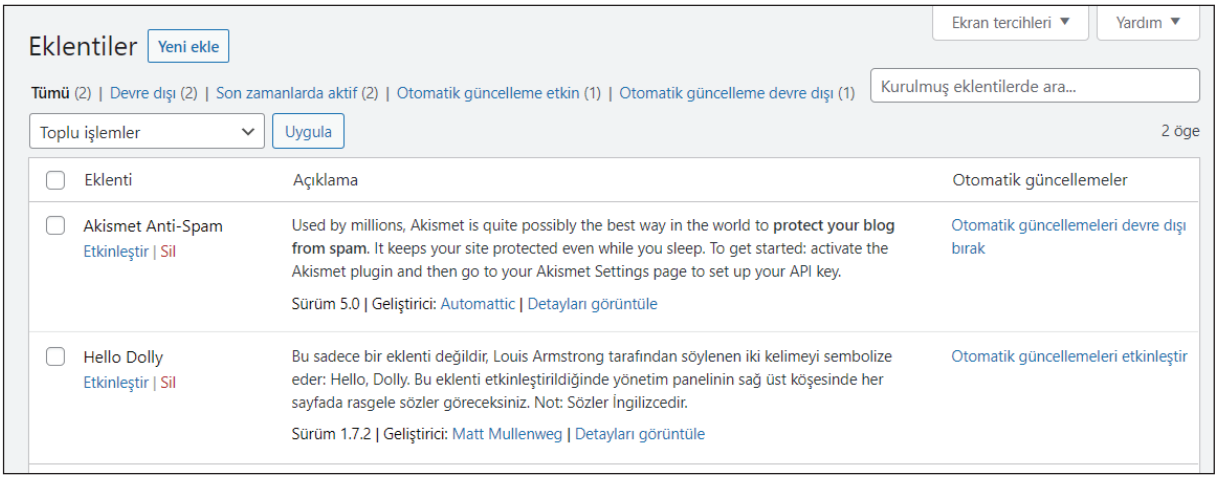
6.1.1. Daha Önce Yüklenmiş Eklentileri Görüntüleme

Daha önceden yüklenmiş eklentileri görüntülemek için yönetim panelindeki **Eklentiler** menüsünden **Yüklü eklentiler** komutu seçilir (Görsel 6.1).

Görsel 6.1: Yüklü eklentiler

Ekrana gelen **Eklentiler** penceresinde daha önceden yüklenmiş eklentiler listelenir (Görsel 6.2).

Görsel 6.2: Yüklü eklentiler

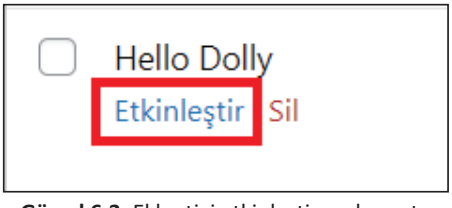
Web tabanlı içerik yönetim sistemi kurulduğunda varsayılan olarak iki adet eklenti yüklü şekilde gelir.

Akismet Anti-Spam: Web tabanlı içerik yönetim sistemini istenmeyen yorumlara karşı koruyan bir eklentidir. Bazı internet siteleri, web tabanlı içerik yönetim sistemine otomatik olarak yorum gönderebilir. Bu siteler, web tabanlı içerik yönetim sistemine hiçbir anlam ifade etmeyen, sadece kendi sitelerine bağlantı veren bağlardan oluşan yorumlar eklemeye çalışır. Bu sitelerin amacı, kendi site bilgilerini olabildiğince çok yerde yazarak arama motorlarında ön plana çıkmaktır. Akismet Anti-Spam eklentisi, bu tür yorumları otomatik olarak **istenmeyen** şeklinde etiketler.

Hello Dolly: Bu eklenti etkinleştirildiğinde yönetim panelinin sağ üst köşesinde, her sayfada rastgele İngilizce sözler gösterir.

6.1.2. Eklentileri Etkinleştirme ve Etkisizleştirme

Eklentilerin web tabanlı içerik yönetim sistemine yüklenmesi, bunların çalışması için yeterli değildir. Eklentilerin çalışabilmesi için etkinleştirilmesi gerekir. **Etkinleştir** komutu ile eklenti aktif hâle getirilir. **Etkinleştir** komutu, Eklentiler penceresinde, eklentinin altında yer alır (Görsel 6.3).

Görsel 6.3: Eklentiyi etkinleştirme komutu

Eklentileri etkisizleştirmek için yüklü **Eklentiler** penceresinde ilgili eklenti altındaki **Etkisizleştir** komutu kullanılır.

1. UYGULAMA

Hello Dolly eklentisini etkinleştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Eklentiler menüsünden **Yüklü eklentiler** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Hello Dolly eklentisi altında yer alan **Etkinleştir** komutuna tıklayınız.

4. Adım: Yönetim panelinin sağ köşesinde çıkan İngilizce sözü gözlemleyiniz (Görsel 6.4).

Görsel 6.4: Hello Dolly eklenti mesajı

Bazı eklentileri etkinleştirmek için birtakım ayarların yapılması gerekir. Akismet Anti-Spam eklentisi aktif hâle getirildikten sonra eklentinin çalışması için bir API anahtarı gerekir.

2. UYGULAMA

Akismet Anti-Spam eklentisini etkinleştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Eklentiler menüsünden **Yüklü eklentiler** komutuna tıklayınız.

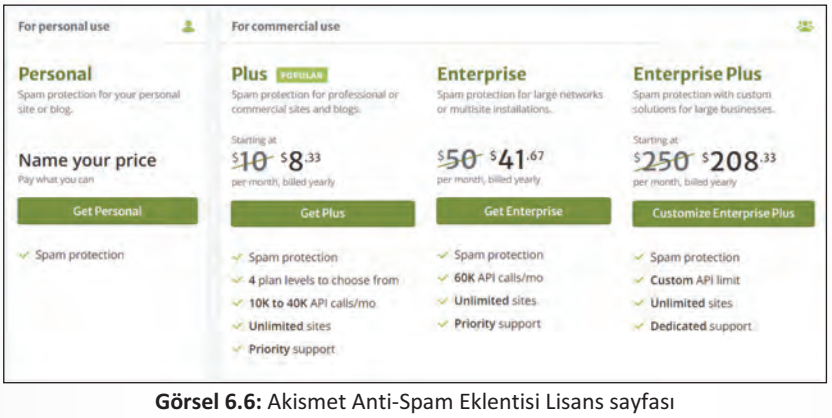
3. Adım: Akismet Anti-Spam eklentisi altında yer alan **Etkinleştir** komutuna tıklayınız.

4. Adım: Ekrana gelen pencereden **Akismet hesabınızı kurun** düğmesine tıklayınız (Görsel 6.5).

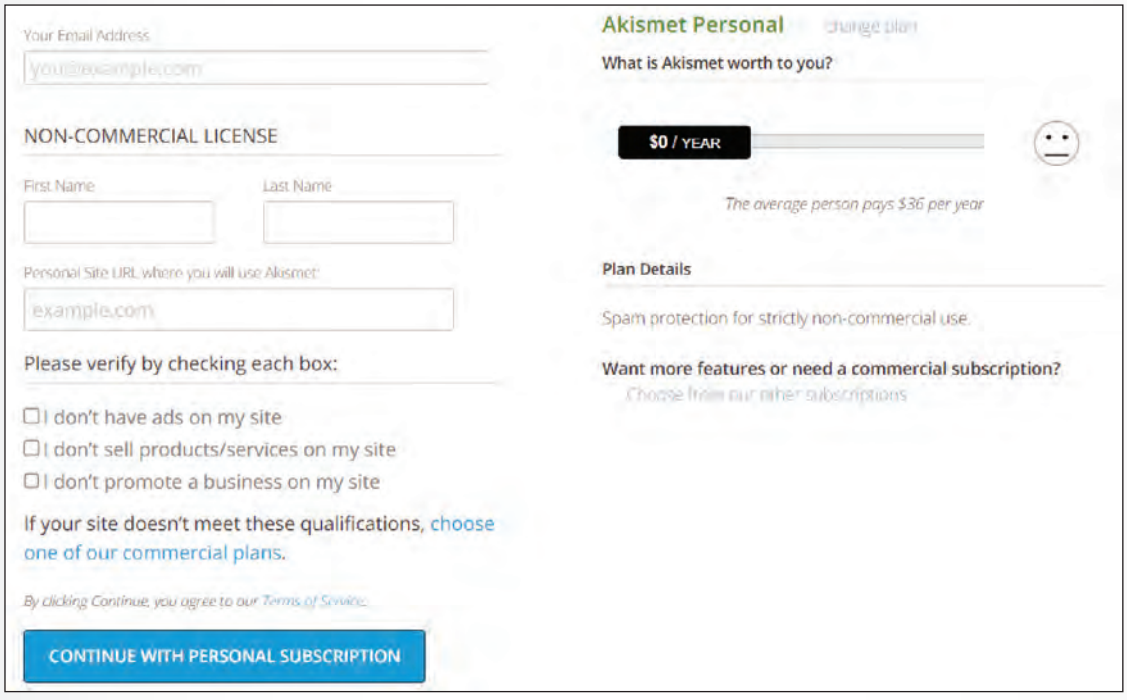
Görsel 6.5: Akismet Anti-Spam eklentisi kurulum penceresi

5. Adım: İnternet tarayıcısında Akismet web sitesi otomatik olarak açılır. Akismet web sitesindeki ücretsiz kullanım için **Get Personal** düğmesini tıklayınız (Görsel 6.6).

Görsel 6.6: Akismet Anti-Spam Eklentisi Lisans sayfası

6. Adım: Akismet kayıt ekranında ücret bölümünü sıfır yapınız (Görsel 6.7).

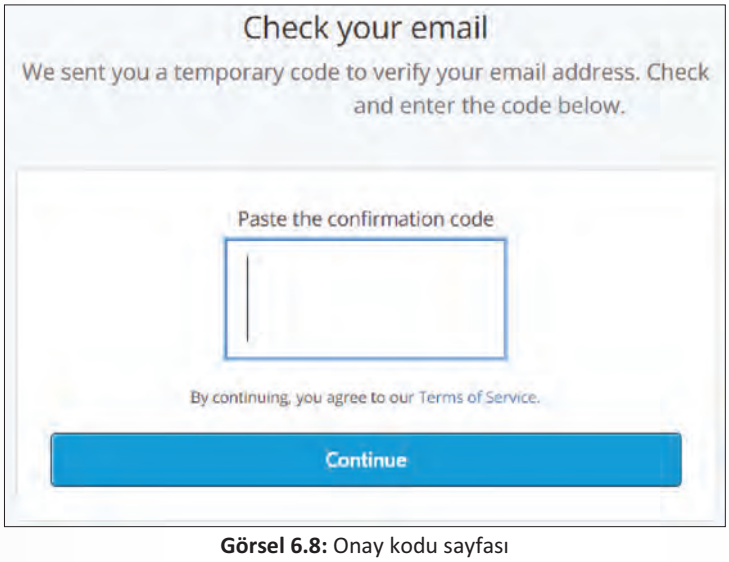
Görsel 6.7: Akismet Anti-Spam Eklentileri kişisel bilgiler sayfası

7. Adım: E-posta, ad, soyadı ve web sitesi adresi bilgilerini giriniz.

8. Adım: Web sitesinde ticari faaliyet yapılmayacağını belirten onay kutularını işaretleyiniz.

9. Adım: CONTINUE WITH PERSONAL SUBSCRIPTION düğmesini tıklayınız.

10. Adım: E-posta adresinize gelen onay kodunu giriniz ve **Continue** düğmesine tıklayınız (Görsel 6.8).

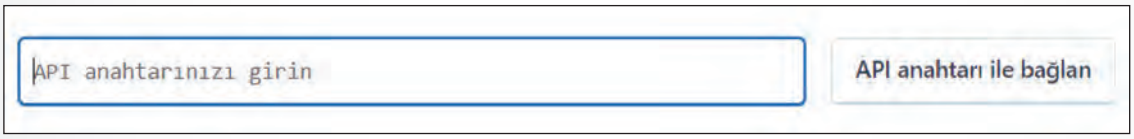
Görsel 6.8: Onay kodu sayfası

11. Adım: İçerik yönetim sistemi yönetim panelinden **Yüklü eklentiler** penceresini açınız.

12. Adım: Akismet Anti-Spam eklentisi altında yer alan **Ayarlar** düğmesine tıklayınız.

13. Adım: Akismet ayarlar sayfasındaki **API anahtarını elle gir** komutunu tıklayınız.

14. Adım: E-posta adresinize gelen API anahtarını ilgili alana giriniz (Görsel 6.9).

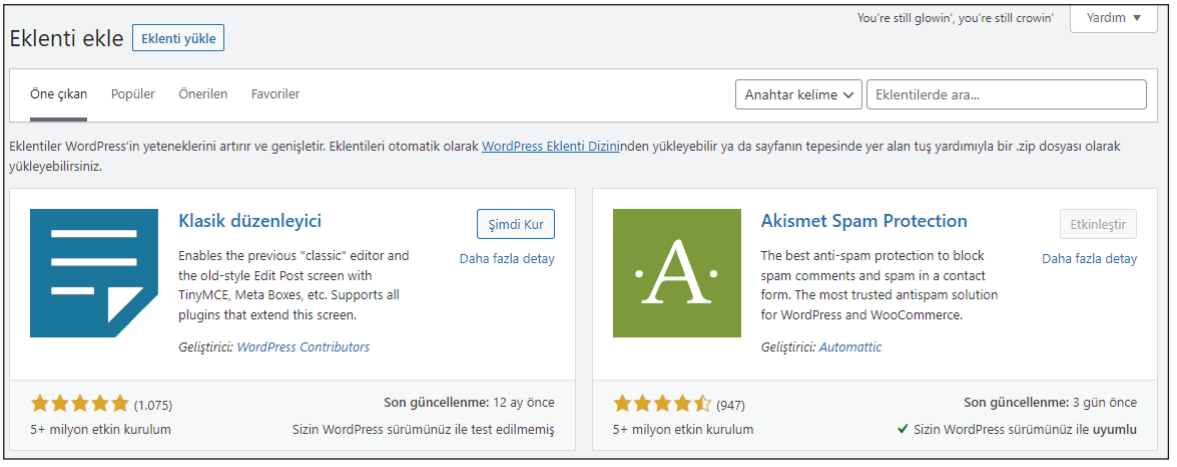

Görsel 6.9: API anahtarı giriş sayfası

15. Adım: API anahtarı ile bağlan düğmesine tıklayınız.

6.1.3. Yeni Eklenti Yükleme

Web tabanlı içerik yönetim sisteminde on binlerce eklenti bulunur. İhtiyaca göre yeni bir eklenti eklemek için yönetim panelindeki **Eklentiler** menüsü altında yer alan **Yeni ekle** komutu kullanılır. Eklenti ekle sayfasında arama kısmı kullanılarak eklentiler arasında arama yapılabilir (Görsel 6.10). Eklenti yüklenmeden önce eklentinin web tabanlı içerik yönetim sistemi versiyonu ile uyumlu olup olmadığı kontrol edilmelidir. **Daha fazla detay** düğmesine tıklanarak eklenti hakkında daha fazla bilgi elde edilir. Kullanıcı yorumları, eklenti hakkında birçok bilgiyi verebilir.

Görsel 6.10: Eklenti ekle sayfası

3. UYGULAMA

Klasik düzenleyici eklentisini kurma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Eklentiler menüsünden **Yeni ekle** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Eklentilerde ara metin kutusuna **classic editor** yazınız.

4. Adım: Klasik düzenleyici eklentisindeki **Şimdi Kur** düğmesine tıklayınız.

5. Adım: Sayfalar menüsünden **Tüm sayfalar** komutunu tıklayınız.

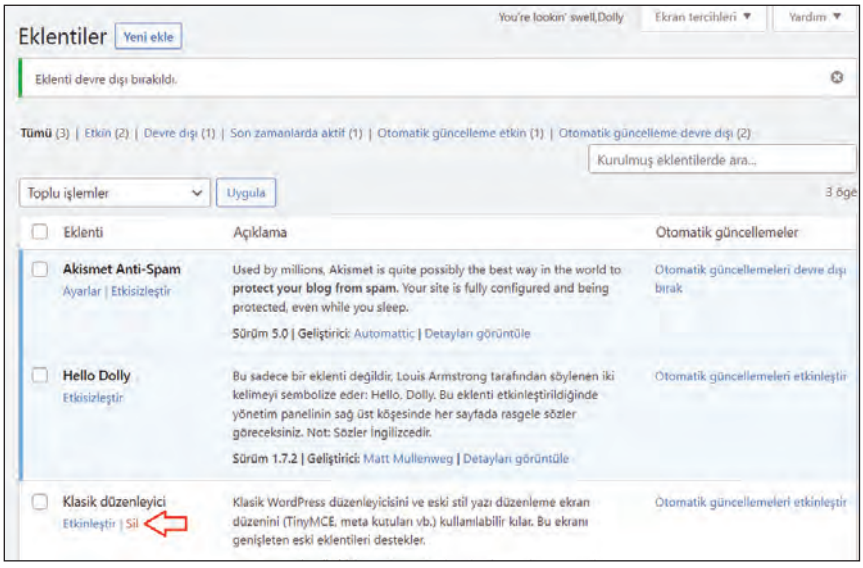
6. Adım: Örnek sayfayı düzenleyiniz.

7. Adım: Klasik düzenleyici eklentisini etkinleştiriniz.

8. Adım: Örnek sayfayı tekrar düzenleyerek aradaki farkı gözlemleyiniz.

6.1.4. Eklentileri Silme

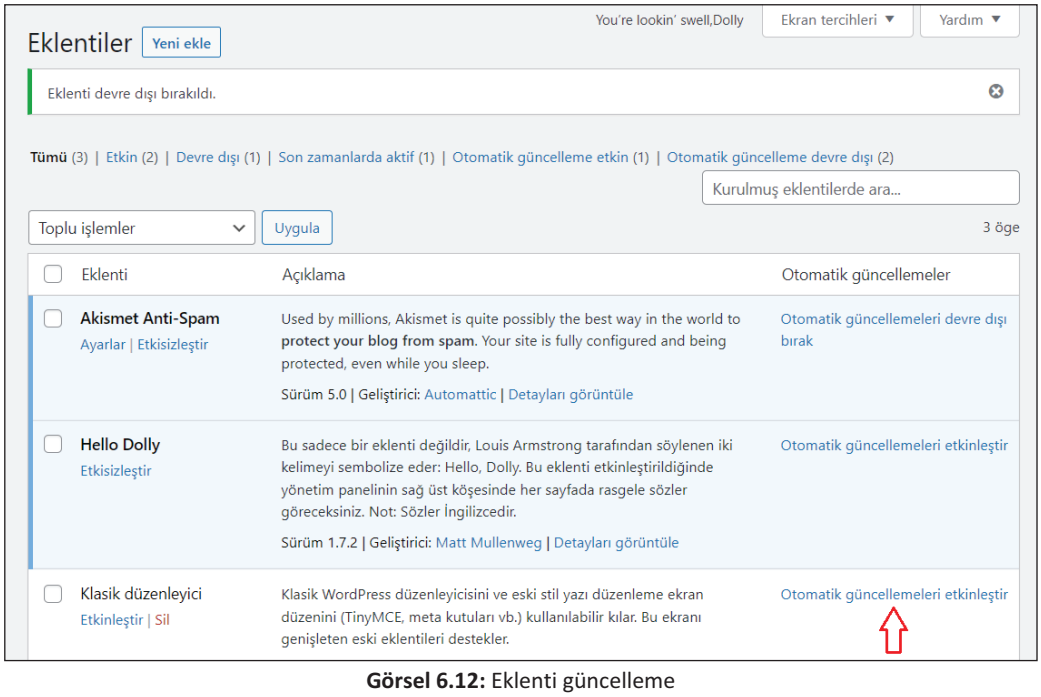
Web tabanlı içerik yönetim sisteminde etkin olan eklentiler silinemez. Silinmek istenen eklenti öncelikle etkisizleştirilmelidir. Yönetim panelinde yer alan **Yüklü eklentiler** sayfasından eklenti altındaki **Sil** komutu ile eklenti silinebilir (Görsel 6.11). Eklenti silindiğinde eklenti ile ilgili kodlar ve ayarlar da silinecektir.

Görsel 6.11: Eklenti silme

6.1.5. Eklentileri Güncelleme

Web tabanlı içerik sistemini güncel tutmak önemlidir. Eklentileri güncel tutarak eklenti içindeki güvenlik açıkları kapatılabilir veya sistemde performans artışı sağlanabilir. Web tabanlı yönetim sistemi, eklentilerin güncellenmesi ile ilgili esneklik sağlar. Yöneticiler, hangi eklentilerin otomatik olarak güncelleneceğine karar verebilir. Eklentileri otomatik güncelleştirmeyi etkinleştirmek için yönetim panelinde yer alan **Yüklü eklentiler** sayfasında eklenti üzerindeki **Otomatik güncellemeleri etkinleştir** komutu tıklanır (Görsel 6.12). Web tabanlı içerik yönetim sistemi, eklentilerin yeni versiyonlarını düzenli olarak denetler, uygun bir güncelleme bulduğunda yöneticiye bildirir.

Görsel 6.12: Eklenti güncelleme

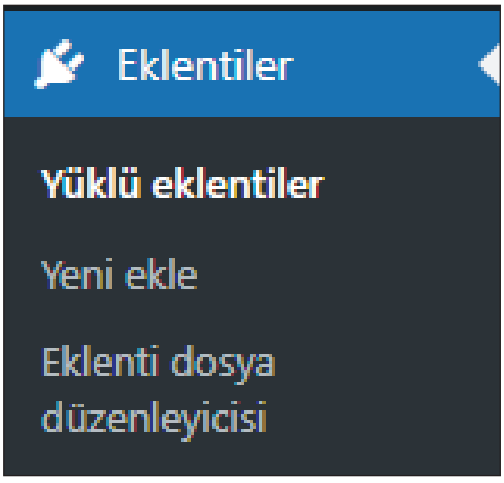
6.2. EKLENTİDE DEĞİŞİKLİK YAPMA

Web tabanlı içerik yönetim sistemindeki eklentiler, PHP kodlarıyla yazılır. Hazır eklentiler kullanılabileceği gibi kullanıcılar da eklenti geliştirebilir.

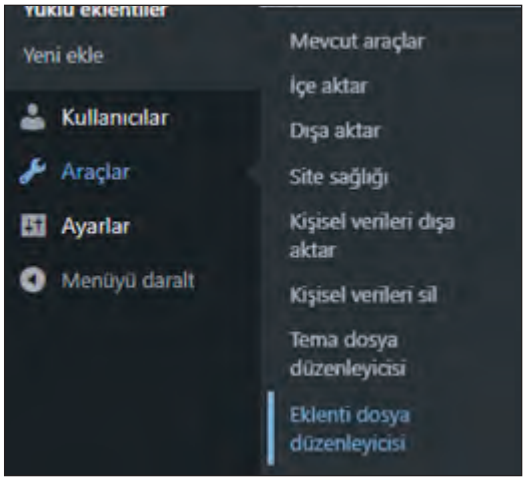
6.2.1. Eklenti Kodlarını Düzenleme

Eklenti kodlarını düzenlemek için PHP kod bilgisine ve web tabanlı içerik yönetim sisteminin nasıl çalıştığı bilgisine sahip olmak gerekir. Eklentilerde yapılan kod değişikliği, web tabanlı içerik yönetim sisteminin çalışmayı durdurmasına neden olabilir. Bu nedenle eklenti kod değişikliklerinden önce web tabanlı yönetim sisteminin yedeğinin alınması önerilir.

Eklenti kodlarını düzenlemek için yönetim panelinde yer alan **Eklentiler** menüsünde **Eklenti dosya düzenleyicisi** komutuna tıklanır (Görsel 6.13.a). Blok tabanlı temalarda **Eklentiler** menüsü altında **Eklenti dosya düzenleyicisi** komutu bulunmaz. Bu komut, Araçlar menüsü altındadır (Görsel 6.13.b).

Görsel 6.13.a: Klasik tema

Görsel 6.13.b: Blok tabanlı tema

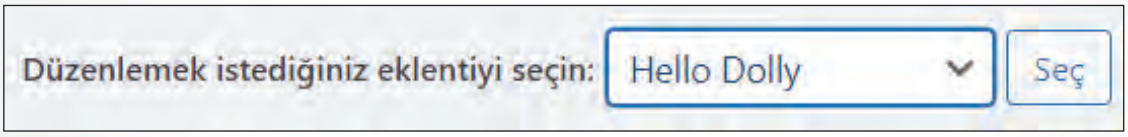
4. UYGULAMA

Hello Dolly eklentisinin kodlarını değiştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Eklentiler veya Araçlar menüsünden **Eklenti dosya düzenleyicisi** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Eklentileri yönet sayfasında **Düzenlemek istediğiniz eklentiyi seçin:** açılır listesinden **Hello Dolly** eklentisini seçiniz (Görsel 6.14). Seç düğmesine tıklayınız.

Görsel 6.14: Düzenlemek istediğiniz eklentiyi seçin: açılır listesi

4. Adım: $lyrics değişkenine atanan İngilizce sözleri Türkçe atasözleri ile değiştiriniz (Görsel 6.15).

hello.php düzenleniyor (etkin)

Seçilen dosya içeriği:

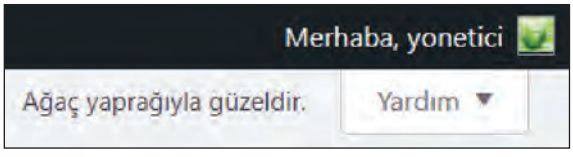
```
14
15 function hello_dolly_get_lyric() {
16     /** These are the lyrics to Hello Dolly */
17     $lyrics = "Abanın kıymeti yağmurda bilinir.
18     Ağaç yaprağıyla güzeldir.
19     Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar.
20     Dikensiz gül olmaz.
21     Gün doğmadan neler doğar.
22     İyilik eden iyilik bulur.
23     Laf ile peynir gemisi yürümez.
24     Zahmetsiz rahmet olmaz. ";
25
26     // Here we split it into lines.
27     $lyrics = explode( "\n", $lyrics );
```

Görsel 6.15: hello.php dosyası

5. Adım: Eklentileri yönet sayfasının en altındaki **Dosyayı güncelle** düğmesine tıklayınız.

6. Adım: Yüklü eklentiler sayfasını açıp **Hello Dolly** eklentisini etkinleştiriniz.

7. Adım: Yönetim panelindeki sağ üst köşede atasözünü gözlemleyiniz (Görsel 6.16).

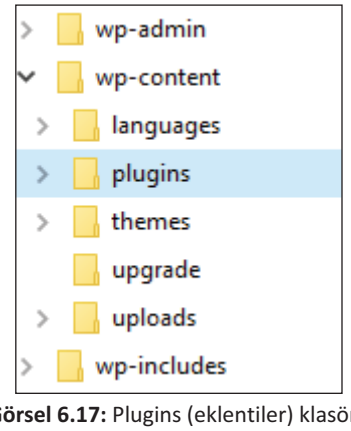

Görsel 6.16: Hello Dolly eklentisi Türkçe atasözü

6.2.2. Yeni Bir Eklenti Oluşturma

Web tabanlı içerik yönetim sistemlerinin popülerliğinin ana sebebi, açık kaynak kodlu yapıya sahip olmasıdır. Açık kaynak koda sahip olması nedeniyle geliştiriciler, ihtiyaçlara göre web tabanlı içerik yönetim sisteminin çekirdek koduna eklemeler ve güncellemeler yapabilir. Günümüzde web tabanlı içerik yönetim sistemleri için eklenti geliştirmek, ayrı bir pazar olarak görülür. İhtiyaçlara göre hazır eklentiler kullanılabileceği gibi kod yazarak da eklentiler oluşturulabilir.

Eklentiler, web tabanlı içerik yönetim sisteminin **wp-content** klasörünün altındaki **plugins** klasöründe yer alır (Görsel 6.17). Yeni bir eklenti için bu klasör içinde başka bir klasör oluşturulmalıdır.

Görsel 6.17: Plugins (eklentiler) klasörü

Eklentinin çalışması için eklenti klasörü içinde ana eklenti dosyasına ihtiyaç vardır. Ana eklenti dosyası, eklenti klasörü ile aynı adı taşımalıdır. Ana eklenti dosyasının uzantısı **php** olmalıdır. Ana eklenti dosyasının içinde, eklenti hakkında bilgi veren kodların olması zorunludur (Görsel 6.18).

```
<?php
/**
 * @package Paket adı
 */
/*
Plugin Name: Eklenti adı
Plugin URI: hEklentinin internet sitesi adresi
Description: Eklenti hakkında açıklama
Version: Eklenti versiyonu
Author: Eklentinin yazarı
Author URI: Eklenti yazarının internet sitesi adresi
License: Eklenti lisans bilgileri
Text Domain: Metin alanı
*/
```

Görsel 6.18: Ana eklenti dosyası bilgi kodları

Metin alanı (Text Domain), web tabanlı içerik yönetim sistemine yüklenen tüm eklentilerin ayırt edilmesine izin veren benzersiz bir tanımlayıcıdır. Metin alanı ve versiyon bilgileri kullanılarak eklentiler birbirinden ayırt edilir.

5. UYGULAMA

Yayımlanan yazıların altına otomatik mesaj ekleyen **selam-ver** eklentisini yazma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Dosya gezginiyle web tabanlı içerik yönetim sisteminin ana klasörü içindeki **wp-content/plugins** klasörüne giriniz.

2. Adım: selam-ver adıyla yeni bir klasör oluşturunuz.

3. Adım: selam-ver klasörü içinde **selam-ver.php** adlı bir dosya oluşturunuz.

4. Adım: selam-ver.php dosyasını bir metin editörü ile açınız.

5. Adım: selam-ver.php dosyasına aşağıdaki kodları yazınız.

```
<?php
/**
 * @package MEB
 */
```

```
/*
Plugin Name: Meb Selam Ver
Plugin URI: http://meb.gov.tr/
Description: Yayımlanan yazıların altına selamlama metni koyan bir eklentidir.
Version: 0.0.1
Author: Meb
Author URI: https://meb.gov.tr/
License: GPLv2 or later
Text Domain: selam-ver
*/
add_filter( 'the_content', "yaziSonunaSelamEkle" );
function yaziSonunaSelamEkle($content)
{
 if(is_single() && is_main_query() ) {
  return $content . "<p><b>Merhaba ben otomatik bir yazıyım. </b></p>";
 }
 return $content;
}
```

6. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

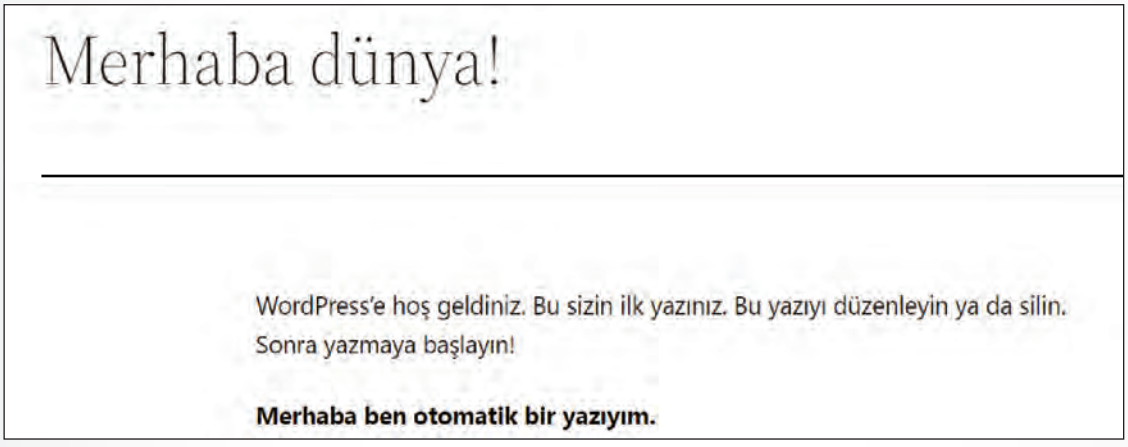
7. Adım: Eklentiler menüsünden **Yüklü eklentiler** komutuna tıklayınız.

8. Adım: Meb Selam Ver eklentisi altında yer alan **Etkinleştir** komutuna tıklayınız.

9. Adım: Yazılar menüsü altındaki **Tüm yazılar** komutuna tıklayınız.

10. Adım: Merhaba dünya! yazısı altındaki **Görüntüle** komutuna tıklayınız.

11. Adım: İnternet tarayıcısı içinde açılan **Merhaba dünya!** yazısı altındaki otomatik mesajı gözlemleyiniz (Görsel 6.19).

Görsel 6.19: Selam Ver eklentisinin oluşturduğu otomatik mesaj

6. UYGULAMA

Web sitesinde yayımlanan yazıların başına, yazı içindeki kelime sayısını ve yaklaşık okuma süresini yazan eklentiyi kodlama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Dosya gezginiyle web tabanlı içerik yönetim sisteminin ana klasörü içindeki **wp-content/plugins** klasörüne giriniz.

2. Adım: kelime-say adıyla yeni bir klasör oluşturunuz.

3. Adım: kelime-say klasörü içinde **kelime-say.php** adlı bir dosya oluşturunuz.

4. Adım: kelime-say.php dosyasını bir metin editörü ile açınız.

5. Adım: kelime-say.php dosyasına aşağıdaki kodları yazınız.

```php
<?php
/**
 * @package MEB
 */
/*
Plugin Name: Meb Kelime Say
Plugin URI: http://meb.gov.tr/
Description: Yayımlanan yazıların altına, yazının kaç kelimeden oluştuğunu gösteren bir yazı ekler.
Version: 0.0.1
Author: Meb
Author URI: https://meb.gov.tr/
License: GPLv2 or later
Text Domain: kelime-say
*/
add_filter( 'the_content', "kelimeSay" );
function kelimeSay($content)
{
  if(is_single() && is_main_query() ) {
    $kelimeSayisi = sizeof(explode(" ", $content));
    $sure = ceil($kelimeSayisi/120);
    return "<p>Bu yazıda <i>" . $kelimeSayisi . "</i> adet kelime vardır ve bu yazıyı okumak <u> " .
    $sure ." dakikadan az</u> sürecektir. </p>" . $content;
  }
  return $content;
}
```

6. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

7. Adım: Eklentiler menüsünden **Yüklü eklentiler** komutuna tıklayınız.

8. Adım: Meb Kelime Say eklentisi altında yer alan **Etkinleştir** komutuna tıklayınız.

9. Adım: Yazılar menüsü altındaki **ekle** komutuna tıklayınız.

10. Adım: Yeni bir yazı yazarak **Yayımla** düğmesine tıklayınız.

11. Adım: Yazıyı görüntüle düğmesine tıklayınız.

12. Adım: Açılan sayfa içindeki kelime sayısı ve okuma süresi yazısını gözlemleyiniz (Görsel 6.20).

Bu yazıda 16 adet kelime vardır ve bu yazıyı okumak 1 dakikadan az sürecektir.

WordPress'e hoş geldiniz. Bu sizin ilk yazınız. Bu yazıyı düzenleyin ya da silin. Sonra yazmaya başlayın!

Görsel 6.20: Kelime Say eklentisinin çıktısı

SIRA SİZDE

Web tabanlı içerik sisteminde yayımlanan yazıların altına otomatik olarak Millî Eğitim Bakanlığı internet sitesine bağlantı veren eklentiyi **meb-link** adıyla kodlayınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. **wp-content/plugins** klasörü içine **meb-link** adında bir klasör oluşturdu.		
2. **meb-link** klasör içine **meb-link.php** adında bir dosya oluşturdu.		
3. Metin editörü ile **meb-link.php** dosyasını açtı.		
4. Eklenti tanımlama, açıklama kodlarını yazdı.		
5. add_filter('the_content','mebLinkEkle'); komutu ile içerik okuma (the_content) filtresine kanca ekledi.		
6. function mebLinkEkle($content) şeklinde bir fonksiyon oluşturdu.		

7. mebLinkekle fonksiyonuna
if(is_single() && is_main_query()) {
return $content . "
Millî Eğitim Bakanlığı ";
}
return $content;
kodunu yazdı.		

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
8. Web tabanlı içerik yönetim sistemi yönetici paneline giriş yaptı.		
9. Eklentiler menüsünden **Yüklü eklentiler** komutunu çalıştırdı.		
10. **Meb Linki Ekle** eklentisini etkinleştirdi.		
11. Sitenin yazılarına giriş yaptı.		
12. Sayfanın altında Millî Eğitim Bakanlığı linkini gözlemledi.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde parantez içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sistemi çekirdek kodlarına ekleme yapılabilmektedir.
2. ( ) Eklentileri sadece web tabanlı içerik yönetim sistemi geliştiricileri yayımlar.
3. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sistemi ile hazırlanmış siteleri hızlandırmak için eklentiler mevcuttur.
4. ( ) Rezervasyon eklentileri, müşteri randevularını planlamak için kullanılır.
5. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde Hello Dolly eklentisi, varsayılan olarak kurulu gelir.
6. ( ) Akismet Anti-Spam, otomatik mesaj gönderen bir eklentidir.
7. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde sadece ücretli eklentiler mevcuttur.
8. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde etkin eklentiler silinebilir.
9. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde eklentilere otomatik güncelleme yapılabilir.
10. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde eklentiler, **wp-content/plugins** klasöründe yer alır.
11. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde eklentilerin ana kod dosyası, PHP dilinde yazılır.
12. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde eklenti klasör adı ile ana kod dosyası farklı isimlerde olabilir.
13. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde yeni bir eklenti oluşturmak için ASP bilgisine ihtiyaç vardır.

YORUM İŞLEMLERİ

7. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

7.1. YORUM AYARLARI
7.2. YORUM EKLENTİLERİ
7.3. ORTAM (MEDYA) AYARLARI

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yorum ayarlarını yapma
- Yorum eklentilerini yönetme
- Ortam kütüphanesi ayarlarını yapma

TEMEL KAVRAMLAR

Akismet Anti-Spam
İstenmeyen yorum
Kütüphane
Ortam
Yorum

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Webde yayımlanan yazılara yorum yapmanın avantaj ve dezavantajları nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Size göre web sitelerinde niçin görseller kullanılır?

7.1. YORUM AYARLARI

Yorumlar, web sitelerindeki ziyaretçilerin yazı ve sayfalara geri bildirim ekleme araçlarıdır. Web tabanlı içerik yönetim sisteminde yorumlar etkinleştirildiğinde içeriklerin altına yorum yazmak için bir form eklenir. Bu form sayesinde web sitesi ziyaretçileri içeriklere yorum yapabilir.

7.1.1. Yorumları Etkinleştirme-Devre Dışı Bırakma

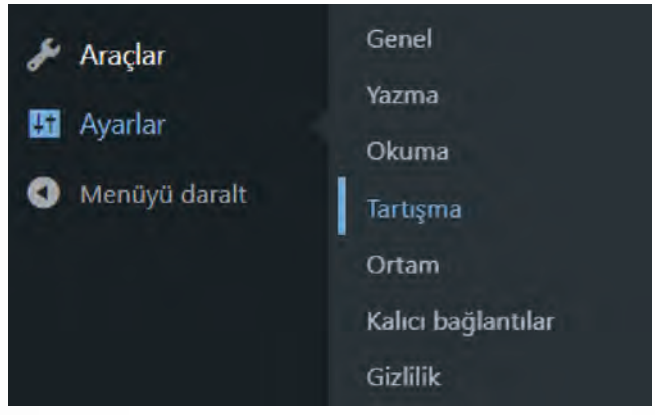
Web tabanlı içerik yönetim sisteminde yayımlanacak tüm gönderiler için yorumları etkinleştirme veya devre dışı bırakma işlemi yapılabilir.

1. UYGULAMA

Yayımlanacak tüm gönderiler için yorumları etkinleştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

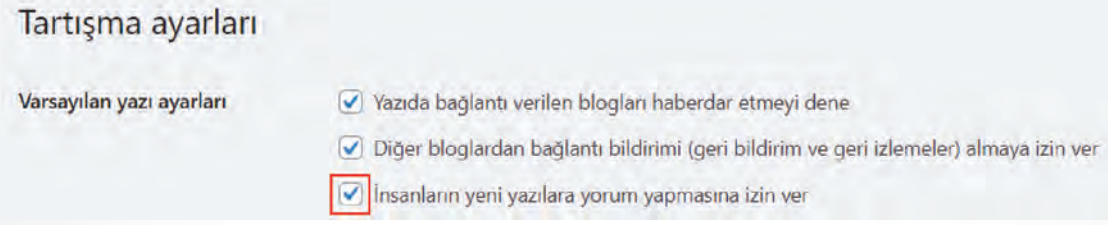
1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Ayarlar menüsünden **Tartışma** komutuna tıklayınız (Görsel 7.1).

Görsel 7.1: Tartışma menü komutu

3. Adım: Tartışma ayarları penceresinde yer alan **İnsanların yeni yazılara yorum yapmasına izin ver** onay kutusunu işaretleyiniz (Görsel 7.2).

Görsel 7.2: Yorum etkinleştirme onay kutusu

4. Adım: Değişiklikleri kaydet düğmesine tıklayınız.

7.1.2. Bir Gönderide veya Sayfada Yorumları Etkinleştirme-Devre Dışı Bırakma

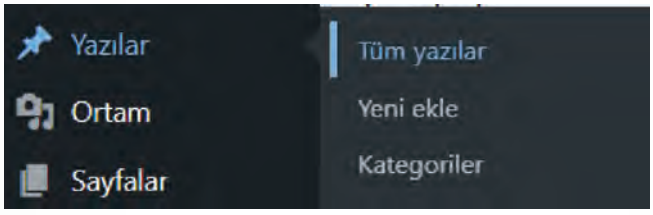
Web tabanlı içerik yönetim sisteminde daha önce yayımlanmış belirli bir gönderi için yorumları etkinleştirme veya devre dışı bırakma işlemi yapılabilir.

2. UYGULAMA

Yayımlanan bir gönderi için yorumları etkinleştirme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Yazılar menüsünden **Tüm yazılar** komutuna tıklayınız (Görsel 7.3).

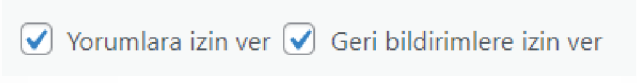
Görsel 7.3: Tüm yazılar menü komutu

3. Adım: Yazılar penceresinden **Merhaba dünya!** yazısı üzerine fare ile geliniz ve **Hızlı düzenle** komutunu tıklayınız (Görsel 7.4).

Görsel 7.4: Hızlı düzenle komutu

4. Adım: Yorumlara izin ver onay kutusunu işaretleyiniz (Görsel 7.5).

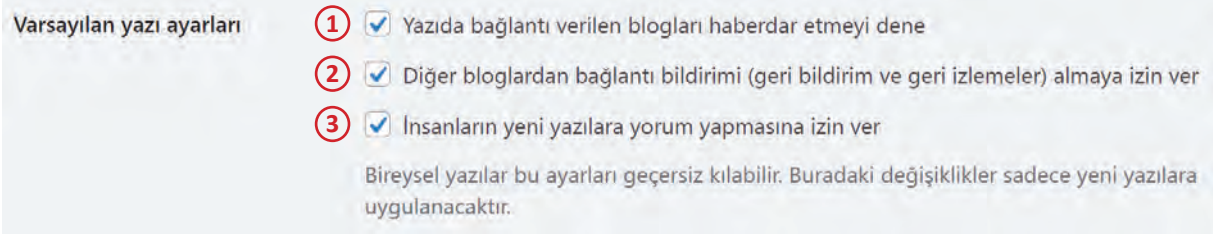

Görsel 7.5: Yorumlara izin ver onay kutusu

5. Adım: Güncelle düğmesine tıklayınız.

7.1.3. Tartışma Ayarları

Tartışma ayarları, web sitesi ziyaretçilerinin yazılara yorum yapma kurallarının belirlendiği bölümdür. Tartışma ayarları, web tabanlı içerik yönetim sistemi yönetim panelinde **Ayarlar** menüsünden **Tartışma** komutuyla açılır. Buradan **Varsayılan yazı ayarları** menüsüne ulaşılır ve üç farklı seçenek bulunur (Görsel 7.6).

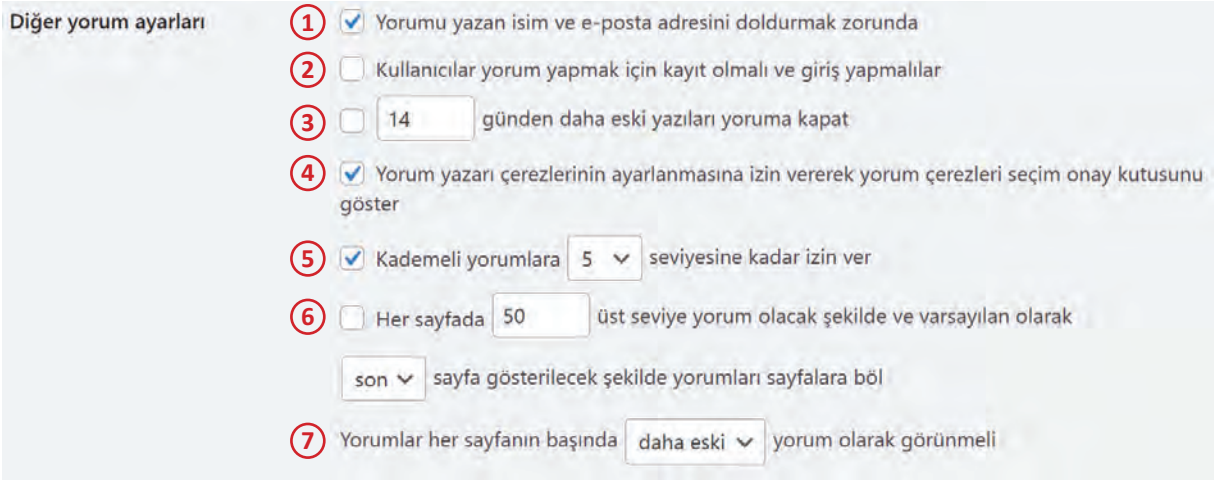
Görsel 7.6: Varsayılan yazı ayarları

1. Yazıda bağlantı verilen blogları haberdar etmeyi dene: Yazı yayımlandığında blogun içinde yer alan bağlantılarına göre diğer bloglara bir bildirim yapılmasını sağlayan ayardır.

2. Diğer bloglardan bağlantı bildirimi (geri bildirim ve geri izlemeler) almaya izin ver: Diğer bloglardan web sitesine yapılacak bağlantı bildirimini sağlayan ayardır.

3. İnsanların yeni yazılara yorum yapmasına izin ver: Yayımlanacak yeni yazılarda yorumları etkinleştirmeyi veya devre dışı bırakmayı sağlayan ayardır.

Diğer yorum ayarları menüsünde yedi seçenek bulunur (Görsel 7.7).

Görsel 7.7: Diğer yorum ayarları

1. Yorumu yazan isim ve e-posta adresini doldurmak zorunda: Yorum yapacak her web sitesi **ziyaretçisinin** bir isim ve geçerli bir e-posta adresini girmesinin zorunlu kılındığı ayardır.

2. Kullanıcılar yorum yapmak için kayıt olmalı ve giriş yapmalılar: Bu ayar yalnızca web sitesine kaydolmuş ve giriş yapmış kullanıcıların yorum yapmasını sağlar.

3. … günden daha eski yazıları yoruma kapat: Bu ayar, belirlenen günden daha eski yazılara yorum yapılmasını engeller.

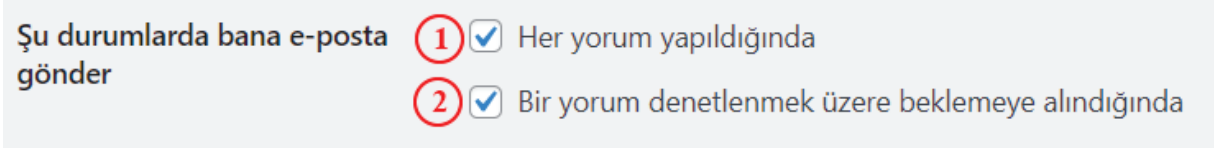
4. Yorum yazarı çerezlerinin ayarlanmasına izin vererek yorum çerezleri seçim onay kutusunu göster: Bu ayar, yorum çerezleri için onay kutusunun görüntülenmesini sağlar.

5. Kademeli yorumlara … seviyesine kadar izin ver: Yoruma yapılacak yorumlara kademeli yorum denir. Kaç seviyeye kadar kademeli yorumlara izin verileceği bu seçenekten ayarlanır.

6. Her sayfada … üst seviye yorum olacak şekilde ve varsayılan olarak son / ilk sayfa gösterilecek şekilde yorumları sayfalara böl: Sayfaya çok fazla yorum yapılması sayfanın uzamasına neden olur. Bu sorunu gidermek amacıyla yorumlar, sayfalara bölünebilir. Sayfada görüntülenecek yorum sayısı, üst seviye yorum sayısıyla ayarlanır. Varsayılan olarak hangi yorum sayfasının (son veya ilk) görüntüleneceği de buradan ayarlanır.

7. Yorumlar her sayfanın başında daha eski / daha yeni yorum olarak görünmeli: Bu ayar, yorumların yeniden eskiye veya eskiden yeniye olarak ayarlanmasını sağlar.

Şu durumlarda bana e-posta gönder menüsünde iki seçenek bulunur (Görsel 7.8).

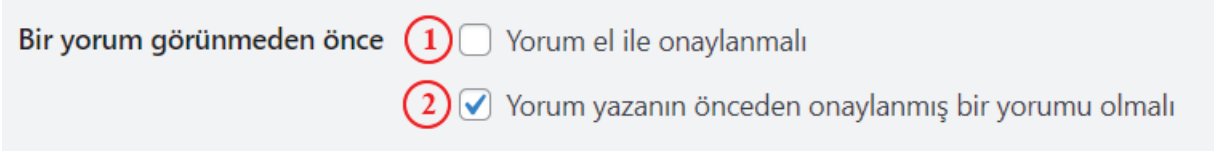

Görsel 7.8: Şu durumlarda bana e-posta gönder ayarları

1. Her yorum yapıldığında: Bu ayar, her yorum yapıldığında web tabanlı içerik yönetim sistemi yöneticisine e-posta gönderilmesini sağlar.

2. Bir yorum denetlenmek üzere beklemeye alındığında: Bu ayar, denetlenmek üzere beklemeye alınan bir yorum olduğunda web tabanlı içerik yönetim sistemi yöneticisine e-posta gönderilmesini sağlar.

Bir yorum görünmeden önce menüsünde iki seçenek bulunur (Görsel 7.9).

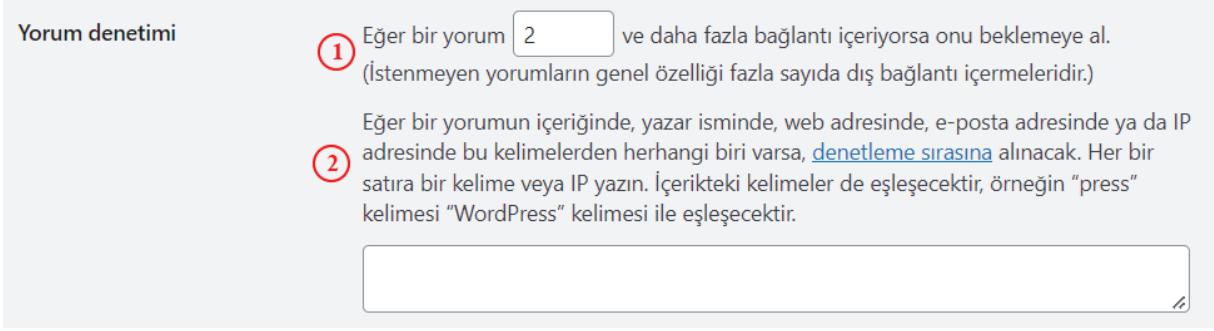

Görsel 7.9: Bir yorum görünmeden önce ayarları

1. Yorum el ile onaylanmalı: Bu ayar işaretlendiğinde tüm yorumlar görüntülenmeden önce bir yönetici tarafından onaylanması için beklemeye alınır.

2. Yorum yazanın önceden onaylanmış bir yorumu olmalı: Bu ayar işaretlendiğinde daha önceden bir yorumu onaylanmış olan tüm kullanıcıların yorumları denetlenmez. Daha önce yorum yapmamış veya yorumları onaylanmamış kullanıcılar için denetimler gerçekleştirilir.

Yorum denetimi menüsünde iki seçenek bulunur (Görsel 7.10).

Görsel 7.10: Yorum denetimi ayarları

1. Eğer bir yorum … ve daha fazla bağlantı içeriyorsa onu beklemeye al: Spam içerikli yorumlar genellikle birçok bağlantı içerir. Belirlenecek sayıdaki bağlantı içeren yorumları beklemeye almak, spam yorumların önüne geçmek için etkili bir yöntemdir.

2. Eğer bir yorumun içeriğinde, yazar isminde, web adresinde, e-posta adresinde ya da IP adresinde bu kelimelerden herhangi biri varsa, denetleme sırasına alınacak…: Spam içerikli yorumları engellemenin bir diğer yöntemi ise kelimelere göre denetim sağlanmasıdır. Yorum içeriğinde, yazar isminde, web adresinde, e-posta adresinde ya da IP adresinde kelime listesine göre denetim sağlanır. Denetlenecek kelimeleri içeren yorumlar, denetlenme sırasına alınır.

3. UYGULAMA

Kötü, yasak veya zararlı kelimeler geçen yorumları denetleme listesine ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

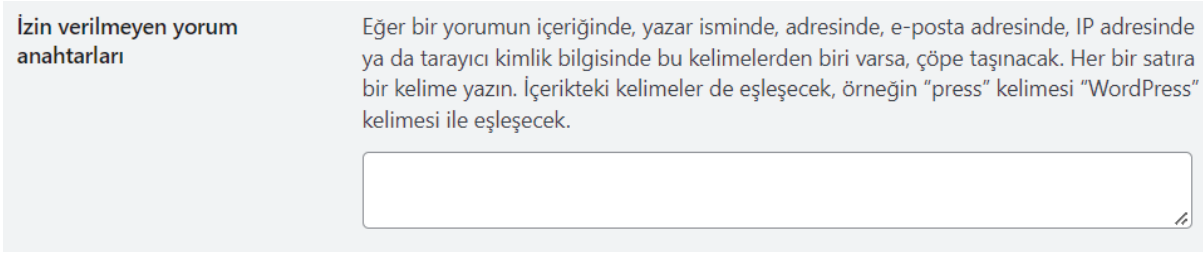
1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Ayarlar menüsünden **Tartışma** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Yorum denetimi bölümündeki kelime listesine, her bir satıra bir kelime gelecek şekilde kötü, yasak ve zararlı kelimelerini yazınız.

4. Adım: Tartışma ayarları penceresinde yer alan **Değişiklikleri kaydet** düğmesine tıklayınız.

Eğer bir yorumun içeriğinde, yazar isminde, adresinde, e-posta adresinde, IP adresinde ya da tarayıcı kimlik bilgisinde bu kelimelerden biri varsa, çöpe taşınacak...: Bazı yorumların denetim listesine alınmadan doğrudan çöp kutusuna atılması istenebilir. Yorum içeriğinde, yazar isminde, web adresinde, e-posta adresinde ya da IP adresinde kelime listesine göre denetim sağlanır. Denetlenecek kelimeleri içeren yorumlar doğrudan çöp kutusuna taşınır (Görsel 7.11).

Görsel 7.11: İzin verilmeyen yorum anahtarları

4. UYGULAMA

spam@zararli.com ve saldirgan@kotucul.com e-posta adreslerinden gelen yorumları çöp kutusuna taşıyan ayar işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

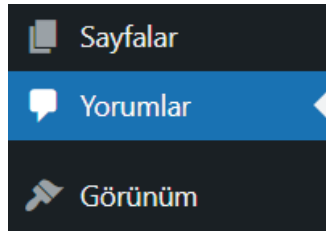
2. Adım: Ayarlar menüsünden **Tartışma** komutuna tıklayınız.

3. Adım: İzin verilmeyen yorum anahtarları bölümündeki kelime listesine, her bir satıra bir e-posta adresi gelecek şekilde spam@zarali.com ve saldirgan@kotucul.com e-posta adreslerini yazınız.

4. Adım: Tartışma ayarları penceresinde yer alan **Değişiklikleri kaydet** düğmesine tıklayınız.

7.1.4. Yorumlar Ekranı

Yorumlar ekranı, web tabanlı içerik yönetim sisteminde tüm yorumların görüntülendiği penceredir. Yönetim panelindeki **Yorumlar** komutuyla yorumlar ekranı görüntülenir (Görsel 7.12).

Görsel 7.12: Yorumlar komutu

Yorumlar dört durumdan meydana gelir.

1. Beklemede: Ziyaretçiler tarafından gönderilen yorumlar yönetici tarafından onaylanmadan blog üzerinde görüntülenmez.

2. Onaylandı: Bu durumdaki yorumlar web sitesinde görüntülenir.

3. Spam: Yorum eklentileri tarafından istenmeyen veya alakasız yorum olarak işaretlenmiş yorumlardır. Bu tür yorumlar web sitesinde görüntülenmez.

4. Çöp Kutusu: Çöp kutusuna taşınmış yorumlar 30 gün sonra otomatik olarak silinecektir.

5. UYGULAMA

Yazılara yapılan yorumları onaylama işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Web sitesini internet tarayıcısında açınız.

2. Adım: Merhaba dünya! adlı yazıyı açınız.

3. Adım: Yazıya bir yorum yazınız.

4. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

5. Adım: Yorumlar komutuna tıklayınız.

6. Adım: Yapılan yorumun üzerine fare ile geliniz.

7. Adım: Onayla komutuna tıklayınız.

8. Adım: Web sitesindeki **Merhaba dünya!** yazısını tekrar görüntüleyiniz.

9. Adım: Yapılan yorumun görüntülendiğini gözlemleyiniz.

SIRA SİZDE

Web tabanlı içerik sisteminde yazılan yorumları çöp kutusuna taşıyınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yaptı.		
2. **Yorumlar** penceresini açtı.		
3. Silmek istediği yorumun üstüne gelerek **Çöp** komutuna tıkladı.		
4. Sitenin yazılarına giriş yaptı.		
5. Yazının altındaki yorumları gözlemledi.		

6. UYGULAMA

Çöp kutusuna taşınmış yorumları geri yükleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Yorumlar komutuna tıklayınız.

3. Adım: Çöp komutuna tıklayarak çöp kutusuna atılmış yorumları görüntüleyiniz.

4. Adım: Yorumun üzerine fare ile geliniz.

5. Adım: Geri al komutuna tıklayınız.

6. Adım: Tümü komutunu tıklayarak tüm yorumları görüntüleyiniz.

7. Adım: Çöp kutusuna atılan yorumun geri yüklendiğini gözlemleyiniz.

7.2. YORUM EKLENTİLERİ

Arama motorları, web sitelerinin içerikleri yanında web sitesine verilen bağlantıları da indeksler. Bir web sitesine verilen bağlantı sayısının yüksek olması, bu web sitenin arama sonuçlarında daha üstte görüntülenmesini sağlar. İstenmeyen yorumlar (spam yorumlar), web sitelerine kendi web sitelerinin bağlantısını yorum olarak ekler. Böylelikle arama motorlarında daha üst sıralarda yer alır. İstenmeyen yorum yapan uygulamalar, web sitelerine çok sayıda yorum bırakır. Bu yorumları elle tespit edip silmek zor bir işlemdir. İstenmeyen yorumların tespiti için web tabanlı içerik yönetim sistemi birçok eklenti sunar. Bu eklentilere **yorum eklentileri** denir. Yorum eklentileri sadece istenmeyen yorumları engellemez. Aynı zamanda ziyaretçilerin yorum yapma deneyimlerini artırmak için birçok araç sunar. Bazı yorum eklentileri, yapılan yorumları analiz etme işlemini de yapar.

7.2.1. Akismet Anti-Spam Eklentisi

Akismet eklentisi, yorum eklentilerinden biridir. Web tabanlı içerik yönetim sistemi ile kurulu olarak gelir. Akismet, yorum içindeki kelimeleri veri tabanıyla karşılaştırarak istenmeyen yorumları tespit eder. Veri tabanının güncel tutmasıyla yeni istenmeyen yorumlara karşı sürekli koruma sağlar. Tüm yorumları otomatik olarak kontrol eder ve şüpheli olarak sınıflandırdığı yorumları filtreler. Yöneticiler, her kullanıcının onaylanan yorum sayısını görebilir. Akismet eklentisini kullanmak için bir API anahtarına ihtiyaç vardır. Ticari olmayan kişisel bloglar için bu anahtar ücretsizdir.

7.2.2. Yorum Eklentilerinin Avantajları ve Dezavantajları

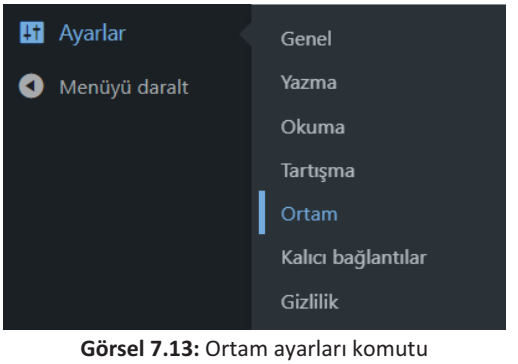
İstenmeyen yorumlara karşı eklenti kullanmanın bazı avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Yorum eklentisi ile istenmeyen yorumları otomatik olarak tespit edip çöp kutusuna taşımak blog yönetmeyi kolaylaştırır. Web sitesi, yoğunluğuna bağlı olarak çok sayıda yorum alabilir. Çok sayıdaki yorumu yöneticinin kontrol etmesi, yöneticiye fazladan iş yükü getirir.

Yorumların elle kontrolü, zaman sarfiyatını artırabileceği gibi gözden kaçan istenmeyen yorumlar, web sitesinin itibarına zarar verebilir. Yorum eklentileri kullanmak, bu zaman sarfiyatını azaltır fakat web sitesine yüklenecek eklentiler, web sitesine yeni komut dosyaları yükler. Bu komut dosyaları, web sitesinin yüklenme süresini artırır. Bir başka deyişle kullanılacak her yeni eklenti, web sitesinin yüklenme süresini uzatır.

Yorum eklentileri kullanılmadığında web sitesine yapılan yorumlar, web tabanlı içerik yönetimi sisteminin veri tabanında saklanır. Bu yorumların mülkiyeti web sitesine aittir. Bu yorumların tüm sorumluluğu, web sitesi sahibine aittir. Bazı yorum eklentileri, yapılan yorumları kendi veri tabanında tutar. Bu da yorum mülkiyetinin yorum eklentisine geçmesine neden olur. Yorum eklentileri, yorumlar üzerinde istediği değişikliği yapma ve kullanma hakkına sahip olur.

7.3. ORTAM AYARLARI

Ortam ayarları, web sitesindeki ortam dosyalarını kontrol etmek için ekstra seçenekler sunar. Ortam ayarları, web tabanlı içerik yönetimi sistemi yönetici sayfasından **Ayarlar** menüsündeki **Ortam** komutuyla açılır (Görsel 7.13).

Görsel 7.13: Ortam ayarları komutu

7.3.1. Görsel Boyutları

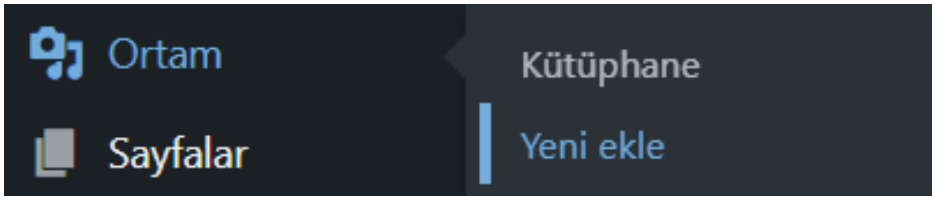
Ortam ayarlarındaki **Görsel boyutları** ile web sitesine yüklenecek görsellerin azami boyutları ayarlanır. Medya kütüphanesine eklenen resimler üç farklı boyutta saklanır (Görsel 7.14).

Görsel 7.14: Görsel boyutları

7.3.2. Ortam Kütüphanesine Dosya Ekleme

Ortam kütüphanesinde web sitesine eklenmiş tüm ortam dosyaları listelenir. Ortam kütüphanesine dosya yüklemek için **Ortam** menüsünden **Yeni ekle** komutu kullanılır (Görsel 7.15).

Görsel 7.15: Yeni ortam ekleme komutu

7. UYGULAMA

Ortam kütüphanesine yeni bir dosya ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Ortam menüsünden **Yeni ekle** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Yeni ortam yükle penceresinden **Dosya seçin** düğmesine tıklayınız.

4. Adım: Eklemek istediğiniz dosyayı seçip **Aç** düğmesine tıklayınız.

7.3.3. Ortam Kütüphanesinde Dosya Arama

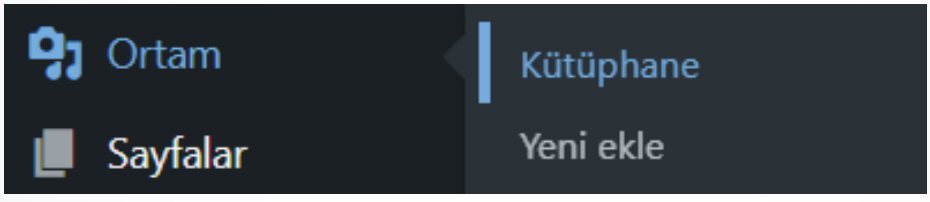
Web sitesi kütüphanesi içindeki dosya sayısı fazla olabilir. Bu dosyalar arasından istenen dosyayı bulmak için web tabanlı içerik yönetim sistemi ortam arama seçeneğini sunar.

8. UYGULAMA

Ortam kütüphanesine yeni bir dosya ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

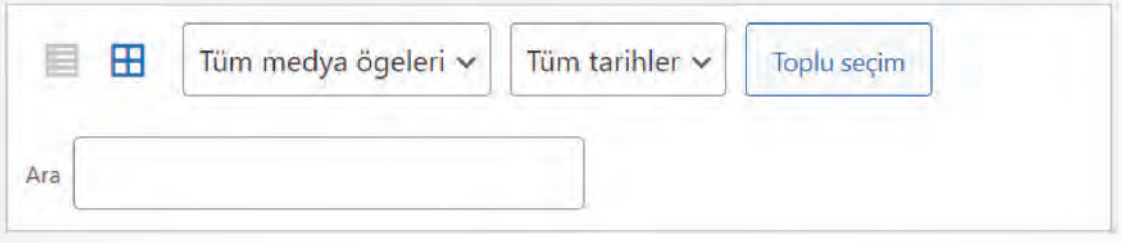
1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Ortam menüsünden **Kütüphane** komutuna tıklayınız (Görsel 7.16).

Görsel 7.16: Kütüphane komutu

3. Adım: Aranacak dosya ismini **Ortam kütüphanesi** penceresinden **Ara** metin kutusuna yazınız (Görsel 7.17).

Görsel 7.17: Ortam dosyası arama metin kutusu

4. Adım: Aranan ortam dosyasının pencerede gösterildiğini gözlemleyiniz.

7.3.4. Ortam Kütüphanesinden Dosya Silme

Web sitesinde artık kullanılmayan yazılar ve ortam dosyaları olabilir. Bu dosyalar web alanında yer kaplar. Ortam dosyaları iyi yönetilmediğinde web sitesi için diskte ayrılan alanın dolmasına neden olabilir.

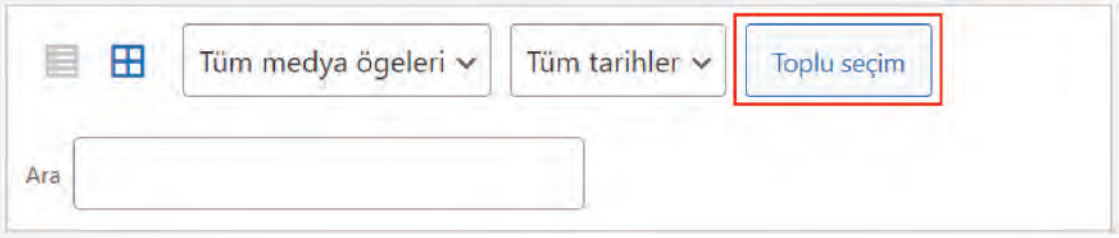
9. UYGULAMA

Ortam kütüphanesinden dosya silme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Ortam menüsünden **Kütüphane** komutuna tıklayınız.

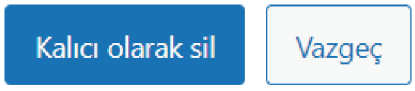
3. Adım: Ortam kütüphanesi penceresinden **Toplu seçim** düğmesine tıklayınız (Görsel 7.18).

Görsel 7.18: Toplu seçim düğmesi

4. Adım: Silmek istediğiniz dosyaları seçiniz.

5. Adım: Kalıcı olarak sil düğmesine tıklayınız (Görsel 7.19).

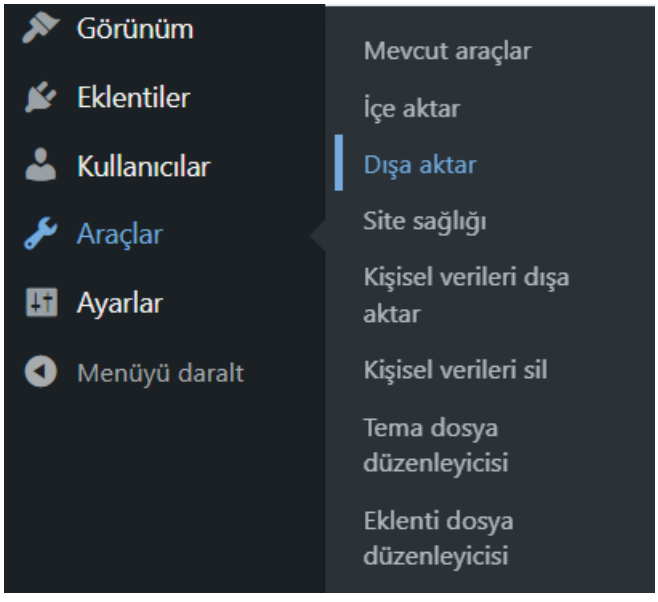

Görsel 7.19: Kalıcı olarak sil düğmesi

6. Adım: Ekrana gelen onay penceresinden **Tamam** düğmesini tıklayınız.

7.3.5. Ortam Kütüphanesini Dışarı Aktarma

Web sitesi içindeki ortam bilgilerini ve dosyalarını yeni bir web sitesine aktarmak için **Araçlar** menüsündeki **Dışa aktar** komutu kullanılır (Görsel 7.20).

Görsel 7.20: Dışa aktar menü komutu

10. UYGULAMA

Ortam kütüphanesine yeni bir dosya ekleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

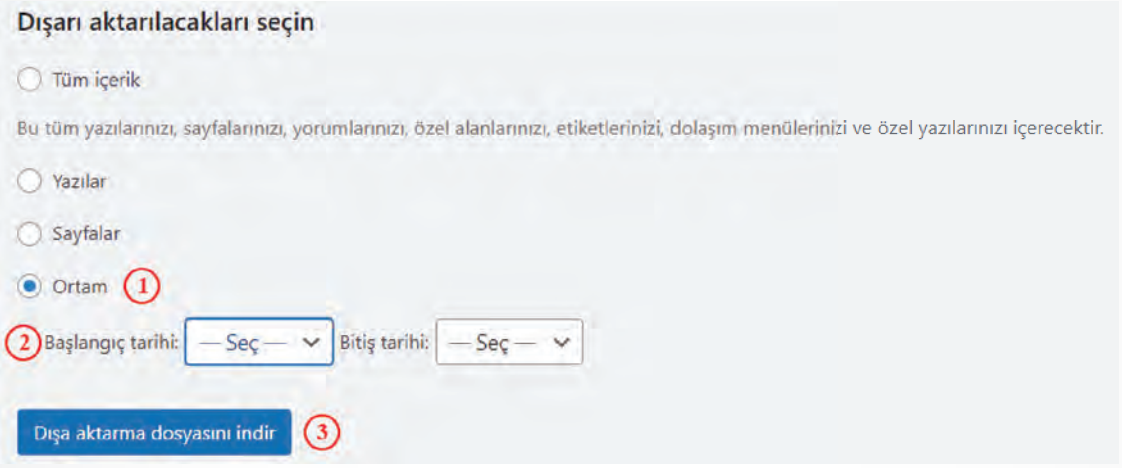
1. Adım: İçerik yönetim sistemine yönetici olarak giriş yapınız.

2. Adım: Araçlar menüsünden **Dışa aktar** komutuna tıklayınız.

3. Adım: Dışa aktar penceresinde **Ortam** radyo düğmesini seçiniz (Görsel 7.21, 1).

4. Adım: Dışa aktarılmak istenen ortam dosyalarının başlangıç ve bitiş tarihlerini seçiniz (Görsel 7.21, 2).

5. Adım: Dışa aktarma dosyasını indir düğmesine tıklayınız (Görsel 7.21, 3).

Görsel 7.21: Dışa aktarma penceresi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde parantez içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sistemi, web sayfası ziyaretçilerine yazılara yorum yapabilme olanağı sunar.
2. ( ) İstenmeyen yorumlar sadece yorum eklentileri ile önlenebilir.
3. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde yayımlanan bazı yazılara yorum yapma izni kaldırılabilir.
4. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde sadece kayıtlı kullanıcıların yorum yapmasına izin verilebilir.
5. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde bir yorumun içeriğinde, yazar isminde, adresinde, e-posta adresinde, IP adresinde ya da tarayıcı kimlik bilgisinde geçen kelimelere göre yorum filtreleme özelliği vardır.
6. ( ) Çöp kutusuna taşınan yorumlar yedi gün sonra otomatik olarak silinir.
7. ( ) Akismet Anti-Spam eklentisi, API anahtarı olmadan kullanılabilir.
8. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde ortam kütüphanesine yüklenen resim dosyalarının görüntüleme boyutları ayarlanabilir.
9. ( ) Web tabanlı içerik yönetim sisteminde ortam kütüphanesi içindeki dosyaları arama seçeneği vardır.
10. ( ) Ortam kütüphanesindeki dosyaları dışa aktarmak için eklenti kullanılması zorunludur.

GÜVENLİK İŞLEMLERİ

8. ÖĞRENME BİRİMİ

KONULAR

8.1. YAZILIMSAL GÜVENLİK ÖNLEMLERİ
8.2. EKLENTİLER İLE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ
8.3. VERİ TABANI GÜVENLİK ÖNLEMLERİ
8.4. SALDIRILARI ENGELLEME
8.5. WORDPRESS'TE SPAM (İSTENMEYEN E-POSTA) ENGELLEME
8.6. WORDPRESS'TE CAPTCHA KULLANMA

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Yazılımsal olarak alınacak önlemler
- Eklentiler ile alınacak önlemler
- Veri tabanı güvenliği için alınacak önlemler
- DDoS saldırılarına karşı önlemler
- IP saldırılarına karşı önlemler
- Spam yorumlarını engelleme
- CAPTCHA eklentisini kurma
- Web sitesine CAPTCHA ekleme

TEMEL KAVRAMLAR

Admin
Bot
CAPTCHA
Database
DDoS
Hosting
Plug-in
Prefix
reCAPTCHA
RestAPI
SecretKey
SiteKey
Spam
True time
XML RPC

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size göre yazılım güvenliği için ne tür tedbirler alınabilir?
2. Web sitelerine karşı yapılan saldırılar ve bu saldırıların nedenleri neler olabilir? Fikirlerinizi sınıf arkadaşlarınızla tartışınız.

8.1. YAZILIMSAL GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

Günümüzde bilgiye ulaşmak çok kolay bir hâl almıştır. Mobil veya web ortamlarından istenen bilgiye ulaşılabilmektedir. Bu nedenle verinin hangi amaçla kullanıldığı, dış dünyaya açık olup olmadığı, veri tabanlarında saklanan verinin güvenirliği ve kötü amaçlı kişilerden korunması büyük önem arz eder.

Sisteme karşı yapılacak bir saldırı sadece veriyi elde amacı taşımayabilir. Saldırılar, sistemsel olarak işleyen düzeni bozmaya yönelik de gerçekleşebilir. Bilgi güvenliğinin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik temelinde herhangi bir unsurunun zarar görmesi güvenlik açığını oluşturur.

Wordpress'te yazılım güvenliği için doğru barındırma alanını seçme, Wordpress güncellemelerini takip etme, sisteme girişte bilindik kullanıcı adı ve şifrelerinin dışında farklı kullanıcı adı ve şifreler kullanma, farklı doğrulama metotları, siteye özel SSL sertifikası, güvenlik duvarı kullanma gibi daha birçok yöntem kullanılabilir.

Yazılımsal güvenlik yöntemleri eksikliklerinden bazıları şunlardır:

- **SQL Enjeksiyon Yöntemi (SQL Injection)**

  SQL sorgu cümlesi ile veri tabanından (database) bilgilerin izinsiz olarak alınması yöntemidir.

- **Web Siteleri Arasında Script [Cross-Site Scripting (XSS)]**

  İstekte bulunan tarayıcıda script kodun izinsiz olarak aktive edilmesi yöntemidir.

- **Doğru Yapılmayan Kullanıcı Doğrulama Güvenliği (2FA)**

  Siteye yetkisiz erişerek kullanıcı hesaplarını, güvenlik yaması olmayan unsurları, açık dosyaları ve klasörleri kullanma yöntemidir.

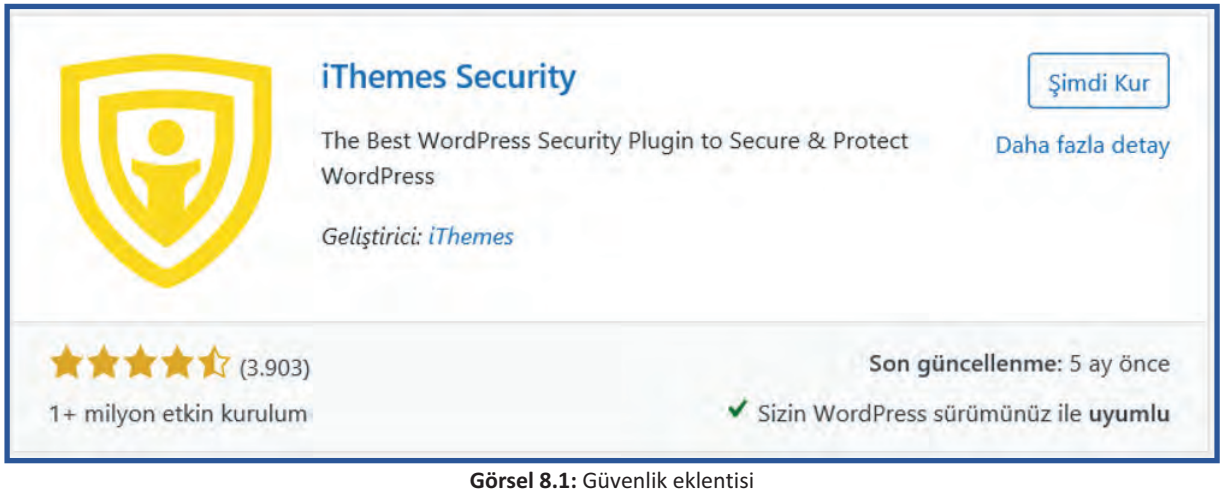
- **Taşıma Katmanı Korumasının Yetersiz Olması**

  Gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik seviyelerinin zayıf olmasından kaynaklı zayıf şifreleme algoritmalarının kullanılmasıdır.

Bu tür saldırıların en aza indirilmesi ve site güvenliğinin maksimum noktada tutulması açısından çift faktörlü doğrulama (2FA), web tabanlı içerik yönetim sisteminin hazır olarak sunduğu tema güvenliği (iThemes Security) eklentisini kullanma, varsayılan veri tabanı ekini değiştirme, kullanılmayan ögeleri sistemden kaldırma ve iyi bir içerik yönetimi için **.htaccess**'i kullanma önem arz eder.

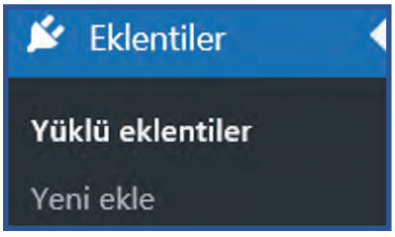
8.2. EKLENTİLER İLE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

Web tabanlı içerik yönetim sisteminde oluşabilecek güvenlik açıklarını kapatmak için bazıları ücretli olmak üzere eklentiler kullanıcılara sunulmuştur. Web tabanlı içerik yönetim sisteminin kullanıcılara hazır olarak sunduğu **tema güvenliği eklentisi**, hazırlanan siteyi doğru güvenlik ayarları ile güvence altına alır (Görsel 8.1).

Görsel 8.1: Güvenlik eklentisi

Eklentinin Pro versiyonu ile gerçek zamanlı (true time) tüm gün izlenebilen güvenlik panosu oluşturulur. Güvenlik etkinliği istatistiklerini içeren bu pano ile eklentiler ve temalar için otomatik olarak güncellemelerin yapılması, kullanıcıların giriş / çıkış kayıtları, temaların değişim sonucu, sayfalar üzerinde yapılan değişikler, site tarama özelliği ile oluşmuş açıklar için yama uygulama gibi özellikler yöneticiye sunulur. Bu eklenti gibi farklı araç ve amaçlar içeren eklentiler de menüden **Yeni ekle** komutu ile siteye eklenebilir (Görsel 8.2).

Görsel 8.2: Eklenti menüsü

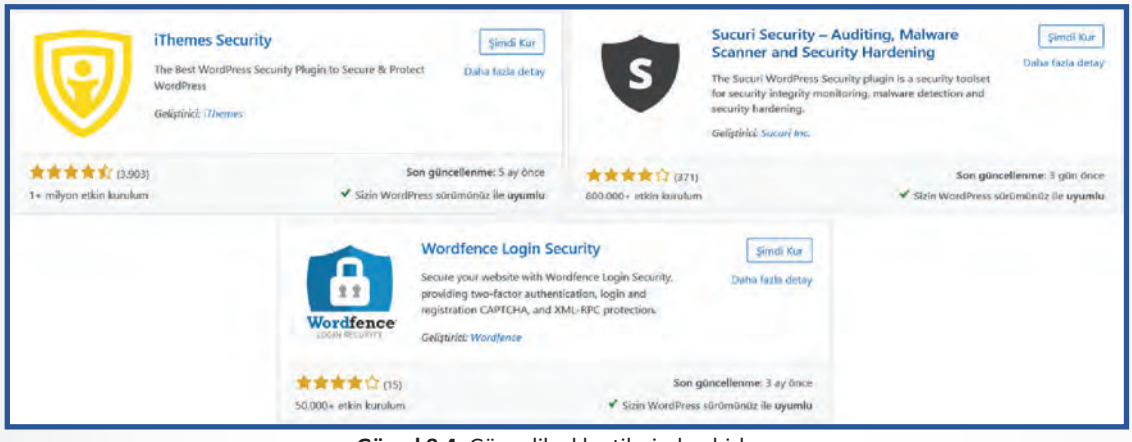
Siteye eklenen eklentileri çalışma esnasında devre dışı bırakmak için **Etkisizleştir** kutucuğu işaretlenebilir (Görsel 8.3).

Görsel 8.3: Eklentiyi etkinleştirmeme özelliğinin seçilmesi

SIRA SİZDE

Eklentiler ile güvenlik önlemlerini sağlamak için tercih edeceğiniz iki yeni eklentiyi yükleyiniz (Görsel 8.4). Yüklediğiniz eklentileri etkinleştiriniz ve gerekli yapılandırma ayarlamalarını gerçekleştiriniz.

Görsel 8.4: Güvenlik eklentilerinden birkaçı

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Uygun eklentileri seçti.		
2. Eklentileri yükledi.		
3. Eklentileri aktifleştirdi.		
4. Ad, soyad bilgilerini forma girdi.		

DİKKAT !

Veri tabanınızın yedeğini almayı unutmayınız.

8.3. VERİ TABANI GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

Herhangi bir saldırı karşısında verilecek ilk tepki, siteyi ve veri tabanını yeniden yüklemektir. Veri tabanı için güvenlik yöntemlerinin en başında yapılması gereken işlem, sık sık veri tabanının yedeğinin alınmasıdır. Yedekleme, herhangi bir olumsuzluk veya felaket senaryosu karşısında veri tabanının tekrar siteye aktarılması işleminde kolaylık sağlar.

Sistem saldırılarının birçoğunda **SQL enjeksiyonu** yöntemi kullanılır. Web tabanlı içerik yönetimi, oluşturulan tüm tablolar için önek (prefix) olarak **wp_**'yi kullanır. Varsayılan bu yöntemi kullanmakla sisteme sızmaya çalışanlara açık kapı bırakılır. Veri tabanındaki tablolar adlandırılırken oluşturulan içeriği temsil eden tablo isimlerini farklı tablo ön ekleri ile kullanmak siteyi saldırılardan korur (Görsel 8.5).

	Tablo	Eylem	Satır	Türü	Karşılaştırma	Boyut	Ek Yük
☐	wp_commentmeta	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	4.0 KiB	-
☐	wp_comments	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	1	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	7.4 KiB	-
☐	wp_itsec_bans	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	4.0 KiB	-
☐	wp_itsec_dashboard_events	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	4.0 KiB	-
☐	wp_itsec_distributed_storage	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	2.0 KiB	-
☐	wp_itsec_fingerprints	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	1.0 KiB	-
☐	wp_itsec_geolocation_cache	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	1.0 KiB	-
☐	wp_itsec_lockouts	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	2.0 KiB	-
☐	wp_itsec_logs	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	2.0 KiB	-
☐	wp_itsec_mutexes	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	5.0 KiB	36 B
☐	wp_itsec_opaque_tokens	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	2.0 KiB	-
☐	wp_itsec_temp	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	2.0 KiB	-
☐	wp_itsec_user_groups	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	1.0 KiB	-
☐	wp_links	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	1.0 KiB	-
☐	wp_options	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	156	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	760.5 KiB	240 B
☐	wp_postmeta	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	2	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	10.1 KiB	-
☐	wp_posts	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	5	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	19.8 KiB	-
☐	wp_termmeta	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	0	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	4.0 KiB	-
☐	wp_terms	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	2	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	13.1 KiB	-
☐	wp_term_relationships	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	2	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	3.0 KiB	-
☐	wp_term_taxonomy	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	2	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	4.1 KiB	-
☐	wp_usermeta	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	19	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	11.1 KiB	-
☐	wp_users	Gözat Yapı Ara Ekle Boşalt Kaldır	1	MyISAM	utf8mb4_unicode_520_ci	8.1 KiB	-
	23 tabloları	Toplam	190	MyISAM	utf8_turkish_ci	872.3 KiB	276 B

Görsel 8.5: Veri tabanındaki tablolar ve tabloların adlandırılması

Varsayılan tablo ön eki **wp-config.php** dosyası bir metin editörü ile açılıp, ilgili satır bulunarak değiştirilir (Görsel 8.6).

wp-config.php

```
72
73
74
75  $table_prefix = 'wp_';
76
```

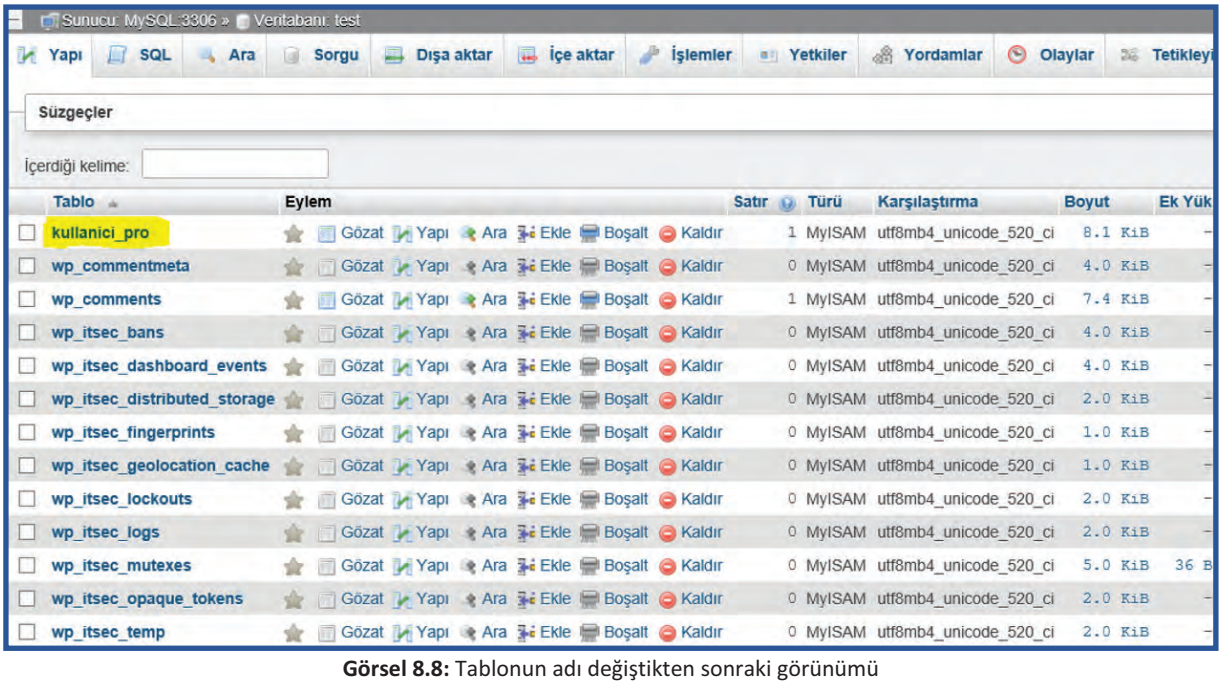
Görsel 8.6: Tablo ön eki

Veri tabanında önceden oluşturulmuş tabloların ön eki değiştirilmek istenirse **phpMyAdmin**'de ilgili veri tabanı seçilip SQL sekmesinde bir sorgu cümlesi yazılabilir. Bunun için **RENAME sql** komutu kullanılır (Görsel 8.7).

Görsel 8.7: Tablo adı değişikliği SQL sorgusu

İşlemin sonucunda veri tabanındaki tabloların son görünümü Görsel 8.8'de verilmiştir.

Görsel 8.8: Tablonun adı değiştikten sonraki görünümü

8.4. SALDIRILARI ENGELLEME

İnternette her gün bilgisayar sistemlerine ve web içeriklerine yönelik birçok saldırı yapılır. Bu saldırılardan korunmak için kullanıcıların ve sistem yöneticilerinin birtakım düzenlemeler yapması gerekir.

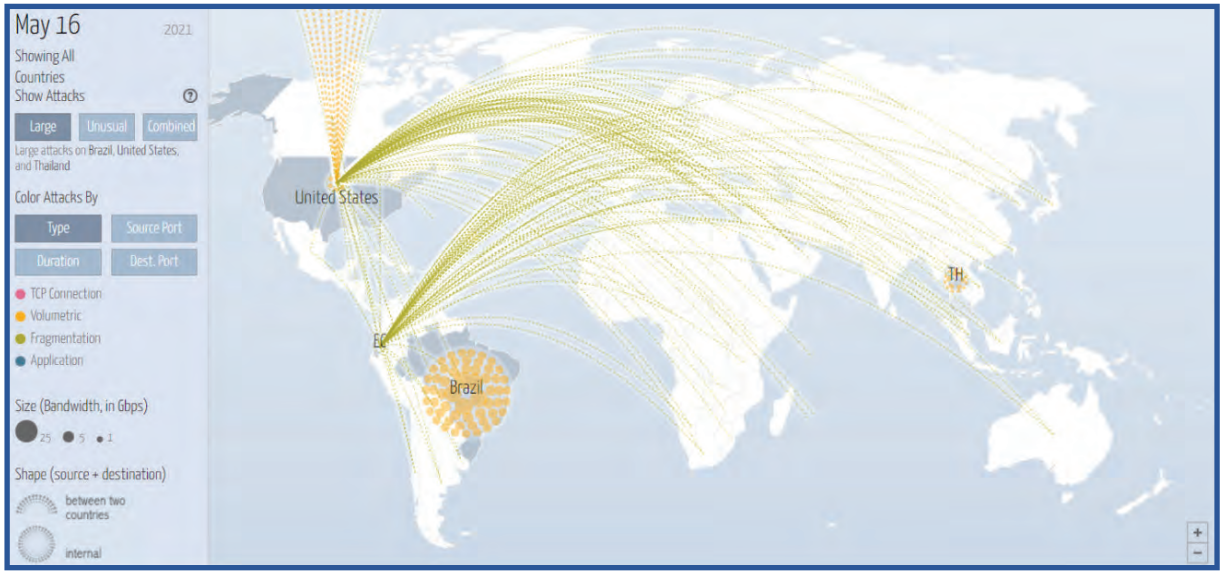
8.4.1. DDoS Saldırısından Korunmak ve DDos Saldırısını Engellemek

WordPress; büyük tema havuzu, güçlü özellikleri, kod desteği, güvenli kod tabanı sunması gibi nedenlerle dünyanın en popüler web site oluşturucularından biridir. Birçok web servisinde olduğu gibi web sitesi oluşturucuları da **Dağıtılmış Hizmet Reddi (DDoS)** saldırılarından etkilenir. DDoS saldırısı, bilgisayar korsanları tarafından ilk olarak 1990'lı yıllarının başında yapılmaya başlanır. DDoS günümüzde en fazla yapılan siber saldırı türlerinden biridir.

Web sunucuları aynı anda belirli sayıda kullanıcı isteğine yanıt verebilir. Eş zamanlı web sitesi ziyaretleri veya istekler, web sunucusunu hizmet veremez duruma getirebilir. DDoS, bu amaca hizmet eden bir saldırı türüdür. DDoS saldırısının amacı, web sunucusuna aynı anda birçok kez istek göndererek, web servislerini yanıt veremez duruma getirerek devre dışı bırakmaktır. DDoS saldırısı veri tabanına da yapılabilir. Aynı anda birçok sorgu isteği alan veri tabanı, bunları işlemeyi ve sonuç üretmeyi başaramaz. Gelen kötü niyetli istekler, tüm bant genişliğini kullanır. Sonuç olarak bu saldırıya uğrayan sunucu veya veri tabanı gelen istekleri yerine getiremez ve saldırıya yenik düşer.

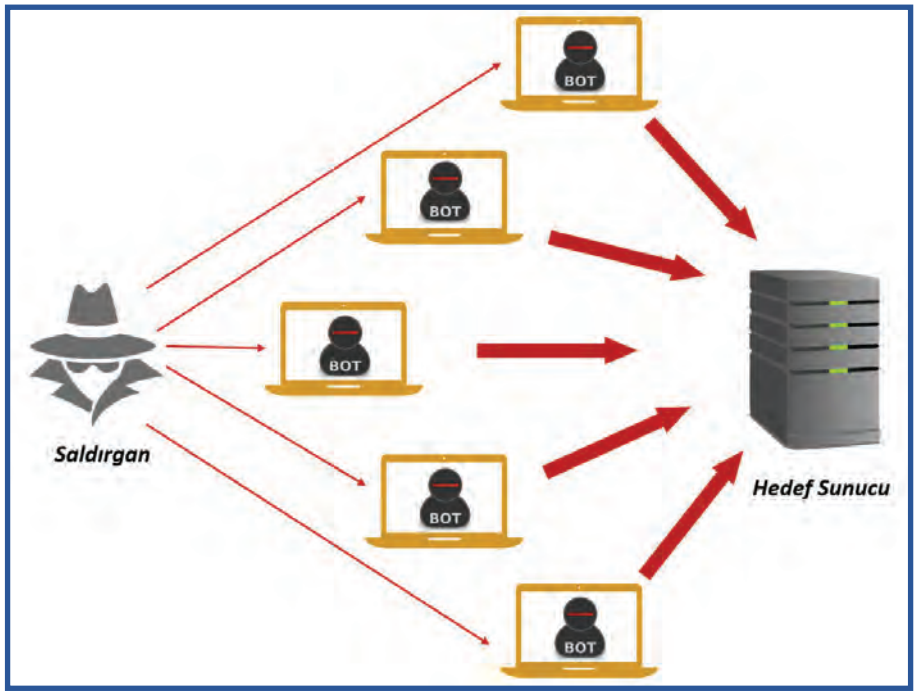
Bundan 20 yıl öncesinde herhangi bir sunucuyu devre dışı bırakmak için yapılan DDoS saldırılarında saniyede 150 sorgu yeterliyken günümüzde bu sayı oldukça fazladır. Örneğin ücretsiz kod paylaşım platformundan birine yapılan DDoS saldırısında saniyedeki istek sayısı 1.35 TB olmuştur.

Günümüzde web sunucuların susturulması ve hizmet veremez hâle getirilmesi için yapılan DDoS saldırısı o kadar fazladır ki takip etmek için bazı web araçlarını izlemek gerekebilir. Görsel 8.9'da DDoS ataklarının takip edilebileceği online bir araç gösterilmiştir.

Görsel 8.9: DDoS saldırı haritası

DoS saldırısını başlatan tek bir sistem varken DDoS saldırısı farklı sistemler aracılığıyla yapılabilir. Farklı kaynaklardan gelen bu saldırı türü ancak **botnet** kullanılmasıyla mümkündür. **Botnet**, sahipleri tarafından bilinmeyen ancak bilgisayar korsanları tarafından kontrol edilebilen ve kötü niyetli yazılımlar yüklenen bilgisayar ağlarıdır. Bilgisayar korsanının isteğiyle bu yazılımlar harekete geçer ve belirlenmiş hedefe başka bir deyişle web sunucusuna istek göndermeye başlar. Böylece DDoS atağı gerçekleşir. Görsel 8.10'da DDoS saldırısının temsilî gösterimi verilmiştir.

Görsel 8.10: DDoS saldırısının temsilî gösterimi

DDoS saldırısı, web hizmeti sunan bir kuruma bazı zararlar verebilir. Bu zararlardan bazıları şunlardır:

- Web sitesine erişilememesinden dolayı iş kaybı
- Marka itibarının azalması veya kaybedilmesi
- Hizmet aksaması nedeniyle müşteri desteği maliyeti
- İş kaybı nedeniyle para kaybı

Web site oluşturucu platformlarında DDoS saldırılarını engellemek için uygulanması gereken birtakım önlemler mevcuttur. Bu önlemler DDoS saldırılarını tamamen ortadan kaldırmaz ancak en aza indirir ve saldırıların yıkıcı etkisini azaltır.

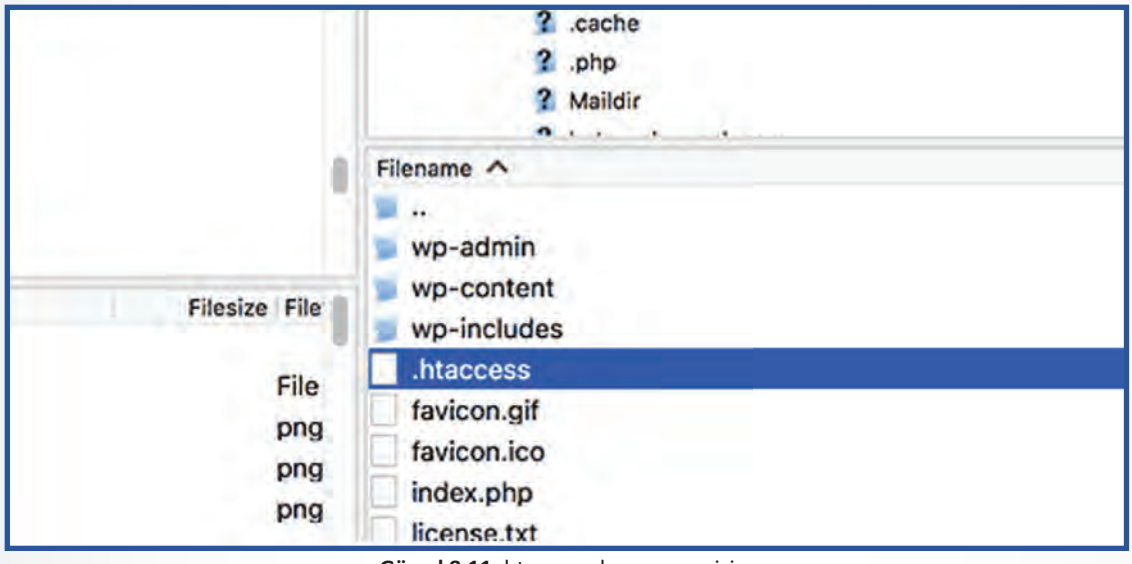
8.4.1.1. WordPress'te XML RPC'yi Devre Dışı Bırakma

Bu özellik, WordPress 3.5 sürümünden itibaren etkinleştirilmiş olarak gelir. XML-RPC, üçüncü taraf uygulamaların WordPress web sitesiyle etkileşime girmesine izin verir. Bu özellik, pingback ve trackback gibi hizmetleri içerir. Bunlar, bir web sitesine HTTP istekleri göndermek için kullanılan hizmetlerdir. Saldırgan, pingback ve trackback kullanan bir DDoS saldırısı başlatırsa XML-RPC hizmetini kapatmak bu saldırıyı önleyebilir.

1. UYGULAMA

XML RPC hizmetini kapatma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: .htaccess dosyasına FTP programları aracılığı ile erişiniz (Görsel 8.11'de dosyanın nerede bulunacağı gösterilmiştir.).

Görsel 8.11: htaccess dosyasına erişim

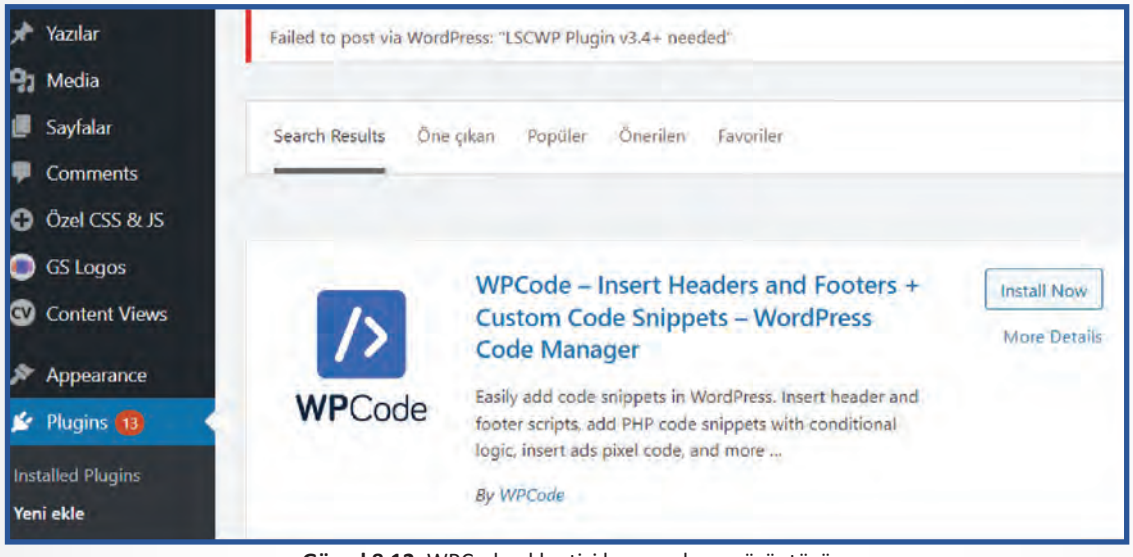
2. Adım: Aşağıdaki kod satırlarını bu dosyaya ekleyerek XML-RPC'yi devre dışı bırakınız.

```
# WordPress xmlrpc.php isteklerini engelle.
<Files xmlrpc.php>
order deny,allow
deny from all
</Files>
```

NOT

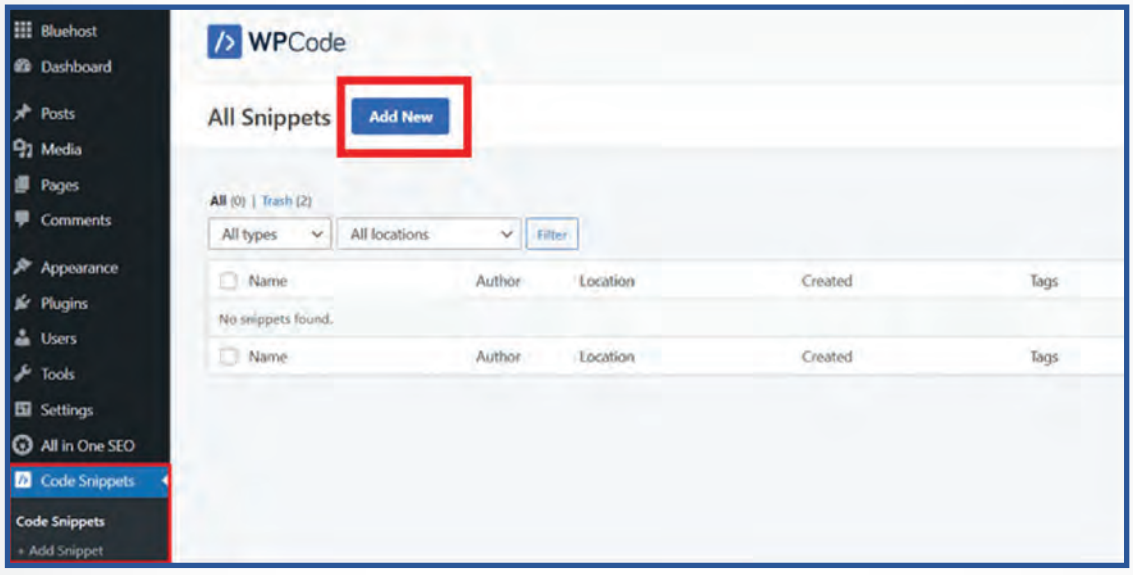
Bu işlemi gerçekleştirmenin iki yolu vardır. Diğer yöntem için aşağıdaki adımları sırası ile uygulayınız.

1. Adım: WPCode eklentisini kurunuz (Görsel 8.12).

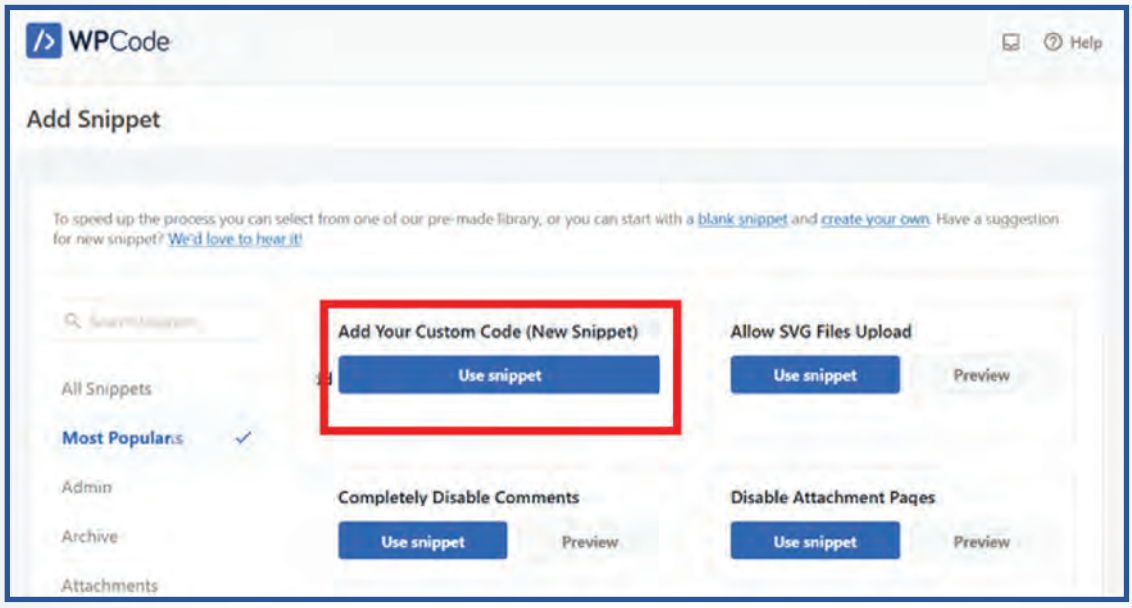
Görsel 8.12: WPCode eklentisi kurma ekran görüntüsü

2. Adım: Kurulan eklenti, sol taraftaki menüde görülecektir. **Code Snippets** butonunu tıklayıp açınız, Add New butonuna basarak yeni kod ekleme işlemine geçiniz (Görsel 8.13).

Görsel 8.13: Yeni kod ekleme işlem onayı

3. Adım: Yeni snippet eklemek için **Add your costum code** butonuna basınız (Görsel 8.14).

Görsel 8.14: Yeni bir snippet oluşturma işlemi

4. Adım: Sağ taraftan **PHP Snippet'**i seçip aşağıdaki kodu ekleyiniz ve sayfa üzerindeki **Save Snippet** butonuna basarak çıkış yapınız (Görsel 8.15).

Görsel 8.15: XML-RPC API'sini devre dışı bırakma kodu

5. Adım: WordPress'in XML-RPC API'sini devre dışı bıraktığını gözlemleyiniz.

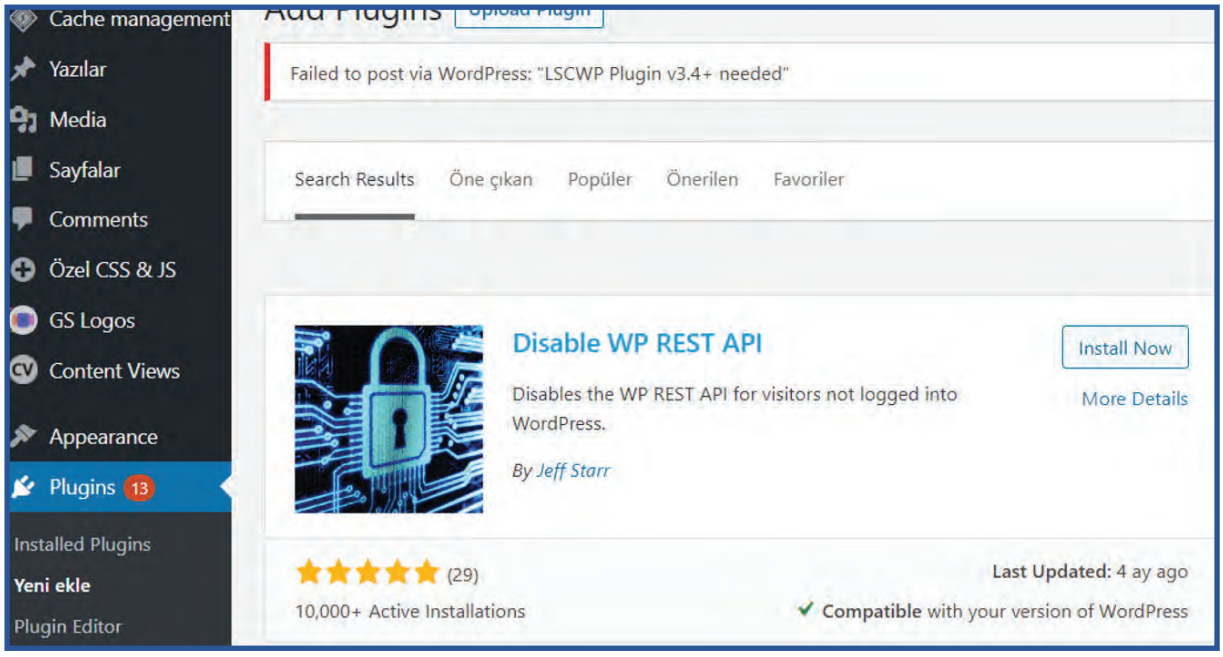
DİKKAT !

WordPress uygulamasını mobil cihazınızda kullanmak için XML-RPC kurulu ve aktif olmalıdır.

8.4.1.2. REST API'yi Devre Dışı Bırakma

WordPress REST API; üçüncü şahıs uygulamaların, bazı eklentilerin ve araçların WordPress verilerine erişmesine, içeriği güncellemesine ve silmesine izin veren bir kod blokudur. Uygulamalar, WordPress web sitesine erişmek için JSON verileri alıp gönderir. Bu özellik, birçok web tasarımcısı için iyi olsa da DDoS saldırıları için açık bir kapı gibidir.

REST API'yi pasif hâle getirmek için Görsel 8.16'da gösterilen **Disable WP REST API** eklentisini kurmak ve aktif hâle getirmek yeterlidir.

Görsel 8.16: Disable WP REST API uygulaması yükleme ekranı

SIRA SİZDE

Web sitenizi korumak için bir güvenlik duvarı eklentisi yükleyiniz. Yüklediğiniz güvenlik duvarı ile aşağıdaki maddelerde belirtilen işlemleri yapınız.

- Web sitenize erişim sınırını aynı anda üç kullanıcı ile sınırlandırınız.
- Şifre ile girilecek yerler için **Kaba Kuvvet (BruteForce) Koruması**'nı aktif hâle getiriniz.
- **Kaba Kuvvet Koruması**'nda 3 oturum açma hatasından sonra giriş ekranını kilitleme özelliğini aktif hâle getiriniz.

DEĞERLENDİRME

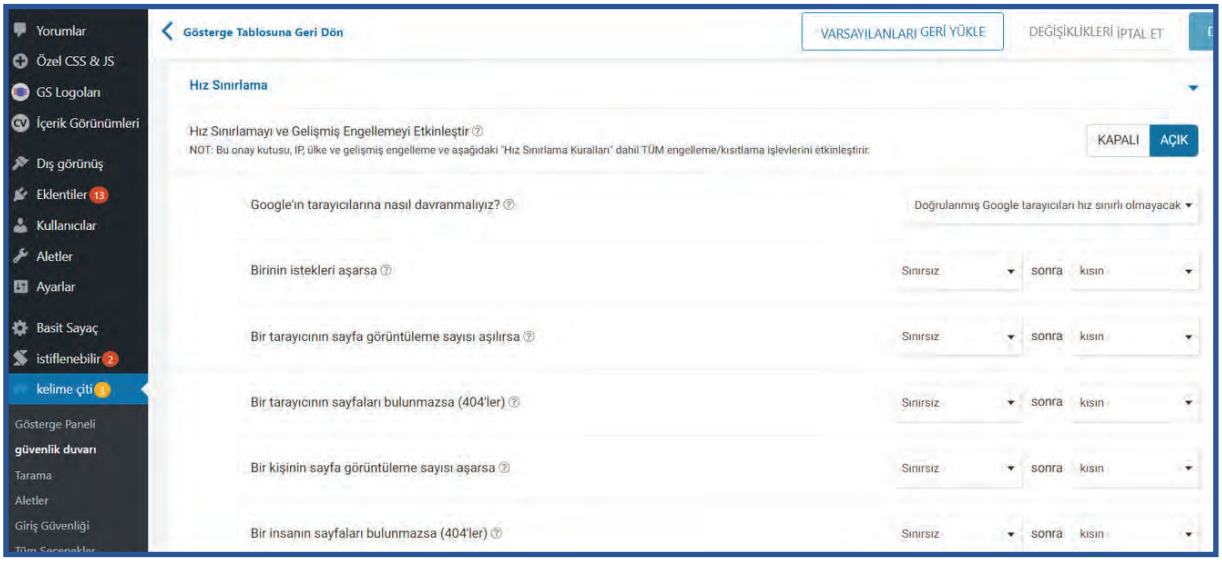
Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Uygun güvenlik duvarı eklentisini seçti.		
2. Güvenlik duvarı eklentisini yükledi.		
3. Güvenlik duvarını etkinleştirdi.		
4. Güvenlik duvarı ayarlarından aynı anda web sitesine erişim sınırını 3 olarak ayarladı.		
5. Şifre girilecek yerler için kaba kuvvet korumasını aktif hâle getirdi.		
6. Kaba kuvvet korumasında 3 oturum açma hatasından sonra giriş ekranını kilitleme özelliğini aktif hâle getirdi.		

8.4.1.3. Güvenlik Duvarı Kurma

WordPress güvenlik duvarı, önceden programlanmış kendine has kurallarını kullanarak bilgisayarları yetkisiz erişime karşı koruyan bir yazılımdır. Bu duvar, belirli bir süre boyunca web sitesine erişen kullanıcı sayısını sınırlamaya ve bot olması muhtemel ziyaretçileri filtrelemeye yardımcı olacak şekilde yapılandırılmalıdır (Görsel 8.17).

Görsel 8.17: Web sitesine erişimi engellemek için güvenlik duvarı (firewall) ayarları

8.4.1.4. İçerik Dağıtım Ağı (CDN) Kullanma

İçerik dağıtım ağı hizmeti, web sitelerinin kopyalarını önbelleğe alan bir hizmettir. Bu hizmet aktif hâle getirildiğinde web sitesinin içinde bulunduğu sunucunun görevi azalır, mümkün olan durumlarda CDN içinde önbelleğe alınmış kopyasının gösterimi yapılır. CDN'ler DDoS sırasında ortaya çıkan yüksek trafiği önlemeye yardımcı olur. CDN kullanmanın diğer bir avantajı ise CDN sunucularının performansının daha yüksek olması dolayısıyla önbellekteki sitenin yükleme süresinin düşük olmasıdır.

8.4.1.5. Daha Güvenli Bir Hosting (Barındırma) Sunucu Seçimi

Web sitelerinin hizmet verebilmesi için bir sunucuda barınması (hosting) gerekir. Her barınma sağlayıcısı verdiği hizmet karşılığında belirli bir ücret talep eder. Her hosting sağlayıcısı DDoS saldırıları için üstün koruma hizmeti verdiğini beyan etse de hepsinin performansı aynı seviyede olmayabilir. Bazı hosting hizmet sağlayıcıları orta seviyeli bir DDoS saldırısında çok büyük ölçüde yavaşlayabilir ancak birçoğu gerekli seviyede donanımsal ve yazılımsal güvenlik duvarı kullanarak DDoS saldırılarına karşı savunma yapar. Hizmet sağlayıcı kurumlar karşılaştırılıp web sitesi için uygun hosting hizmeti verenin seçilmesiyle DDoS saldırılarından korunma sağlanabilir.

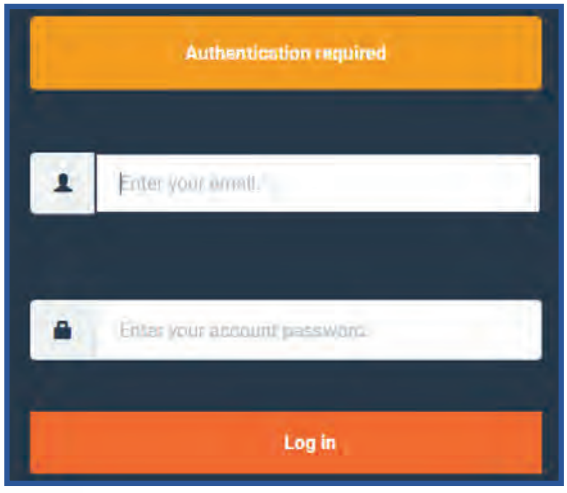
8.4.2. IP Adresi Engelleme

WordPress kendi içinde birtakım güvenlik özelliklerini barındırır. Siteye erişim sağlayan ve istekte bulunan her bir domain ve IP adresi kayıt altına alınır. Kayıt altına alınan dosyalara erişim için web sitesine **hosting kontrol paneli** ile erişim yapmak ve güvenlik ayarlarını görüntülemek gerekir.

2. UYGULAMA

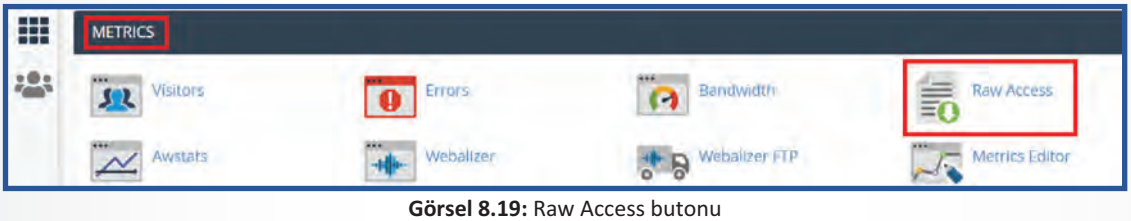
DDoS saldırılarından korunmak için IP adreslerini engelleme işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Web sitenizin bulunduğu hostinge erişmek için hosting yönetim paneli hesabınızı kullanarak giriş yapınız (Görsel 8.18).

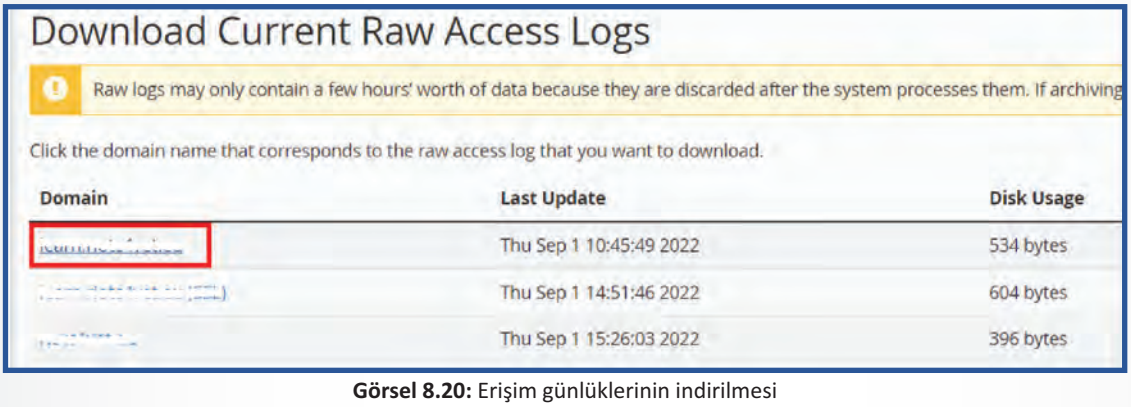
Görsel 8.18: Hosting yönetim paneli giriş ekranı

2. Adım: Metrik (METRICS) sekmesi altındaki Raw Access (Ham Erişim) butonuna basınız (Görsel 8.19). Buradan web sitenize erişim yapılan tüm IP adreslerine ulaşabilirsiniz.

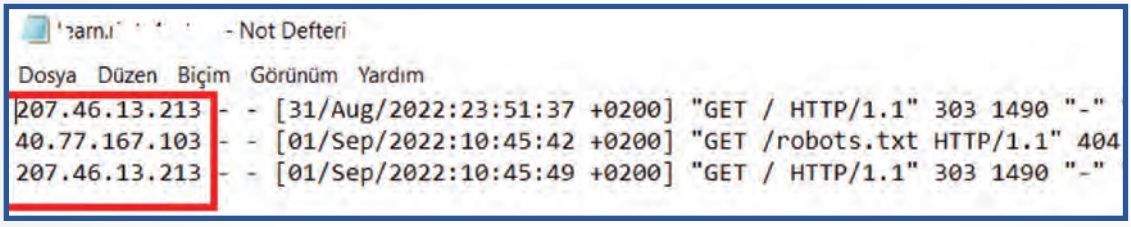
Görsel 8.19: Raw Access butonu

3. Adım: Açılan sayfada **Domain** listesi altındaki tüm kayıtlar incelenebilir. Bu kayıtlar **Erişim Günlüğü** altında arşiv dosyası şeklinde hosting yönetim paneli içinde tutulur. Listedeki şüpheli gördüğünüz Domain kayıtlarına basarak **Erişim Günlüğü**'nü indiriniz (Görsel 8.20).

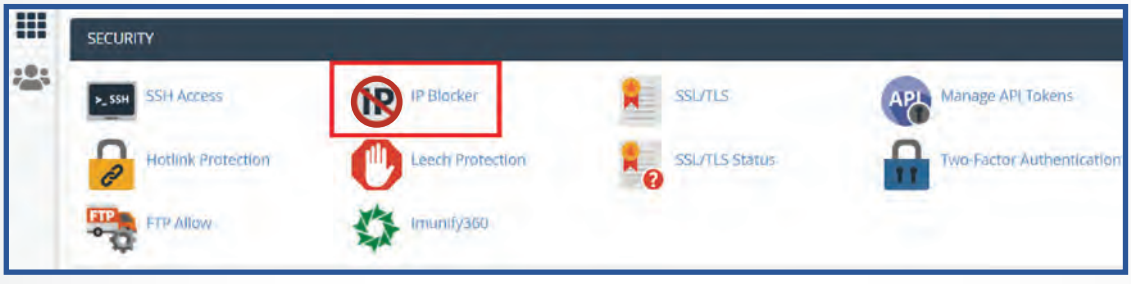
Görsel 8.20: Erişim günlüklerinin indirilmesi

4. Adım: İndirilen dosyayı arşiv görüntüleme dosyaları ile açıp not defteri aracılığıyla IP kayıtlarını görüntüleyiniz (Görsel 8.21).

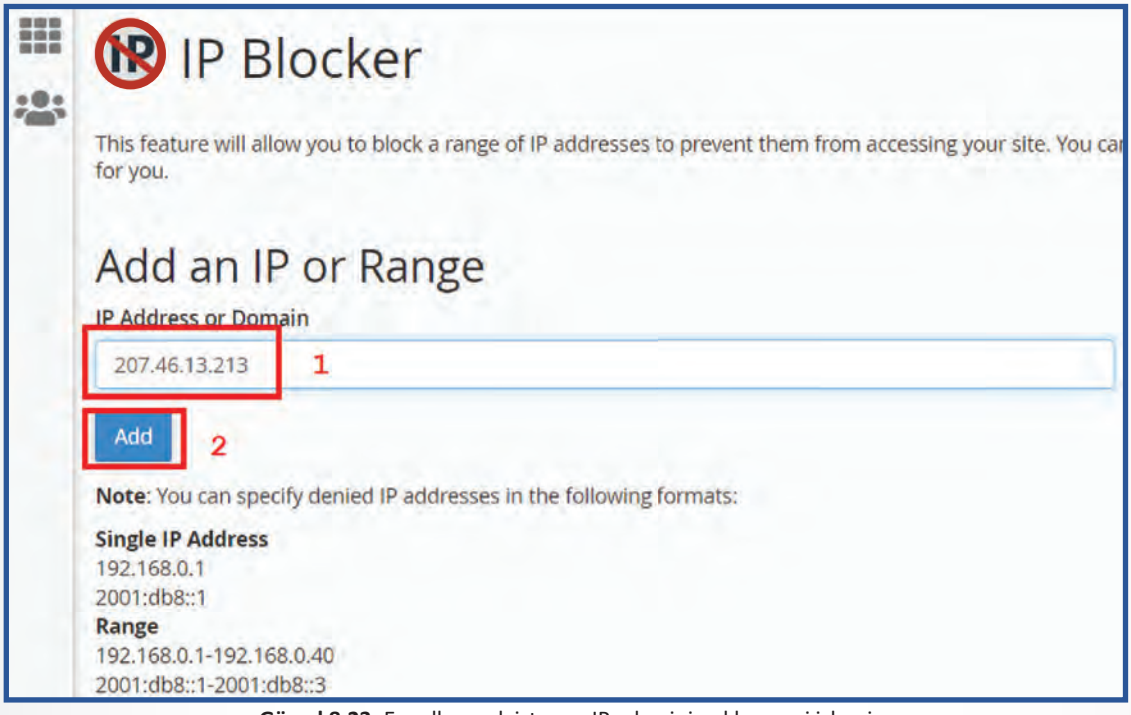
Görsel 8.21: Erişim günlüğünden IP adresinin elde edilmesi

5. Adım: Elde edilen IP adreslerini engellemek için **Security** sekmesindeki **IP Blocker** butonuna basınız (Görsel 8.22).

Görsel 8.22: IP engelleme özelliğine erişim

6. Adım: Açılan sayfada şüpheli olduğuna emin olduğunuz IP adresini Görsel 8.23'te 1 ile gösterildiği gibi yazıp, **Add (Ekle)** butonuna basarak (Görsel 8.23'te 2 ile gösterilen) ilgili IP adresinin web sitenize erişimini engelleyiniz.

Görsel 8.23: Engellenmek istenen IP adresinin eklenmesi işlemi

8.4.3. Güvenlik Açıklarına Karşı Alınması Gereken Önlemler

WordPress güvenliği hem eklentilerle hem de site üzerinde yapılan birtakım ayarlarla sağlanır. Bu önlemler şunlardır:

- **WordPress Sürümünün Güncellenmesi**

  WordPress geliştiricileri mevcut duruma karşı sürekli güncellemeler geliştirir. Bu güncellemeler daha güvenli bir web platformu sağlar. Bu nedenle güncelleştirmeler takip edilmeli ve web sitesine yükleme işlemleri yapılmalıdır.

- **Eklenti ve Temalarla İlgili Güvenlik Tedbirleri**

  WordPress üzerinde kurulu eklenti ve temalardan kullanılmayanlar varsa tespit edilmeli ve kaldırılmalıdır. Bu sayede kullanılmayan eklenti veya temalarda oluşabilecek herhangi bir güvenlik zafiyetinden korunulur.

- **Erişim Sınırlama**

  WordPress sitelerine erişim genelde www.siteadı.uzantısı/wp-admin URL'si ile yapılır. Burada tanımlanmış kullanıcı hesap sayısının en azda tutulması güvenlik için en etkili yollardan biridir. Mümkünse kullanıcı adı olarak **admin** kullanılmamalıdır. Admin kullanıcı adı kullanıldığı takdirde kaba kuvvet saldırılarında saldırganın, kullanıcı ad ve şifresini tahmin etmesi kolaylaşır.

- **Yapılandırma**

  Web sitesinin bütünlüğünde veya WordPress'te uygunsuz bir yükleme sonrası oluşabilecek hasarı en aza indirmek için dikkatli bir yapılandırma yapılmalıdır.

- **İzolasyon**

  Barındırma (hosting) hesaplarının birkaçı bir yerde ise barındırma hesap bilgileri başkasının eline geçtiğinde tüm barındırma hizmetlerini kaybetme riski yüksektir. Bu durumda tek bir barındırma hesabında çok sayıda farklı web sitesine sahip olmaktan kaçınılmalıdır. Hosting üzerinde birden fazla internet sitesi yayınlanmışsa bir web sitesindeki zafiyet üzerinden diğer web siteleri de etkilenir.

- **Yedekleme**

  WordPress üzerinde web sitesi kurulumu yapıldıktan sonra yedekleme işlemi düzenli olarak yapılmalıdır. Yedekleme işleminde WordPress ana dosyaları ve veri tabanı yedek alınmalıdır. Alınan yedekler güvenli bir yerde tutulmalıdır. Oluşan kritik hasarlarda yedekten geri yükleme yaparak sorunların önüne geçilmesi sağlanabilir. Düzenli olarak yedekleme yapabilmek için WordPress yedekleme eklentileri kullanılabilir veya manuel olarak SSH ve benzeri sistemler üzerinden yedek alınabilir.

- **Güvenilir Kaynak Kullanımı**

  Güvenilir olmayan kaynaklardan yüklenecek herhangi bir eklenti veya tema, ardında birçok zararlı kod veya zafiyet içerebilir. Güvenlik için mutlaka WordPress.org üzerindeki eklentiler veya temalar tercih edilmelidir. Ücretli olarak dağıtımı yapılan temaların ücretsiz olarak indirilmesi çok büyük tehlikeler barındırır. Bu temaların içine bunları dağıtan kişilerin zararlı kod ekleme ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

- **Güvenlik Sıkılaştırmaları**

  WordPress içinde güvenlik, eklentilerle ya da kod satırlarında ekleme veya değiştirmeler yapılarak daha sıkı hâle getirilebilir. Buna **sıkılaştırma** adı verilir. Birtakım sıkılaştırma ayarları şunlardır:

  » **Wp-config.php Erişimi Engelleme**

  Wp-config.php, WordPress'in en önemli dosyalarından biridir. Bu dosya üzerinde yapılacak ayarlamalar ile güvenlik artırılabilir. Örneğin **wp-config.php** dosyasına dışarıdan müdahale edilmemesi için **.htaccess** dosyası içine aşağıdaki kod yazılır.

```
<files wp-config.php>
order allow,deny
deny from all
</files>
```

» **Wp-config.php Dosyasını Şifreleme**

Erişimi dışarıya kapatmak (engellemek) bazen mümkün olmayabilir. Bu durumda erişimi sınırlandırmak için doya içeriğinin şifrelenmesi işlemi yapılabilir. Kötü niyetli kişilerin dosyaya erişimi olsa bile şifrelenmiş verileri göremeyecek ve bilgiler gizli kalmaya devam edecektir.

» **WordPress Hata Ayıklama Modunu Kapatma**

WordPress hata mesajlarının ortaya çıkması, saldırgan kişiler için bazı ipuçları içerebilir. Genelde web geliştiricileri bu hataları görmek ister çünkü bu sayede hataları inceleme ve düzeltme imkânı doğar. Web sitesinin hata ayıklama modunu kapatarak oluşabilecek zafiyetlerin önlenmesi sağlanabilir. Bunun için **wp-config.php** dosyası içine aşağıdaki kod satırı eklenmelidir. Bu kod satırında **false** değeri, hata ayıklama modunu kapatır; hata ayıklama modu **true** yapılarak tekrar aktif hâle getirilebilir.

```
define('WP_DEBUG',false);
```

» **WordPress Sürüm Bilgilendiricisini Kapatma**

WordPress temasının <head> satırında versiyon numarası yer alır. Bu bilgi ekrana da yazdırılır. Saldırgan kişiler bu bilgiye ulaşarak zafiyet araştırması yapar ve elde ettikleri bilgilerle sistem güvenliğini tehlikeye sokabilir. Bunu önlemek için aşağıdaki kod satırı **functions.php** dosyasına eklenmelidir.

```
remove_action('wp_head', 'wp_generator');
```

» **SSL Sertifikasına Zorlama**

SSL sertifikasına sahip web siteleri **güvenli web sitesi** olarak sınıflandırılmıştır. SSL sertifikası için bir satın alma işlemi yapılabileceği gibi bazı ücretsiz sürümleri de kullanılabilir. Aşağıdaki kod satırı **wp-config.php** dosyasına eklenerek SSL sertifikasına zorlama yapılabilir.

```
define('FORCE_SSL_ADMIN', true);
```

» **Dosya Düzenleme Editörünü Pasif Hâle Getirmek**

WordPress yönetim paneli üzerinden web sayfaları kod editörü ile düzenlenebilir ancak bu durum bazı güvenlik zafiyetlerini de barındırır. Saldırganlar tema üzerinden eriştikleri sayfalara zararlı kodlar enjekte edebilir ve istenmeyen sonuçlara sebebiyet verebilir. Bunu önlemek için **wp-config.php** dosyası içine aşağıdaki kod satırı eklenmelidir.

```
define('DISALLOW_FILE_EDIT', true);
```

» **Yükleme Klasörünü Güvenli Hâle Getirmek**

Web sitesi üzerinden resim veya dosya yüklemesi yapılabilir ancak saldırgan kişiler bu gibi yerlere çalıştırılabilir dosyalar (Script, Shell gibi) yüklemek isteyebilir. Bu güvenlik açığını engellemek için aşağıdaki kod bloku **wp-content \ uploads \ .htaccess** dosyasına eklenmelidir.

```
# Çalıştırılabilir dosya engelleme
<Files ~ "\.ph(?:p[345]?|t|tml)$">
deny from all
</Files>
```

» **Wp-admin Klasörüne Erişim İçin IP Adresi Atama**

Web sitesine erişim için kullanıcı adı ve şifresini bilen herhangi biri, herhangi bir yerden WordPress yönetim paneline erişebilir. Özellikle tahmin edilebilen kullanıcı adı ve şifreler büyük bir güvenlik riski oluşturur. Erişim sadece belirli IP adresine sahip kişiye atanarak erişim sınırlandırması yapılabilir. Bu işlem için o kişinin sabit bir IP adresine sahip olması gerektiği unutulmamalıdır. Bu işlem için **.htaccess** dosyasına aşağıdaki kod bloku eklenerek **wp-admin** klasörüne erişim sınırlandırması yapılabilir.

```
AuthUserFile /dev/null
AuthGroupFile /dev/null
AuthName "Erişim Kontrol"
AuthType Basic
order deny,allow
deny from all
#Erişim izni verilen IP adresi
allow from 100.100.111.111
```

» **Dosya Yüklemeyi Sınırlandırma**

Saldırgan kişiler, saldırı yapacakları web siteleri için öncelikle **bilgi toplama** işlemi yapar. Bu sebeple saldırganların sistemden bilgi alabileceği ve sistemi hataya zorlayabileceği yerlerin güvenlik sıkılaştırılmaları yapılmalıdır. Bunlardan biri de dosya yükleme sırasında oluşabilecek hatayı engellemek için dosya boyutunu sınırlandırma işleminin yapılmasıdır. Bunun için aşağıdaki kod satırı **.htaccess** dosyasına eklenebilir.

```
# Dosya yükleme boyutu 10 MB olarak sınırlandırılmıştır.
LimitRequestBody 10240000
```

SIRA SİZDE

WordPress site güvenliği sağlama ve güvenlik açıklarına karşı alınacak tedbirlerle ilgili bir sunum hazırlayınız. Hazırladığınız sunumu öğretmeninize ve sınıf arkadaşlarınıza sununuz. Sonuçlarını sınıf arkadaşlarınız ile tartışınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. WordPress site güvenliğini sağlamak için alınacak tedbirleri sıraladı.		
2. WordPress site güvenliğini sağlamak için alınacak tedbirleri sunumuna ekledi.		
3. Sunumunu tamamladı.		
4. Sunumunu sınıfa sundu.		

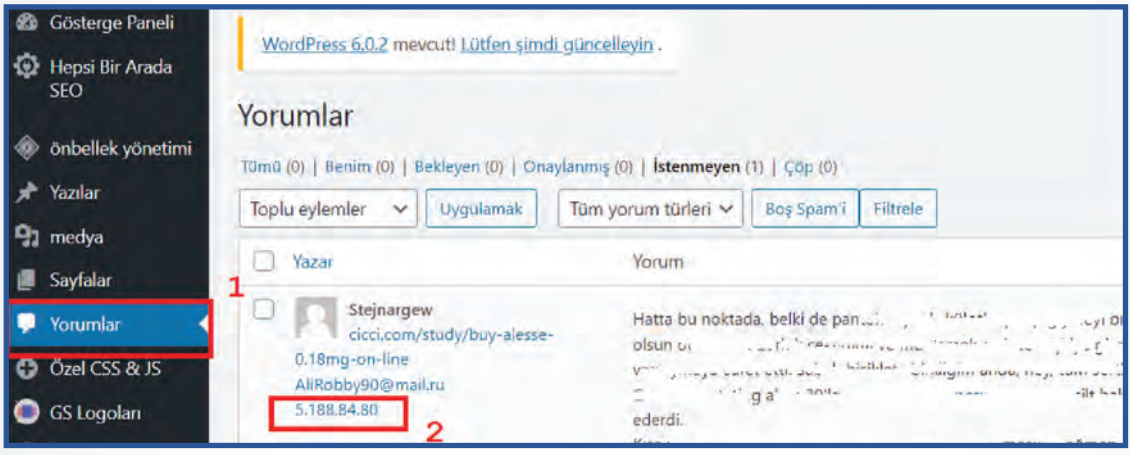
8.5. WORDPRESS'TE SPAM (İSTENMEYEN E-POSTA) ENGELLEME

WordPress'te IP adresini engellemek için engellenecek IP adresinin belirlenmesi gerekir. Genel olarak istenmeyen ve engellenmek istenen IP adresleri WordPress içindeki **yorumlar** menüsünde bulunabilir. Bazen bazı kişiler web sitesinin ilgili sayfasına veya bir konuya ait olumsuz ifadeler içeren yorumlar yapabilir. Yorumlar kısmından bu kişilerin IP adresleri öğrenilebilir ve bu kişilerin tekrar yorum yapması engellenebilir.

3. UYGULAMA

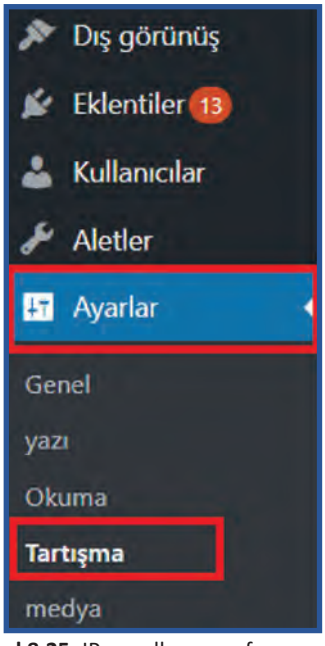
Yorumlar sayfasından IP adresini öğrenerek bu IP adresinin engellenenler listesine eklenmesi işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: WordPress içinde **Yorumlar** sayfasına tıklayıp (Görsel 8.24, 1), yorumlardan birini seçerek sol taraftaki Yazar başlığı altında yazan IP adresini elde ediniz (Görsel 8.24, 2).

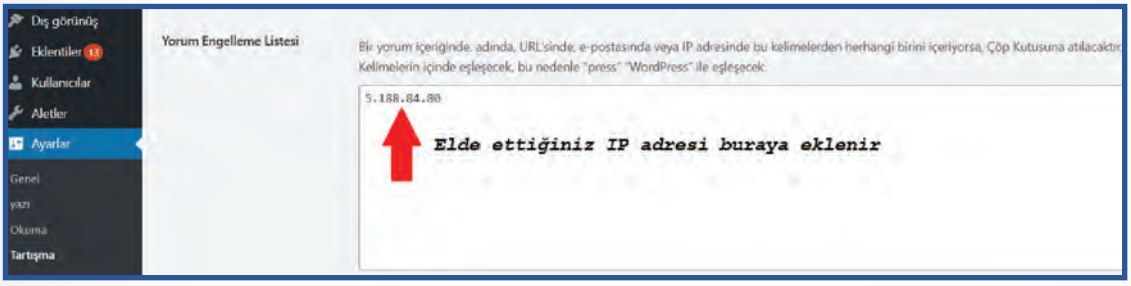
Görsel 8.24: Yorumlar sayfasından IP adresi elde etme

2. Adım: Ayarlar menüsündeki **Tartışma** sekmesine tıklayınız (Görsel 8.25).

Görsel 8.25: IP engelleme sayfasına erişim

3. Adım: Elde ettiğiniz IP adresini **Yorum Engelleme Listesi** altına girerek sayfa altında yer alan **Değişiklikleri Kaydet** butonuna basınız (Görsel 8.26).

Görsel 8.26: IP adresi engelleme işlemi

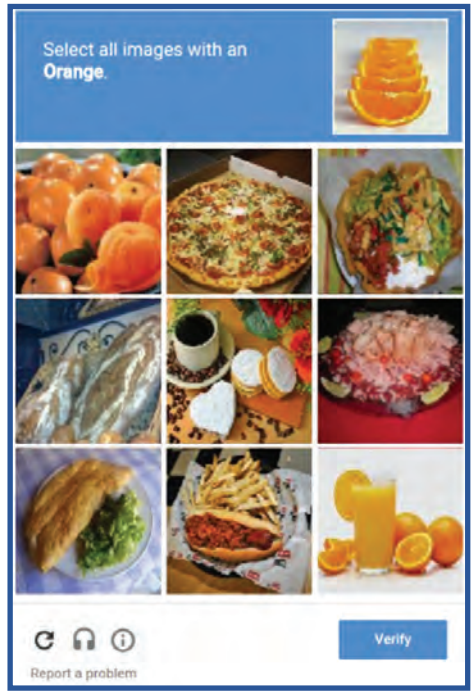
8.6. WORDPRESS'TE CAPTCHA KULLANMA

CAPTCHA (Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart), bir sisteme erişen kullanıcının insan mı yoksa bilgisayar mı olduğunu belirlemeye çalışan bir testtir. En yaygın kullanılan CAPTCHA türü, bir kutu içinde görüntülenen genellikle resim tabanlı harf veya rakamlardan oluşan bir görüntüdür. Kullanıcı, web sitesi içeriğine erişmeden veya girilen bilgileri göndermeden önce harf veya sayıları doğru sırada girmelidir. Otomatize edilmiş bot araçları genellikle bu görüntüleri okuyamadıkları için web sitesinde işlem yapmaları ve web sitesini kötüye kullanmaları engellenmiş olur. Görsel 8.27'de verilen CAPTCHA, yaygın kullanılan bir türdür. Verilen harf ve sayıları doğru sırada ve büyük, küçük harf duyarlılığına dikkat ederek yazmak gerekir.

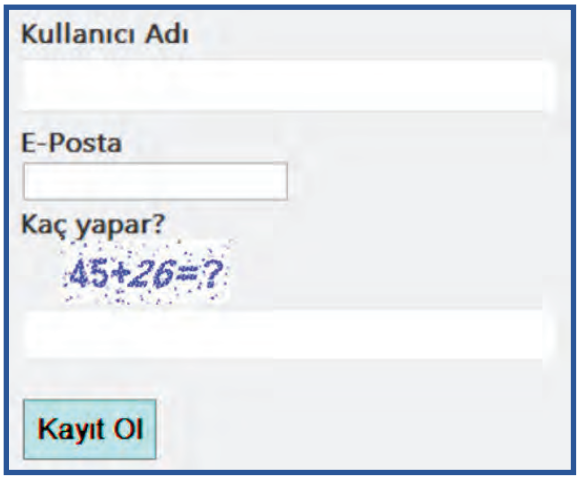
Görsel 8.27: Harf ve sayılardan oluşan CAPTCHA örneği

Diğer bir yöntem ise düşük çözünürlüklü ve küçük boyutta verilen bir grup fotoğraftan belirli özellikleri karşılayanları seçmeyi gerektirir. Örneğin verilen fotoğraflardan tekerlekli araçları veya bir türdeki meyveyi seçtiren CAPTCHA kullanılabilir (Görsel 8.28).

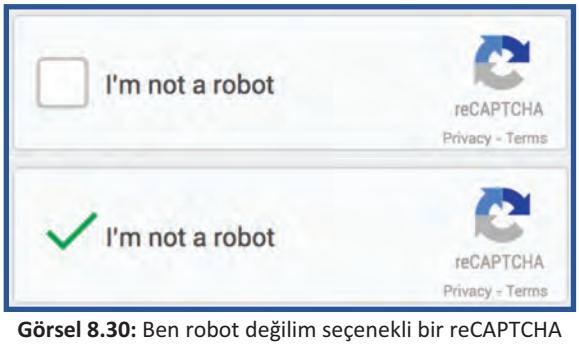
Görsel 8.28: Görsel üzerinden istenen resimlerin işaretlenmesi üzerine kurulmuş bir CAPTCHA örneği

Bir diğer CAPTCHA kullanımı da toplama veya çıkarma işlemi yaptırarak bilgisayar sistemleri ile gerçek kullanıcıyı ayırt edebilmektir (Görsel 8.29). Genellikle kayıt formlarında veya yorum sayfalarında kullanımı yaygındır.

Görsel 8.29: Toplama işlemi yaptıran bir CAPTCHA örneği

CAPTCHA, bot hesapları saptarken bazen gerçek kullanıcıları da web sitesinden uzak tutabilir. Örneğin görme bozukluğu veya disleksi gibi zorlukları olan bazı kullanıcılar için CAPTCHA işlem sürecini tamamlamak zor olabilir. Bu nedenle geliştiriciler, sadece **ben robot değilim** seçeneğini seçtiren bir onay CAPTCHA işlemi geliştirmişlerdir. Bu CAPTCHA türüne **reCAPTCHA** adı verilir. Bu türde sadece **I'm not a robot (Ben robot değilim.)** seçeneğini seçmek yeterlidir (Görsel 8.30).

Görsel 8.30: Ben robot değilim seçenekli bir reCAPTCHA

8.6.1. Web Tabanlı İçerik Yazılımında CAPTCHA Kullanımı

CAPTCHA kullanımı, web tabanlı içerik yazılımlarında tercih edilen bir eklentidir. Dosya yükleme, form bilgilerini gönderme, sisteme giriş yapma gibi kritik ve önem arz eden işlemlerde CAPTCHA kullanımı, sistemi ve web sitesini saldırgan kişilerden koruyan bir tekniktir. Sisteme giriş yapmak isteyen bir saldırganın defalarca kullanıcı adı ve şifresini deneme imkânı CAPTCHA kullanılarak engellenebilir. Benzer şekilde sistemi gereksiz meşgul ederek gerçek kullanıcıların sisteme erişmesini engelleyen peş peşe yorum yazma işlemi de önlenebilir.

CAPTCHA kullanılan bazı web özellikleri şunlardır:

- Anket sayfaları
- E-posta formları
- Yorum sayfaları veya forumları
- Kayıt formları
- Kullanıcıların dosya yüklemelerini veya indirmelerini kabul eden sayfalar
- Kullanıcı tarafından gönderilen verileri kabul eden herhangi bir sayfa

8.6.2. Web Tabanlı İçerik Yazılımına CAPTCHA Eklenmesi

WordPress'te kurulmuş web sitesine CAPTCHA eklemenin en kolay yöntemi, bir eklenti kullanmaktır.

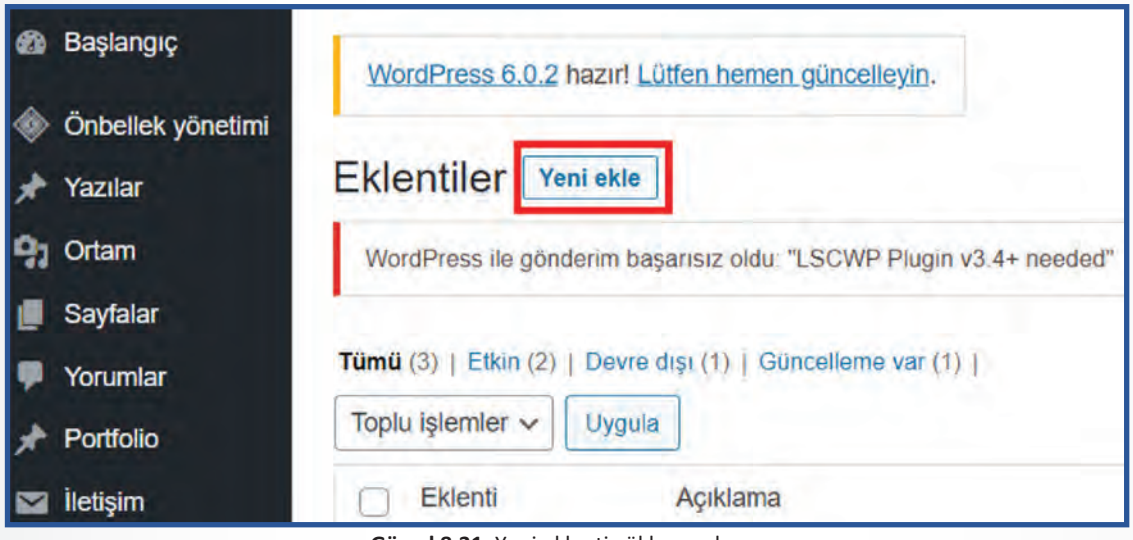
4. UYGULAMA

CAPTCHA eklentisi kurma işlemini verilen adımlar doğrultusunda gerçekleştiriniz.

1. Adım: Sitenizin WordPress hesabına bağlanınız.

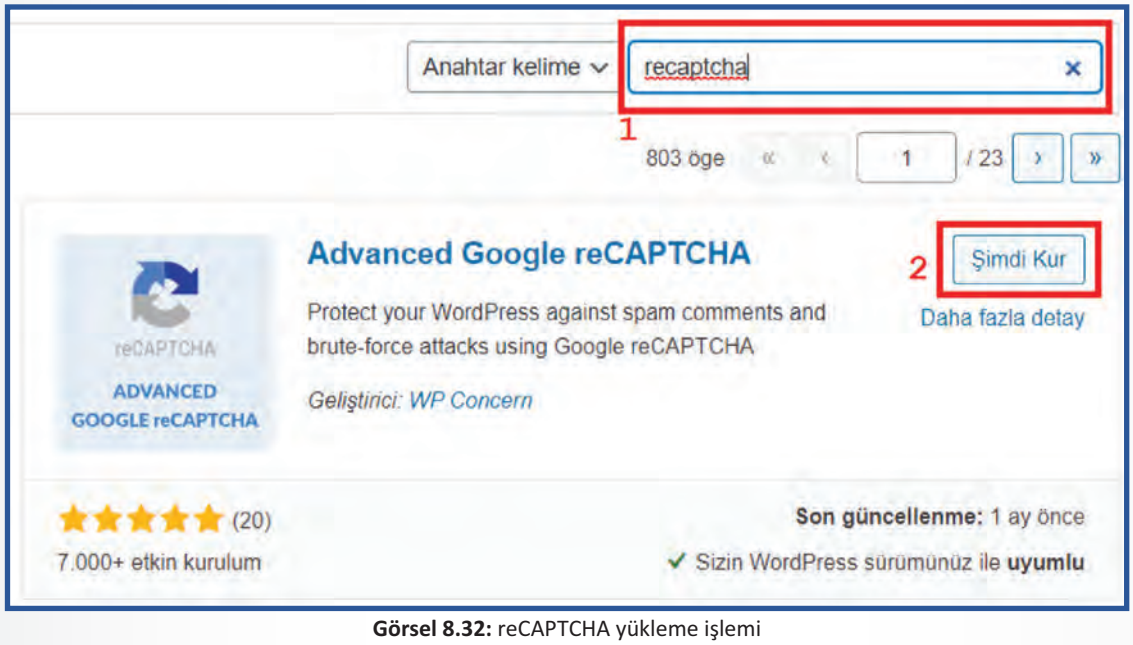
2. Adım: Sol tarafta yer alan menüden **Eklentiler** seçeneğine tıklayınız.

3. Adım: Yeni ekle butonuna basınız (Görsel 8.31).

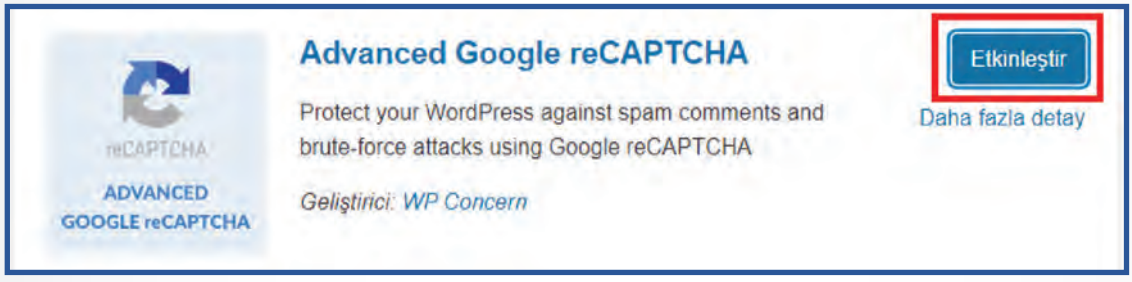
Görsel 8.31: Yeni eklenti yükleme ekranı

4. Adım: Görsel 8.32'de gösterilen ve sol üst tarafta yer alan 1 No.lu alandaki **arama çubuğunda recaptcha** kelimesini arayıp çıkan sonuçlar arasında 2 No. ile gösterilen **Şimdi Kur**'a tıklayarak reCAPTCHA'yı yükleyiniz.

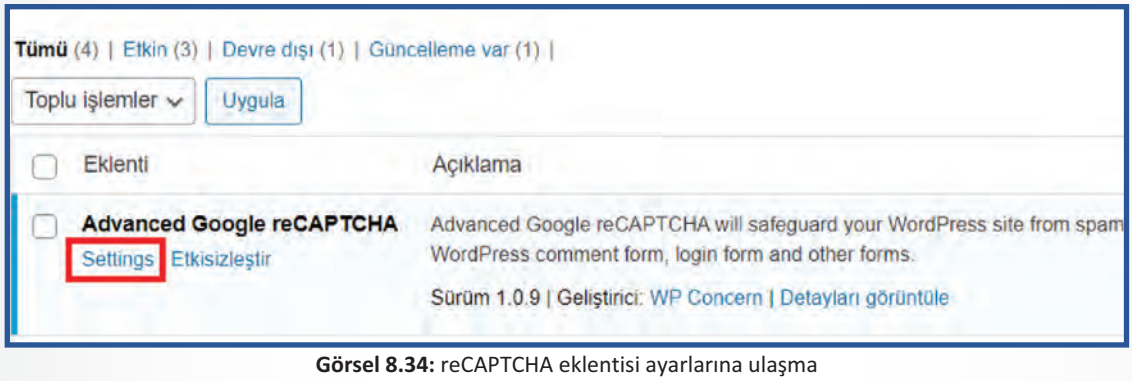
Görsel 8.32: reCAPTCHA yükleme işlemi

5. Adım: Kurulum işlemi tamamlanınca **Etkinleştir** seçeneğiyle eklentiyi aktif hâle getiriniz (Görsel 8.33).

Görsel 8.33: reCAPTCHA eklentisini etkinleştirme

6. Adım: Aktif hâle getirilen eklenti artık çalışmaya hazırdır ancak siteye uyumlu hâle getirmek için birtakım ayarlamalar yapılması gereklidir. Bunun için Görsel 8.34'te gösterilen **Settings (Ayarlar)** linkine tıklayınız.

Görsel 8.34: reCAPTCHA eklentisi ayarlarına ulaşma

7. Adım: Görsel 8.35'teki **Site Key** ve **Secret Key** bilgilerini girebilmek için web sitenizin reCAPTCHA kaydını tamamlayınız.

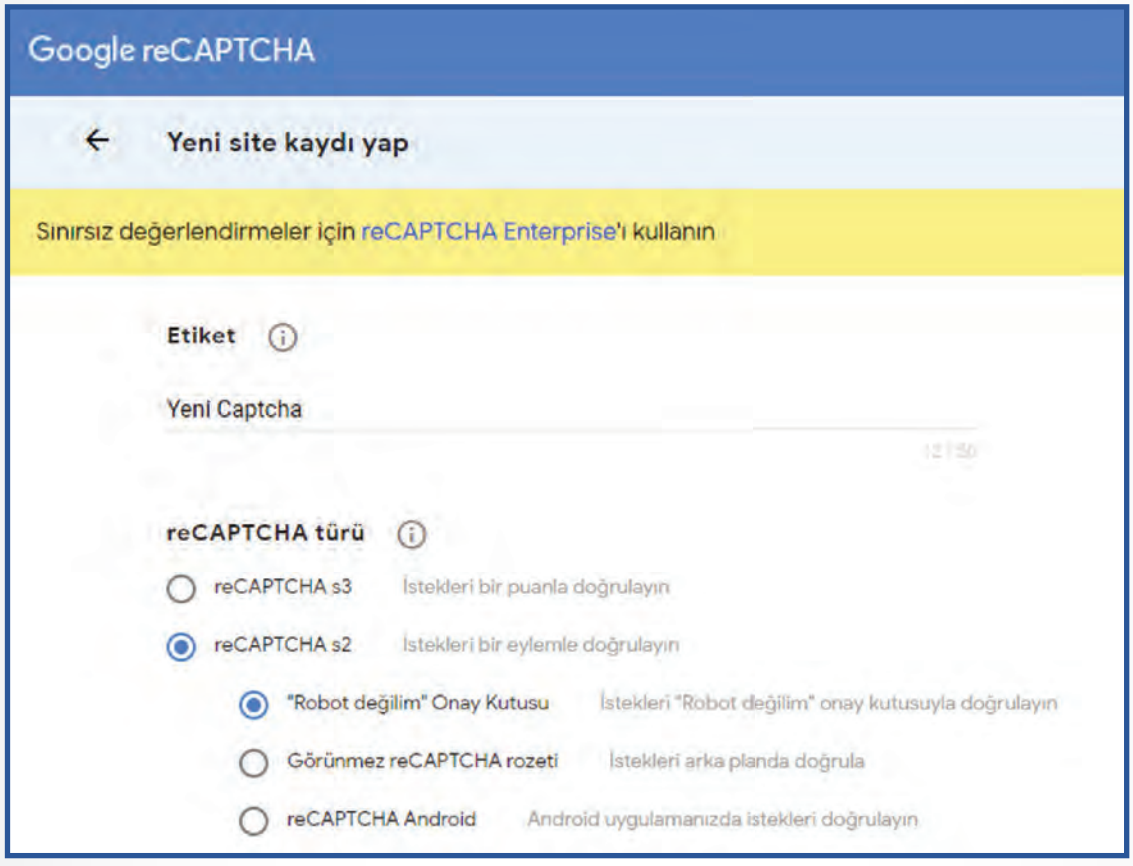

Görsel 8.35: reCAPTCHA türü seçimi ve anahtar bilgilerinin istenmesi

8. Adım: Site kayıt işlemi için https://www.google.com/recaptcha/admin/create web adresini ziyaret edip gelen sayfada iki tür reCAPTCHA olduğunu gözlemleyiniz (Görsel 8.36).

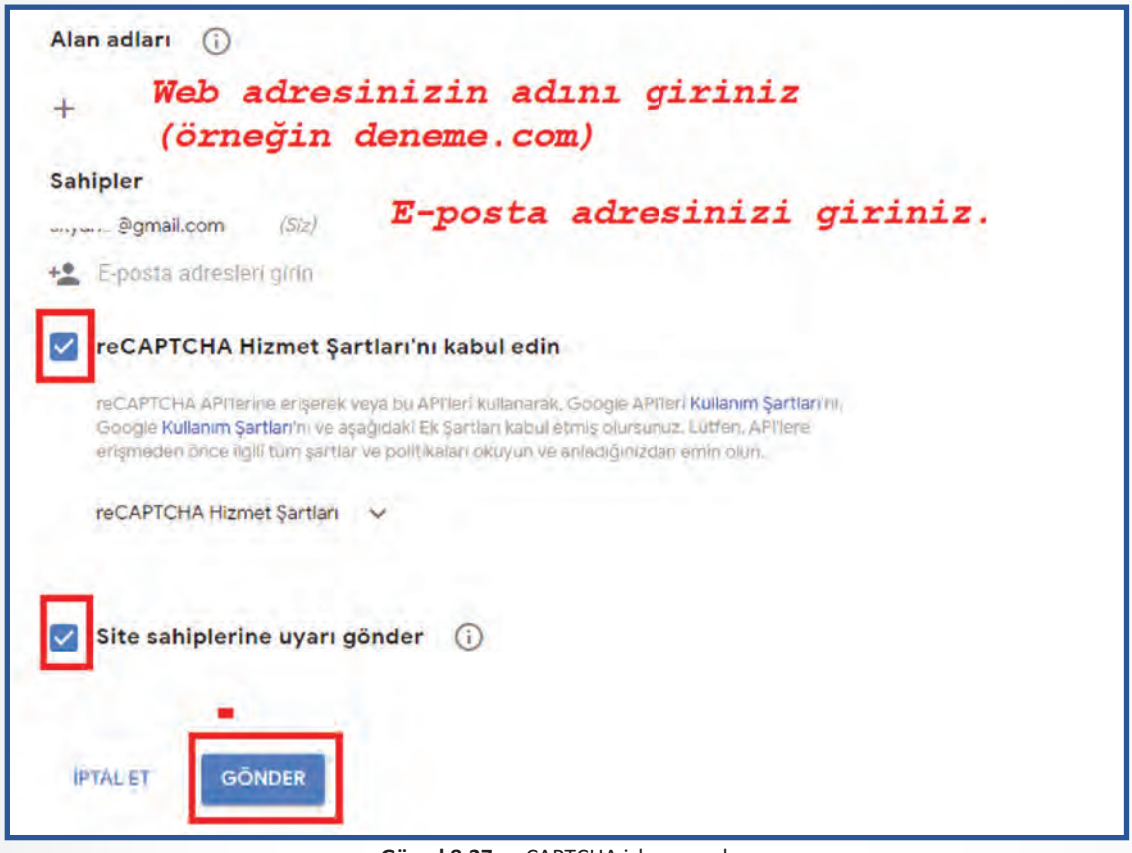
NOT

Temelde V3 ve V2 aynı sistemi kullanır ancak V3, kullanıcıyı rahatsız etmeden arka planda çalışırken V2 ise bot ve gerçek kullanıcıyı ayırt etmek için kullanıcıdan bir işlem yapmasını bekler.

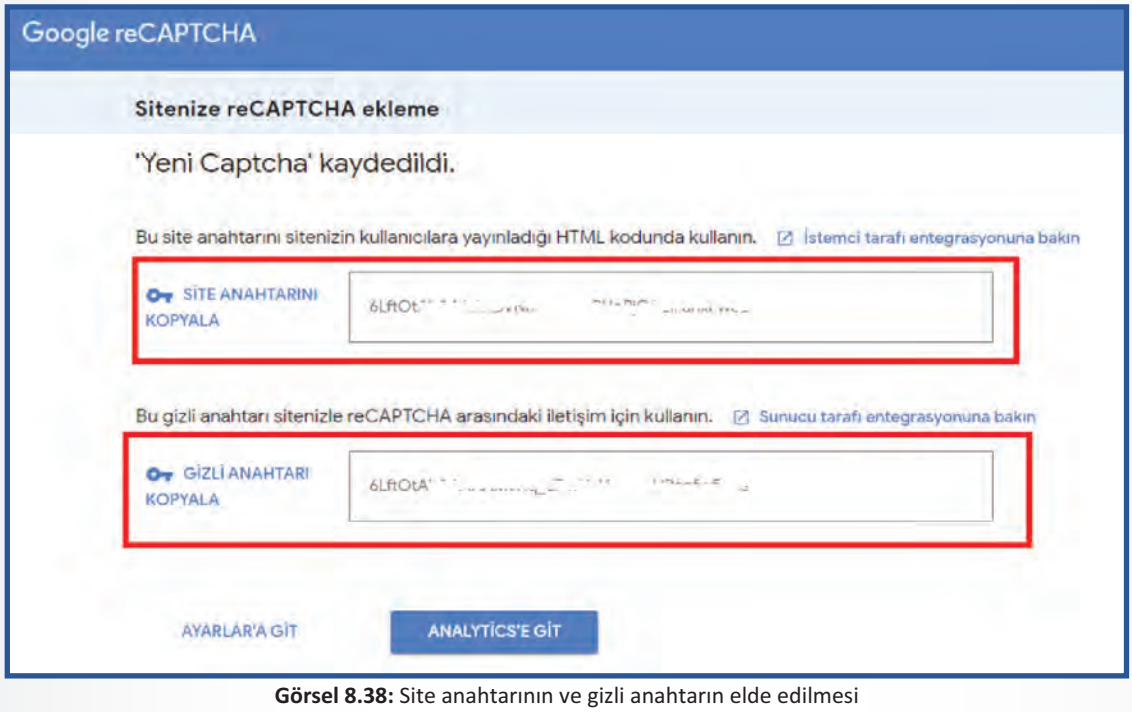
Görsel 8.36: reCAPTCHA türü seçim ekranı

8. Adım: Ayarlar ekranının alt tarafına reCAPTCHA çalıştırılacak sitenizin web adresini ve işlemlerin raporu için bir e-posta adresi giriniz, onay kutularını işaretleyip **GÖNDER** butonuna basınız (Görsel 8.37).

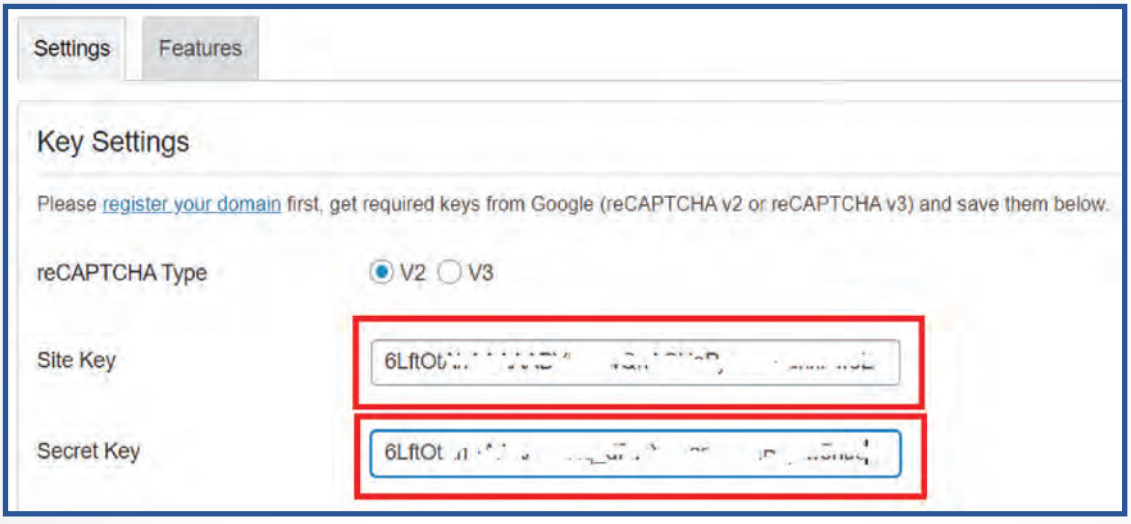
Görsel 8.37: reCAPTCHA işlem ayarları

10. Adım: Web adresi girilmesi ile birlikte tamamen verdiğiniz web sitesi adına göre benzersiz bir **Site Anahtarı** ve **Gizli Anahtar** üretilir (Görsel 8.38). Bu anahtar bilgilerini kopyalayarak yedinci adıma geri dönünüz.

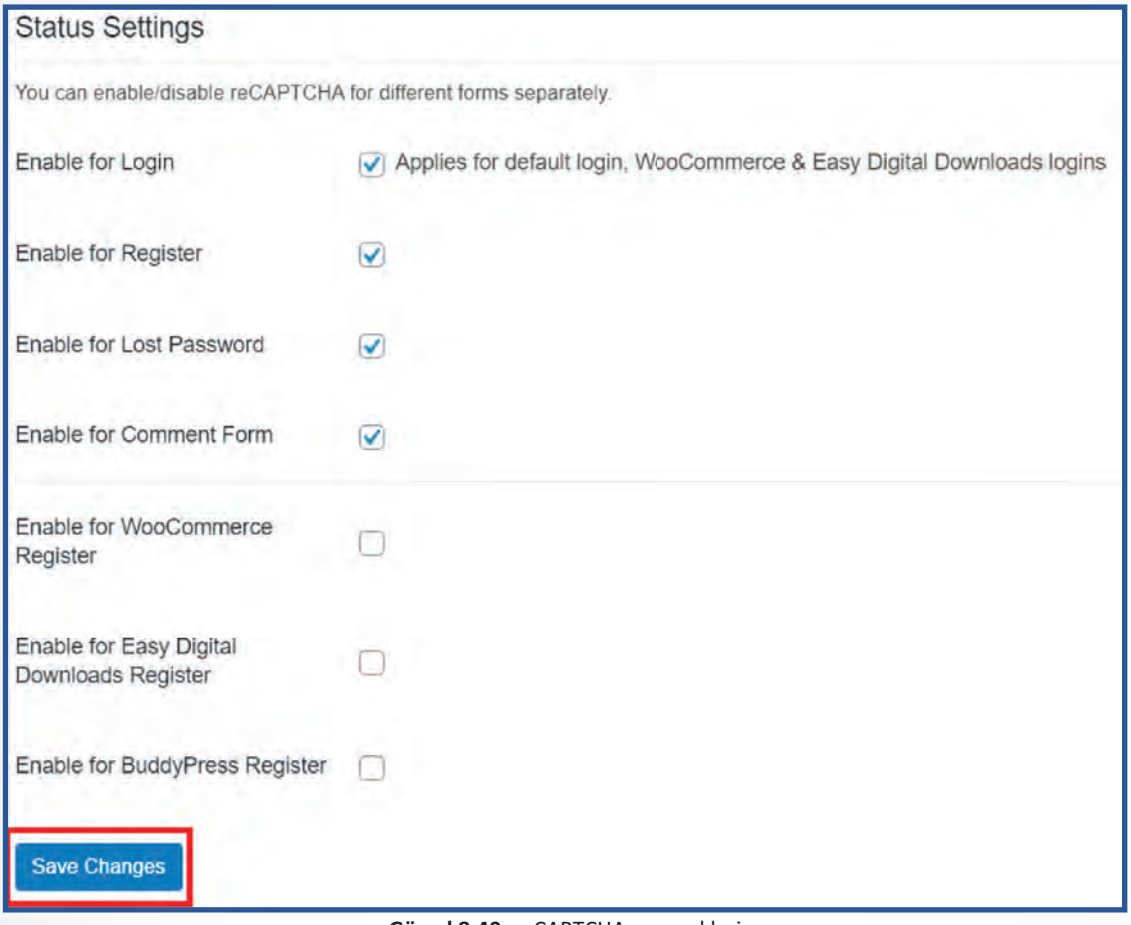
Görsel 8.38: Site anahtarının ve gizli anahtarın elde edilmesi

11. Adım: Kopyalanan **key bilgileri**nin **Site Key** ve **Secret Key** alanlarına kopyalandığını gözlemleyiniz (Görsel 8.39).

Görsel 8.39: Key bilgilerinin girilmesi

12. Adım: Görsel 8.40'taki kutucukları işaretleyip, **Save Changes** butonuna tıklayarak **Login** (Giriş), **Register** (Yeni Kullanıcı Tanımlama), **Lost Password** (Şifremi Unuttum) ve **Comment Form** (Yorum Formu) işlemlerinde reCAPTCHA gösterilmesini sağlayınız.

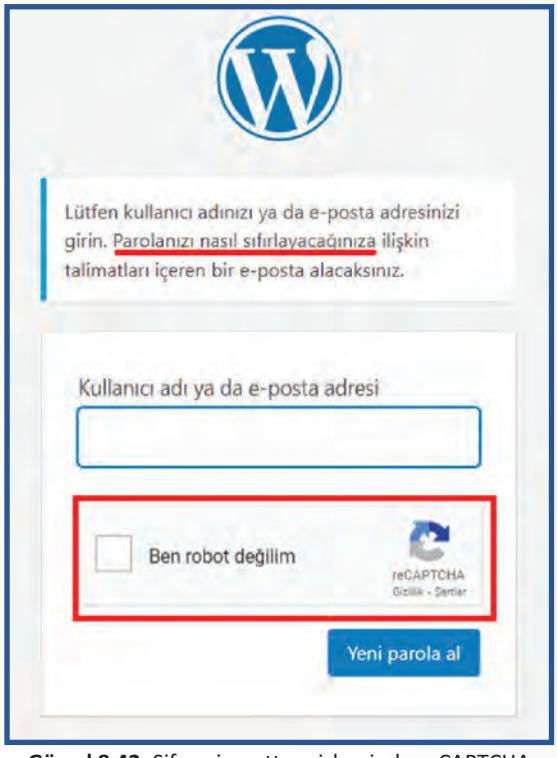
Görsel 8.40: reCAPTCHA seçenekleri

13. Adım: Sitenize ait WordPress hesabınıza ulaşmaya çalıştığınızda artık sadece kullanıcı adı ve şifre girmenizi değil, aynı zamanda **Ben robot değilim** reCAPTCHA seçeneğini de işaretlemeniz istendiğini gözlemleyiniz (Görsel 8.41).

Görsel 8.41: WordPress giriş ekranında **Ben robot değilim** reCAPTCHA kullanımı

14. Adım: Şifrenizi unuttuğunuzda, şifrenizi hatırlatmak için **Parolanızı mı unuttunuz?** bağlantısına tıkladığınızda sizden **Ben robot değilim** reCAPTCHA onayı istendiğini gözlemleyiniz (Görsel 8.42).

Görsel 8.42: Şifremi unuttum işleminde reCAPTCHA onayı

SIRA SİZDE

Web tabanlı içerik geliştirme yazılımlarında siber saldırılardan korunmak için almanız gereken tedbirlere ait bir video hazırlayınız. Hazırladığınız videoyu sınıfta sununuz. Sonuçlarını sınıf ortamında tartışınız.

DEĞERLENDİRME

Çalışmanız aşağıda yer alan kontrol listesi kullanılarak değerlendirilecektir. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KONTROL LİSTESİ

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Siber saldırılardan korunmak için alınması gereken tedbirleri sıraladı.		
2. Video programına tedbirleri ekledi.		
3. Videoyu oluşturdu.		
4. Video sunumunu yaptı.		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde parantezlerin içine yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. ( ) DDoS saldırısı oldukça etkili bir saldırı türüdür.
2. ( ) DDoS saldırısı aynı anda birçok bilgisayar sisteminden yapılabilir.
3. ( ) DDoS saldırılarından korunmak için ek tedbirlere ihtiyaç vardır.

B) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

4. Aşağıdakilerden hangisi web hizmeti veren bir kuruma DDoS saldırısının olası zararlarından biri değildir?

A) İş kaybı
B) Marka itibarında azalma
C) Para kaybı
D) Maliyet artışı
E) Veri yedeklemede artma

5. Aşağıdakilerden hangisi CAPTCHA kullanım alanlarından biri değildir?

A) Anket sayfaları
B) Yorum sayfaları
C) Kayıt formları
D) Eklenti yükleme sayfaları
E) E-posta formları

6. Aşağıdakilerden hangisi WordPress'te XML RPC devre dışı bırakılmasının nedenlerinden biri değildir?

A) Boş veri girişini engellemek
B) WordPress eklentilerini pasif hâle getirmek
C) Üçüncü taraf uygulamaların etkileşime girmesini engellemek
D) CAPTCHA kullanımını aktif hâle getirebilmek
E) Yorum sayfalarını kapatmak

7. Aşağıdakilerden hangisi reCAPTCHA kullanmak için gerekli olan parametrelerden biri değildir?

A) Site anahtarı
B) Web sitesi IP adresi
C) Geçerli bir alan adı
D) Geçerli bir e-posta hesabı
E) Gizli anahtar

CEVAP ANAHTARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	D	**2**	Y	**3**	Y	**4**	D	**5**	D

2. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	D	**2**	D	**3**	Y	**4**	D	**5**	Y
6	D	**7**	D	**8**	D	**9**	D		

3. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	D	**2**	Y	**3**	D	**4**	Sahne ışığı modu	**5**	Görsel düzenleyici
6	Parola korumalı	**7**	Öne çıkan görsel	**8**	Galeri bloku	**9**	Form blokları	**10**	Kod bloku
11	Ebeveyn kategori	**12**	Varsayılan						

4. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	C	**2**	A	**3**	A				

5. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	C	**2**	E	**3**	B				

6. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	D	**2**	Y	**3**	D	**4**	D	**5**	D
6	Y	**7**	Y	**8**	D	**9**	Y	10	D
11	D	**12**	Y	**13**	Y				

7. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	D	**2**	Y	**3**	D	**4**	D	**5**	D
6	Y	**7**	Y	**8**	D	**9**	D	10	Y

8. ÖĞRENME BİRİMİ									
1	Y	**2**	D	**3**	Y	**4**	E	**5**	D
6	C	**7**	B						

KAYNAKÇA

- MEB. (2020). Bilişim Teknolojileri Alanı Çerçeve Öğretim Programı, Ankara.
- Trabis.(2022, Ekim). Erişim Adresi: https://kk.trabis.gov.tr/client/login/
- Tutorials. (2022, 08 Ağustos). WordPress webpage. Erişim Adresi: https://learn.wordpress.org/tutorials/
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2022, 07 Ağustos). Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/
- Türk Dil Kurumu. (2022, 10 Eylül). Erişim adresi: https://www.tdk.gov.tr/
- WordPress. (2022, Temmuz). Erişim Adresi: https://wordpress.com/tr/

GÖRSEL KAYNAKÇASI

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2425

Karekodu okutarak ders materyalinin görsel kaynakçasına erişebilirisiniz.

* Kaynakça kısmı, APA6 referanslama sistemi kullanılarak oluşturulmuştur.